

Jaarstukken 2019

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	4
Inleiding Jaarstukken 2019	6
Programma Sociaal Domein	9
Inleiding Programma Sociaal Domein.....	10
Doelenboom Sociale Zaken.....	11
Doelenboom Maatschappelijke ondersteuning	15
Doelenboom Gezondheidszorg	19
Doelenboom Onderwijs.....	22
Doelenboom Jeugd.....	25
Doelenboom Ontwikkelprogramma Transformatie Sociaal Domein	29
Wat heeft het gekost.....	31
Programma Ruimte	34
Inleiding Programma Ruimte	35
Doelenboom Openbare orde en veiligheid	36
Doelenboom Openbare ruimte en verkeer	39
Doelenboom Duurzaamheid, milieu en VTH.....	41
Doelenboom Bouwen, wonen, ruimtelijke ontwikkeling en VTH.....	47
Doelenboom Ontwikkelprogramma Invoering Omgevingswet.....	51
Doelenboom Ontwikkelprogramma Agenda duurzaam Twenterand	53
Wat heeft het gekost.....	56
Programma Economie en vrije tijdsbesteding	59
Inleiding Programma Economie en vrije tijdsbesteding	60
Doelenboom Cultuur en Recreatie & Toerisme	61
Doelenboom Economie en werkgelegenheid	66
Doelenboom Sport.....	68
Wat heeft het gekost.....	71
Programma Fundament	73
Inleiding Programma Fundament.....	74
Doelenboom Dienstverlening en klantcontact	75
Doelenboom Bedrijfsvoering.....	78
Wat heeft het gekost.....	82
Beleidsindicatoren programma's conform BBV	85
Algemene dekkingsmiddelen 2019	86
Paragrafen.....	88
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	89
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	98
Paragraaf Financiering.....	102
Paragraaf Bedrijfsvoering	106
Paragraaf Verbonden partijen.....	111
Paragraaf Grondbeleid.....	122
Paragraaf Lokale heffingen.....	130
Jaarrekening 2019.....	134
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar	135
Balans 2019.....	138
Toelichting op de balans	141
Gebeurtenissen na balansdatum.....	156
SiSa - verantwoording 2019.....	157
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	162
Wet normering topinkomens	167
Analyse begrotingsafwijkingen	168
Overzicht incidentele baten en lasten	170
Staat van reserves en voorzieningen	172

Inzicht gebruik onvoorzien 2019	184
Overzicht taakvelden	185
Bijlagen.....	187
Begrotingsrechtmatigheid	188
Staat van restant kredieten	189
Emu-saldo 2019.....	192
Lijst met verklarende afkortingen	194
Ondertekening Jaarstukken 2019.....	197

Inleiding Jaarstukken 2019

Inleiding

De jaarstukken maken onderdeel uit van de begrotingscyclus. Na vaststelling van de Programmabegroting 2019 is de raad geïnformeerd over de ontwikkeling van de beleidsrealisatie en de budgetten via de Berap 2019. Met deze programmaverantwoording, jaarrekening, het rapport rechtmatigheid 2019 en de actualisatie exploitatieopzetten wordt de begrotingscyclus voor het jaar 2019 afgesloten. In de paragrafen wordt gerapporteerd aan de hand van de uitgangspunten zoals opgenomen in de begroting 2019.

Algemeen

In het jaarverslag wordt met behulp van de doelenbomen verantwoording afgelegd over het begrotingsjaar 2019. Binnen de programma's wordt per doelenboom toegelicht in hoeverre de gestelde (sub)doelen bereikt zijn en wat daarvoor gedaan is. Met een overzicht van baten en lasten is aan het einde van de programma's inzichtelijk gemaakt wat het heeft gekost. Dit overeenkomstig de vragen die voortvloeien uit de BBV. De rapporten Actualisatie exploitatieopzetten en Rechtmatigheid 2019 worden afzonderlijk aangeboden.

Covid-19

De uitbraak van COVID-19 (Corona) eind februari 2020 heeft een enorme impact op ons allemaal. De wereldwijde pandemie leidt tot ongekende omstandigheden. Voor de aanpak van COVID-19 kijken wij wat we, aanvullend op de landelijk maatregelen van het Rijk, kunnen doen. Dit raakt veel beleidsterreinen van onze organisatie. We streven naar een zo adequaat mogelijke uitvoering van de landelijke en lokale maatregelen en naar zoveel mogelijk continuïteit van de reguliere werkzaamheden en van noodzakelijke (digitale) besluitvorming en hebben daarvoor de nodige interne maatregelen genomen.

Financiële situatie

De jaarrekening 2019 sluit met een negatief resultaat van € 1.417.881. Dit negatieve saldo wordt veroorzaakt door incidentele tegenvallers. Tegen deze achtergrond is dit saldo onder de omstandigheden waaronder gemeenten in Nederland tegenwoordig de complexe maatschappelijke en bestuurlijke opgaven invullen, relatief klein, zeker afgezet tegen de omvang van de exploitatierekening van Twenterand. Dit betekent dat wij het in structureel opzicht goed doen, ondanks het feit dat we een "krappe begroting" hebben (zie ook financiële scan provincie Overijssel, 2018). In 2019 heeft de gemeente een bedrag van € 237.000 ontvangen via de algemene uitkering inzake klimaatmiddelen (decembercirculaire 2019). Deze middelen zijn bestemd voor 2019-2021. Voorgesteld wordt om deze middelen te storten in de reserve Duurzaamheid. Als gevolg van deze voorgestelde storting bedraagt het werkelijke negatieve resultaat over 2019 € 1.654.881. Voorgesteld wordt om dit negatieve saldo te onttrekken uit de Algemene Risico reserve. Na deze onttrekking is het saldo van deze reserve € 1.213.519. Dit ligt € 911.481 onder het door de raad vastgestelde minimum. Indien de mogelijkheid zich voor doet, wordt het saldo weer op peil gebracht. De algemene trend in Nederland is dat de financiële positie van gemeenten verslechtert. De middelen die gemeenten krijgen van het rijk voor de taken die gemeenten moeten uitvoeren zijn simpelweg niet toereikend. Om het voorzieningenniveau zo veel als mogelijk op peil te houden en lastenverzwaringen zo veel als mogelijk te voorkomen, vallen gemeenten terug op reserves indien jaarcijfers tegen vallen. Deze trend is ook van toepassing op Twenterand.

Het saldo wordt veroorzaakt door diverse voor- en nadelen. Zo laat het grondbedrijf over 2019 een nadeel zien van € 548.110 (incidenteel) na onttrekking uit de reserve (zie voor nadere toelichting de paragraaf Grondbeleid), leidt een verplichte storting (incidenteel) in de voorziening politieke ambtsdragers tot een nadeel van ruim € 644.000, zorgt een verplichte afwaardering van het pand aan de Dorpsstraat voor een nadeel van € 131.000, heeft in 2019 een niet geraamde storting in de voorziening dubieuze debiteuren plaatsgevonden van € 264.000 en is de algemene uitkeringen over 2019 € 280.000 lager dan verwacht. Hier tegenover staan een aantal voordelen zoals lagere kosten voor onderhoud van wegen met € 269.000, lagere kosten onderhoud groen € 103.000, lagere kosten in verband met het onderzoek I&A van € 135.000, een voordeel op ontvangen dividenden van € 110.000, meeropbrengsten OZB van € 270.000 en de vrijval van de reserve bestuursakkoord van € 308.000 als gevolg van de opheffing van deze reserve. De tekorten op sociaal domein, 2d, zijn lager uitgevallen dan verwacht bij de berap, de onttrekking uit de reserve is beperkt gebleven tot € 350.000. Onder de gegeven omstandigheden is dit een hele prestatie.

Voor een toelichting op het nadeel op het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid. De oorzaken van dit resultaat bestaat uit een aantal factoren die met elkaar samenhangen. Een deel

van deze factoren is niet door de gemeente beïnvloedbaar. Hierbij moet bijvoorbeeld gedacht worden aan de problematiek rond de PAS en later de PFAS deze hebben niet geholpen om de verkoop van woningbouw- en bedrijfskavels positief te beïnvloeden. Echter, in 2019 is volop ingezet om de stagnatie in verkoop van woningbouw kavels en bedrijfsterreinkavels over de jaren 2019 en daarna om te zetten in een positieve impuls waarbij de maatschappelijke en bestuurlijke opgaves centraal hebben gestaan. Voor de komende jaren wordt een winst verwacht zoals ook de afgelopen jaren het geval is geweest.

Een nadere analyse van de begrotingsafwijkingen en een uitgebreide verschillenverklaring is opgenomen bij de programma's en bij de analyse begrotingsafwijkingen.

Resultaten

Het college heeft kernbudgetten ingezet met als doel initiatieven in de samenleving te stimuleren, die bijdragen aan de sociale cohesie en de leefbaarheid in Twenterand. Als gevolg hiervan werden uiteenlopende initiatieven bij de gemeente ingediend en gehonoreerd, zoals bijvoorbeeld de viering van 650 jaar Vriezenveen, het plaatsen van een miniatuurbrug in Westerhaar, het creëren van een ontmoetingsruimte in de Pollen en de herinrichting van een speeltuin in de wijk Boshoeke te Vroomshoop.

Programma Sociaal Domein

Terugkijkend op 2019 was het voor het sociaal domein een intensief jaar. De nieuwe Twentse inkoop moest worden ingevoerd, met herindicaties en de transformatie moest op volle kracht worden doorgezet. Financiële zorgen en de noodzaak voor structurele oplossingen van Rijksweg blijven het gesprek over het sociaal domein beheersen. Er is een slag gemaakt in meer stabiliteit in de formatie bij consultants en backoffice. Het zorglandschap en de keten waarin wordt samengewerkt, staat onder druk en blijft aandacht vragen. Samenwerken in Twente is goed doorgezet in transformatie maar ook meer intensieve controle van aanbieders (het zgn. barrièremodel). Zorgfraude en kwaliteit had en houdt onze aandacht.

Een unieke gebeurtenis in 2019 was dat Twenterand als één van 10 gemeenten in Nederland heeft deelgenomen aan het landelijke visitatie-traject Financiële Beheersbaarheid Sociaal Domein. Een intensieve periode waarbij begin 2020 de uitkomsten zijn gedeeld.

In alle activiteiten en processen voor ons de zelfredzaamheid en goede ondersteuning van onze inwoners centraal staan.

Programma Ruimte

Programma aanpak stikstof (PAS)

In mei 2019 zette de Raad van State een streep door het Programma aanpak stikstof (PAS). Het PAS moest door het laten treffen van diverse maatregelen zorgen voor een reductie van de stikstofemissie. Het PAS bleek in strijd met Europese natuurwetgeving. De uitspraak van de Raad van State betekent dat veel boeren in de nabijheid van Natura 2000 gebieden niet meer kunnen uitbreiden of zelfs moeten nadenken over meer reducerende maatregelen of het staken van hun bedrijfsvoering. Daarnaast heeft de uitspraak invloed op bouwprojecten. De ontwikkeling van het plan Garstelanden ligt op dit moment stil nadat de provincie een zienswijze indiende m.b.t. de stikstofproblematiek. De overige bouwprojecten in Twenterand gaan door.

PFAS

Eind oktober 2019 wordt duidelijk dat de PFAS-norm voor vertraging zorgt in de grondverzet. Met 0,1 microgram PFAS per kilo grond is zo'n beetje alle grond in Nederland vervuild en niet meer overal zo maar toe te passen. Inmiddels is de norm in de regio Twente verhoogd naar 0.8 microgram per kilo grond. Er is weer beweging in het grondverzet. Begin 2020 is het realiseren van een bodemkwaliteitskaart met de toevoeging van PFAS van start gegaan. De nieuwe kaart zal medio 2020 beschikbaar zijn.

In 2019 is het fietspad Kerkallee/de Rohorst aangelegd. Het fietspad is samen met de voetbalvereniging op zaterdag 14 september 2019 geopend. Daarmee is een veilige fietsverbinding gemaakt naar voetbalvereniging Den Ham.

In 2019 is de werkorganisatie (van 14 Twentse gemeenten, waterschap, provincie en de netbeheerders) voor de Energiestrategie Twente (RES) ingericht. De stuurgroep RES wordt ondersteund door een ambtelijke kerngroep en werkgroepen, leden van bestuurlijke partners en maatschappelijke organisaties. Op 17 december 2019 heeft de gemeenteraad van Twenterand de Startnota RES Twente, met daarin de afspraken voor het proces, vastgesteld met een amendement over communicatie en participatie en de motie volgordeelijke maatregelen.

Programma Economie en Vrije tijdsbesteding

Begin 2019 is het bedrijventerrein Oosterweilanden bouwrijp gemaakt. Er wordt extra ingezet op de verkoop van de gronden op dit terrein en andere terreinen. Na de zomervakantie is de verkoop van de gronden in gang gezet. De uitbreiding van bedrijventerrein Garstelanden is nog niet gereed. Het

concept bestemmingsplan is gereed. Door de ligging van het terrein aan de Engbertsdijkvenen en de Pfas en Stikstofproblematiek moet worden gewacht op nieuwe rekenmethodes.

In 2019 is de economische visie 'De toekomst van BV Twenterand' in samenwerking met ondernemend Twenterand opgesteld. In december 2019 is de visie vastgesteld door de gemeenteraad.

In 2019 is voor de eerste keer de Sportprijs uitgereikt. De uitreiking was gekoppeld aan het sportfestijn. Het was een mooie avond waarin de sporters in het zonnetje zijn gezet.

Programma Fundament

Het programma Fundament omvat alle bedrijfsvoering en organisatieontwikkeling.

Om een (financieel) gezonde organisatie, die inspeelt op de ontwikkelingen in de maatschappij, te bereiken is in 2019 vooral ingezet op digitalisering (o.a. doorontwikkeling zaakgericht werken, informatiebeveiliging en privacy), professionalisering (met name eigenaarschap), dienstverlening (o.a. kanaalsturing en vormgeving telefonische dienstverlening) en programmasturing (opgavegericht werken).

Programma Sociaal Domein

Inleiding Programma Sociaal Domein

Inleiding

In het programma Sociaal Domein wordt gewerkt aan de sociale opgaven met vooralsnog drie programma-lijnen: 1. Versterken eigen kracht 2. Passende en adequate zorg en ondersteuning 3. Opgroeien.

Dit programma streeft er naar dat de inwoners van Twenterand zo veel mogelijk zelf hun dagelijkse dingen kunnen doen en daar zelf over beslissen om mee te kunnen doen in de samenleving. Thuis, in de buurt, bij een vereniging of organisatie of in het werk. Alle mogelijkheden (eigen kracht) van inwoners en hun omgeving worden hierbij benut. Waar dat niet lukt worden inwoners hierbij geholpen of ondersteund. Dit wordt weergegeven in 5 doelenbomen met alle sociale programma-onderdelen: Sociale Zaken, Onderwijs, Maatschappelijke Ondersteuning, Jeugd en Gezondheid. Ook is er een ontwikkelprogramma Transformatie met een doelenboom.

Terugkijkend naar 2019 was voor het sociaal domein het weer een intensief jaar. De nieuwe Twentse inkoop moest worden ingevoerd, met herindicaties en de transformatie moest op volle kracht worden doorgezet. Financiële zorgen en de noodzaak voor structurele oplossingen blijven het gesprek over het sociaal domein beheersen. Ondertussen blijven er volume effecten en is een wachtlijst ontstaan aan de toegang, die nu gelukkig weer is teruggebracht tot een acceptabele werkvoorraad. Er is een slag gemaakt in meer stabiliteit in de formatie bij consultants en backoffice. Het zorglandschap en de keten waarin wordt samengewerkt staat onder druk en blijft aandacht vragen.

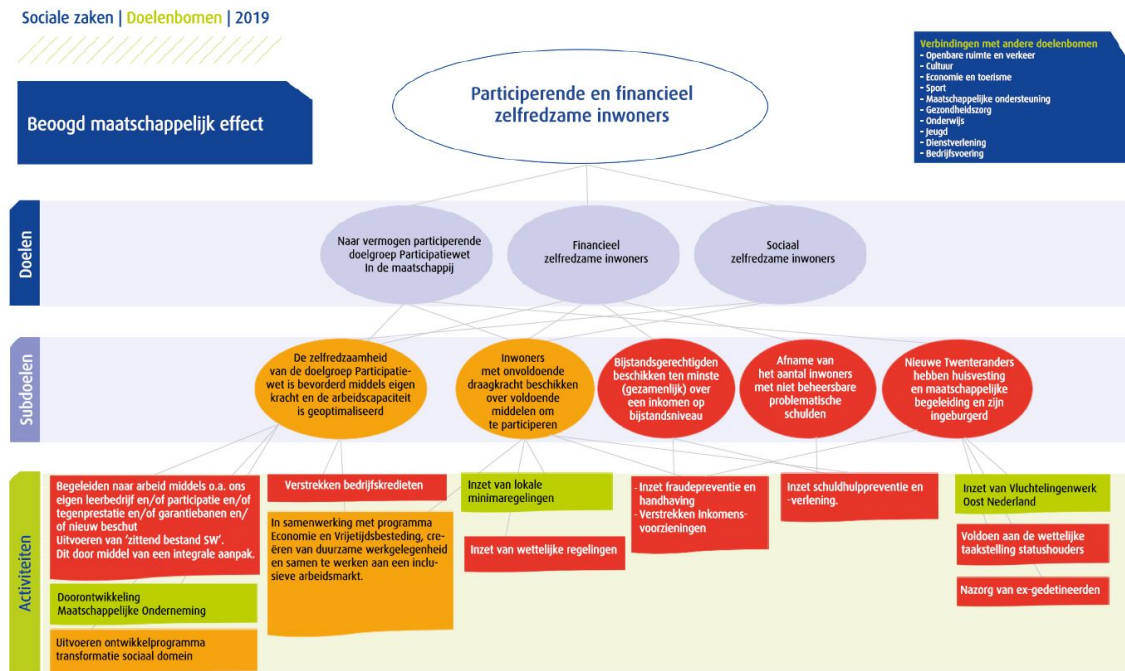
Samenwerken in Twente is ook goed doorgezet in transformatie maar ook meer intensieve controle van aanbieders (het zgn. barrièremodel). Zorgfraude en kwaliteit had en houdt onze aandacht.

Een unieke gebeurtenis in 2019 was dat Twenterand als één van 10 gemeenten in Nederland heeft deelgenomen is aan het landelijke visitatie-traject Financiële Beheersbaarheid Sociaal Domein. Een intensieve periode waarbij begin 2020 de uitkomsten zijn gedeeld.

In alle activiteiten en processen blijft het belangrijk dat het gaat om zelfredzaamheid en goede ondersteuning van onze inwoners.

Doelenboom Sociale Zaken

Doelenboom

Beoogd maatschappelijk effect

Participerende en financieel zelfredzame inwoners

Doel: Naar vermogen participerende doelgroep Participatiewet In de maatschappij

Het doel van de Participatiewet is om mensen zoveel mogelijk te laten participeren op de reguliere arbeidsmarkt. De gemeente kan voor iedereen dezelfde instrumenten en voorzieningen inzetten. Hierbij wordt zoveel mogelijk uit gegaan van de eigen kracht van de inwoner.

Doel: Financieel en sociaal zelfredzame inwoners

Het hebben van werk of een zinvolle dagbesteding is een van de dingen die meedoen in de samenleving mogelijk kan maken. Het zorgt voor ritme en structuur en het geeft eigenwaarde. We willen dat elke inwoner van de gemeente Twenterand de mogelijkheid krijgt om naar vermogen mee te doen aan de samenleving. We ondersteunen inwoners die niet zelf in hun levensonderhoud kunnen voorzien met een uitkering. Voor de meest kwetsbaren uit onze samenleving ligt er een opgave wat betreft het vinden van passend werk.

Kinderen moeten zich kunnen ontplooiën, hun eigen mogelijkheden ontdekken en ontwikkelen en volop mee kunnen doen in de samenleving. Belangrijk is dat zij perspectief houden op een gelukkig leven. Elk kind moet niet alleen kunnen beschikken over voedsel, kleding en andere basisbehoeften, maar moet ook mee kunnen op schoolreis, lid van de bibliotheek kunnen worden en bijvoorbeeld wekelijks kunnen sporten of muziek maken. Er wordt een actieve beleid gevoerd om deze doelgroep te bereiken.

Wat hebben we bereikt

Subdoel: De zelfredzaamheid van de doelgroep participatiewet is bevorderd middels eigen kracht en de arbeidscapaciteit is geoptimaliseerd

Het doel van de Participatiewet is om mensen zoveel mogelijk te laten participeren op de reguliere arbeidsmarkt. De gemeente kan voor iedereen dezelfde instrumenten en voorzieningen inzetten. Hierbij wordt zoveel mogelijk uit gegaan van de eigen kracht van de mens. Als betaald werk voor

langere tijd niet mogelijk is, dan kijken we op welke manier iemand toch actief kan blijven. Dat kan vrijwilligerswerk zijn of een creatieve dagbesteding.

Natuurlijk kan onderwijs ook helpen om sneller een baan te vinden. Het doel is dat iedereen mee kan blijven doen en zich actief inzet voor de samenleving.

Met de introductie van de Participatiewet, de wet banenafpraak en quotum arbeidsbeperkten is de toon gezet om een inclusieve arbeidsmarkt te ontwikkelen. Een arbeidsmarkt waarin iedereen met arbeidsvermogen in staat wordt gesteld om mee te doen op de arbeidsmarkt.

Dit is een flinke opgave, waar we aan werken in het ontwikkelprogramma Economie-Werk. Om dit doel te realiseren moeten organisaties en ondernemers inclusief gaan denken en iedereen zoveel mogelijk in staat te stellen om naar vermogen bij te dragen in de organisatie.

Hierbij gaat het ook om duurzame plekken voor mensen met een arbeidsbeperking (denk hierbij aan beschut en garantiebanen) of een (grote) afstand tot de arbeidsmarkt. Hier is niet alleen draagvlak voor nodig, maar ook creativiteit.

De gemeente probeert hierin sociaal ondernemen te bevorderen, goede social return (SROI) afspraken te maken, advisering op het gebied van de banenafpraak, functiecreatie etc. Om het sociaal ondernemen te meten, zetten we in op de Prestatieladder Socialer Ondernemen (PSO). Daarnaast werken we samen met ondernemers, Werkplein, onderwijs en SW-bedrijven (Extend en Larcom) aan creatieve oplossingen voor deze opgave.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Uitvoeren sociale werkvoorziening**

Onderzocht wordt in hoeverre de sociale werkvoorziening integraal kan worden opgepakt in relatie de Participatiewet. Hiervoor is in 2019 een lokaal plan geschreven in aanvulling op de regionale rapportage.

Het gaat hier om een zeer kwetsbare doelgroep, bij de ontwikkelingen is hiermee rekening gehouden. Er is een GR Soweco website ontwikkeld waar alle informatie over de ontwikkelingen te vinden is. Daarnaast zijn er gesprekken gevoerd met inwoners werkzaam in de sociale werkvoorziening.

- **Begeleiden naar arbeid middels o.a. ons eigen leerbedrijf en/of participatie en/of tegenprestatie en/of garantiebanen en/of nieuw beschut PSO**

Als werkgever geven we het goede voorbeeld op het gebied van sociaal ondernemen. Zo hebben we opnieuw een hoge trede behaald met de PSO. We hebben meer dan 100 personen met een afstand tot de arbeidsmarkt als werkgever begeleid richting betaald werk.

VSO pro

Doordat de Wajong en de wsw op slot zitten stromen jongeren afkomstig vanuit de VSO pro scholen veelal in in de Participatiewet. Het lukt goed om deze jongeren richting betaald werk te krijgen. Echter een deel van de kosten komen voor rekening van de gemeente door middel van het verstrekken van een loonkostensubsidie aan de werkgever. Hierdoor komt het budget onder druk te staan. De verwachting is dat dit instrument in de toekomst nog meer ingezet gaat worden. Dit is ook het landelijk beeld.

Een deel van bovengenoemde doelgroep komt terecht op een nieuw beschutte werkplek. Hiervoor heeft de gemeente Twenterand een taakstelling. Uit de gehouden evaluatie blijkt dat we hier aan voldoen.

- **Zoekrichting: renderen en vitale netwerken: versterken van de MO SOWECO**

Van uit de gemeente Twenterand zijn 98 personen in traject bij Extend. Over 2019 zijn er 8 kandidaten uitgestroomd naar werk. Dit is beneden verwachting. De afstemming tussen Extend en Twenterand vraagt de nodige aandacht om het gewenste resultaat te verkrijgen.

Subdoel: Inwoners met onvoldoende draagkracht beschikken over voldoende middelen om te participeren

De gemeente Twenterand heeft met de investering van het Minimabeleid de afgelopen jaren een stevige basis neergezet. De komende jaren richten we ons op met name op preventie en nieuwe verbindingen.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- Inzet van wettelijke regelingen

Subdoel: Bijstandsgerechtigden beschikken ten minste (gezamenlijk) over een inkomen op bijstandsniveau

De bijstandsuitkering is bedoeld als 'het vangnet van de sociale zekerheid in Nederland'. Een bijstandsuitkering wordt verstrekt wanneer de middelen (gedeeltelijk) ontbreken voor levensonderhoud.

Subdoel: Afname van het aantal inwoners met niet beheersbare problematische schulden

Schuldhulpverlening is in Twenterand vormgegeven binnen het Meldpunt Schulden dat gevestigd is in het gemeentehuis. Hier liggen kansen voor de komende jaren om intensiever en outreachender te gaan werken samen met scholen, bedrijven, verenigingsleven en vrijwilligersorganisaties en zo de doelgroep nog beter te bereiken.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- Inzet schuldhulppreventie en -verlening.

Een van de prioriteiten van ons college is een hernieuwde aanpak schulden. Enkele speerpunten bij de nieuwe Twenterandse schuldenaanpak zijn:

- Preventie
- Samenwerken (profit en non profit)
- Toegankelijkheid
- Perspectief bieden en
- Educatie

Op 21 november is een inspiratiesessie over schulden georganiseerd waarbij veel ketenpartners van de gemeente Twenterand aanwezig waren. De opbrengsten van deze bijeenkomst worden gebruikt om de Twenterandse speerpunten nader uit te werken.

In 2019 is de gemeente Twenterand actief aan de slag gegaan met vroegsignalering in samenwerking met de overige 13 Twentse gemeenten. Er zijn afspraken gemaakt met onze vroegsignaleringpartners (waaronder Mijande, Menzis, Vitens en diverse energiebedrijven) dat zij bij het uitblijven van betalingen een signaal doorgeven aan ons Meldpunt Schulden. De medewerker van het Meldpunt Schulden gaat vervolgens op huisbezoek om mogelijke (financiële) problemen te bespreken. Daarnaast is in 2019 ons huidig aanbod op het gebied van financiële ondersteuning in kaart gebracht. Hierdoor kan de gemeente Twenterand het aanbod beter verbinden ten behoeve van inwoners, vrijwilligers en professionals. Daarnaast is in samenwerking met de ontwikkelingen van het scheidingspunt de aanbesteding voor de financieel preventiemedewerker in gang gezet. Voor nadere toelichting, zie hiervoor de doelenboom ontwikkelprogramma Transformatie Sociaal domein.

Subdoel: Nieuwe Twenteranders hebben huisvesting en maatschappelijke begeleiding en zijn ingeburgerd

De gemeente is op grond van de Huisvestingswet verplicht om aan de (halfjaarlijkse) taakstelling te voldoen.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Voldoen aan de wettelijke taakstelling statushouders**

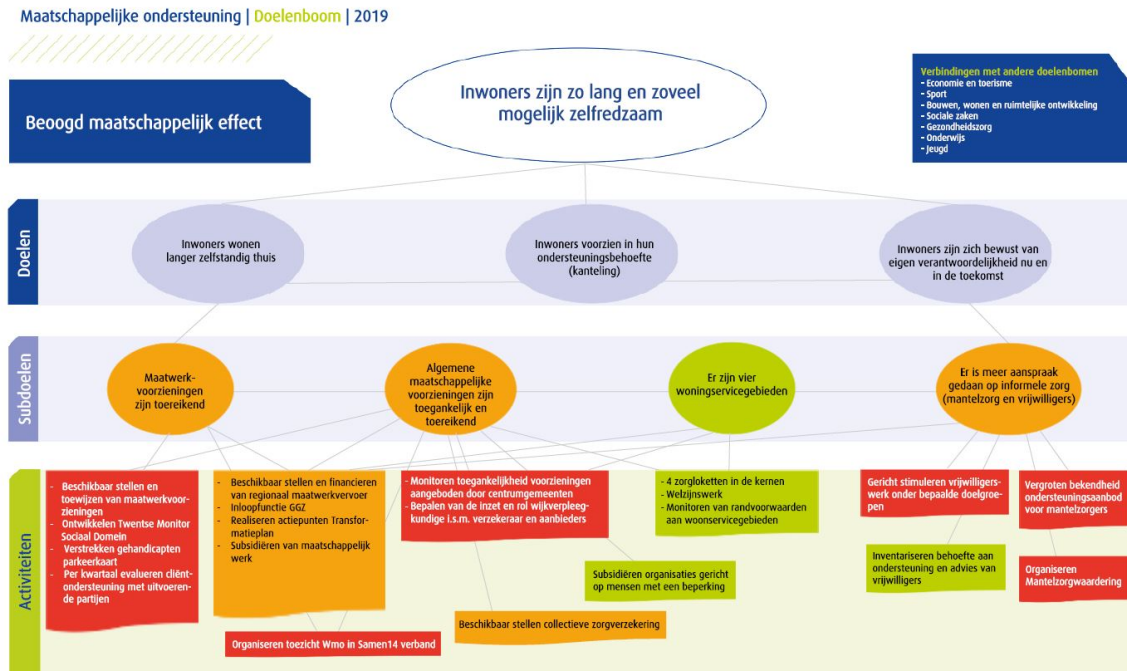
De gemeente heeft in het kalenderjaar 2019 21 nieuwe Twenteranders gehuisvest. Hiermee voldeden we net niet aan de gestelde taakstelling van 24. Doordat er in januari en februari 2020 6 nieuwe Twenteranders zijn gehuisvest, blijft code groen in het kader van het interbestuurlijk toezicht van kracht.

Metingen

Beleidsdoelen	2019	2018	2017	2016	Bron
Naar vermogen participerende (niet) uitkeringsgerechtigden					
Aantal uitkeringsgerechtigden* (participatiewet)	442	462	511(01-7)	489 (31/5)	CIV
Aantal uitkeringsgerechtigden (IOAW/IOAZ)	24	25	36(01/07)	38 (31/5)	CIV
Aantal activeringstrajecten	334	366	490	434 (31/5)	CIV
Aantal Wsw 'zittend bestand' in arbeidsjaren	267	267	285 (01-07)	295	-
Aantal taakstelling vergunninghouders	28	50	65 (31-12)	40 (31/5)	-
Financieel zelfredzame inwoners					
Aantal aanvragen bijzondere bijstand	562	471	275(01-07)	169 (31/5)	CIV
Aantal personen die uitgestroomd zijn naar werk	70	76	62	26 (31/5)	CIV
Aantal aanvragen inkomenstoeslag	327	307	257	128 (31/5)	CIV
Aantal personen die beroep doen op de studietoeslag	8	11	2 (01-07)	2 (31/5)	CIV
Sociaal zelfredzame inwoners					
Aantal personen die beroep doen op de Meedoenregeling	423	400	400	147 (31/5)	CIV
Aantal personen die beroep doen op de jeugd sport en cultuurfonds	163	105	105	56	extern
Beschut werk	11	5	5	-	-
Aantal kinderen schoolpakket	79	60	60	-	Interne systemen

Doelenboom Maatschappelijke ondersteuning

Doelenboom

Beoogd maatschappelijk effect: Inwoners zijn zo lang en zoveel mogelijk zelfredzaam

Doel: Inwoners wonen langer zelfstandig thuis

Wij streven als Twenterand na dat inwoners zo lang mogelijk zelfredzaam blijven. Daartoe werken we er aan om de inwoners zo lang dit mogelijk en wenselijk is zelfstandig thuis te laten wonen. We voorzien zo goed mogelijk, direct of indirect, in de diverse ondersteuningsbehoeften van inwoners. We zorgen voor goed ingerichte woonservicegebieden. We ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers om in dit doel te voorzien.

Doel: Inwoners voorzien in hun ondersteuningsbehoefte (kanteling)

Het doel van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is dat inwoners worden voorzien in hun ondersteuningsbehoefte. De kanteling is onze nieuwe werkwijze binnen de Wmo. Er wordt niet meer zoals voorheen gedacht in voorzieningen als oplossing, maar de aandacht is veel meer gericht op de inwoner (en zijn of haar behoefte en hier op gebaseerd het beoogde resultaat). Hierdoor kan meer maatwerk worden geboden.

Doel: Inwoners zijn zich bewust van eigen verantwoordelijkheid nu en in de toekomst

We bevorderen het bewustzijn onder de inwoners van hun eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden. De principes van de kanteling staan hierbij centraal: mensen worden gestimuleerd en ondersteund om in eerste instantie op eigen kracht en gezamenlijk met de mensen uit hun omgeving tot oplossingen voor problemen te komen.

Wat hebben we bereikt

Subdoel: Maatwerkvoorzieningen zijn toereikend

Een maatwerkvoorziening is een voorziening op individueel niveau, bijvoorbeeld, een scootmobiel, huishoudelijke ondersteuning of dagbesteding.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- Beschikbaar stellen en toewijzen van maatwerkvoorzieningen
Twents model

Het jaar 2019 heeft in het teken gestaan van de implementatie van het Twents Model. Middels dit nieuwe toeleidingsmodel staat niet het aanbod van de zorgaanbieder centraal maar de behoefte aan ondersteuning van de inwoner. Door dit nieuwe model wordt meer dan voorheen het gesprek gevoerd over het te behalen resultaat. Halverwege het jaar zijn implementatieknelpunten in kaart gebracht en aangepakt. Tevens zijn de vraagstukken voor verdere verduidelijking en doorontwikkeling van het model in kaart gebracht.

Gelijktijdig met de implementatie van het Twents Model zijn de oude Wmo zorgvormen omgezet middels een herindicatie. Deze herindicatie is soepel en naar tevredenheid van inwoners en gemeenten verlopen. De herindicatie voor de jeugdhulp is via de aanbieders verlopen en is najaar 2019 afgerond.

Transformatie vindt naast lokaal ook plaats op Twents niveau. Er zijn landelijke middelen verkregen voor onze jeugdhulpregio Twente. Dit maakte het mogelijk dat gemeenten, aanbieders, maatschappelijke organisaties en onderwijs zich nu gezamenlijk inzetten aan zogeheten ontwikkeltafels. Deze ontwikkeltafels hebben de doelstellingen dat de jeugd in zijn eigen omgeving opgroeit, veilig opgroeit en opgroeit tot volwassen met perspectief op een goed leven. Doelen die welzijnsredenen en daarmee ook financiële redenen, gunstig zijn om na te streven. Het samenwerken aan deze vraagstukken resulteert in voorstellen zoals een ketenmonitor, jeugdbeschermingstafel, betere samenwerking op zorg intensieve scholen en de versterking van interprofessionele samenwerking. In 2020 komen deze voorstellen terug.

Financiën sociaal domein

Ter uitvoering van het beleid om onze inwoners adequate zorg en ondersteuning te bieden is er in 2019 helaas nog steeds sprake geweest van stijging van uitgaven en tekorten ten opzichte van de rijksbijdrage. Zoals bekend waren er in de mei-circulaire tijdelijk voor 3 jaar (2019-2021) middelen aan de gemeente(n) toegezegd en zijn er middelen uit de integratieuitkering beschikbaar gekomen in 2019, maar de structurele oplossing, zoals verhoging van het macrobudget is nog niet in zicht, maar in onderzoek.

We werken hard aan Transformatie om ook de hoogte van de kosten te beïnvloeden. Effecten zijn zichtbaar en ook het resultaat gericht werken in combinatie met kostenbewustzijn bij onze toegang en kernteams leveren ons inziens een positieve bijdrage hieraan. Toch blijft ook de beïnvloedbaarheid helaas beperkt. Wij blijven voortvarend bezig (o.a. door verwijfsstromen-interventies en voorliggende oplossingen) om het tij te keren. Zie voor een opsomming van onze initiatieven de eerste stand van zaken nieuwsbrief sociaal domein in 2019.

Inmiddels zijn de financiële uitkomsten van de jaarrekening bekend en wij zien vergeleken met de aangepaste begroting (wegens de Berap) een positief saldo van € 750.000 op de nieuwe taken (2D) Dit geeft ons goede moed om verder te werken aan interventies en vernieuwing. Dit blijft nodig want er blijven ook kosteneffecten en risico's vanwege het open einde karakter (o.a. stijging van kosten beschikbaarheidsvoorzieningen), effecten van aanbestedingen en regelgeving (zoals CAO-effecten en uitspraken rechtbanken).

De duiding van deze meevaller is dit jaar niet eenvoudig. Doordat is overgegaan naar het Twents model is een vergelijking op productenniveau tussen de jaren niet meer goed mogelijk. Vergeleken met onze prognose zijn er meevallers zowel bij Wmo als jeugd. Er is niet één specifiek onderdeel aan te wijzen. In de breedte zien wij lagere kosten. Hierbij is er minder volume-gebruik dan verwacht (het niet volledig gebruik van de indicatie, ook wel verzilvering geheten) bij jeugd en de nieuwe taken Wmo. Dit wordt door informatie van aanbieders bevestigd, maar is nog niet goed te duiden waarom dit zo is. Factor van belang is dat er sprake is geweest van minder klanten bij de Wmo begeleiding. Ook de herindicaties Wmo (meer inzet voorliggend veld) achten wij van invloed in combinatie met het eerder genoemde kostenbewustzijn bij onze toegang. Inzake jeugd is er wel toename van aantal klanten geweest, maar ook daarnaast is er minder verzilvering. Er is een daling in PGB naar zorg in natura (vooral bij Wmo), daar aanbieders nu gecontracteerd zijn. Inzake eigen bijdragen Wmo verwachten wij nog wel effecten daar er wegens landelijke problemen stagnatie is in de inning. Dit betreft het laatste kwartaal 2019 en daarna (2020). Het tekort huishoudelijke ondersteuning (door o.a. CAO-ontwikkelingen) sluit aan bij de verwachtingen, terwijl wij hier wel een volumegroei in aantallen signaleren. Het voordeel wordt in de reserve sociaal domein gestort die hierdoor op niveau blijft. Dit

blijft nodig gezien de onzekerheden, zowel in rijksinkomsten, als uitgaven (het blijft een open einde regeling, de vergrijzing komt en tevens verkeren (boven)regionale (jeugdhulp)instellingen in zwaar weer, waar vanuit OZJT nu op ingezoomd wordt. Tenslotte zijn er nieuwe plannen van het rijk inzake wettelijke verankering reële tarieven jeugdhulp.

Subdoel: Algemene maatschappelijke voorzieningen zijn toegankelijk en toereikend

Onder algemeen maatschappelijke voorzieningen worden voorzieningen verstaan die voor iedere inwoner uit de gemeente Twenterand van 0-100+ jaar beschikbaar zijn. Bijvoorbeeld; maatschappelijk werk, bibliotheek en activiteiten georganiseerd door een welzijnsstichting. Daarnaast zijn er ook maatschappelijke voorzieningen gericht op zorg, denk hierbij aan dak- en thuislozenopvang, vrouwenopvang en verslavingszorg.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Beschikbaar stellen en financieren van regionaal maatwerkvervoer**

Een belangrijk onderdeel binnen alle voorzieningen in het sociaal domein is het beschikbaar stellen en financieren van regionaal maatwerkvervoer. Financieel gaan veel middelen om in deze open einde regeling.

Het incidenteel maatwerkvervoer ('de regiotaxi') verliep kwalitatief naar tevredenheid. In 2019 is het optiejaar met Taxi Witteveen gelicht. Voorjaar 2019 is regionaal overgestapt van ritbijdragen op basis van OV-zones naar ritbijdragen op basis van kilometers. Hiermee is de berekening van de ritbijdrage gelijk getrokken aan dat van het reguliere OV en betalen Wmo-reizigers meer 'op maat'. De inning van deze ritbijdragen heeft echter door technische knelpunten na juli 2019 vertraging opgelopen. Dit wordt begin 2020 opgelost. Ook overige knelpunten, de governance en innovatie is regionaal onderhanden en hiervoor zijn extra kosten gemaakt (relatie met doelenboom openbare ruimte en verkeer).

Ten gevolge van verdere uitwerking van de Twentse Visie op vervoer, waarbij gemeenten ook lokaal moeten inzetten op goede maatwerkvoorzieningen vervoer, is in 2019 een afstudeeronderzoek gestart naar vervoersalternatieven. Begin 2020 worden de uitkomsten verwacht. Een van de eerste bevindingen is dat door de overgang van zones naar kilometers, een daling zichtbaar is in de langere regiotaxiriten (25 - 30 km). Reizigers maken meer dan voorheen gebruik van het bovenregionale reissysteem "Valys" als goedkopere, voorliggende voorziening. Dit heeft in 2019 op dit onderdeel tot een financieel voordeel geleid van ca € 12.000 ten opzichte van 2018.

Onder hetzelfde contract met Taxi Witteveen valt het vervoer naar de dagbesteding. Taxi Baan voert dit grotendeels in onderaannemerschap uit, samen met enkele andere lokale ondernemers als Sickman, Schepers en B. Jansen. Dit vervoer verliep naar tevredenheid. Er is een volume afname voor dagbesteding (Wmo). Ander onderdeel van ditzelfde contract is het leerlingenvervoer (relatie doelenboom onderwijs). Er is rust op dit dossier maar financieel zijn er zorgen. Er is een toename geweest van duurder maatwerkarrangementen, waardoor de kosten in 2019 hoger uitvallen dan 2018. Gelukkig minder hoog dan verwacht.

Subdoel: Het gebruik van de vier woonservicegebieden

Onder woonservicegebied wordt verstaan een kern waarin het voor iedereen van alle leeftijden goed leven is. Jong en oud, gezonde mensen en mensen met functie-beperkingen wonen hier door elkaar. In een woonservicegebied worden optimale condities geschapen voor een samenhangend aanbod van wonen, welzijn en zorg, tot en met 24-uurs zorg op afroep. Het betreft inclusief integraal beleid. Ouderen en mensen met functiebeperkingen worden op deze manier ondersteund om zelfstandig te blijven wonen en zelfredzaam te blijven.

Subdoel: Er is meer aanspraak gedaan op informele zorg (mantelzorg en vrijwilligers)

We spreken inwoners altijd eerst aan op eigen kracht, samen-kracht of de onderlinge maatschappelijke kracht om te komen tot oplossingen. Mantelzorgers en vrijwilligers zijn hierin onmisbare schakels die wij zeer waarderen. Wij treffen voorzieningen waardoor mantelzorgers ontlast worden.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Organiseren mantelzorgwaardering**

Het aantal mantelzorgers dat in 2019 een mantelzorgwaardering heeft aangevraagd en heeft ontvangen is bijna verdubbeld: van 682 in 2018 naar 1.003 in 2019. Uit navraag bij de organisatie Evenmens, die de uitgifte ervan verzorgt, kwam o.a. naar voren dat men in 2019 iets eerder is begonnen met de uitgifte en dat men het aanvraagformulier dat jaar ook digitaal naar alle thuiszorgorganisaties heeft gezonden. Daarnaast geeft het aan dat de bekendheid van dit compliment elk jaar groter wordt. Elk jaar zijn er nieuwe mantelzorgers die een aanvraag doen. Tenslotte verwacht Evenmens dat de samenwerking binnen de kernteams een rol speelt. Hierdoor zijn er meerdere organisaties die het compliment bij hun achterban onder de aandacht brengen. Dit al heeft mogelijk bijgedragen aan de explosieve stijging.

Metingen

Beleidsdoelen	2019	2018	2017	2016	Bron
Maatwerkvoorzieningen zijn toereikend					
Toegekende maatwerkvoorzieningen totaal	3325	2756	2680	2404	Interne systemen
Algemeen maatschappelijke voorzieningen zijn toegankelijk en toereikend					
Aantal mantelzorgers dat de waardebonnen heeft ontvangen	1003	682	649	645	Stichting Evenmens
Aantal individueel ondersteunde mantelzorgers	162	203*	455	413	Stichting Evenmens
Aantal behandelde cliëntsystemen	300	400	322	270	Avedan Maatschappelijk werk
Aantal behandelde cliënten	275	313	210	210	MEE IJsseloevers
Aantal verzekerden collectieve zorgverzekering	1416	1408	1475	1849 (1/6)	Menzis

*In 2018 is er op een andere manier en met een ander systeem geregistreerd. De korte contacten zoals doorverwijzingen, korte vragen en deelname aan cursussen zijn niet meer meegenomen om een beter beeld te krijgen van de individueel ondersteunde mantelzorger.

Doelenboom Gezondheidszorg

Doelenboom

Gezondheidszorg | Doelenbomen | 2019

Beogd maatschappelijk effect

Inwoners zijn lichamelijk, geestelijk en sociaal gezond.

Doel: De gezondheid en vitaliteit van inwoners is bevorderd

Volgens het concept voor positieve gezondheid, is gezondheid “het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven”. Gezondheid is nauw verbonden met andere leefgebieden van inwoners. Dit maakt een integrale aanpak voor het verbeteren van de gezondheid noodzakelijk. Voor de gemeente is het van belang dat haar inwoners gezond en vitaal zijn. Door het bevorderen van gezondheid en vitaliteit kunnen zorgkosten verminderden en soms wel voorkomen worden. Inwoners die gezond en vitaal zijn kunnen daarnaast een grote bijdrage leven aan de samenleving door bijvoorbeeld het uitvoeren van vrijwilligerswerk.

Doel: De gezondheid van inwoners is beschermd

Naast het bevorderen van de gezondheid en vitaliteit van inwoners is het ook nodig om deze gezondheid te beschermen. Er zijn meerdere bedreigingen die de gezondheid van mensen kunnen schaden. Door het organiseren van beschermingsmaatregelen probeert de gemeente dit te voorkomen. Gezondheidsbescherming is het geheel van activiteiten en maatregelen dat er toe bijdraagt dat mensen minder worden blootgesteld aan schadelijke omstandigheden.

Wat hebben we bereikt

Subdoel: Inwoners zijn zich bewust van de invloed van leefstijl op hun gezondheid

Leefstijl is de manier van leven van een individu. Inwoners zijn zich niet altijd bewust van de invloed die een bepaalde leefstijl kan hebben op de gezondheid en vitaliteit van hun persoon. Door middel van voorlichting en preventieve activiteiten wordt deze bewustwording ondersteund.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- Faciliteren van voorlichting over gebruik alcohol en drugs (o.a. op scholen)**
 De jaren 2018 en 2019 hebben voor een groot deel in het teken gestaan van het uitrollen van de pilot GHB aanpak. Vanwege het succes (Twenterand is hiermee een voorbeeld gemeente in Nederland) is het GHB casuoverleg nu ingebed in de lokale overlegstructuur. In 2019 namen er 21 problematische GHB gebruikers deel aan de pilot. 1 persoon stroomde uit na 1 jaar “clean” te zijn. Twee andere personen zijn een geruime tijd clean. Het inloopspreekuur wordt goed gevonden door zowel de inwoner als professionals. Huisartsen wijzen hun cliënten en omgeving steeds vaker op dit spreekuur. In 2019 is gestart met het ontwikkelen van een menukaart; een samenvoeging van verschillend preventief aanbod naar zo breed mogelijke thema’s met als doel dat iedere scholier, ouder en leerkracht hetzelfde aanbod aangeboden krijgt. In 2019 is de smaak ‘social media en gamen’ uitgerold en wordt door 5 basisscholen reeds afgenomen. In 2020 worden meerdere “smaken” ontwikkeld en uitgerold op scholen om te zorgen voor een compleet aanbod. In 2019 heeft een voorlichting plaatsgevonden voor sportclubs over alcoholgebruik.
- Inzetten ambulant medewerker verslavingspreventie**
 De jaren 2018 en 2019 hebben voor een groot deel in het teken gestaan van het uitrollen van de pilot GHB aanpak. Vanwege het succes (Twenterand is hiermee een voorbeeld gemeente in Nederland) is het GHB casuoverleg nu ingebed in de lokale overlegstructuur. In 2019 namen er 21 problematische GHB gebruikers deel aan de pilot. 1 persoon stroomde uit na 1 jaar “clean” te zijn. Twee andere personen een geruime tijd clean. Het inloopspreekuur wordt goed gevonden door zowel de inwoner als professionals. Huisartsen wijzen hun cliënten en omgeving steeds vaker op dit spreekuur. In 2019 is gestart met het ontwikkelen van een menukaart; een samenvoeging van verschillend preventief aanbod naar zo breed mogelijke thema’s met als doel dat iedere scholier, ouder en leerkracht hetzelfde aanbod aangeboden krijgt. In 2019 is de smaak ‘social media en gamen’ uitgerold en wordt door 5 basisscholen reeds afgenomen. In 2020 worden meerdere “smaken” ontwikkeld en uitgerold op scholen om te zorgen voor een compleet aanbod. In 2019 heeft een voorlichting plaatsgevonden voor sportclubs over alcoholgebruik.
- Uitvoering lokaal gezondheidsbeleid**
 De invulling van het integraal gezondheidsbeleid “Krachtige coalities” 2018 – 2021 is in 2019 gecontinueerd. In 2019 zij we gestart met het onderdeel eenzaamheid, een jaar eerder dan verwacht. Reden hiervoor is dat we hebben ingespeeld op en aangesloten bij de ontwikkelingen van maatschappelijke organisaties in Twenterand op het gebied van eenzaamheid. Zo is in 2019 door ZorgSaam Twenterand het meldpunt eenzaamheid gelanceerd. Maar voor een effectieve aanpak en om recht te doen aan het coalitieakkoord is er méér nodig. Daarom is in 2019 een uitgebreid actieplan ‘Samen ben je niet alleen’ geschreven, met ondersteuning van het Ministerie van VWS. Hiervoor is breed input opgehaald en draagvlak gecreëerd bij zo’n 20 maatschappelijke organisaties. In 2020 start de gezamenlijk uitwerking.

Subdoel: Het zorgnetwerk biedt vroegtijdige ondersteuning

Het zorgnetwerk is het geheel van overleggen ter ondersteuning van inwoners (bijv. kernteams, ZorgAdviesTeams, 0-tot 100 overleg. Wijk- en Veiligheidsoverleg). Een groot deel van onze inwoners heeft geen ondersteuning nodig bij het deelnemen aan de maatschappij. Echter een deel van de inwoners kan het niet alleen en heeft die ondersteuning wel nodig. Vanuit het zorgnetwerk wordt met ketenpartners gezocht naar een zo vroeg mogelijke effectieve ondersteuning.

Subdoel: Hulp in nood is geboden waar nodig

Naast het organiseren van preventieve activiteiten en het ondersteunen van inwoners is specifieke hulp soms nodig. Inwoners redden het niet altijd alleen en zijn dan afhankelijk van voorzieningen. De gemeente heeft er voor gekozen op bepaalde gebieden deze hulp aan te bieden.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Bestrijden van de eikenprocessierups**

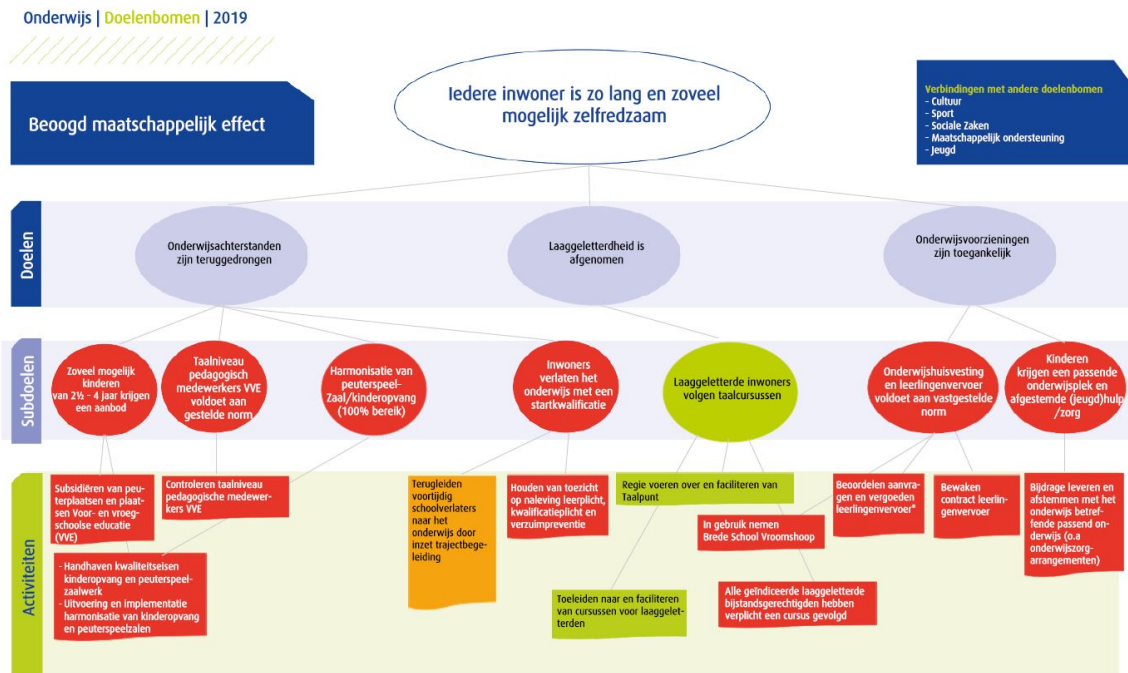
In 2019 hebben we zowel preventief als curatief de eikenprocessierups aangepakt, om de gezondheidsklachten zoveel mogelijk te beperken. Er zijn bijvoorbeeld nestkasten opgehangen. Op deze plekken konden we geen duidelijke vermindering van eikenprocessierupsen waarnemen, dit was echter moeilijk te monitoren omdat de plaagdruk afgelopen jaar erg hoog was. Het is ook een kwestie van tijd hoe de populatie van natuurlijke vijanden (waaronder mezen) de komende jaren toeneemt. Het resultaat van de preventieve bestrijding is dat 80% van de eikenbomen die behandeld zijn vrij was van eikenprocessierupsen. Ook is er een pilot uitgevoerd langs de Hammerdijk met nematoden (aaltjes die de rups bestrijden), het resultaat was dat meer dan 90% van de eikenbomen schoon was van eikenprocessierupsen. Dit is wel een relatief dure methode en het resultaat is sterk afhankelijk van tijdstip / weersinvloeden.

Metingen

Beleidsdoelen	2019	2018	2017	2016	Bron
Hulp is geboden waar nodig					
Aantal beschikbare en in kaart gebrachte AED's (incl. AED's in particulier eigendom)	80	88	90	90	Hartslagnu.nl
Minimaal aantal inwoners uit Twenterand die staan ingeschreven op www.hartslagnu.nl	900	1.039	1.166	1.011	Hartslagnu.nl
Mate waarin hulpverlening bij tijdelijk huisverbod wordt aangeboden (%)	100%	100%	100%	100%	Avedan Maatschappelijk werk
Mate van acceptatie hulpverlening bij tijdelijk huisverbod (%)	100%	100%	100%	100%	Avedan Maatschappelijk werk
Aantal basisscholen met voorlichting over middelengebruik	17	8	-	-	Tactus Verslavingszorg

Doelenboom Onderwijs

Doelenboom

Beoogd maatschappelijk effect: Iedere inwoner is zo lang en zoveel mogelijk zelfredzaam

Doel: Onderwijsachterstanden zijn teruggedrongen

Wanneer een kind ten opzichte van leeftijdgenoten achter is in onderwijs of opleiding, is sprake van een onderwijsachterstand. Een kind met een onderwijsachterstand noemen we een achterstandsleerling.

Doel: Laaggeletterdheid is afgenomen

Laaggeletterden zijn niet in staat gedrukte of geschreven informatie te gebruiken en kunnen hierdoor minder goed functioneren in de samenleving, thuis en op het werk. In de gemeente Twenterand wordt het aantal inwoners tussen de 16 en 65 jaar dat moeite heeft met lezen en schrijven geschat op 3.500. Onze doelstelling is om in 2019 te komen tot een vermindering van de laaggeletterdheid in Twenterand.

Doel: Onderwijsvoorzieningen zijn toegankelijk

De voorzieningen voor onderwijshuisvesting en leerlingenvervoer voldoen aan de normen die in de lokale verordeningen zijn vastgelegd. Tevens zorgt de gemeente dat er in specifieke gevallen extra ondersteuning beschikbaar is voor kinderen in aanvulling op een passende onderwijsplek, zoals het passend onderwijs beoogt.

Wat hebben we bereikt

Subdoel: Zoveel mogelijk kinderen van 2½ - 4 jaar krijgen een aanbod

De gemeente is verantwoordelijk voor het aanbieden van voldoende VVE-plaatsen voor kinderen die tot de doelgroep behoren. Voor kinderen van 2½ tot 4 jaar die behoren tot de doelgroep voor VVE is een VVE-plaats beschikbaar. Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) is onderwijs voor peuters en kleuters met een risico taalachterstand op een voorschoolse voorziening of de basisschool. Zoveel mogelijk kinderen krijgen een aanbod voor een gesubsidieerde reguliere peuterplaats en zoveel mogelijk geïndiceerde doelgroepkinderen kunnen een voorschoolse voorziening met een VVE-peuterprogramma bezoeken.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Subsidiëren van peuterplaatsen en plaatsen Voor- en Vroeg-schoolse Educatie (VVE)**
Op 3 september 2019 heeft het college de nieuwe doelgroepdefinitie vastgesteld. De gemeente Twenterand wil ieder kind zoveel mogelijk kansen geven, zodat zij een passende en succesvolle schoolloopbaan doorlopen. Daarom is het belangrijk dat kinderen een goede start maken in het basisonderwijs. De doelgroepdefinitie is mede tot stand gekomen met input van externe partners.

Subdoel: Taalniveau pedagogische medewerkers VVE voldoet aan gestelde norm

Alle pedagogisch medewerkers (pm) die werkzaam zijn in de VVE moeten aantoonbaar het taalniveau 3F voor mondelinge taalvaardigheid en lezen beheersen. De taalniveau 3F-eis geldt per 1 augustus 2017 voor pm's werkzaam in de voorschoolse educatie in de G37 (grote gemeenten) en G86 (middelgrote gemeenten). Per 1 augustus 2019 gaat de eis in voor pm's werkzaam in voorschoolse educatie in de overige gemeenten, zoals de onze.

Subdoel: Inwoners verlaten het onderwijs met een start kwalificatie

Een startkwalificatie is een diploma HAVO, VWO, MBO niveau 2 of hoger. Jongeren van 16 tot 18 jaar vallen onder de kwalificatieplicht. Met een startkwalificatie hebben jongeren meer kans op een baan. Tevens is de link te leggen met onderwijs—arbeidsmarkt, waar we aan werken in het ontwikkelprogramma Economie-Werk.

Subdoel: Laaggeletterde inwoners volgen taalcurssussen

Laaggeletterde inwoners kunnen taalcurssussen volgen die worden aangeboden door het ROC van Twente of via het Taalpunt Twenterand.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Toeleiden naar en faciliteren van cursussen voor laaggeletterden**
In 2019 is de tussenevaluatie van het actieplan laaggeletterdheid opgesteld. Hieruit is gebleken dat diverse acties uit het plan succesvol zijn verlopen. Er zijn (vanaf 2014/2015) in totaal 305 cursisten bereikt die diverse trajecten volgen (ROC, taalpunt of begeleiding vrijwillige taalmaatjes). Ook is er een tijdschrift 'De Erika' uitgebracht in begrijpelijke taal speciaal voor laaggeletterden. Tevens heeft er in 2019 een WeConnect bijeenkomst plaatsgevonden met het thema laaggeletterdheid. Ook is de Taalmeter ingezet (door de inzet van de Taalmeter en persoonlijke gesprekken zijn weer een groot aantal laaggeletterden herkend die zelf verder aan de slag willen. Volgens Stichting Lezen en Schrijven is dit tot nu toe de meest succesvolle afname van de Taalmeter geweest die zij gezien hebben (75% van de mensen die waren uitgenodigd waren aanwezig. Het landelijke gemiddelde is 55%). Met deze ingezette activiteiten is weer een mooie vooruitgang geboekt wat betreft de taalontwikkeling van onze inwoners.

Subdoel: Onderwijshuisvesting en leerlingenvervoer voldoet aan vastgestelde norm

Zoals bekend zijn de schoolbesturen zelf verantwoordelijk voor het buitenonderhoud, de aanpassingen en het binnenonderhoud (vanaf januari 2015). De normen voor onderwijshuisvesting zijn vastgelegd in de Verordening voorzieningen huis-vesting onderwijs gemeente Twenterand 2015. De normen voor leerlingenvervoer zijn vastgesteld in de Verordening leerlingenvervoer gemeente Twenterand 2014.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **In gebruik nemen Brede School Vroomshoop**
Op 7 januari 2019 is de brede school in Vroomshoop in gebruik genomen en zijn de scholen en kinderopvang van start gegaan op de nieuwe plek. Vrijdag 8 februari 2019 heeft de officiële opening van de nieuwe brede school Kadans plaatsgevonden.

Subdoel: Kinderen krijgen een passende onderwijsplek en afgestemde (jeugd)hulp/zorg

Hoewel de verantwoordelijkheid voor passend onderwijs bij scholen en de samenwerkingsverbanden ligt, is de gemeente in specifieke gevallen vanuit de jeugdwet verplicht beleidsmatig af te stemmen én een bijdrage aan onderwijszorgarrangementen te leveren om zo alle leerlingen een passende ontwikkeling te kunnen bieden op school en daarbuiten.

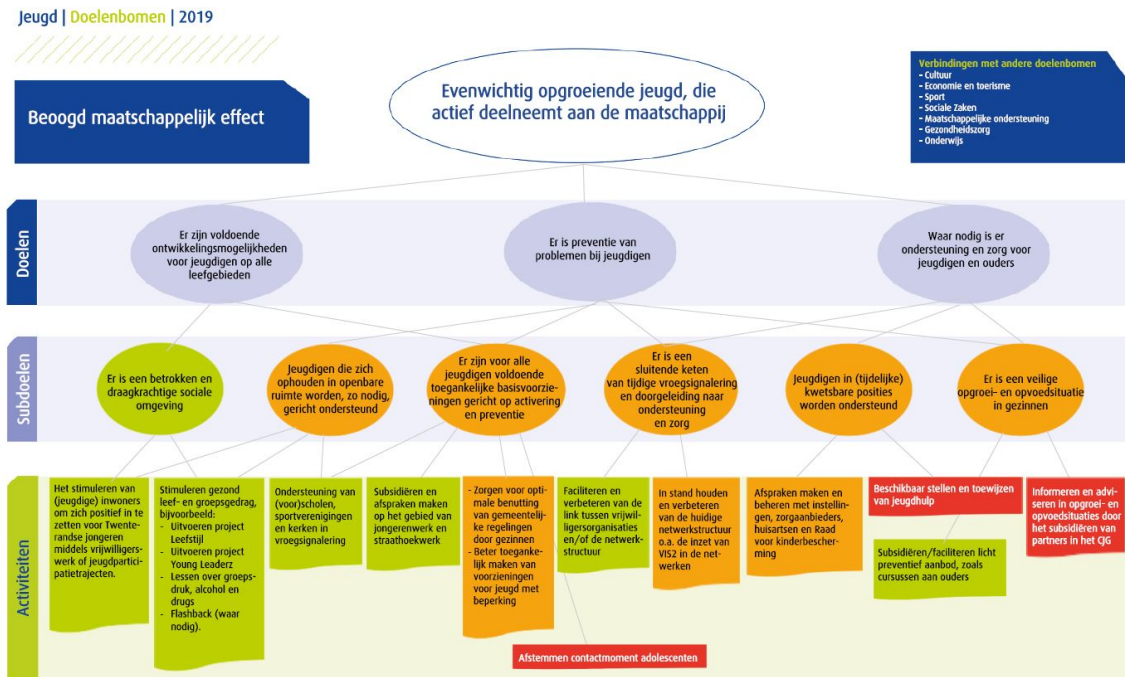
Metingen

Beleidsdoelen	2019	2018	Bron
Laaggeletterdheid is afgenomen			
Aantal peuters dat wordt bereikt (zowel reguliere peuters als doelgroeppeters (VVE))	313	170	Opgave instellingen
Aantal cursisten die een taal cursus volgen bij het ROC	40	50	ROC
Aantal cursisten aangemeld via Taalpunt	90	37	Taalpunt
Nieuwe indicatoren			
Aantal leerlingen leerlingenvervoer	282		interne systemen

Doelenboom Jeugd

Doelenboom

Beoogd maatschappelijk effect: Evenwichtig opgroeiende jeugd, die actief deelneemt aan de maatschappij

Doel: Er zijn voldoende ontwikkelingsmogelijkheden voor de jeugd op alle leefgebieden

De meeste jeugdigen groeien probleemloos op, ouders zijn hiervoor als eerste verantwoordelijk. Daarnaast zijn er voldoende voorzieningen op het gebied van sport, welzijn, cultuur, educatie, gezondheid en vrije tijd waarin de Twenterandse jeugd zich kan ontwikkelen.

Doel: Er is preventie van problemen bij jeugd

De gemeente wil voorkomen dat lichte opvoed- of opgroevragen uitgroeien tot zorgvragen.

Doel: Waar nodig is er ondersteuning en zorg voor jeugdigen en ouders

Voor ouders en jeugdigen waarvoor het niet vanzelfsprekend is dat alles vanzelf goed verloopt, is aanvullende ondersteuning of zorg nodig om ook voor hen de kans om evenwichtig op te groeien mogelijk te maken of te vergroten. We streven naar effectieve en efficiënte ondersteuning en zorg waarmee we de eigen kracht van ouders en jeugdigen versterken met als doel dat ze zo snel mogelijk en zo goed mogelijk hun eigen leven (weer) vorm kunnen geven. De gemeente heeft op grond van de Jeugdwet een jeugdhulpplicht, die waarborgt dat jeugdigen de hulp ontvangen die zij nodig hebben. Met deze verantwoordelijkheden heeft de gemeente meer instrumenten in handen om hierop te sturen.

Wat hebben we bereikt

Subdoel: Er is een betrokken en draagkrachtige sociale omgeving

Door de betrokkenheid van de sociale omgeving bij hun buurt en hun jeugd te vergroten, kunnen deze positieve krachten in de sociale omgeving ingezet en uitgebouwd worden voor een positief leefklimaat.

Subdoel: Jeugdigen die zich ophouden in openbare ruimte worden, zo nodig, gericht ondersteund

De gemeente kent jeugdgroepen met soms problematisch en grensoverschrijdend gedrag als het vernielen van objecten in openbare ruimte. Naast handhaving, repressie en zorg, komt er meer aandacht voor stimulering en activering van positief groepsgedrag.

Subdoel: Er zijn voor alle jeugdigen voldoende toegankelijke basisvoorzieningen gericht op activering en preventie

De gemeente draagt zorg voor voldoende toegankelijke basisvoorzieningen op het gebied van welzijn, sport en cultuur. De voorzieningen dragen eraan bij dat jeugdigen zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen, op een zinvolle en leuke manier hun vrije tijd kunnen besteden en prettig en veilig kunnen wonen in Twenterand.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Subsidiëren en afspraken maken op het gebied van jongerenwerk en straathoekwerk**
Het jongeren- en straathoekwerk is gesubsidieerd om in samenwerking een belangrijke toegankelijke basisvoorziening voor onze jeugd te faciliteren. Hierbij zijn onze jongeren geactiveerd met als doel problemen te voorkomen (preventie) of tijdig te signaleren.
De gesubsidieerde organisaties hebben in 2019 gewerkt aan de zogeheten herpositionering van het jongerenwerk. Dit traject is succesvol verlopen omdat in de uitvoering de jongerenwerkers beter elkaar weten te vinden, dwarsverbanden zien, samen optrekken en kennis delen. Hierbij geven ze invulling aan het meer 'outreaching' jongerenwerk en opereren in de lokale netwerken. Uit het midden is een coördinerende jongerenwerker aangewezen om dit niveau van samenwerking structureel te blijven nastreven.

Subdoel: Er is een sluitende keten van tijdige vroegsignalering en doorgeleiding naar ondersteuning en zorg

Inzet op preventie, vroegtijdig signaleren en waar nodig doorgeleiden naar vormen van ondersteuning en zorg, zijn van groot belang om erger te voorkomen. Met de aanpak Ketenregie is er één samenhangende en sluitende keten voor het signaleren, oppakken en aanpakken van vragen en problemen. Ook vrijwilligersorganisaties worden hierbij betrokken, omdat het van belang is dat ook in de vrije tijd risicosignalen kunnen worden opgemerkt en doorgeleid.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **In stand houden en verbeteren van de huidige netwerkstructuur o.a. de inzet van VIS2 in de netwerken**
De huidige netwerkstructuur is doorontwikkeld. Zo is de noodzaak en effectiviteit van een GHB-overleg gebleken en hebben de huisartsen een meer nadrukkelijke rol gekregen bij multidisciplinaire overleggen (MDO). In 2019 is gestart met het verder verbeteren van de netwerkstructuur. Dit heeft zijn uitwerking in de verbeterde integratie met onze lokale toegang. De kernteams hebben hier een groot aandeel in. Als platform schatten zij de geschiktheid van (een combinatie met) het voorliggend veld in bij diverse hulpvragen.

Subdoel: Jeugd in (tijdelijk) kwetsbare posities wordt ondersteund

Een deel van de jeugdigen kent problemen of loopt tijdens het opgroeien (tijdelijk) tegen problemen aan. Ondersteuning op maat van deze kwetsbare jeugdigen is dan nodig.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Afspraken maken en beheren met instellingen, zorgaanbieders, huisartsen en Raad voor kindbescherming**
In 2019 heeft de coördinator externe verwijzers afspraken gemaakt met instellingen, huisartsen en praktijkondersteuners jeugd-ggz over het toeleiden naar het voorliggend veld en geïndiceerde zorg.

Dit zorgt voor meer adequate en snellere inzet van de juiste ondersteuning. De werkafspraken zijn naar tevredenheid van betrokkenen nageleefd en dienen ter inspiratie voor andere gemeenten. Met Veilig Thuis Twente is intensief contact over de daar ontstane wachtlijsten, onze daarin betrokken inwoners en te ontwikkelen oplossingen in relatie tot onze lokale toegang.

- **Beschikbaar stellen en toewijzen van jeugdhulp**

In 2019 stellen we als Twentse gemeenten jeugdhulp beschikbaar via het Twents model. Jeugdhulp is beschikbaar maar zoals in heel Nederland staat ook in Twente de jeugdhulp onder druk. Onze eigen toegang kende wachtlijstproblematiek, een fenomeen wat we ook bij aanbieders terugzien. De versterking van het voorliggend veld, de netwerkstructuur en de inzet via een coordinator externe verwijzers en praktijkondersteuner jeugd-ggz zijn daarin juiste en ontlastende acties gebleken. Hoe eerder hulpvragen ontdekt worden, hoe groter de kans dat de hulpvragen opgelost kunnen worden met lichtere inzet uit het voorliggend veld.

Duurzame gezinsvormen

Regionaal is in de bestuurscommissie OZJT van april 2019 besloten tot oprichting van het centrum. Inmiddels zijn verdere voorbereidingen getroffen en helaas nog niet afgerond.

Subdoel: Er is een veilige opgroei- en opvoedsituatie in gezinnen

Ouders voeden hun kinderen op en zijn als eerste verantwoordelijk voor de wijze waarop de kinderen opgroeien. Niet alle ouders zijn in staat dit zonder advies en/of (tijdelijke) ondersteuning te doen, deze is voor ouders aanwezig.

Metingen

Beleidsindicatoren	2019	2018	2017	2016	Bron
Voor alle jeugdigen zijn er voldoende en toegankelijke voorzieningen					
Aantal activiteiten dat door jongeren zelf wordt georganiseerd bij St. Zorgzaam Twenterand (SZST)	56	70	99*	140*	Stichting ZorgSaam Twenterand (SZT)
Waar nodig is er ondersteuning en zorg voor jeugdigen en ouders					
Aantal bezoekers CJG Loket	64	82	108	63	SZT
Aantal Bezoekers website Loes.nl	330.000	296.265	333.714	322.316**	SZT/GGD
Aantal uitgevoerde trajecten BOR	5	4	8	7***	Humanitas
Aantal uitgevoerde trajecten Homestart	2	1	4	1***	Humanitas
Er is een sluitende keten van tijdige vroeg signalering en doorgeleiding naar ondersteuning en zorg					
Aantal jongeren gemeld in het zorgnetwerk door SZT	46	57	117	104****	SZT
Kwetsbare jeugd incl. jeugdgroepen wordt/ worden ondersteund					
Aantal individuele coaching plannen door SZT	20	13	18	31	SZT
Aantal jeugdige/jongvolwassen vrijwilligers dat betrokken is bij het jongerenwerk van SZT	108	188	215	197	SZT
Aantal jeugdige / jongvolwassen vrijwilligers dat betrokken is bij het hergepositioneerde jongerenwerk. (150)	145	235	--	-	Betrokken partijen jongerenwerk
Een overzicht van vrij toegankelijke voorzieningen per kern.	1	gereed	-		
Totaal aantal jeugdigen met jeugdhulp per 2018 *****	717	951	874	822	Interne systemen
totaal aantal jeugdigen uniek *****					

* In samenwerking met professionals.

** Bezoekers worden niet meer per gemeente geregistreerd, voor 2013 werd dit nog wel gedaan.

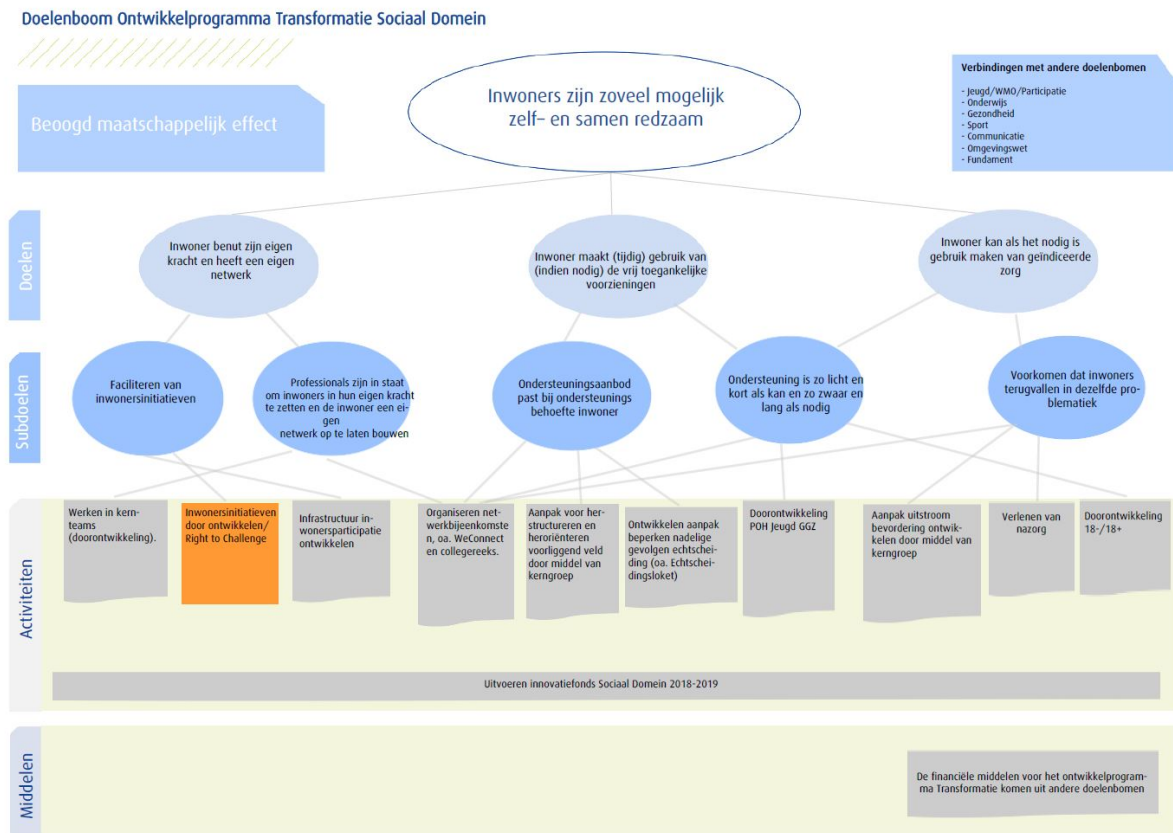
*** Zowel koppelingen als consulten

**** 2016 laat een explosieve groei zien, dit heeft enerzijds te maken met de manier van registreren, anderzijds is er een toename van jongeren (tot 23 jaar) én van ouders, die steeds meer bekend zijn met de functie van het jongerenwerk in de preventieve sfeer, en contact zoeken met en een beroep doen op jongerenwerkers bij (beginnende) problemen.

***** cijfer voorgaande jaren betrof het aantal jeugdhulpindicaties

Doelenboom Ontwikkelprogramma Transformatie Sociaal Domein

Doelenboom

Beoogd maatschappelijk effect Inwoners zijn zoveel mogelijk zelf- en samen redzaam

Doel: Inwoner benut zijn eigen kracht en heeft een eigen netwerk

Doel: Inwoner maakt (tijdig) gebruik van (indien nodig) de vrij toegankelijke voorzieningen

Doel: Inwoner kan als het nodig is gebruik maken van geïndiceerde zorg

Wat hebben we bereikt

Subdoel: Faciliteren van inwonersinitiatieven

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Uitvoeren innovatiefonds Sociaal Domein 2018-2019**

In 2019 zijn 15 aanvragen ingediend bij het innovatiefonds. Daarvan zijn 11 aanvragen toegekend. Aanvragen die zijn afgewezen, voldeden niet aan de voorwaarden of konden niet verleend worden vanwege het bereiken van een subsidieplafond. Het innovatiefonds geeft onder andere de Vriezenveense Harmonie de kans een G-orkest op te richten, wat bijdraagt aan een meer inclusieve samenleving. Een ander voorbeeld is Stichting Evenmens die start met gespecialiseerde gastgezinnen als laagdrempelige en informele vorm van ondersteuning. Bij de gespecialiseerde gastgezinnen kunnen kinderen uit een complexe gezinssituatie of kinderen met een zorgvraag een dag of dagdeel terecht, zodat de ouders/verzorgers even tijd voor zichzelf hebben (respijt zorg) of aan verplichtingen elders kunnen voldoen. Een laatste voorbeeld is Waypoint die samen met partners uit verschillende sectoren én inwoners kijkt wat er nodig is in de kernen op het gebied van vroegsignalering. De inhoud van de aanvragen is divers en sluit daarom goed aan bij de breedte van het sociaal domein. We verwachten dat de initiatieven elk op hun eigen manier op korte en/of lange

termijn een besparing opleveren. Per initiatief zijn afspraken gemaakt voor de verantwoording en het inzichtelijk maken van de resultaten. Op basis van de evaluatie in 2019 is de regeling met een jaar verlengd en is er voor 2020 € 75.000 beschikbaar voor vernieuwende initiatieven.

Subdoel: Professionals zijn in staat om inwoners in hun eigen kracht te zetten en de inwoner een eigen netwerk op te laten bouwen

Subdoel: Ondersteuningsaanbod past bij ondersteuningsbehoefte inwoner

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Ontwikkelen aanpak beperken nadelige gevolgen echtscheiding (oa. Echtscheidingsloket)**
Een werkgroep van maatschappelijke organisaties heeft de gemeente geadviseerd over een aanpak waarmee we de nadelige gevolgen van (echt)scheidingen kunnen verminderen. Op basis van o.a. deze aanbevelingen en landelijk aanwezige kennis vanuit het actieprogramma Scheiden zonder schade is het pilotplan 'scheidingspunt' en 'financiële preventie' opgesteld en vastgesteld door het college. Dit plan geeft richting en kaders aan de anderhalf jaar durende pilot. Het onderdeel financiële preventie is gericht op het vergroten van het bereik en gebruik van de mogelijkheden van financiële ondersteuning die we in Twenterand hebben. Daarnaast willen we de versnippering tegengaan en initiatieven meer aan elkaar verbinden en stimuleren zodat er nieuwe initiatieven ontstaan. We zien in de praktijk dat een deel van de financiële problemen van inwoners veroorzaakt wordt door een scheiding. In de pilot zijn daarom beide functies onder gebracht. Middels een meervoudig onderhandse aanbesteding zijn beide opdrachten gegund aan RadarUitvoering Oost. Begin 2020 start de uitvoering van de pilot. De hiervoor beschikbaar gestelde middelen worden doorgeschoven naar 2020 en 2021.
- **Aanpak voor herstructureren en heroriënteren voorliggend veld door middel van kerngroep Ontmoetingscentrum licht dementerenden Den Ham**
Stichting Evenmens is in samenwerking met ZorgSaam Twenterand gestart met een pilot in Den Ham, een ontmoetingscentrum voor licht dementerenden en hun mantelzorgers. In de inloop kunnen bezoekers vrijblijvend elkaar ontmoeten en gezamenlijk ontspannende activiteiten ondernemen. Er zijn wekelijks circa 25 bezoekers. De inloop blijkt duidelijk in een behoefte te voorzien en draagt bij aan een dementievriendelijke samenleving. Uit een business case blijkt het aannemelijk is dat het bezoeken van het ontmoetingscentrum leidt tot een uitsteleffect (uitstel van indicatiestelling voor formele zorg) of van substitutie (van reeds geïndiceerde formele zorg in de vorm van dagbesteding met evt. vervoer) aannemelijk is. In 2020 loopt de pilot af en wordt er nagedacht over continuering.

Subdoel: Ondersteuning is zo licht en kort als het kan en zo zwaar en lang als nodig

Subdoel: Voorkomen dat inwoners terugvallen in dezelfde problematiek

Wat heeft het gekost

Overzicht van baten en lasten Sociaal Domein

Overzicht baten en lasten Sociaal Domein

	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Incidenteel gerealiseerd in boekjaar
<i>Doelenboom sociale zaken</i>				
Lasten	19.859.569	20.109.340	19.638.367	0
Baten	-16.991.072	-16.797.938	-16.358.892	0
<i>Saldo van baten en lasten</i>	2.868.497	3.311.402	3.279.475	0
<i>Doelenboom maatschappelijke ondersteuning</i>				
Lasten	11.387.479	11.442.976	11.342.968	43.648
Baten	-451.206	-372.276	-372.276	0
<i>Saldo van baten en lasten</i>	10.936.274	11.070.700	10.970.692	43.648
<i>Doelenboom gezondheidszorg</i>				
Lasten	1.851.743	1.885.046	1.938.766	0
Baten	0	0	0	0
<i>Saldo van baten en lasten</i>	1.851.743	1.885.046	1.938.766	0
<i>Doelenboom onderwijs</i>				
Lasten	4.119.592	4.525.663	3.780.192	39.200
Baten	-877.342	-880.595	-333.795	0
<i>Saldo van baten en lasten</i>	3.242.250	3.645.068	3.446.397	39.200
<i>Doelenboom jeugd</i>				
Lasten	15.842.623	16.557.615	14.107.203	0
Baten	-221.144	-626	-626	0
<i>Saldo van baten en lasten</i>	15.621.478	16.556.989	14.106.577	0
Totaal programma lasten	53.061.006	54.520.640	50.807.496	82.848
Totaal programma baten	-18.540.763	-18.051.435	-17.065.589	0
<i>Totaal saldo van baten en lasten</i>	34.520.243	36.469.205	33.741.907	82.848
Mutaties reserves db sociale zaken	95.837	-1.712.749		
Mutaties reserves db maatschappelijke ondersteuning	-493.759	0		
Mutaties reserves db gezondheidszorg	-25.471	-35.000		
Mutaties reserves db onderwijs	-300.766	-125.000		
Mutaties reserves db jeugd	156.341	82.974		
Totaal mutatie reserves *	-567.817	-1.789.775	-425.622	-168.648
<i>Geraamd resultaat</i>	33.952.425	34.679.430	33.316.285	-85.800

* in de primitieve begroting was dit bedrag nog niet uitgesplitst over de diverse doelebomen

gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten -1.948.962

Wat heeft het gekost

Het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten op programma 1 is ruim € 1.948.000 lager dan geraamd. Dit verschil wordt onder andere veroorzaakt door onderstaande gegevens.

Sociale Zaken

- De kostenontwikkeling op het terrein van het inkomensdeel Participatiewet is redelijk conform de verwachting. Alleen de kosten van loonkostensubsidie zijn hoger dan verwacht. Oplopende loonkostensubsidie is een trend die de afgelopen jaren is ingezet en verder zal doorzetten, dit vanwege de grotere doelgroep, ook vanwege praktijkonderwijs. Dit is een aandachtspunt voor de komende jaren. Per saldo is sprake van een voordeel van € 90.000 op het I-deel. Dit bedrag is verrekend met de zoekrichting “versterken van de MO Soweco” vanuit de begroting 2018.
Verder heeft er een verrekening plaatsgevonden met de voorziening dubieuze debiteuren. Als gevolg van nieuwe inschattingen is 164.000 vrijgevallen (tgv rekeningsaldo)
- De budgetten inzake het W-deel Participatiewet zijn in totaal per saldo met € 100.000 onderschreden en het bedrag is verrekend met de reserve ‘sociaal domein’. Er zijn minder re-integratiekosten gemaakt dan bij de begroting vanuit is gegaan. Dit wordt veroorzaakt door outsourcing van begeleidingskosten naar Extend. Deze kosten zien we terug in de WSW budgetten. Daarnaast komen loonkostensubsidies voornamelijk ten laste van het inkomensdeel Participatiewet (zie voorgaande verklaring)
- De totale kosten voor WSW zijn € 160.000 lager dan geraamd, het bedrag is voor 100.000 verrekend met de reserve ‘sociaal domein’; het restant ad 60.000 is gebruikt voor het restant van de zoekrichting “versterken van de MO Soweco”.
- Kosten van kwijtschelding en Stadsbank zijn € 50.000 lager dan geraamd. Dit is naar verwachting een eenmalig voordeel (kosten zijn anticyclisch).

MO

- De kosten van huishoudelijke ondersteuning wordt overschreden met € 185.000. Deze overschrijding werd verwacht bij de vaststelling van de indexatie van de tarieven voor 2019; bij de jaarrekening 2018 werd hiervoor het overschot op de huishoudelijke ondersteuning in de reserve Sociaal Domein gestort. De overschrijding wordt nu daarom gedekt door inzet van deze reserve. Voor 2020 en verder zijn de indexatiekosten meegenomen
- Wmo-begeleiding kent een onderschrijding van ongeveer € 200.000. Dit wordt veroorzaakt door minder klanten en minder volume gebruik. De onderschrijding resulteert in een lagere onttrekking uit de reserve. Verdere toelichting zie tekst doelenboom MO
- Er heeft een overschrijding plaatsgevonden op de Wmo-voorzieningen ad € 40.000. Dit wordt veroorzaakt door hogere kosten woonvoorzieningen; kosten van woonvoorzieningen zijn moeilijk te voorspellen
- De kosten van incidenteel maatwerkvervoer worden overschreden met € 25.000. De inning op de eigen ritbijdrage heeft vertraging opgelopen, deze worden in 2020 verwacht
- De onderschrijdingen op genotsmiddelenbeleid € 77.000 en scheidingsloket € 74.000 zijn gestort in reserve vanwege verplichtingen 2020 en verder.

Gezondheidszorg

- De kosten voor onderhoud en opleidingen voor AED's zijn in 2019 € 14.000 lager dan geraamd. Er zijn minder AED's ingezet en vervangen en er zijn minder onderhoudskosten gemaakt dan verwacht.

Onderwijs

- Als gevolg van lagere rente zijn de kapitaalslasten € 280.000 lager dan begroot.
- Er heeft een onderschrijding plaatsgevonden op de zogenaamde Asscher-middelen voor het vergroten van het bereik van kinderen van € 60.000; hier ligt een relatie met de OAB middelen (sisa-regeling) die zo optimaal mogelijk worden ingezet. Inmiddels zijn er al diverse beleidsvoorstellen gedaan rond onderwijsachterstanden, waaronder een nieuwe SMI - regeling(Sociaal medische indicatie) waar deze middelen voor ingezet gaan worden.
- De kosten van het leerlingenvervoer zijn in 2019 onderschreden met € 40.000. Bij de berap werden meerkosten verwacht als gevolg van toename van duurdere maatwerkarrangementen (individueel vervoer en niet reguliere ritten die niet binnen het bestek vallen). Deze meerkosten zijn beperkt gebleven. Voor de begroting 2020 was al uitgegaan van lagere lasten.

Jeugd

- Jeugdhulp kent een onderschrijding van 550.000 (afgerond); Dit wordt veroorzaakt door minder volume gebruik en een voordeel op subsidies. De onderschrijding resulteert in een lagere onttrekking uit de reserve. Verdere toelichting zie tekst doelenboom MO
- We hebben van centrumgemeente Almelo € 220.000 ontvangen inzake beschermd wonen. In de afgelopen jaren zijn in de regio minder kosten gemaakt dan de ontvangen rijksbijdrage. De verschillen zijn verdeeld over de regio. Deze middelen zijn benodigd voor doorontwikkeling en doordecentralisatie beschermd wonen (een wettelijke verplichte taak), daarom zijn deze gelden in de reserve Sociaal domein gestort.
- Er zijn minder kosten meerjarig onderhoud gemaakt € 40.000 dan begroot (scoutinggebouw). Hier tegenover staat een lagere onttrekking uit onderhoudsreserve.
- De onderschrijding van het werkbudget integrale beleidsnota € 70.000 is in de reserve gestort vanwege aangegane verplichtingen in 2020.

Programma Ruimte

Inleiding Programma Ruimte

Inleiding

Programma aanpak stikstof (PAS)

In mei 2019 zette de Raad van State een streep door het Programma aanpak stikstof (PAS). Het PAS moest door het laten treffen van diverse maatregelen zorgen voor een reductie van de stikstofemissie. Het PAS bleek in strijd met Europese natuurwetgeving. De uitspraak van de Raad van State betekent dat veel boeren in de nabijheid van Natura 2000 gebieden niet meer kunnen uitbreiden of zelfs moeten nadenken over meer reducerende maatregelen of het staken van hun bedrijfsvoering. Daarnaast heeft de uitspraak invloed op bouwprojecten. De ontwikkeling van het plan Garstelanden ligt op dit moment stil nadat de provincie een zienswijze indiende m.b.t. de stikstofproblematiek. De overige bouwprojecten in Twenterand gaan door.

PFAS

Eind oktober 2019 wordt duidelijk dat de PFAS-norm voor vertraging zorgt in de grondverzet. Met 0,1 microgram PFAS per kilo grond is zo'n beetje alle grond in Nederland vervuild en niet meer overal zo maar toe te passen. Inmiddels is de norm in de regio Twente verhoogd naar 0.8 microgram per kilo grond. Er is weer beweging in het grondverzet. Begin 2020 is het realiseren van een bodemkwaliteitskaart met de toevoeging van PFAS van start gegaan. De nieuwe kaart zal medio 2020 beschikbaar zijn.

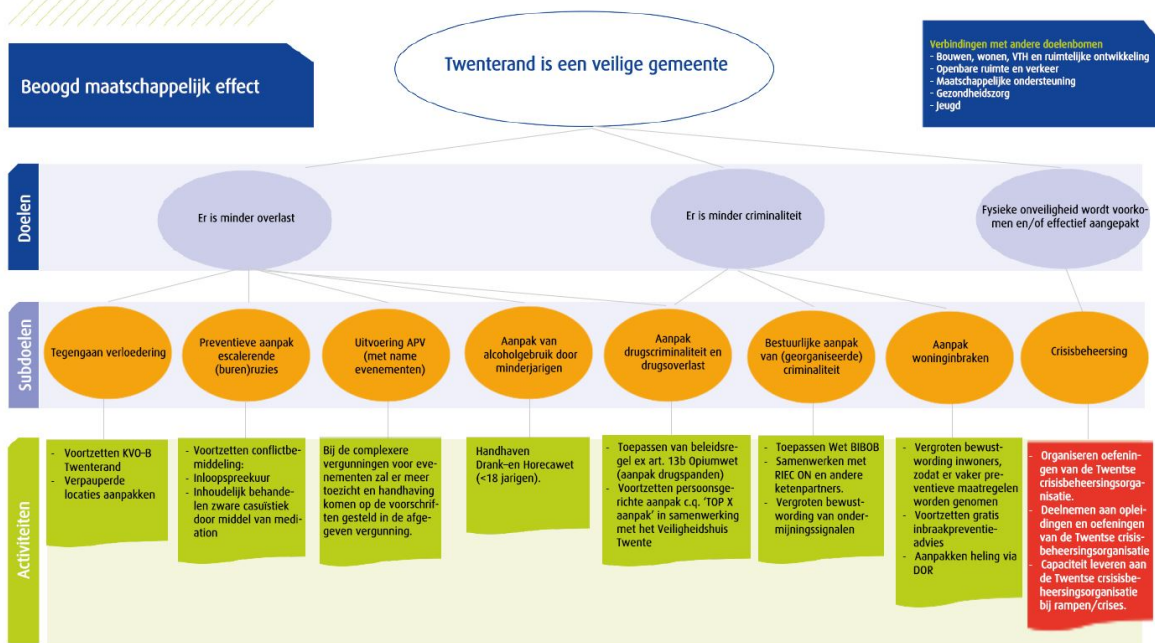
Netcapaciteit

In de afgelopen jaren hebben onze ondernemers voor circa 17,5 MW te installeren zonnepanelen op bedrijfsdaken SDE-subsidie bij RVO aangevraagd. Vanaf begin 2019 kwamen echter steeds meer signalen van Enexis over beperkte netwerkcapaciteit in noord Nederland, die ook in onze gemeente ging spelen. In Twenterand zijn er op dit moment geen aansluitingen meer mogelijk voor grootschalige projecten voor zonnepanelen op daken bij bedrijven. Dit betekent een rem op de duurzaamheidsambitie van Twenterand en de wens tot verduurzamen van onze ondernemers door zon op bedrijfsdak. Twenterand zocht in 2019 met verschillende partijen en via verschillende kanalen naar oplossingen, o.a. door een flinke lobby richting de provinciale en landelijke politiek voor uitbreiding van de capaciteit op het elektriciteitsnetwerk.

Doelenboom Openbare orde en veiligheid

Doelenboom

Openbare orde en veiligheid | Doelenbomen | 2019

Beoogd maatschappelijk effect: Twenterand is een veilige gemeente

Doel: Er is minder overlast

In het Integraal Veiligheidsbeleid 2017 - 2020 zijn een aantal speerpunten geformuleerd die moeten bijdragen aan het reduceren van criminaliteit en overlast. Op deze speerpunten wordt ingezet door een gerichte aanpak.

Doel: Er is minder criminaliteit

In het Integraal Veiligheidsbeleid 2017 - 2020 zijn een aantal speerpunten geformuleerd die moeten bijdragen aan het reduceren van criminaliteit en overlast. Op deze speerpunten wordt ingezet door een gerichte aanpak.

Doel: Fysieke onveiligheid wordt voorkomen en/of effectief aangepakt

Om fysieke onveiligheid te voorkomen en/of effectief te bestrijden is het noodzakelijk om te beschikken over een adequate organisatie op het gebied van rampenbestrijding/crisisbeheersing.

Wat hebben we bereikt

Subdoel: Tegengaan verloedering

Om te voorkomen dat de leefbaarheid en het gevoel van veiligheid worden aangetast, wordt ingezet op het tegengaan van fysieke verloedering.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Voortzetten KVO-B Twenterand**

Net als voorgaande jaren heeft de gemeente Twenterand in 2019 samen met politie, brandweer, ondernemersverenigingen en een beveiligingsbedrijf in een werkgroep samengewerkt in het kader van het Keurmerk Veilig Ondernemen Bedrijventerreinen (KVO-B). Onder andere op basis van een gezamenlijk uitgevoerde schouw zijn diverse acties ondernomen om de bedrijventerreinen in

Twenterand schoon, heel en veilig te houden. Voorbeelden van deze acties zijn:

- leden van de werkgroep spreken bedrijven aan op hun 'verantwoordelijkheid' om het eigen terrein opgeruimd en veilig te houden (ter voorkoming van brand en inklimming);
- de gemeente treedt d.m.v. controles/handhaving op tegen louche locaties (waar nodig in samenwerking met ketenpartners);
- waar 'zichtlijnen' door woekerende vegetatie verstoord worden, wordt er extra gesnoeid

Subdoel: Preventieve aanpak escalerende (buren)ruzies

Escalerende (buren)ruzies hebben een negatief effect op de leefbaarheid en veiligheid van de woonomgeving. Met een preventieve aanpak (conflictbemiddeling) wordt ingezet op het voorkomen/tegengaan van escalatie.

Subdoel: Uitvoering APV

Evenementen vormen het grootste onderdeel van de gemeentelijke taken op het gebied van de APV. Omdat er niet alleen steeds meer evenementen worden georganiseerd, maar evenementen ook steeds groter en complexer worden is het noodzakelijk om meer te investeren in het proces van evenementenvergunningverlening. Ook is het noodzakelijk om meer in te zetten op toezicht en handhaving op de voorschriften in de afgegeven evenementenvergunningen, omdat de ervaring heeft geleerd dat niet alle organisatoren van evenementen in Twenterand zich voldoende rekenschap geven van hun verantwoordelijkheid voor de veiligheid bij evenementen.

Subdoel: Aanpak alcoholgebruik door minderjarigen

Voor jongeren is alcohol extra schadelijk. Daarom zijn jongeren onder de 18 jaar strafbaar als ze alcohol bij zich hebben in het openbaar en mag aan minderjarigen ook geen alcohol worden verkocht. De gemeente is verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van de naleving van geldende leeftijdsgrenzen en de vergunningsvoorwaarden voor de verkoop van alcohol. Voor de preventieve aanpak van alcoholgebruik wordt verwezen naar de doelenboom gezondheidszorg.

Subdoel: Aanpak drugscriminaliteit en drugsoverlast

De aanpak van drugscriminaliteit en drugsoverlast wordt onverminderd voortgezet. Het thema heeft prioriteit bij de politie en ook de gemeente Twenterand treedt handhavend op tegen drugscriminaliteit/overlast. Voor de preventieve/curatieve aanpak van drugsproblematiek wordt verwezen naar de doelenboom gezondheidszorg.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Toepassen van beleidsregel ex art. 13b Opiumwet (aanpak drugspanden)**

Op last van de burgemeester zijn in 2019 2 bedrijfspanden gesloten waarin handelshoeveelheden drugs (hennep) en goederen t.b.v. de productie van hennep door de politie waren aangetroffen. Daarnaast heeft 1 woningeigenaar een officiële waarschuwing gekregen (op dat moment was het juridisch niet mogelijk om de betreffende woning direct te sluiten). De sluitingen en waarschuwing zijn gebaseerd op de Opiumwet in combinatie met het zogenoemde 'Damoclesbeleid' van de gemeente Twenterand. Omdat gebleken is dat in sommige gevallen mensen opnieuw de fout in gaan, heeft de gemeente het bestaande beleid aangescherpt. Met het nieuwe beleid dat op 25 november 2019 door de burgemeester is vastgesteld kan strenger worden opgetreden tegen drugshandel in en vanuit panden. Dit draagt bij aan het vergroten van de veiligheid en leefbaarheid in de gemeente. Er worden met het nieuwe beleid minder waarschuwingen afgegeven en eerder panden gesloten. Ook kunnen panden nu voor een langere periode worden gesloten wanneer er een handelshoeveelheid drugs wordt aangetroffen of attributen om drugs te vervaardigen. Ook kan een last onder dwangsom van minimaal € 75.000,- worden opgelegd als dit naar het oordeel van de burgemeester effectiever is dan sluiting. Met dit aangescherpte beleid kan drugshandel in Twenterand effectiever worden tegengegaan.

Subdoel: Bestuurlijke aanpak van (georganiseerde) criminaliteit

Vergunningen, subsidies, overheidsopdrachten en gangbare diensten van derden kunnen misbruikt worden voor fraude, witwassen of andere illegale praktijken. De gemeente Twenterand gaat dit actief tegen (o.a. op basis van de Wet BIBOB) in samenwerking met het Regionaal Informatie en Expertise Centrum Oost

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Samenwerken met RIEC ON en andere ketenpartners.**

In 2019 heeft de gemeente Twenterand samen met het Regionaal Informatie en Expertisecentrum Oost Nederland (RIEC ON), de politie, het OM, belastingdienst en diverse andere overheidsinstanties samengewerkt om ondermijnende criminaliteit tegen te gaan. In dat kader heeft frequent afstemming plaatsgevonden en zijn diverse integrale controles en interventies uitgevoerd.

Subdoel: Aanpak woninginbraken

Omdat woninginbraken een grote impact hebben op het gevoel van (on)veiligheid wordt de (preventieve) aanpak van woninginbraken voortgezet.

Subdoel: Crisisbeheersing

Het college van B en W is op grond van de Wet Veiligheidsregio's belast met de organisatie van de brandweezorg, de rampenbestrijding/crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening. Een groot aantal taken op dit terrein is op grond van deze wet overgedragen aan de Veiligheidsregio Twente.

Metingen

Beleidsdoelen	2019	2018	2017	2016	Bron
Aanpak woninginbraken					
Woninginbraken	40	45	38	67	Politie
Geregistreerde diefstal van (brom/snor)fietsen in Twenterand	52	46	65	69	Politie
Bestuurlijke aanpak van (georganiseerde) criminaliteit					
Nieuwe BIBOB-onderzoeken	0	3	n.v.t.	n.v.t.	
Nieuwe indicatoren Uitvoeringsprogramma VTH					
Aantal te laat verleende vergunningen voor B of C evenementen	0				eigen gegevens
Aantal controles A/B-evenementen	36				eigen gegevens
Aantal controles C-evenementen	2				eigen gegevens
Aantal controles Drink- en Horecawet (leeftijdscntrole)	16				eigen gegevens
Aantal geïnde bestuurlijke boetes	1				eigen gegevens
Aantal behandelde klachten	113				eigen gegevens

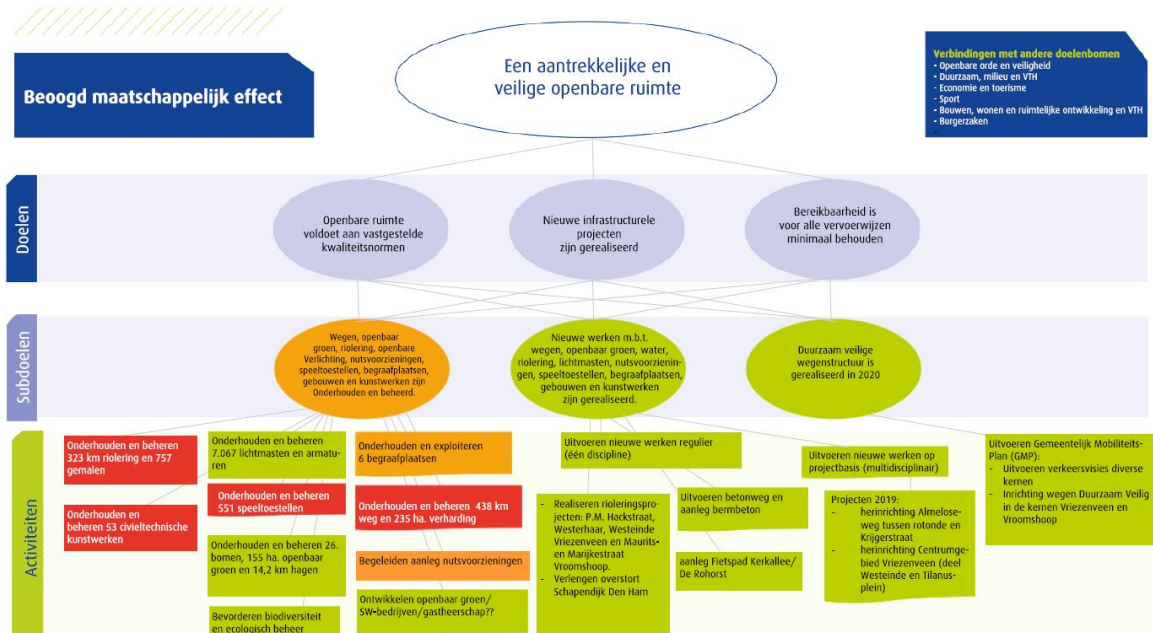
* zo min mogelijk

** Bibob onderzoeken zijn situationeel en daarom niet te plannen

Doelenboom Openbare ruimte en verkeer

Doelenboom

Openbare Ruimte en Verkeer | Doelenbomen | 2019

Beoogd maatschappelijk effect: een aantrekkelijke en veilige openbare ruimte

Doel: Openbare ruimte voldoet aan de vastgestelde kwaliteitsnormen

Per taakveld (openbaar groen, riolering enz.) is vastgelegd aan welke kwaliteitseisen het onderhoud en beheer moeten voldoen. De manier waarop dat is vastgelegd is een beleids-/beheerplan. Daarmee wordt duidelijkheid gegeven aan de gemeenteraad en aan inwoners.

Doel: Nieuwe infrastructurele werken zijn gerealiseerd

Per jaar wordt gekeken welke nieuwe infrastructurele werken worden gerealiseerd. Op basis van het beschikbare budget worden de hoogst geprioriteerde werken uitgevoerd.

Doel: Bereikbaarheid is voor alle vervoerswijzen minimaal behouden

Hiermee wordt bedoeld dat voor auto, fiets, trein en bus wordt geprobeerd het voorzieningenniveau minimaal op hetzelfde niveau te houden. Vooral voor bus en trein wordt geprobeerd dat middels overleg (ook in regionaal verband) te realiseren en mogelijk te verbeteren.

Wat hebben we bereikt

Subdoel: Wegen, openbaar groen, riolering, openbare verlichting, nutsvoorzieningen, speeltoestellen, begraafplaatsen en kunstwerken zijn onderhouden en beheerd

Om te kunnen voldoen aan de afgesproken kwaliteitseisen wordt het areaal wegen, openbaar groen, lichtmasten, speelterreinen en dergelijke deugdelijk onderhouden.

Subdoel: Nieuwe werken m.b.t. wegen, openbaar groen, water, riolering, lichtmasten, nutsvoorzieningen, speeltoestellen, begraafplaatsen, en kunstwerken zijn gerealiseerd'

De uitvoering van nieuwe werken met betrekking tot deze taakvelden wordt uitgevoerd. Gedacht moet worden aan bijvoorbeeld renovatie van het openbaar groen, herinrichting van speelterreinen en

vervanging van riolering. De rioleringsheffing wordt geïnd ter dekking van de kosten voor de inzameling en transport van afvalwater en voor de gemeentelijke taken op het gebied van grondwater en regenwater.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **aanleg Fietspad Kerkallee/De Rohorst**

In 2019 is het fietspad Kerkallee/de Rohorst aangelegd. Het fietspad is samen met de voetbalvereniging op zaterdag 14 september 2019 geopend. Daarmee is een veilige fietsverbinding gemaakt naar voetbalvereniging den Ham.

- **Realiseren rioleringsprojecten: P.M. Hackstraat, Westerhaar, Westeinde Vriezenveen en Maurits-en Marijkestraat Vroomshoop.**

Uitvoering Gemeentelijk Rioleringsplan 2019-2023

In 2019 zijn enkele grote rioleringsprojecten uitgevoerd. Deze zijn vanwege een gewijzigde prioritering afwijkend van wat in de programmabegroting 2019 is opgenomen. Bij de uitvoering van de projecten is ook ingespeeld op de gevolgen van de klimaatverandering (grotere hoeveelheden neerslag in kortere tijd). De volgende projecten zijn uitgevoerd: Zomerweg, Schapendijk en Esweg/Molenweg. Wat betreft klimaatadaptatie is in 2019 een klimaatatlas opgesteld. Zie verder onder de Agenda Duurzaamheid.

Subdoel: Duurzaam veilige wegenstructuur is gerealiseerd in 2020

De wegen in beheer bij de gemeente worden Duurzaam Veilig ingericht. Dat betekent een inrichting afgestemd op de verschillende categorieën weggebruikers met een bepaald snelheidsregiem. Herinrichting wordt steeds in samenhang met rioleringswerkzaamheden uitgevoerd.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Uitvoeren Gemeentelijk Mobiliteits-Plan (GMP): Uitvoeren verkeersvisies diverse kernen en Inrichting wegen Duurzaam Veilig in de kernen Vriezenveen en Vroomshoop**

Uitvoering Verkeersvisies

Wat betreft de verkeersvisies zijn onder andere de volgende zaken uitgevoerd:

- Kruispunt Tonnendijkbrug te Vroomshoop; er is onderzoek uitgevoerd met een drone om de verkeersbewegingen in beeld te krijgen.
- Ter voorbereiding op de aanleg van een rotonde bij Harwig in den Ham is gestart met gesprekken met de grondeigenaren.
- Besloten is in de Schuineweg in Westerhaar een beweegbare paal aan te brengen. Uitvoering vindt plaats in het voorjaar van 2020.

Metingen

Beleidsdoelen	2019	2018	2017	2016	Bron
Openbaar groen is onderhouden en beheerd					
Totaal M2 ingezaaide wegberm	11.000	27.000	2.500		Eigen gegevens
Aantallen aangeplante vrucht en drachtbomen	81	96	69		Eigen gegevens
Nieuwe metingen					
verkeersongevallen waarbij doden zijn gevallen	1	0	0	6	BLIQ verkeersveiligheid rapportage
verkeersongevallen met gewonden	30	6	26	21	BLIQ verkeersveiligheid rapportage
verkeersongevallen	134	99	147	197	BLIQ verkeersveiligheid rapportage

Doelenboom Duurzaamheid, milieu en VTH

Doelenboom

Duurzaamheid, milieu en VTH | **Doelenbomen** | 2019

Doel: Inwoners, bedrijven en gemeente zijn zich bewust van hun leefomgeving en handelen duurzamer

Onder duurzaamheid verstaan we het verbeteren van de balans tussen sociale, ecologische en economische ontwikkeling, waar bij ook effecten voor toekomstige generaties en effecten elders ter wereld worden meegenomen.

Doel: De kwaliteit van de leefomgeving voor flora en fauna is behouden en verbeterd

Dit doel van het milieubeleid is het borgen van de juiste ecologische voorwaarden voor natuur en biodiversiteit.

Doel: Er is een schoner, gezonder en veiliger leefomgeving voor mensen

Het gaat hier om het bewaken en verbeteren van de leefomgevingskwaliteit voor bewoners.

Beoogd maatschappelijk effect: Een duurzame en leefbare omgeving

Wat hebben we bereikt

Subdoel: Duurzame initiatieven zijn gestimuleerd en gefaciliteerd

Initiatieven vanuit de samenleving die duurzaamheid bevorderen door op te treden als coach en door ondersteuning. Hierbij is vooral belangrijk om partijen met elkaar in contact te brengen (makelaarsrol). Communicatie is hierbij belangrijk.

Subdoel: Duurzaamheid is onderdeel van het reguliere werk van de organisatie

Bij alle werkzaamheden die de gemeente doet wordt duurzaamheid afgewogen.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Stimuleren verduurzaming organisatie (voorbeeldfunctie)**

Energiemaatregelen in onze gemeentelijke gebouwen (opwek en besparing) in 2019 leverden een financieel voordeel op van ca. € 29.000. Deze besparing wordt gebruikt voor de investering in nieuwe energiewaarderingen.

In 2019 is de aanbesteding afgerond om het huidige wagenpark te vervangen door 100% elektrische auto's. Dit betrof 14 auto's en de plaatsing van 6 laadpalen. De auto's rijden op groene stroom.

Subdoel: Er is minder energie verbruikt en het aandeel duurzame energie is toegenomen

Duurzame energie is energie afkomstig van hernieuwbare bronnen zoals zon, biomassa en wind.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Besparen energie in de huursector**

Twenterand heeft op 13 december 2019 samen met woningcorporatie Mijande Wonen, de Huurdersraad van Mijande Wonen en gemeente Dinkelland de prestatieafspraken voor 2020 getekend. De partijen staan voor een enorme opgave als het gaat om verduurzaming. Afsproken is dat ze elkaar betrekken bij het ontwikkelen van beleid en concrete acties om het beleid uit te voeren. Het gaat om maatregelen in en aan woningen, buurten en wijken. Ook wordt aandacht besteed aan het meer bewust maken van mensen en het delen van kennis op het gebied van zuinig zijn met energie.

- **Deelnemen regionale Twentse Energie Strategie**

In 2019 is de werkorganisatie (van 14 Twentse gemeenten, waterschap, provincie en de netbeheerders) voor de Energiestrategie Twente (RES) ingericht. De stuurgroep RES wordt ondersteund door een ambtelijke kerngroep en werkgroepen, leden van bestuurlijke partners en maatschappelijke organisaties. Op 17 december 2019 heeft de gemeenteraad Twenterand de Startnota RES Twente, met daarin de afspraken voor het proces, vastgesteld met een amendement over communicatie en participatie en de motie volgordeelijke maatregelen.

- **Energie maatregelen door bedrijven (VTH)**

In 2019 is in samenwerking met provincie, gemeente en ODT een informatiebijeenkomst georganiseerd met als thema "energiebesparing en Informatieplicht wet milieubeheer". Met ondernemersvereniging IKVO en de provincie werkt de gemeente samen in het project versnelling energiebesparen en verduurzamen bedrijventerrein.

Ook is het minisymposium 'Ruimte voor duurzaam ondernemen in Twenterand georganiseerd, waarin het nieuwe duurzame bedrijventerrein Oosterweilanden en de subsidieverordening is gepresenteerd aan 50 deelnemers.

Bij alle reguliere controles vanuit het basistakenpakket van de ODT zijn de energiebesparing aspecten integraal meegenomen.

- **Stimuleren Energie projecten (Zonnepark Oosterweilanden)**

In 2019 zijn twee grote zonneparken, te weten Oosterweilanden en Flierbelten opgeleverd en in gebruik genomen.

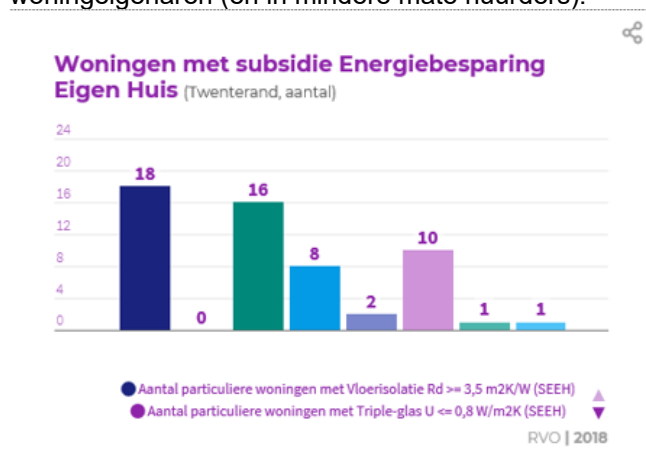
Feestelijke opening Zonnepark Oosterweilanden.

- **Uitvoeren project Energieloket 2.1 en deelnemen Duurzaam Thuis Twente**

Energieloket en Duurzaam (t)huis Twente wooncoaches

Het Energieloket Twenterand had over de periode 2016-2019 een financiering door subsidie van de provincie. In 2019 zijn er 72 adviesaanvragen voor de drie vrijwillige lokale wooncoaches binnengekomen, 1 energiescan en 6 informatieverzoeken over subsidie. Cumulatief vanaf mei 2016 t/m september 2019 zijn er door onze wooncoaches 201 adviesbezoeken aan woningeigenaren gebracht.

Twenterand heeft in november 2019 samen met Duurzaam (t)huis Twente (DTT) een aanvraag ingediend voor de subsidie Regeling Reductie Energiegebruik. De toegekende subsidie zetten wij in 2020 in voor het stimuleren van kleine energiebesparende maatregelen bij vooral particuliere woningeigenaren (en in mindere mate huurders).

- **Warmtevoorziening wijken**

1^e stap naar Warmteplan: Sprintsessie Warmte

Samen met Nieuwe Energie Overijssel, netbeheerders, woningcorporaties, raadsleden en verschillende andere partijen hebben de 4 gemeenten Wierden, Hellendoorn, Rijssen-Holten en Twenterand in oktober 2019 een eerste stap gemaakt voor hun warmtevisie, die elke gemeente uiterlijk in 2021 klaar moet hebben. De lokaal betrokken partijen die dit verder gaan uitwerken, zijn georganiseerd in een lokale regietafel.

Subdoel: Waardevolle natuur/biodiversiteit en ecologische functies zijn beschermd en behouden

Waardevolle natuur is natuur met een beschermde status zoals Natura 2000. Biodiversiteit is het totaal van alle soorten planten en dieren. Ecologische functies zijn functies zoals de zuiverende functie van de natuur en de voedselproducerende functie van de natuur.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Deelnemen gebiedsproces EBDV**

Stand van zaken Engbertsdijksvenen en Meekoppelkansen

In 2019 zijn de voorbereidingen getroffen voor het inrichtingsplan met maatregelen aan de BAC Engbertsdijksvenen. Gemeente Twenterand vertegenwoordigt in de BAC ook de buurgemeenten Tubbergen en Hardenberg.

De procesbegeleiders van NMO en Stimuland hebben in 2019 4 inwonersgroepen rond het gebied Engbertsdijksvenen om hun plannen en ideeën verder uit te werken. Doel is om het gebied nog aantrekkelijker te maken voor bezoekers en omwonenden. Twenterand is daarnaast ook in gesprek met (agrarische) ondernemers rond het gebied over Engbertsdijksvenen om een agrarisch merk op te zetten.

Subdoel: Er is een duurzame inzamelstructuur voor huishoudelijk afval

De gemeente heeft vanuit de Wet Milieubeheer de zorgplicht voor de verwijdering en verwerking van huishoudelijke afvalstoffen. De inzameling van bedrijfsafval valt hier niet onder. De afvalstoffenheffing wordt geïnd ter dekking van de kosten voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Inzamelen van huishoudelijk afval**

De hoeveelheid restafval per inwoner en het scheidingspercentage zijn in 2019 ongeveer gelijk gebleven.

Met andere ROVA-gemeenten is onder de werknaam MooiSchoon ingezet op het bestrijden en voorkomen van zwerfvuil. Hiervoor zijn allerlei acties georganiseerd zoals de MooiSchoon week, Project Afvalscheiden op scholen en zwerfvuilacties en bewustwordings-/ educatie-/voorlichtingscampagnes.

In december 2019 is invulling gegeven aan de herijking Afvalbeleid (onderdeel coalitie-akkoord) met de opstelling van het rapport QuickScan afvalbeleid gemeente Twenterand. Naar aanleiding hiervan heeft de gemeenteraad besloten om een onderzoek te laten uitvoeren naar de invoer van een laag frequent inzamelsysteem en een nieuwe communicatieaanpak.

Door de slechte marktsituatie voor oud papier en karton ontvingen een aantal verenigingen, scholen en kerken geen opbrengsten meer voor de inzameling. In november 2019 is besloten tot nieuwe aanpak.

Subdoel: Kwaliteit leefomgeving voldoet aan normen (op gebied van bodem, water, lucht, geluid, externe veiligheid (EV), geur, licht, gezondheid)

Voor dit subdoel is het ruimtelijk beleid en het opnemen van milieubeleid in een integrale en gebiedsgerichte benadering van de leefomgeving belangrijk.

Subdoel: Uitvoering VTH voor milieutaken volgens het uitvoeringsprogramma

Om een veilig leefklimaat te bereiken zetten we in op een goede uitvoering van de Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving. Dit geldt ook voor het saneren van situaties.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Opstellen Verslag IB-toezicht milieu**

Jaarlijks stelt de provincie Overijssel vanuit haar rol als Interbestuurlijk toezicht (IBT) een verslag van onderzoek op. Volgens het verslag van 2019 is de gemeente Twenterand voldoende in control op de

beleids- en uitvoeringscyclus waar het gaat om de uitvoering van de taken Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). De gemeente Twenterand heeft een forse verbetering gemaakt in het uitvoeringsprogramma en jaarverslag 2019 en de benodigde capaciteit grotendeels op orde gebracht. Ook heeft de gemeente Twenterand het afgelopen jaar hard mee gewerkt aan het opzetten van de Omgevingsdienst.

Subdoel: Ongezonde situaties saneren (op gebied van bodem, water, lucht, geluid, externe veiligheid (EV), geur, licht, gezondheid)

Ongezonde situaties waar de kwaliteit van de leefomgeving onder de norm is, moeten verbeterd worden. Waterkwaliteit (waterkwantiteit staat bij doelenboom openbare ruimte en verkeer) slaat op de hoeveelheid schadelijke stoffen en organismen in het water. Externe veiligheid: beheersing van risico's door opslag en transport van gevaarlijke stoffen. De normen voor milieukwaliteit zijn opgenomen in verschillende wetten. Vanaf 2024 zijn asbestdaken in Nederland verboden. Particulieren, bedrijven en (overheids)instellingen mogen in 2024 geen asbestdaken meer bezitten. Vanaf dan is de gemeente verantwoordelijk voor toezicht en handhaving.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Inventariseren en sanering asbest in de bodem**

Het Projectbureau Bodem Asbest Sanering (BAS) ontzorgt en faciliteert de provincie Overijssel en zeven gemeenten, waaronder Twenterand, bij het inventariseren, onderzoeken en saneren (mogelijk) met asbest verontreinigde bodem. Het betreffen locaties waar op basis van historisch onderzoek mogelijk asbest dieper in de bodem aanwezig is, vanwege activiteiten in het verleden. Deze locaties leveren geen gevaar op, omdat het asbest niet aan de oppervlakte voor komt. Desondanks wil de gemeente Twenterand over deze 'verdacht risicolocaties' helderheid hebben. De uitvoering vindt plaats aan de hand van een Uitvoeringsprogramma die is vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Overijssel. Volgens het programma 2019 zou er uitvoering worden gegeven aan 3 projecten (Bodemsaneringen die in aanmerking komen voor vergoeding), 5 bodemonderzoeken (onderzoeken of voldaan wordt aan het gestelde in de Leidraad Saneringen) en onderzoeken binnen 2 risicolocaties (dit betreffen locaties waarbij het gebruik van de bodem bepalend is voor het gezondheidsrisico (speeltuinen en andere openbare plekken). De uitvoering in 2019 toont dat de planning niet geheel is gerealiseerd en dat werkzaamheden ongehinderd voort worden gezet in 2020. De geplande 3 projecten moeten nog een aanvang krijgen, De eerste is inmiddels gepland voor 2020. Wel zijn de de 5 bodemonderzoeken gerealiseerd, als ook het onderzoek binnen 1 risicolocatie. De andere risicolocatie volgt in 2020. Redenen voor het niet geheel realiseren van het uitvoeringsprogramma is volgens het BAS dat de feitelijke oprichting van het projectbureau heeft gewacht tot medio oktober 2018. Dat is redelijk kort dag gebleken om met de individuele gemeenten een haalbaar en afgestemde programmering voor 2019 opgesteld te krijgen.

- **Vorbereiden en uitvoeren geluidssaneringsprojecten**

In het kader van sanering wegverkeerslawaaai zijn 3 projecten in uitvoering bij de Omgevingsdienst Twente (ODT).

Metingen

Beleidsdoelen	2019	2018	2017	2016	Bron
Er is een duurzame inzamelstructuur voor huishoudelijk afval					
Kg restafval per inwoner	77	76	75	76	Waarstaatjegemeente.nl / grondstoffenmonitor
Er is minder energie verbruikt en het aandeel duurzame energie is toegenomen.					
% Hernieuwbare energie	**	-**	7,2% / 12,1% ***	6,5 % / 11,5 % ***	Waarstaatjegemeente.nl / Klimaat monitor.databank.nl
Totaal bekend energiegebruik (TJ)	**	-**	2356	2307 TJ	Klimaatmonitor.databank.nl
Ongezonde situaties saneren					
m2 asbestverdachte daken	47 ha *****	49 ha	52 ha	56 ha	Readaar
Nieuwe indicatoren Uitvoeringsprogramma VTH					
Realiseren Uitvoeringsprogramma	63% *****				eigen gegevens
aantal controles bedrijven met aandacht op energiemaatregelen	87				eigen gegevens
Aantal bestuurlijke (her)controles milieu in handhavingssfeer	1				eigen gegevens

* ambitie 30kg restafval in 2025

** deze gegevens zijn nog niet beschikbaar

*** hernieuwbare energie inclusief toedeling vanuit Twence

**** streven naar 20% duurzame opwek in 2020

***** energieneutraal in 2050

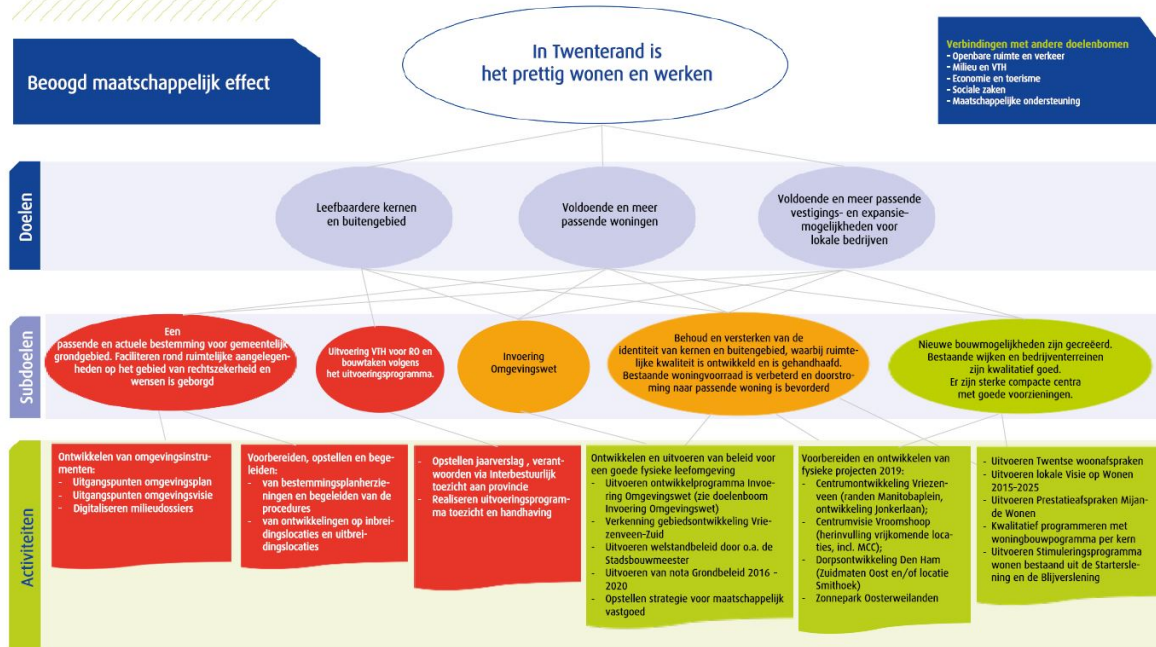
***** 70% (van alle daken (56ha) gesaneerd in 2022 (coalitieakkoord). 2019: 16%

***** milieuvergunningverlening: 83%,
milieutoezicht: 43 %

Doelenboom Bouwen, wonen, ruimtelijke ontwikkeling en VTH

Doelenboom

Bouwen, wonen, ruimtelijke ontwikkeling en VTH | Doelenbomen | 2019

Beoogd maatschappelijk effect: In Twenterand is het prettig wonen en werken

Doel: Leefbaardere kernen en buitengebied

De doelen worden bereikt door keuzes te maken richting het mogelijk maken van maatschappelijke ontwikkelingen waarbij tevens sprake is van 'een goede ruimtelijke ordening' en een 'goede fysieke leefomgeving'. We streven naar het bevorderen van een duurzame ruimtelijke kwaliteit in een dynamische omgeving. Bij het bereiken van leefbare kernen en buitengebied gaat het om de kwaliteit van de leefomgeving: ruimte scheppen, maar ook het gebruik van maatschappelijke functies afwegen.

Doel: Voldoende en meer passende woningen

Om voldoende en meer passende woningen te bouwen is van belang om te weten waar vraag naar is, zowel voor de korte als lange termijn. Het toevoegen van kwalitatieve goede ontwikkelingen is belangrijk voor de opgaven die op de gemeente af komen. Hierbij zijn locaties van de ontwikkelingen erg belangrijk. Inbreiding gaat hierbij voor uitbreiding. Bij de ontwikkeling wordt ook sterk gekeken naar de duurzaamheid en leefbaarheid van de gemeente.

Doel: Voldoende en meer passende vestigings- en expansiemogelijkheden voor lokale bedrijven

De doelen worden bereikt door keuzes te maken richting het mogelijk maken van maatschappelijke ontwikkelingen waarbij tevens sprake is van 'een goede ruimtelijke ordening' en een 'goede fysieke leefomgeving'. We streven naar het bevorderen van een duurzame ruimtelijke kwaliteit in een dynamische omgeving. Bij het bereiken van leefbare kernen en buitengebied gaat het om de kwaliteit van de leefomgeving: ruimte scheppen, maar ook het gebruik van maatschappelijke functies afwegen.

Wat hebben we bereikt

Subdoel : Een passende en actuele bestemming voor gemeentelijk grondgebied. Faciliteren rond ruimtelijke aangelegenheden op het gebied van rechtszekerheid en wensen is geborgd

Dit vloeit voort uit de Wet ruimtelijke ordening artikel 3.1. Het doel is om gewenste ontwikkelingen te begeleiden bij het opstellen van (voor(ontwerp)-) bestemmingsplannen en initiatiefnemers te begeleiden bij hun plannen.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Vorbereiden, opstellen en begeleiden: van bestemmingsplanherzieningen en begeleiden van de procedures, van ontwikkelingen op inbreidingslocaties en uitbreidingslocaties**

In 2019 zijn 20 bestemmingsplanherzieningen opgestart en zijn 44 adviezen verstrekt voor een kruimelafwijking. 34 principeverzoeken zijn in behandeling genomen en 32 schriftelijke verzoeken om informatieverstrekking over bijvoorbeeld een bestemming of bestemmingsplan zijn afgehandeld. Verder is gewerkt aan de voorbereiding van het bestemmingsplan Vecht Beneden Regge. Voor de delen ten noordwesten van Den Ham, die uit de actualisering van het bestemmingsplan Buitengebied zijn gelaten, moet namelijk nog een bestemmingsplan worden opgesteld. Hiervoor is vooroverleg gevoerd met de provincie. Door de ontstane stikstofproblematiek lijkt een oplossing op korte termijn echter niet in zicht. Verder zijn voorbereidingen getroffen voor de Smithoek, Zuidmaten Oost, Garstelanden Oost, en Mozaiek.

In 2019 heeft de gemeenteraad de Beleidsregels Erventransitie gemeente Twenterand vastgesteld. De regelingen Rood voor Rood, Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO) en Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) zijn hierin gecombineerd. De regeling biedt meer flexibiliteit en mogelijkheden ten opzichte van de 'oude' regelingen en heeft geleid tot veel verzoeken om informatie (deels via de erfcoaches). Tot dusver zijn er naar aanleiding van deze regeling sinds maart 2019 twee bestemmingsplanprocedures opgestart.

In 2019 zijn twee onafhankelijk erfcoaches geïntroduceerd. Zij gingen samen met erfbewoners in gesprek om de toekomst van het hele erf te bekijken. De erfcoaches gaven informatie en advies waarbij zij een brug slaan met andere partijen, zoals de gemeente. Kortom zij zijn de smeerolie in het landelijk gebied. De erfcoaches hebben zo'n 40 verzoeken bij de gemeente ingediend. Hiervan zijn 15 verzoeken afgewezen. Voornamelijk omdat de wens groter was dan het aantal sloopmeters toeliet. 8 verzoeken zijn neutraal beantwoord. Hierbij ging het voornamelijk over een toelichting op de Beleidsregels Erventransitie. 17 verzoeken zijn gehonoreerd.

In 2019 liepen de achterstanden bij het afdoen van bestemmingsplanherzieningen, principeverzoeken, etc. bij het Team Omgeving op. Met de (tijdelijke) komst van een extra medewerker (t/m oktober 2020) zijn de aanvragen die 'in de wacht stonden' eind 2019 opgepakt om te worden afgehandeld.

Subdoel: Uitvoering VTH voor RO en bouwtaken volgens het uitvoeringsprogramma

De inzet van deze instrumenten dragen bij aan een veilige en gezonde leefomgeving. Een deel van de regelgeving vloeit voort uit de provinciale omgevingsvisie en de omgevingsverordening. Deze stellen op diverse ruimtelijke ordeningsaspecten eisen aan de inhoud van Twenterandse (bestemmings)plannen, vergunningen en op de toezicht en handhaving. De doelen worden tevens bereikt door in te zetten op tijdige afhandeling van aanvragen en meldingen.

Vanuit de gemeenteraad is de wens geuit om meer controles van niet verplicht wettelijke taken uit te voeren op het gebied van onder andere excessenbeleid en detailhandel. De gemeente Twenterand heeft echter beperkt capaciteit op het gebied van toezicht en handhaving. In het kader van interbestuurlijk toezicht (provincie) moet primair ingezet worden op verplicht wettelijke taken. Daarom moeten er prioriteiten worden gesteld in de wensen van de gemeenteraad met betrekking tot niet verplicht wettelijke (lokale) taken.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Realiseren uitvoeringsprogramma toezicht en handhaving**

In 2019 is de meerderheid van de VTH-taken adequaat uitgevoerd en is het beheersniveau voldoende op de lokale taken, zijnde de VTH-taken die de gemeente zelf uitvoert. Er was onbalans tussen de werkvoorraad en de toezicht- en handhavingstaken binnen de specialisme Ruimtelijke Ordening en de Boa -taken. Eind 2019 was de balans terug voor wat de toezicht- en handhavingstaken Ruimtelijke Ordening betreft. De balans betreffende de Boa taken komt in 2020 terug door uitbreiding van de capaciteit.

Per 1 januari 2019 zijn de milieutaken overgedragen aan de ODT. De ambtelijke capaciteit bij ODT was onvoldoende waardoor met name de toezicht taken zijn vertraagd. De opstart van de ODT vergt tijd. Inmiddels is door de ODT een inhaalslag gestart.

Subdoel: Facilitering rond ruimtelijke aangelegenheden op het gebied van rechtszekerheid en wensen is geborgd

De overheid moet haar besluiten zó formuleren dat de inwoner precies weet waar hij aan toe is of wat de overheid van hem verlangt. Dat is voor de fysieke leefomgeving gewaarborgd door bestemmingsplannen. Een bestemmingsplan is het enige plan dat rechtstreeks bindend is voor iedereen, dus voor inwoners, bedrijven, instellingen én overheden. Voorafgaand aan een vastgesteld bestemmingsplan volgt een uitgebreide procedure, tevens zijn er mogelijkheden voor het geven van zienswijzen en/of bezwaren. De belangen van diverse thema's (bijvoorbeeld archeologie, geluid, bodem, milieu, ruimtelijke kwaliteit) worden integraal afgewogen. De gemeente begeleidt deze processen. Wanneer het ons grondbeleid raakt, is de daarvoor geldende randvoorwaarde dat we dit via faciliterend grondbeleid realiseren.

Subdoel: Invoering Omgevingswet

De huidige regels op het gebied van ruimtelijke ordening, water, milieu, lucht, geluid, bodem, natuur, infrastructuur, verkeer, gebouwen en erfgoed gaan op in de Omgevingswet.

De wet heeft vier verbeterdoelen:

1. Inzichtelijkheid, voorspelbaarheid en gebruiksgemak;
2. Integrale benadering leefomgeving;
3. Meer afwegingsruimte (door gemeenten);
4. Versnellen en verbeteren besluitvorming.

Het gemeentelijke instrumentarium vernieuwt naar Omgevingsvisie, Omgevingsplan en programma's. Deze bieden kansen om integraal te werken, de informatie op één plek inzichtelijk te maken en het biedt mogelijkheden tot deregulering. De overgang naar deze integrale omgevingsinstrumenten inclusief de mogelijkheid tot verruiming of extra bescherming ten opzichte van het wettelijke beschermingsniveau is een grote opgave, loopt door meerdere doelenbomen.

Subdoel: Behoud en versterken van de identiteit van kernen en buitengebied, waarbij ruimtelijke kwaliteit wordt ontwikkeld en is gehandhaafd

Elke kern heeft haar eigen geschiedenis, verschijning en karakter. Door adequaat in te springen op veranderingen en ontwikkelingen kan de identiteit van kernen en het buitengebied worden behouden of juist worden versterkt gestuurd door bijvoorbeeld welstandsnota, nota kwaliteitsimpuls groene omgeving en structuurvisie (wettelijke verplicht Wro art.2.1). In de fysieke projecten wordt de identiteit en de ruimtelijke kwaliteit zichtbaar. Voor het platteland is het de bedoeling een antwoord te krijgen op het groeiend oppervlakte van vrijkomende voormalige bedrijfsbebouwing, resulterend in een substantiële vermindering van de verstening van het buitengebied.

Subdoel: Bestaande woningvoorraad is verbeterd en doorstroming naar passende woning is bevorderd'

De woningmarkt en woonwensen blijven dynamisch en zijn (blijvend) aan veranderingen onderworpen door bijvoorbeeld verduurzaming en vergrijzing. De gemeente heeft hierop een bepaalde invloed, door bijvoorbeeld stimuleringsregelingen in te zetten op basis van woonbeleid. Bijvoorbeeld een 'starterslening' voor starters die hun eerste woning kopen. Zo wordt doorstroming naar een 'passende' woning bevorderd voor de doelgroepen van beleid. Nieuwe bewoners zijn goed voor Twenterand. Zij

zorgen voor behoud van leefbaarheid, van voorzieningen en dragen bij aan gemeentelijke voorzieningen.

Subdoel: Nieuwe bouw mogelijkheden zijn gecreëerd

Het is belangrijk dat er een goede balans is tussen voldoende en goede woningen (zowel kwantitatief als kwalitatief) ten gunste voor de leefbaarheid. De gemeente Twenterand heeft in 2016 Twentse woonafspraken gemaakt met de provincie Overijssel en de andere Twentse gemeenten. De belangrijkste afspraak is dat gemeenten maximaal het aantal woningen in hun woningbouwprogramma mogen hebben waar de komende 10 jaar behoefte aan is volgens de door de provincie vastgestelde prognose. We stimuleren in ons opdrachtgeverschap energieneutrale nieuwbouw.

Subdoel: Bestaande wijken en bedrijventerreinen zijn kwalitatief goed, Er zijn sterke compacte centra met goede voorzieningen, en Er is een sociaal veilige leefomgeving

Bij deze subdoelen bestaat overlap met de doelenboom Economische zaken. Echter, de activiteiten zijn op elkaar aanvullend. In deze doelenboom wordt bedoeld op de ruimtelijke impact van de economische beleidslijnen (zoals de bedrijventerreinvisie, de sociaal economische visie en de detailhandelsstructuurvisie). Gewenste ontwikkelingen worden mogelijk gemaakt door het positief te bestemmen in bestemmingsplannen, hierdoor ontstaat ruimte voor uitbreiding en nieuwvestiging.

Metingen

Beleidsdoelen	2019	2018	2017	2016	Bron
Voldoende en passende woningen					
Aantal opgeleverde woningen	773 *	673	632	589	Eigen meting, aantallen zijn totalen
Aantal startersleningen	11 ***	12	2*	8	25 leningen in totaal beschikbaar
Aantal Blijversleningen	0	0-	0-	nvt	10 leningen in totaal beschikbaar
Nieuwe indicatoren Uitvoeringsprogramma VTH					
Aantal van rechtswege verleende vergunningen	1				Eigen gegevens
Aantal bestuurlijke (her)controles RO in handhavingssfeer	3				Eigen gegevens
Aantal bestuurlijke (her)controles bouw/sloop in handhavingssfeer	3				Eigen gegevens
Aantal bestuurlijke (her)controles brandveiligheid in handhavingssfeer	0				Eigen gegevens
Aantal behandelde klachten	26				Eigen gegevens
Ontwikkelen bestemmingsplannen	12				Eigen gegevens

* prognose geeft gemiddeld 45 woningen per jaar. In 2018 vergunning verleend voor de bouw van ruim 130 woningen/appartementen. In 2019: 48

** prognose geeft gemiddeld 45 woningen per jaar. Is afhankelijk van de (vergunning)aanvragen en niet te prognostiseren

*** Startersleningen momenteel niet meer beschikbaar, maximum bereikt. Vervolg wordt opgepakt

**** Verordening Blijverslening verloopt 1 januari 2020. Wordt mogelijk vervolgd

Doelenboom Ontwikkelprogramma Invoering Omgevingswet

Beoogd maatschappelijk effect

Een duurzame en leefbare omgeving waarin inwoners, bedrijven, organisaties en de gemeente zich gezamenlijk verantwoordelijk voelen voor een goede leefomgeving en eenvoudiger en beter samenwerken aan de verbetering ervan.

Doel: De gemeente biedt meer ruimte voor ontwikkeling en geeft meer mogelijkheden voor maatwerk.

Doel: Besluitvormingsprocedures zijn eenvoudiger, sneller en beter

Doel: Initiatiefnemers kunnen alle beschikbare informatie over de fysieke leefomgeving digitaal raadplegen

Doel: Initiatiefnemers, de samenleving en de gemeente werken samen aan een goede fysieke leefomgeving en zijn bewuster van de eigen verantwoordelijkheid voor de leefomgeving

Wat hebben we bereikt

Subdoel: De gemeentelijke dienstverlening voor activiteiten in de leefomgeving scoort een voldoende

Subdoel: Het gemeentelijk beleid voor de fysieke leefomgeving is in 2022* vastgelegd in één Omgevingsvisie

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Ontwikkelen van omgevingsinstrumenten: Uitgangspunten omgevingsplan, Uitgangspunten omgevingsvisie, Digitaliseren milieudossiers**

In 2019 is de heroriëntatie implementatie uitgevoerd. Deze heroriëntatie is een nulmeting die schetst welke opgaven de gemeente Twenterand nog heeft te verzetten inzake de implementatie van de Omgevingswet. Daarnaast geeft deze nulmeting aan welke zaken de gemeente Twenterand al goed op orde heeft. Deze heroriëntatie is tot stand gekomen door middel van diepte-interviews met zowel ambtenaren als bestuurders.

De heroriëntatie implementatie Omgevingswet vormt tevens het fundament voor de reeds vastgestelde startnotitie implementatie Omgevingswet. Deze startnotitie beschrijft het ambtelijke proces inzake de implementatie van de Omgevingswet. Daarnaast schetst de startnotitie de ambitie inzake het ontwikkelen van een omgevingsvisie en het omgevingsplan.

Het is de ambitie om op 01-01-2022 te beschikken over een nieuwe omgevingsvisie. Tijdens het ontwikkelen van deze omgevingsvisie zal ons huidige beleid als vertrekpunt gelden. Door middel van gebiedsgerichte participatietrajecten zal de nieuwe omgevingsvisie vorm worden gegeven. Inwoners, ondernemers, ketenpartners en andere relevante actoren zullen hierbij centraal staan.

Daarnaast staat in de startnotitie beschreven dat wij op 01-01-2024 over een nieuw omgevingsplan willen beschikken.

Gedurende 2019 zijn alle milieudossiers succesvol gedigitaliseerd. Op dit moment volgen er nog een aantal steekproeven om de kwaliteit deze digitaliseringsopgave te monitoren.

Subdoel: De regels voor de fysieke leef omgeving zijn in 2025* stapsgewijs vastgelegd in het Omgevings-plan

Subdoel: Thematische uitvoerings Programma's zijn in 2022* vastgesteld

Subdoel: Er zijn minder vergunningen nodig en meer activiteiten vallen onder algemene regels.

Subdoel: Alle medewerkers beschikken over de juiste kennis en vaardigheden om Omgevingsgericht te kunnen werken

Subdoel: Alle beschikbare informatie over de fysieke leefomgeving is up to date en opgenomen in het landelijke Digitaal Stelsel Omgevingswet

Subdoel: volgens het bewonersonderzoek weet meer dan 50% van de nieuwe gemeentelijke aanpak in de fysieke leefomgeving

Subdoel: Er zijn burgerinitiatieven voor een duurzame en leefbare leefomgeving gerealiseerd

Subdoel: Door het doen van pilots is ervaring opgedaan met de instrumenten Omgevingsplan en Omgevingsvisie.

Doelenboom Ontwikkelprogramma Agenda duurzaam Twenterand

Beoogd maatschappelijk effect:

Twenterand werkt samen naar een duurzame en leefbare omgeving, die energieneutraal, circulair en klimaatbestendig is

Doel: Op weg naar energieneutraal in 2050

- van fossiel energiegebruik naar hernieuwbaar door energiebesparen, een toenemend aandeel duurzame energie en terugdringen CO2 uitstoot
- In 2020 : 2% jaarlijkse energiebesparing; 20 % DE; 20 % minder CO2 tov 1990

Doel: Op weg naar een circulaire economie in 2050

- In 2030 50% minder verbruik van primaire grondstoffen (mineraal, fossiel en metalen)
- In 2030 90% van afval hergebruiken en maximaal 50 kg restafval/inwoner/ jaar (VNG: 30 kg in 2025)

Doel: Op weg naar klimaatbestendig in 2050

- Zoveel mogelijk beperken van negatieve gevolgen van klimaatverandering

Wat hebben we bereikt

Subdoel: De openbare ruimte en gebouwen worden Klimaatbestendig ingericht, gebouwd en beheerd

- In 2030 geen wateroverlast bebouwde omgeving?
- In 2040 is maatschappelijk vastgoed klimaatbestendig
- In 2050 2,5 tot 5,5% meer neerslag opvangen ??

Wat hebben we daarvoor gedaan

- Acties en maatregelen Klimaatadaptatie
- Uitvoeren Ontwikkelprogramma Agenda Duurzaamheid 2018—2022

Algemeen:

Op 19 september 2019 was Twenterand gastheer en medeorganisator van een congres over duurzaamheid. De titel was "Innovatief en duurzaam ondernemerschap in Twente". Het congres vond plaats tijdens de ondernemersbeurs in het kader van het 650 jarig bestaan en bevatte 4 expedities naar een aantal innoverende en duurzame bedrijven uit onze gemeente (Duurzaam Bouwen, Energietransitie, Circulair ondernemen en Water).

In oktober 2019 organiseerde het Noordik Vriezenveen, voor de tweede maal, samen met de gemeente De week van de Duurzaamheid. Samen met bedrijven zijn verschillende activiteiten georganiseerd om jongeren bewust te maken van maatregelen die ze zelf kunnen nemen om een bijdrage te leveren aan een duurzamere wereld.

In de regionale samenwerking heeft Twenterand bestuurlijk en ambtelijke inzet geleverd om de samenwerking met Ondernemers, Onderwijs en gemeentelijke Overheden te stimuleren voor het thema Circulaire economie en duurzaamheid binnen de Agenda voor Twente. Dit heeft geleid tot een regiobrede betrokkenheid/netwerk van ondernemers en concrete projecten op het gebied van Textiel,

gebruik organische afvalstoffen (mineral Valley) en circulaire gemeentelijke inkoop en aanbestedingen.

Klimaatadaptatie:

In 2019 zijn samen met de provincie Overijssel, het waterschap Vechtstromen en de andere 13 Twentse gemeenten de gevolgen van de klimaatverandering in beeld gebracht. We hebben daarbij gekeken naar de gevolgen van deze effecten: meer neerslag in kortere tijd, langere perioden zonder neerslag, het wordt warmer en de kans op overstromingen neemt toe. Eén en ander heeft geresulteerd in een klimaatatlas, die via de gemeentelijke website is te bekijken. Naast de meer algemene verhalen 'Trots op Twente' voor bestuurders en inwoners is kaartmateriaal gemaakt, waarop meer in detail informatie is te vinden over onder andere het optreden van wateroverlast, het ontstaan van hitte en het dalen van grondwaterpeilen.

De overige activiteiten voor de thema's uit de Agenda Duurzaam Twenterand (energietransitie en circulaire economie) worden toegelicht bij de afzonderlijke subdoelen.

Subdoel: In de Gebouwde omgeving daalt het energieverbruik en neemt het aandeel duurzame energie toe

- In 2020 heeft 45% van de Koopwoningen label B of beter
- Vóór 2030 heeft de hele Huurwoning voorraad gemiddeld label B
- Maatschappelijk Vastgoed: Het gemeentelijk vastgoed is in ... energieneutraal

Wat hebben we daarvoor gedaan

- Acties en maatregelen
- Huurwoningen
- Koopwoningen

Subdoel: Versnellen opwek en gebruik hernieuwbare energie

- Van 20% in 2020 naar 100% hernieuwbare energie in 2050

Wat hebben we daarvoor gedaan

- Acties en projecten opwek hernieuwbare energie

Subdoel: Stimuleren Bedrijven om energiezuiniger te werken

Wat hebben we daarvoor gedaan

- Acties en maatregelen Bedrijven

Subdoel: Mobiliteit is duurzamer

- minder fossiele brandstof, minder CO2 schonere lucht, betere gezondheid

Subdoel: Afval is grondstof en Economie is duurzamer

- Er is minder afval door preventie en hergebruik
- lokale productie, duurzame innovatie en duurzaam ondernemen (MVO) wordt gestimuleerd
- grondstoffen behouden hun waarde voor hergebruik
- minder milieuschadelijke stoffen in producten
- daken zijn asbestvrij voor 2024

Wat hebben we daarvoor gedaan

- Acties, maatregelen en projecten Circulaire Economie

Nader uit te werken Participatie:

Samenwerken in Agenda Duurzaam Twenterand met Lokale Kracht en Initiatieven

- Duurzaamheid ontwikkelen samen met raad, inwoners, ondernemers, externe partners en stakeholders en breed gedragen in de samenleving
- Duurzaamheid verankeren in de gemeentelijke organisatie en structureel meenemen in alle taken en initiatieven /

Duurzaamheid is onderdeel van het reguliere werk van de gemeentelijke organisatie (voorbeeldrol)

- De gemeente ondersteunt duurzame initiatieven
- De gemeente biedt een platform voor dialoog, kennisdelen en inspiratie en stelt kennis en netwerk beschikbaar voor lokale initiatieven
- Bewustwordingscampagne d.m.v. Storytelling (artikelserie)

Wat heeft het gekost

Overzicht baten en lasten Ruimte

Overzicht baten en lasten Ruimte

	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Incidenteel gerealiseerd in boekjaar
<u>Doelenboom openbare orde en veiligheid</u>				
Lasten	2.241.906	2.269.872	2.275.971	0
Baten	0	-3.800	-3.800	0
<i>Saldo van baten en lasten</i>	2.241.906	2.266.072	2.272.171	0
<u>Doelenboom openbare ruimte en verkeer</u>				
Lasten	12.028.211	12.326.561	18.286.184	64.219
Baten	-4.430.532	-4.185.633	-9.436.177	0
<i>Saldo van baten en lasten</i>	7.597.678	8.140.928	8.850.007	64.219
<u>Doelenboom duurzaamheid, milieu en VTH</u>				
Lasten	7.136.499	7.123.360	6.440.007	124.416
Baten	-3.199.667	-3.218.836	-3.611.451	-20.000
<i>Saldo van baten en lasten</i>	3.936.832	3.904.524	2.828.556	104.416
<u>Doelenboom bouwen, wonen, ruimt. ontv. en VTH</u>				
Lasten	7.324.766	7.311.870	6.855.118	0
Baten	-5.564.116	-6.928.750	-6.295.870	0
<i>Saldo van baten en lasten</i>	1.760.649	383.120	559.248	0
Totaal programma lasten	28.731.382	29.031.663	33.857.280	188.635
Totaal programma baten	-13.194.315	-14.337.019	-19.347.298	-20.000
<u>Totaal saldo van baten en lasten</u>	15.537.066	14.694.644	14.509.982	168.635
Mutaties reserves db openbare orde en veiligheid	6.100	-1.150.805		
Mutaties reserves db openbare ruimte en verkeer	-249.070	-84.059		
Mutaties reserves db duurzaamheid, milieu en VTH	3.525	43.930		
Mutaties reserves db bouwen, wonen, ruimt.ontv, VTH	-958.883	-83.692		
Totaal mutatie reserves *	-1.198.327	-1.274.626	-1.005.860	-52.598
<u>Geraamd resultaat</u>	14.338.739	13.420.018	13.504.122	116.037
* in de primitieve begroting was dit bedrag nog niet uitgesplitst over de diverse doelebomen				
gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	842.422			

Wat heeft het gekost

Het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten op programma 2 is € 842.422 hoger dan geraamd. Dit verschil wordt onder andere veroorzaakt door onderstaande gegevens.

- Op het product 'wegen' is sprake van een voordeel van € 269.000. Dit voordeel wordt onder andere veroorzaakt door € 20.000 hogere opbrengsten leges telecom en € 21.000 meer ontvangen vergoedingen voor degeneratiekosten dan begroot. Algemeen onderhoud laat een voordeel zien van € 268.000, dit wordt veroorzaakt door vertraging van de planning 2019. Dit werk wordt in 2020 uitgevoerd en laat dan waarschijnlijk een overschrijding zien op het budget voor algemeen onderhoud.
- In 2019 is minder gebruik gemaakt van mediaton dan bij de begroting vanuit is gegaan. Hierdoor zijn de kosten met € 11.313 onderschreden.
- Op het product 'Brandkranen' is er een voordeel van bijna € 17.000, er is minder onderhoud verricht aan de brandkranen en die bijdrage aan Vitens was lager dan geraamd.
- Op het product openbare verlichting is sprake van een nadeel van € 44.000, dit wordt veroorzaakt door onder andere een naverrekening van Greenchoiche over 2017 en 2018 van € 21.650 en door niet verhaalbare schades aan lichtmasten van € 17.037, dit is niet vooraf in te schatten. Ook is er sprake van een lagere opbrengst lichtmastreclame (€ 5.700) door minder commerciële reclames. In 2019 is minder algemeen onderhoud aan bruggen uitgevoerd dan bij de begroting vanuit is gegaan. Hierdoor zijn de kosten met € 15.000 onderschreden. De verwachting is dat deze kosten in 2020 wel gemaakt worden.
- De opbrengst uit het Zonnepark Twenterand is € 17.000 lager dan geraamd. Dit nadeel wordt met name veroorzaakt door een lagere huuropbrengst dan geraamd (€ 27.800). Daarnaast is er wel meer rente ontvangen dan bij de begroting vanuit is gegaan (€ 10.825).
- Het product Speeltoerterreinen laat een onderschrijding zien van € 77.000. van de regeling aanpassing speeltoerterreinen is geen gebruik gemaakt, dit levert een voordeel op van € 40.000. De regeling is inmiddels ingetrokken. Er is een onderschrijding op het budget voor onderhoud speeltoerterreinen van € 37.000. Naar verwachting komen er in 2020 wel kosten voor het onderhoud en zal het product speeltoerterreinen overschreden worden.
- Het product riool eindigt met een voordeel van € 120.000. Dit wordt in de voorziening gestort. Dit heeft verschillende oorzaken. De kapitaallasten zijn € 135.000 hoger dan geraamd. Dit komt met name door uitgaven op kredieten van voorgaande jaren die voor 50% (= € 586.000) gedekt worden uit de voorziening. Hiertegenover staat een lagere kapitaallasten over de andere investeringen van € 450.000. Dit komt voor het grootste gedeelte doordat met een lagere rente wordt gerekend dan geraamd (omslagrente), daarnaast is er met ingang van 2019 (n.a.v. invoering van een nieuw financieel systeem) voor gekozen om over het 1e jaar geen kapitaallasten te berekenen en zijn nog niet alle geraamde investeringen gedaan. Er is een aantal investeringen doorgeschoven naar 2020 en verder. Hier is in het nieuwe GRP 2019-2023 rekening mee gehouden. Deze uitgaven (en dus ook de onttrekking uit de voorziening) komen dus later. Naast het nadeel op kapitaallasten zijn er een aantal voordelen te noemen. De geraamde onderzoekskosten van € 85.000 bleken niet nodig, dus worden onderschreden. Er is € 65.000 meer rioolrecht ontvangen dan geraamd. Er is € 30.000 minder doorbelast van het product groen, omdat de kosten t.b.v. het opschonen e.d. van sloten en vijvers lager waren dan geraamd. Tevens is er € 50.000 minder uitgegeven aan onderhoud en rioolaansluitingen.
- Het product 'huisvuil' laat een nadeel zien van € 46.600. Hiervoor zijn verschillende oorzaken te noemen. Er is een hoger dividend ROVA ontvangen. €100.000 komt ten gunste van de gewone dienst, het meerdere komt ten gunste van het product Huisvuil (in dit geval € 59.600). Hier is in de begroting geen rekening mee gehouden. De opbrengst verpakkingen is lager dan geraamd. Er is een achterstand in afrekeningen. Van de jaren 2017-2019 moeten deze nog binnenkomen. Aan de kostenkant zien we hogere kosten Rova. o.a. door meerkosten pmd en meerkosten inzameling oud papier. Er zijn ook meer verwerkingskosten van het Afvalbrengpunt, maar daar staat ook weer een hogere opbrengst tegenover. Er is in 2019 nog niet gestart met de ondergrondse systemen in de 4 kernen. Dit levert een voordeel op van € 45.000, de kosten komen in 2020. De kosten asbestinzameling zijn ook lager dan geraamd. Er is minder asbestafval gedumpt en de kosten voor het gratis brengen van asbestdaken voor particulieren is ook lager dan geraamd. Er wordt derhalve een bedrag onttrokken uit de voorziening afval van € 146.600 (was geraamd voor een bedrag van € 100.000). Hierdoor daalt de voorziening naar € 460.000.
- In de begroting zit een bedrag van € 105.472 voor wegen duurzaam veilig dat wordt gedekt door een bijdrage uit de reserve. In 2019 zijn hiervoor echter geen kosten gemaakt. De reserve valt vrij in 2019, wat tot een voordeel leidt op het programma fundamenteel. De kosten voor overige goederen en diensten zijn overschreden met € 54.932, project Maas Maatwerkvoorziening WMO is hier op geboekt,

dit is een bijdrage voor 3 jaar. 1 jaar is ten laste van WMO gebracht de andere twee jaar op verkeer en vervoer, dit bedrag was niet geraamd. Daarnaast worden de kosten van DV/Educom geboekt op overige goederen en diensten, hier staat een subsidie tegenover van € 32.933. De bijdrage aan Regio Twente is overschreden met een bedrag van € 7.600, dit komt door de afrekening over 2018, deze is in 2019 geboekt. In verband met verleende reclameconcessies voorabri's in de gemeente is in 2019 een niet geraamd bedrag ontvangen van € 37.925.

- De kosten voor derden op het product bodemsanering is overschreden met een bedrag van € 11.700. De kosten worden vaak op de projecten verantwoord.
  - De kosten voor het product milieubeheer zijn in totaal met € 93.000 overschreden. Deze kosten worden gedekt door diverse bijdrages uit verschillende reserves. Deze onttrekkingen zijn hierdoor eveneens lager dan geraamd.
  - De kosten voor Omgevingsdienst Twente zijn met € 117.681 overschreden, dit wordt veroorzaakt door een bijdrage aan het sociale plan van € 12.500, aandeel in aanbestedingsbedrag LT VTH (Lange termijn oplossing applicatie Power Browser) € 15.000, implementatie Power browser € 12.000 en de doorbelasting projectleider € 12.400.
  - In 2019 zijn er meer verkopen openbaar groen geweest dan bij de begroting vanuit is gegaan. Hiervoor is personeel ingehuurd dat gedekt is uit de opbrengsten. Per saldo een voordeel van € 30.550. Op het product openbaar groen zien we een onderschrijding van ruim € 100.000.
  - Het product Ruimtelijke ordening is overschreden met een bedrag van bijna € 90.000. Dit wordt met name veroorzaakt doordat er veel minder kosten zijn gemaakt voor de invoering van de omgevingswet dan bij de begroting vanuit is gegaan (€ 115.000). Dit bedrag wordt gestort in de reserve. Daarnaast zijn de kosten voor software op het gebied van ruimtelijke ordening, als gevolg van een aanbesteding, overschreden met bijna € 26.000. Dit is in de berap reeds aangegeven.
  - De opbrengst leges bouwvergunningen is ruim € 62.000 lager dan geraamd. Dit wordt veroorzaakt door minder leges bouwvergunningen en terugontvangen procedurekosten.
  - Het grondbedrijf laat over 2019 een negatief resultaat zien van € 548.110 ten opzichte van de begroting 2019. De oorzaak van dit resultaat bestaat uit een aantal factoren die met elkaar samenhangen. Een deel van deze factoren is niet door de gemeente beïnvloedbaar. Hierbij kan onder meer gedacht worden aan de problematiek rond de PAS en PFAS, die invloed hebben gehad op de verkoop van kavels.
- In 2019 bleek ook dat de bestemmingsplannen voor een deel niet werkbaar (marktconform) waren. Hierdoor is extra externe capaciteit ingehuurd, hetgeen een wissel op het resultaat heeft getrokken. Daarnaast heeft Twenterand, als gevolg van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), gronden moeten afboeken. Een overgangsregeling gaf Twenterand de ruimte om tot uiterlijk 31 december 2019 deze gronden te her-taxeren om deze op de juiste economische waarde in de balans op te nemen. Deze verplichte afboeking beïnvloedt het resultaat eenmalig negatief en wordt ten laste gebracht van de reserve grondbedrijf. Als laatste factor kan aangemerkt worden dat in 2019 de genomen winsten die in voorgaande jaren zijn genomen, zijn gecompenseerd. Dit omdat de gestegen kosten van invloed zijn op de winsten aan het einde van de looptijd van de grondexploitaties. Dit is een technische correctie op basis van de regelgeving van de eerdergenoemde BBV.
- Onderstaande posten zijn in 2019 overschreden, omdat de kosten in 2020 gemaakt worden. Deze posten worden hier apart benoemd, aangezien de budgetten niet overgeheveld worden naar 2020, waardoor dit tot een overschrijding zou kunnen leiden in 2020. Als verklaring kan dan worden verwezen naar dit jaarverslag.

2019	
Algemeen onderhoud wegen	€ 268.000
Algemeen onderhoud bruggen	€ 15.000
Onderhoud speelterreinen	€ 37.000
Huisvuil ondergrondse systemen	€ 45.000

Programma Economie en vrije tijdsbesteding

Inleiding Programma Economie en vrije tijdsbesteding

Inleiding

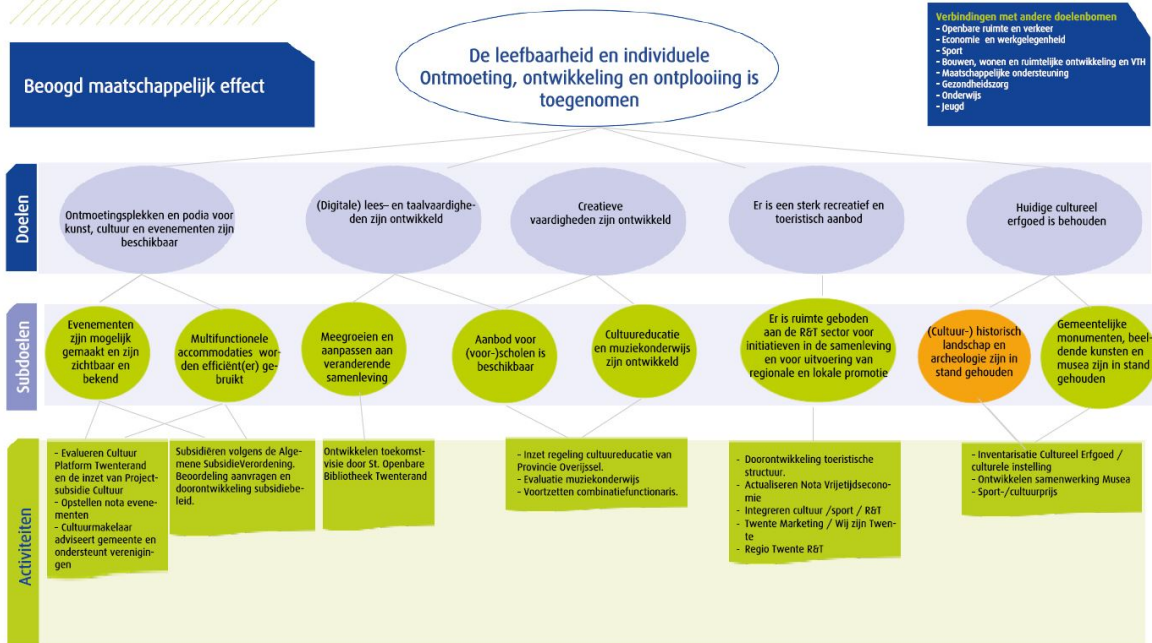
In het programma Economie en vrije tijdsbesteding wordt gewerkt aan economische opgaven en aan opgaven rond vrijetijdsbesteding. Het werkprogramma omvat twee programmalijnen.

1. Versterken werkgelegenheid met de doelenboom economie en werkgelegenheid.
2. Meedoen met de doelenboom cultuur en recreatie & toerisme en de doelenboom sport.

Doelenboom Cultuur en Recreatie & Toerisme

Doelenboom

Cultuur en Recreatie & Toerisme | Doelenbomen | 2019

Beoogd maatschappelijk effect: De leefbaarheid en individuele ontmoeting, ontwikkeling en ontplooiing is toegenomen

Doel: Ontmoetingsplekken en podia voor kunst, cultuur en evenementen zijn beschikbaar

Hieronder wordt verstaan fysieke ontmoetingsplekken zoals CCK2, De Klaampe, Het Punt en dergelijke, maar ook digitale ontmoetingsplekken.

Doel: (Digitale) lees- en taalvaardigheden zijn ontwikkeld

Hieronder wordt verstaan lectuur, literatuur, maar ook digitale media en dergelijke.

Doel: Creatieve vaardigheden zijn ontwikkeld

Cultuureducatie: alle vormen van educatie waarbij cultuur als doel of middel wordt ingezet, zowel actief, receptief en reflectief. Cultuuruitingen kunnen een middel zijn om andere leergebieden te ondersteunen, zoals geschiedenis, aardrijkskunde, maatschappijleer, economie of wiskunde.

Doel: Er is een sterk recreatief en toeristisch aanbod

Recreatief en toeristisch aanbod bevat verblijfsrecreatie maar ook de dagrecreatieve voorzieningen.

Doel: Huidig Cultureel erfgoed is behouden

Cultureel erfgoed: sporen uit het verleden in het heden, die zichtbaar en tastbaar aanwezig zijn. Dat kunnen voorwerpen zijn in musea, archeologische vondsten, archieven, monumenten en landschappen (materieel), maar ook de daaraan verbonden gebruiken, verhalen en gewoonten (immaterieel). De monumentenlijst is opgenomen in de Welstandsnota Twenterand.

Wat hebben we bereikt

Subdoel: Evenementen zijn mogelijk gemaakt en zijn zichtbaar en bekend

Het faciliteren van evenementen door o.a. het afgeven van vergunningen en afstemming met betrokkenen. Daarnaast is er gezamenlijk een breed en gestructureerd activiteitenprogramma opgezet van verschillende organisaties uit de vrijetijdseconomie.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Evaluëren Cultuur Platform Twenterand en de inzet van Projectsubsidie Cultuur**

De evaluatie van het cultuurplatform heeft geleid tot een aanpassing van het reglement van het cultuurplatform. De rol van het platform is hierbij aangescherpt en daarnaast is opgenomen dat alle cultuurdisciplines vertegenwoordigd moeten zijn.

In het voorjaar 2019 is het reglement voor de projectsubsidies cultuur 2019 en 2020 vastgesteld door het college en zijn extra middelen beschikbaar gesteld (voor 2019: €13.000 en voor 2020: € 13.000). In 2019 zijn 11 culturele projecten gehonoreerd. Het doel van de projectsubsidies cultuur is het aanjagen van nieuwe ontwikkelingen. In 2019 is extra aandacht geweest voor theater en voor het sociaal domein.

- **Subsidiëren volgens de Algemene SubsidieVerordening. Beoordeling aanvragen en doorontwikkeling subsidiebeleid.**

De raad heeft voor het jaar 2019 een bedrag van ongeveer € 4 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het realiseren van doelen uit de programmabegroting. Er zijn 70 aanvragen ontvangen. Voor het tweede achtereenvolgende jaar zijn deze aanvragen beoordeeld door een commissie met een onafhankelijk voorzitter. Bij deze aanvragen vindt beoordeling plaats volgende de vastgestelde subsidie spelregels. Het aantal aanvragen om subsidie voor 2019 was hoger dan de beschikbare subsidieplafonds. De beoordelingscommissie heeft daarom een rangordelijst opgesteld. Het college heeft uiteindelijk het definitieve besluit genomen over de verdeling van de subsidiegelden 2019. Daarnaast heeft de commissie aanbevelingen gedaan voor een nieuw subsidiebeleid. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het scherpen prioriteren van doelstellingen en meerjarenafspraken met grote gesubsidieerde instellingen.

- **Opstellen nota evenementen**

In 2019 is het Evenementenkompas Twenterand opgesteld. Input hiervoor is opgehaald bij de organisatoren van evenementen. Tijdens de eerste bijeenkomst, op 17 april 2019, hebben we met elkaar van gedachten gewisseld over het organiseren van evenementen in onze gemeente. Met elkaar hebben we gesproken over punten waar organisatoren tegenaan lopen en welke kansen ze zien. Daarna zijn intern een aantal onderwerp verder uitgezocht en is de aanwezige informatie over evenementen en de aanvraag van een vergunning verzameld en gebundeld in het Evenementenkompas Twenterand. Tijdens de tweede bijeenkomst op 26 november 2019 zijn in een vervolgbijeenkomst met organisatoren van evenementen gesproken over een aantal deelonderwerpen. Beide avonden zijn goed bezocht. De input van beide avonden is verwerkt in het EvenementenKompas Gemeente Twenterand.

Subdoel: Multifunctionele accommodaties worden efficiënt (er) gebruikt

Het betreft de volgende accommodaties: Kulturhus De Klaampe Westerhaar, Het Punt Vroomshoop, Dorpshuizen en overige podia voor cultuur

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Evaluëren Cultuur Platform Twenterand en de inzet van Projectsubsidie Cultuur**

De evaluatie van het cultuurplatform heeft geleid tot een aanpassing van het reglement van het cultuurplatform. De rol van het platform is hierbij aangescherpt en daarnaast is opgenomen dat alle cultuurdisciplines vertegenwoordigd moeten zijn.

In het voorjaar 2019 is het reglement voor de projectsubsidies cultuur 2019 en 2020 vastgesteld door het college en zijn extra middelen beschikbaar gesteld (voor 2019: €13.000 en voor 2020: €13.000). In 2019 zijn 11 culturele projecten gehonoreerd. Het doel van de projectsubsidies cultuur is het aanjagen van nieuwe ontwikkelingen. In 2019 is extra aandacht geweest voor theater en voor het sociaal domein.

- **Subsidiëren volgens de Algemene SubsidieVerordening. Beoordeling aanvragen en doorontwikkeling subsidiebeleid.**

De raad heeft voor het jaar 2019 een bedrag van ongeveer € 4 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het realiseren van doelen uit de programmabegroting. Er zijn 70 aanvragen ontvangen. Voor het tweede achtereenvolgende jaar zijn deze aanvragen beoordeeld door een commissie met een onafhankelijk voorzitter. Bij deze aanvragen vindt beoordeling plaats volgende de vastgestelde subsidie spelregels. Het aantal aanvragen om subsidie voor 2019 was hoger dan de beschikbare subsidieplafonds. De beoordelingscommissie heeft daarom een rangordelijst opgesteld. Het college heeft uiteindelijk het definitieve besluit genomen over de verdeling van de subsidiegelden 2019. Daarnaast heeft de commissie aanbevelingen gedaan voor een nieuw subsidiebeleid. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het scherpen prioriteren van doelstellingen en meerjarenafspraken met grote gesubsidieerde instellingen.

Subdoel: Meegroeien en aanpassen aan de veranderende samenleving

De ontwikkeling van de (digitale) lees—en taalvaardigheden moet meegroeien met en zich aanpassen aan de veranderde samenleving.

Subdoel: Aanbod voor (voor-)scholen is beschikbaar

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Evaluatie muziekonderwijs**

Naar aanleiding van de evaluatie hebben wij een maatschappelijke opdracht voor de muziekverenigingen opgesteld. Het uitgangspunt hierbij is de maatschappelijke vraag van de gemeente. Dit heeft geleid tot de volgende opdracht voor 2020 en 2021:

- **Talentontwikkeling** : muziekonderwijs voor jongeren tot 18 jaar
- **Representatie**: Muzikale opluistering van plechtigheden en openbare feestelijkheden
- **Participatie** : experiment vergroten maatschappelijke functie muziekverenigingen. Bij dit nieuwe onderdeel "participatie" dagen wij de muziekverenigingen uit om hun maatschappelijke rol te verbreden. Deze opdracht is er op gericht dat alle inwoners actief deelnemen aan kunst en cultuur. De verenigingen gaan hiervoor samenwerkingsverbanden aan met andere maatschappelijke organisaties in Twenterand.

Er is een jaarlijks bedrag van € 180.000 beschikbaar om deze opdracht uit te voeren.

Subdoel: Cultuureducatie en muziekonderwijs zijn ontwikkeld

Twenterand heeft een cultuurklapper waarin culturele activiteiten zijn opgenomen die scholen kunnen inkopen. Muziekonderwijs wordt gegeven door de plaatselijke muziekverenigingen.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Evaluatie muziekonderwijs**

Naar aanleiding van de evaluatie hebben wij een maatschappelijke opdracht voor de muziekverenigingen opgesteld. Het uitgangspunt hierbij is de maatschappelijke vraag van de gemeente. Dit heeft geleid tot de volgende opdracht voor 2020 en 2021:

- **Talentontwikkeling** : muziekonderwijs voor jongeren tot 18 jaar
- **Representatie**: Muzikale opluistering van plechtigheden en openbare feestelijkheden

- **Participatie** : experiment vergroten maatschappelijke functie muziekverenigingen. Bij dit nieuwe onderdeel "participatie" dagen wij de muziekverenigingen uit om hun maatschappelijke rol te verbreden. Deze opdracht is er op gericht dat alle inwoners actief deelnemen aan kunst en cultuur. De verenigingen gaan hiervoor samenwerkingsverbanden aan met andere maatschappelijke organisaties in Twenterand.

Er is een jaarlijks bedrag van € 180.000 beschikbaar om deze opdracht uit te voeren.

Subdoel: Er is ruimte geboden aan de R&T sector voor initiatieven in de samenleving en voor uitvoering van regionale en lokale promotie

Voor plannen in de R&T-sector wordt gekeken welke mogelijkheden er zijn om ze te realiseren. Regionale promotie wordt uitgevoerd op Twentse schaal. Lokale promotie wordt verzorgd door Twenterand Tourist Info.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Actualiseren Nota Vrijtijdseconomie**
In 2019 heeft de TTI haar werkzaamheden beëindigd en is Gastvrij Twenterand gestart. Bij het actualiseren van de nota Vrijtijdseconomie moet de werkwijze van Gastvrij Twenterand, visie en manier van werken worden meegenomen. Daarom wordt de actualisatie doorgeschoven naar 2020.
- **Doorontwikkeling toeristische structuur.**
In 2019 is TTI met haar taken gestopt. Begin 2019 is gestart met de oprichting van een nieuwe ondernemers gerichte organisatie Gastvrij Twenterand. In overleg met TTI neemt Gastvrij Twenterand een aantal taken over. De overgang van TTI naar Gastvrij Twenterand is soepel verlopen.

Subdoel: Cultuurhistorisch landschap en archeologie zijn in stand gehouden

Het is wettelijk verplicht om bouwaanvragen te toetsen op archeologische waarden. We hebben met Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) een samenwerkingsovereenkomst gesloten over het wederopbouwgebied.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Inventarisatie Cultureel Erfgoed / culturele instelling**
In het kader van het cultureel erfgoed is gesproken met alle erfgoedorganisaties in onze gemeente. Geconstateerd is dat het behoud van erfgoed iets is dat gezamenlijk moet worden opgepakt. Dit betekent dat het wenselijk is om de samenwerking tussen de erfgoedinstellingen verder te stimuleren. Bij de provincie Overijssel is een subsidie-aanvraag ingediend voor het vormgeven van de samenwerking tussen de musea. Toekenning van de subsidie wordt verwacht in 2020. Dan zal ook de samenwerking verder vorm krijgen.
- **Ontwikkelen samenwerking Musea**
De ontwikkeling samenwerking musea wordt meegenomen in de verdere uitwerking van het onderzoek cultureel erfgoed.

Subdoel: Gemeentelijke monumenten, beeldende kunst en musea zijn in stand gehouden

Het gaat om de volgende musea: Museum Oud Vriezenveen, Veenmuseum, Peddemorsboerderij en het Middendorpshuis. Zowel landelijke als gemeentelijke monumenten zijn opgenomen in de welstandsnota, zie www.twenterand.nl.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Inventarisatie Cultureel Erfgoed / culturele instelling**

In het kader van het cultureel erfgoed is gesproken met alle erfgoedorganisaties in onze gemeente. Geconstateerd is dat het behoud van erfgoed iets is dat gezamenlijk moet worden opgepakt. Dit betekent dat het wenselijk is om de samenwerking tussen de erfgoedinstellingen verder te stimuleren. Bij de provincie Overijssel is een subsidie-aanvraag ingediend voor het vormgeven van de samenwerking tussen de musea. Toekenning van de subsidie wordt verwacht in 2020. Dan zal ook de samenwerking verder vorm krijgen.

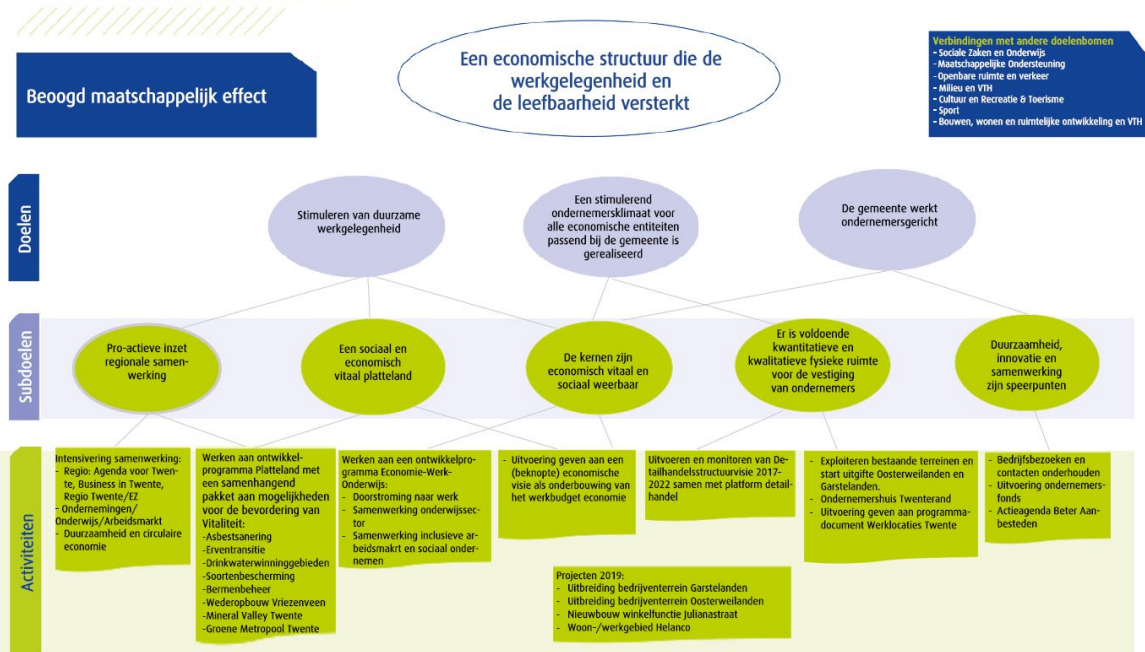
- **Ontwikkelen samenwerking Musea**

De ontwikkeling samenwerking musea wordt meegenomen in de verdere uitwerking van het onderzoek cultureel erfgoed.

Doelenboom Economie en werkgelegenheid

Doelenboom

Economie en Werkgelegenheid | Doelenbomen | 2019

Beoogd maatschappelijk effect: Een economische structuur die de werkgelegenheid en de leefbaarheid versterkt

Doel: Stimuleren van duurzame werkgelegenheid

Samen met sociale domein de werkgelegenheid in Twenterand stimuleren en nog meer de verbinding te zoeken tussen economie, een inclusieve arbeidsmarkt en arbeidsparticipatie.

Doel: Een stimulerend ondernemersklimaat voor alle economische entiteiten passend bij de gemeente is gerealiseerd

Economische entiteiten betreffen alle ondernemersvormen, zowel commerciële als niet-commerciële bedrijven. Met passend bij de gemeente wordt bedoeld dat het past bij de wensen die de ondernemer in Twenterand heeft.

Doel: De gemeente werkt ondernemersgericht

Dit betekent actief informatie/kennis/ervaringen en dergelijke ophalen bij en delen met ondernemers ten behoeve van (beleids)ontwikkeling.

Wat hebben we bereikt

Subdoel: Pro-actieve inzet regionale samenwerking

De bestuurlijk en ambtelijke samenwerking met de partners in de regio zodanig maken dat de lokale doelen en regionale doelen explicieter en inzichtelijker voor de gemeenteraad en inwoners van Twenterand zijn.

Subdoel: Een sociaal en economisch vitaal platteland

Het platteland betreft het buitengebied (alle inwoners en erven buiten de kernen) van Twenterand.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Uitvoering geven aan een (beknpte) economische visie als onderbouwing van het werkbudget economie**
In 2019 is de economische visie 'De toekomst van BV Twenterand' in samenwerking met ondernemend Twenterand opgesteld. In december 2019 is de visie vastgesteld door de gemeenteraad.
- **Werken aan ontwikkel-programma Platteland met een samenhangend pakket aan mogelijkheden voor de bevordering van Vitaliteit:**
In 2019 is een trainee begonnen met data-analyse op het platteland. Deze data worden gebruikt als input voor het ontwikkelprogramma Platteland en de visie Buitengebied. In 2020 wordt hier verder aan gewerkt.

Subdoel: De kernen zijn economisch vitaal en sociaal weerbaar

Het behouden van de aanwezige en faciliteren van nieuwe bedrijvigheid en werkgelegenheid en tegelijkertijd het versterken en toekomstbestendig maken van de werkgelegenheidsstructuur, waarbij ondernemerschap optimaal wordt gestimuleerd.

Subdoel: Er is voldoende kwantitatieve en kwalitatieve fysieke ruimte voor de huisvesting van ondernemers aanwezig

Met kwantitatief fysieke ruimte wordt bedoeld dat er voldoende vestigingsmogelijkheden voor bedrijven zijn. Met kwalitatieve fysieke ruimte bedoelen we dat de vraag van ondernemers aansluit bij het beschikbare aanbod en de benodigde voorzieningen, bijv. glasvezel.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Exploiteren bestaande terreinen en start uitgifte Oosterweilanden en Garstelanden.**
Begin 2019 is bedrijventerrein Oosterweilanden bouwrijp gemaakt. Er wordt extra ingezet op de verkoop van de gronden op dit terrein en andere terreinen. Na de zomervakantie is de verkoop van de gronden in gang gezet. De uitbreiding van bedrijventerrein Garstelanden is nog niet gereed. Het concept bestemmingsplan is gereed. Door de ligging van het terrein aan de Engbertsdijkvenen en de Pfas en Stikstofproblematiek moet worden gewacht op nieuwe rekenmethodes.

Subdoel: Duurzaamheid, innovatie en samenwerking zijn speerpunten

Vanuit de nieuwe rol van de gemeente als facilitator / regisseur wordt vooral ingezet op duurzaamheid, innovatie en samenwerking.

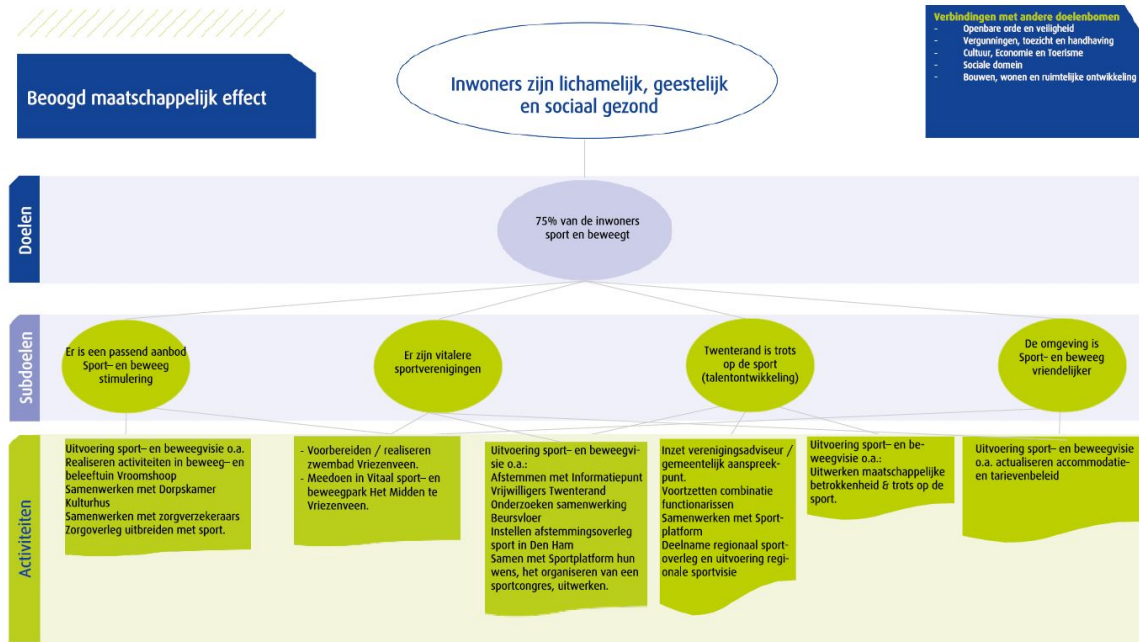
Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Actieagenda Beter Aanbesteden**
In 2019 is de inkoopfunctie op diverse onderdelen verder versterkt. Om meer structuur aan te brengen is een plan van aanpak opgesteld dat de komende tijd verder uitgewerkt wordt.

Doelenboom Sport

Doelenboom

Sport | Doelenbomen | 2019

Beoogd maatschappelijk effect: Inwoners zijn lichamelijk, geestelijk en sociaal gezond

Doel: 75% van de inwoners sport en beweegt

Hoe vitaler iemand is, hoe groter de kans dat diegene kan deelnemen in de maatschappij en zelfstandig thuis kan blijven wonen.

De rijksoverheid streeft in het kader van het Olympisch Plan 2028 naar een samenleving waarin minimaal 75% van de Nederlanders uit alle lagen van de bevolking regelmatig aan sport en bewegen doet. Ook in Twenterand hebben wij deze ambitie. De onderzoeken naar deelname worden uitgevoerd door Sportservice Overijssel. De metingen uit 2016 laten het volgende beeld zien:

	Sportdeelname Ned.	Norm gezond bewegen
4-18 jaar	75%	7%
19-65 jaar	46%	59%
65+	33%	68%

Het streven is om in deze collegeperiode 75% van de inwoners te laten sporten en bewegen. Dat houdt in dat met name op de doelgroep vanaf 19 jaar ingezet wordt.

Wat hebben we bereikt

Subdoel: Er is een passend aanbod sport- en beweegstimulering

Ambitie: Samen met sport- en beweegaanbieders een passend kwalitatief aanbod aanbieden, met specifieke aandacht voor jeugd, senioren, mensen met een beperking en kwetsbare groepen.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Meedoen in Vitaal sport- en beweegpark Het Midden te Vriezenveen**
In 2019 is een onderzoek uitgevoerd naar de haalbaarheid van een Multifunctionele Accommodatie (een zwembad, twee sporthallen). Bij dit onderzoek zijn diverse partijen betrokken. Initiatieven en ideeën zijn opgehaald, uitgewerkt en doorgerekend. De raad is over de uitkomsten geïnformeerd in december 2019.
- **Vorbereiden / realiseren zwembad Vriezenveen**
In 2019 is een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd Multifunctionele Accommodatie (een zwembad, twee sporthallen) op Sportpark Het Midden in Vriezenveen (zie betreffende activiteit).

Subdoel: Er zijn vitalere sportverenigingen

Ambitie: De maatschappelijke rol en betrokkenheid van sportverenigingen vergroten en versterken door de samenwerking te bevorderen met andere sportverenigingen en organisaties.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Meedoen in Vitaal sport- en beweegpark Het Midden te Vriezenveen**
In 2019 is een onderzoek uitgevoerd naar de haalbaarheid van een Multifunctionele Accommodatie (een zwembad, twee sporthallen). Bij dit onderzoek zijn diverse partijen betrokken. Initiatieven en ideeën zijn opgehaald, uitgewerkt en doorgerekend. De raad is over de uitkomsten geïnformeerd in december 2019.
- **Vorbereiden / realiseren zwembad Vriezenveen**
In 2019 is een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd Multifunctionele Accommodatie (een zwembad, twee sporthallen) op Sportpark Het Midden in Vriezenveen (zie betreffende activiteit).

Subdoel: Twenterand is trots op de sport (talentontwikkeling)

Ambitie: Faciliteren van sportevenementen om de publieke waarde voor de promotie van sport en bewegen volop te benutten

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Meedoen in Vitaal sport- en beweegpark Het Midden te Vriezenveen**
In 2019 is een onderzoek uitgevoerd naar de haalbaarheid van een Multifunctionele Accommodatie (een zwembad, twee sporthallen). Bij dit onderzoek zijn diverse partijen betrokken. Initiatieven en ideeën zijn opgehaald, uitgewerkt en doorgerekend. De raad is over de uitkomsten geïnformeerd in december 2019.
- **Vorbereiden / realiseren zwembad Vriezenveen**
In 2019 is een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd Multifunctionele Accommodatie (een zwembad, twee sporthallen) op Sportpark Het Midden in Vriezenveen (zie betreffende activiteit).
- **Sport-/cultuurprijs**
In 2019 is voor de eerste keer de Sportprijs uitgereikt. De uitreiking was gekoppeld aan het sportfestijn. Het was een mooie avond waarin de sporters in het zonnetje zijn gezet.

Subdoel: De omgeving is sport- en beweegvriendelijker

Ambitie: Het in standhouden van een kwalitatief goede basisinfrastructuur van gemeentelijke sport- en beweegaccommodaties voor het sporten, spelen en bewegen door de inwoners van Twenterand.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Uitvoering sport- en bewegvisie o.a. actualiseren accommodatie- en tarievenbeleid**
Het tarievenbeleid is in 2019 aangepast en vastgesteld door de gemeenteraad. Het onderzoek naar een multifunctionele accommodatie voor Sportpark Het Midden heeft in 2019 veel tijd gekost. Hierdoor is het accommodatiebeleid vooralsnog niet aangepast.

Wat heeft het gekost

Overzicht baten en lasten Economie en vrije tijdsbesteding

Overzicht baten en lasten economie en vrije tijdsbesteding

	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Incidenteel gerealiseerd in boekjaar
<u>Doelenboom cultuur en recreatie en toerisme</u>				
Lasten	1.916.360	2.172.515	2.038.682	100.000
Baten	-394.393	-349.573	-349.573	0
Saldo van baten en lasten	1.521.968	1.822.942	1.689.109	100.000
<u>Doelenboom economie en werkgelegenheid</u>				
Lasten	1.411.787	1.509.234	1.309.399	35.104
Baten	-42.964	-31.432	-61.432	0
Saldo van baten en lasten	1.368.823	1.477.802	1.247.967	35.104
<u>Doelenboom sport</u>				
Lasten	2.597.785	3.958.012	2.590.181	0
Baten	-329.371	-301.447	-301.447	0
Saldo van baten en lasten	2.268.414	3.656.565	2.288.734	0
Totaal programma lasten	5.925.932	7.639.761	5.938.262	135.104
Totaal programma baten	-766.727	-682.452	-712.452	0
<u>Totaal saldo van baten en lasten</u>	5.159.205	6.957.309	5.225.810	135.104
Mutaties reserves db cultuur en recreatie en toerisme	-421.757	-1.116.840		
Mutaties reserves db economie en werkgelegenheid	-303.708	0		
Mutaties reserves db sport	-289.624	-1.375.059		
Totaal mutatie reserves *	-1.015.088	-2.491.899	-645.183	-35.104
<u>Geraamd resultaat</u>	4.144.117	4.465.410	4.580.627	100.000

* in de primitieve begroting was dit bedrag nog niet uitgesplitst over de diverse doelebomen

gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten -1.798.104

Wat heeft het gekost

Verschillenverklaring programma Economie en vrije tijdsbesteding

Het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten op programma 3 is € 1.798.104 lager dan geraamd. Dit verschil wordt onder andere veroorzaakt door onderstaande gegevens.

- In 2019 is niet het gehele geraamde bedrag voor 'werkbudget economie' uitgegeven, waardoor sprake is van een overschrijding van € 5.000 en € 108.000 van 2018. De oorzaak hiervan is dat er gelden voor het ondernemersfonds in dit budget zitten (€ 100.000) Hiervan is slechts een deel uitgegeven en de overige uitgaven vinden plaats in 2020 en zorgen dan waarschijnlijk voor een overschrijding op dit budget. Voor Agenda van Twente projecten zijn geen uitgaven gedaan in 2019, dit levert een voordeel op van € 25.000, dit bedrag blijft in de

reserve voor de komende jaren. In 2019 is er meer grond in erfpacht gegeven. Dit zorgt voor een extra inkomst van ruim € 14.000.

- De gemeentelijke bijdrage aan muziekscholen voor 2019 was € 120.000, in dit zelfde jaar is de afrekening geweest voor de voorgaande jaren, er moest door de 4 muziekverenigingen € 36.960 worden terugbetaald, dit levert een voordeel op.
- Door de hogere kosten voor gas en schoonmaak is er een overschrijding op de geraamde bedragen voor de sporthallen. Dit bedraagt bijna € 36.000. Eveneens wordt de btw nu op het product geboekt wat voorheen niet het geval was, omdat dit door gewijzigde regelgeving niet meer is toegestaan. De meerkosten in verband met het niet kunnen terugvragen van de BTW op sport worden (gedeeltelijk) gedekt door de zogenoemde SPUK-bijdrage. Deze bedraagt in 2019 bijna € 147.000 en waren niet geraamd.
- De kosten voor meerjarig onderhoud aan de diverse sporthallen in de gemeente zijn in 2019 onderschreden met € 320.000. De kosten voor meerjarig onderhoud worden gedekt uit de reserve 'onderhoud gebouwen, bruggen en kunstwerken', de onttrekking uit deze reserve is eveneens lager dan geraamd.
De kosten voor Leader zijn in 2019 met 28.000 onderschreden. Aangezien deze kosten worden gedekt door een bijdrage uit de reserve, is deze onttrekking eveneens lager.
- Voor beide zwembaden geldt dat er meer kosten zijn gemaakt voor gas, water en elektra dan geraamd. Dit zorgt voor een nadeel van ruim € 25.000. Het onderhoud van zwembad de Stamper laat een nadeel zien van € 22.481, er is meer onderhoud aan het zwembad geweest dan bij de begroting voorzien. Ook voor zwembad de Zandstuve is er een overschrijding op het budget inkoop materialen van € 12.320. Er is een nieuw systeem aangeschaft in 2018 dat goedkoper in aanschaf was maar duurder in gebruik.
Het geraamde bedrag van € 60.835 meerjarig onderhoud zwembaden is niet geheel besteed in 2019, we zien hier een overschrijding van ruim € 47.000. De onttrekking uit de reserve 'onderhoud gebouwen, bruggen en kunstwerken' is hierdoor lager.
- In afwachting van het 'onderzoek (toekomst) zwembaden' is het geraamde bedrag voor meerjarig onderhoud sportbeleid (€ 1.184.818) niet besteed. De onttrekking uit de reserve onderhoud gebouwen, bruggen en kunstwerken is hierdoor eveneens lager.
- Het nadeel van ruim € 10.000 bij sportpark 'De Bosrand' komt door meer onderhoud, onder andere aan het kunstgrasveld.
- De kosten voor het meerjarig onderhoud aan de diverse sportparken in de gemeente zijn in 2019 onderschreden met ruim € 42.000. Deze kosten worden gedekt uit de reserve 'onderhoud gebouwen, bruggen en kunstwerken', waardoor deze bijdrage eveneens lager is dan geraamd.
- In 2019 zijn er bij Kulturhus De Klaampe meer schademeldingen in verband met vandalisme geweest en zijn er brandwerende maatregelen aangebracht. Ook is de cv gerepareerd. Dit zorgt voor een overschrijding van € 27.000.

Onderstaande posten zijn in 2019 onderschreden, omdat de kosten in 2020 gemaakt worden. Deze posten worden hier apart benoemd, aangezien de budgetten niet overgeheveld worden naar 2020, waardoor dit tot een overschrijding zou kunnen leiden in 2020. Als verklaring kan dan worden verwezen naar dit jaarverslag.

2019

Werkbudget economie € 113.000

Programma Fundament

Inleiding Programma Fundament

Inleiding

Het programma Fundament omvat alle bedrijfsvoering en organisatieontwikkeling. Beoogd effect is een (financieel) gezonde organisatie die inspeelt op de ontwikkelingen in de maatschappij. De doorontwikkeling naar een kernorganisatie staat hierbij centraal. Uitgangspunten van de doorontwikkeling zijn:

- Wettelijke taken worden uitgevoerd;
- Het bestuur kan goed besturen;
- Doelen worden met en door de samenleving gerealiseerd.

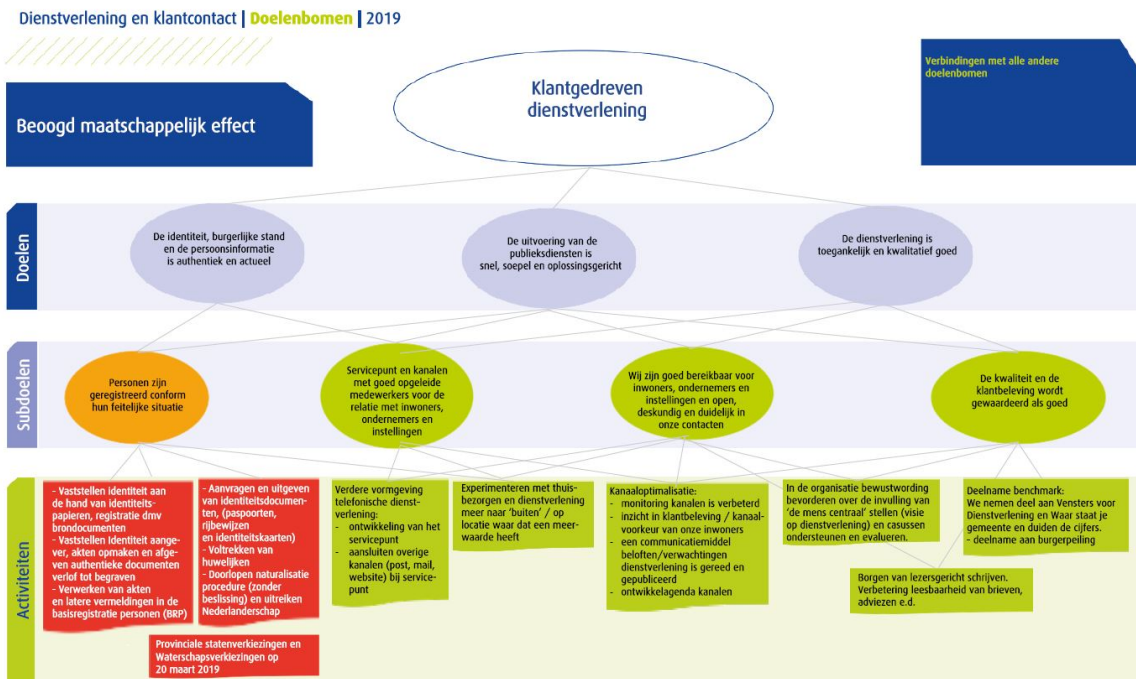
Om dit te bereiken is vooral ingezet op digitalisering (o.a. doorontwikkeling zaakgericht werken, informatiebeveiliging en privacy), professionalisering (met name eigenaarschap), dienstverlening (o.a. kanaalsturing en vormgeving telefonische dienstverlening) en programmasturing (opgavegericht werken). Organisatieontwikkeling is nooit klaar. Het is een continu doorontwikkelen.

Capaciteit

We doen met weinig mensen veel werk. Ondanks dat er stappen zijn gezet in de realisatie van het duurzaam toekomstbestendig gemeentehuis heeft het aan capaciteit ontbroken om hier voldoende aandacht te besteden. Ook het verbetertraject I&A heeft de nodige tijd en aandacht gevraagd. De invoering van het financieel systeem heeft inzet gevraagd en is technisch goed gelukt. Praktisch benodigd het nog wel wat aanscherping. De capaciteit op inwonersbetrokkenheid is bij de begroting vertaald naar 2020 en verder. Dienstverlening heeft extra capaciteit gevraagd om o.a. de voorbereidingen voor de landelijke aanbesteding GT Connect (telefooncentrale). GT Connect wordt in 2020 geïmplementeerd.

Doelenboom Dienstverlening en klantcontact

Doelenboom

Beoogd maatschappelijk effect: Klantgedreven dienstverlening

Doel: De identiteit, burgerlijke stand en de persoonsinformatie is authentiek en actueel

Bij geboorte of bij binnenkomst van elke nieuwe inwoner van Nederland wordt de identiteit vastgesteld en vastgelegd waardoor rechten ontstaan op allerlei voorzieningen en diensten van de overheid. Alle inwoners van de gemeente Twenterand zijn geregistreerd met een set van gegevens in de basisregistratie personen (BRP). Het actueel zijn van de geregistreeerde gegevens bepaalt de kwaliteit. Naar aanleiding van brondocumenten (authenticiteit) worden de gegevens in de BRP geactualiseerd.

Doel: De uitvoering van de publieksdiensten is snel, soepel en oplossingsgericht

Bij klantgedreven dienstverlening gaat het om meer dan alleen een goed geregeld (digitaal) proces. Mensen willen een benadering die aansluit bij hun eigen leefwereld. Standaardisatie en maatwerk passen beide binnen het streven naar dienstverlening met de menselijke maat, mits de keuzes die daarin gemaakt worden volgen uit de leefwereld van mensen. Mensen regelen graag zelf hun zaken, wanneer het hen uitkomt. We faciliteren Self service door de inwoner en ondernemer. Voor mensen die dat niet kunnen bieden we ondersteuning. Standaard waar het kan, persoonlijk en op maat waar het moet.

Doel: De dienstverlening is toegankelijk en kwalitatief goed

De kracht van goede dienstverlening zit in de betrokkenheid, professionaliteit en ruimte van de medewerkers. Toegankelijk qua (toegangs-)kanalen en werken volgens onze dienstverleningskernwaarden: professioneel, invoelend en respectvol, oplossingsgericht en transparant. De logica (of de beleving) van de inwoner is daarbij belangrijk. Onze organisatie is daarbij zoveel mogelijk ondersteunend. We zorgen dat de verwachting rondom onze dienstverlening helder is. Wij verbeteren onze kwaliteit door monitoring en vragen aan klanten.

Wat hebben we bereikt

Subdoel: Personen zijn geregistreerd conform hun feitelijke situatie

Inwoners kunnen binnen de wettelijke mogelijkheden, ook digitaal aangifte doen van geboorte, overlijden en huwelijk in de gemeente Twenterand.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Vaststellen identiteit aan de hand van identiteitspapieren, registratie dmv brondocumenten**
Medio 2019 is gestart met de documentcontrole en identiteitsvaststelling door ORIBI ID-burger. ID-burger heeft gezorgd voor een kwaliteitsimpuls; er wordt efficiënter gewerkt, de bewustwording op identiteitsfraude is vergroot en de kans op identiteitsfraude wordt beperkt. Het is een welkome aanvulling op de controle door middel van menselijke waarneming en wordt standaard ingezet bij aanvraag identiteitsdocumenten en naturalisaties.

Subdoel: Servicepunt en kanalen met goed opgeleide medewerkers voor de relatie met inwoners, ondernemers en instellingen

In het servicepunt komen meerdere 1ste lijns (toegangs-) kanalen samen. De informatie uit die kanalen (balie, telefonie, post, mail, website, ed) wordt gebruikt om de kwaliteit van onze dienstverlening te optimaliseren, interne samenwerking zo efficiënt mogelijk te laten verlopen en selfservice door inwoners te bevorderen.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Kanaaloptimalisatie:**
Het kunnen beschikken over betrouwbare informatie is essentieel. De organisatie streeft er daarom naar informatie in duurzaam toegankelijke staat te brengen en te houden, zoals gesteld in de Archiefwet en bijbehorende besluiten en regelingen. Dit streven en het realiseren van de daarbij noodzakelijke kwaliteit is een continu proces door veranderingen in wet- en regelgeving, de informatiesamenleving en -technologie en daarmee ook de gemeentelijke organisatie. In 2019 heeft dit o.m. geleid tot het vaststellen van het vervangingsbesluit om analoge documenten te kunnen vervangen door digitale reproducties en tot het instellen van het Strategisch Informatieoverleg (SIO) voor de ketengerichte belangenafweging bij informatievraagstukken. Tweejaarlijks legt het college verantwoording af aan de raad over het informatie- en archiefbeheer middels een verslag op basis van kritische prestatie indicatoren (kpi's), welke als pdf-bijlage bij de jaarstukken is opgenomen. Medio 2019 is de website vernieuwd waardoor eenvoudig analyses van klikgedrag te herleiden zijn. De afstand tussen het servicepunt en communicatie is verkleind waardoor intensiever wordt samengewerkt. De verwachting is dat met de implementatie van GT-connect de integratie van de inkomende kanalen nog beter wordt geoptimaliseerd.
- **Verdere vormgeving telefonische dienstverlening:**
In 2019 is zowel in kwantiteit als kwaliteit geïnvesteerd in servicepuntmedewerkers. Hierbij is ingezet op flexibiliteit, continuïteit, samenwerking en professionalisering van de servicepuntmedewerkers. Dit heeft geleid tot toename van het aantal geregistreerde contacten, en toename van de directe afhandeling van de binnenkomende vragen/verzoeken in het eerste contact. De verwachte overgang naar GT Connect in 2019, die bedrijfstelefonie combineert met KCC functionaliteit, georganiseerd door de VNG namens 300 gemeenten is door verlengde termijnen van aanbesteding, uitgesteld naar 2020.

Subdoel: Wij zijn goed bereikbaar voor inwoners, ondernemers en instellingen en open, deskundig en duidelijk in onze contacten

Wij zijn helder in onze bereikbaarheid en de verwachtingen bij onze producten en diensten. Wij experimenteren met nieuwe dienstverlening. We kijken of het werkt voor onze klanten, zo niet dan stoppen we ermee.

Subdoel: De kwaliteit en de klantbeleving wordt gewaardeerd als goed

Wij nemen de beleving van onze klanten en inwoners serieus. Daarom gaan we meer in contact met onze inwoners, werken we meer op locatie, zodat we onze dienstverlening kunnen aanpassen of

verbeteren als daar behoefte aan is. We leren en verbeteren. Daarbij maken we gebruik van de benchmark Vensters voor Dienstverlening en Waar staat je gemeente.

Metingen

Beleidsdoelen	2019	2018	2017	2016	Bron
De identiteit, burgerlijke stand en de persoonsinformatie is authentiek en actueel					
Zelfevaluatie Reisdocumenten	96,60%	96,7%	98%	94%	Zelfevaluatie reisdocumenten
Zelfevaluatie BasisRegistratie Personen (BRP)	98,60%	95,5%	91%	96%	Zelfevaluatie BPR

Doelenboom Bedrijfsvoering

Doelenboom

Beoogd maatschappelijk effect: Solide bedrijfsvoering ten behoeve van een goed functionerende gemeente

Doel: De medewerkers zijn in staat te doen wat de organisatie vraagt

Hierbij werken wij o.a. aan:

- Werken in rollen i.p.v. functies;
- Teamontwikkeling;
- Leiderschapsontwikkeling;
- Bevordering lerend vermogen;
- Tijd- en plaatsafhankelijk werken;

Doel: Inwoners zijn geïnformeerd en participeren

Het doel is dat de inwoners van de gemeente Twenterand zich gehoord en betrokken voelen. In beide begrippen zit tweerichtingsverkeer. Beide bereik je ook door goed te luisteren naar wat er in de Twenterandse samenleving gebeurt en ook door daadwerkelijk iets te doen met die signalen. Hierbij gaan we meer naar buiten., werken we meer op locatie, om beter aan te sluiten bij wat leeft in de maatschappij.

Doel: Kwalitatief goede, effectieve en efficiënte ondersteuning en advisering aan bestuur en organisatie

Dit meer intern gerichte doel wordt bereikt door de realisatie van de subdoelen van alle SCOPAFIJTH – functies. Hierdoor zijn de primaire processen in de andere doelenbomen beter in staat om de bestuurlijke doelen te realiseren.

Doel: De financiële huishouding geeft een volledig en betrouwbaar beeld van de gemeentelijke financiële positie

De (financiële) gegevens die bij de verschillende documenten in de p&c-cyclus verstrekt worden, moeten een juist beeld geven van de financiële positie op dat moment. Dit betekent dat de gegevens in het financiële systeem up-to-date moeten zijn.

Wat hebben we bereikt

Subdoel: Een aantrekkelijke werkgever met gekwalificeerde en flexibel inzetbare medewerkers

De gemeente Twenterand moet zorgen dat het te allen tijde een werkgever is, die aantrekkelijk is voor nieuwe (jonge) kwalitatief talentvolle medewerkers en om goede medewerkers te behouden. Via onder andere in- en externe (bij- en om)scholing wordt geïnvesteerd in flexibiliteit en (optimale) inzetbaarheid van medewerkers. Hierdoor kan de gevraagde kwaliteit en kwantiteit aan taken geleverd worden. Middels strategische personeelsplanning wordt optimaal gestuurd op ontwikkeling en dynamiek (in- door- en uitstroom) ondersteund door HR speerpunten en oplossingen.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **In kaart brengen in hoeverre medewerkers nu over de benodigde kennis, vaardigheden en houding en gedrag beschikken.**

Om een volgende stap te zetten richting een efficiënte organisatie waar mensen uitgedaagd worden in én tevreden zijn met hun werk, is geïnvesteerd in eigenaarschap en werkbeleving. Dit als logisch vervolg op eerdere trajecten zoals Strategische Personeelsplanning, de uitkomsten van de integriteitsmodule en het achterbanberaad van de OR. De scan heeft geleid tot een uitslag op een aantal randvoorwaarden van eigenaarschap en werkbeleving op organisatie-, onderdeel- en individueel niveau.

De deelnemers kunnen de individuele uitslag gebruiken voor hun persoonlijke ontwikkeling. De organisatie- en onderdeel uitslag is in gemêleerde gezelschappen besproken. Het doel hiervan is leren van elkaar en daardoor stappen zetten om eigenaarschap te vergroten en/of de werkbeleving te verbeteren.

Subdoel: Tijdige en volledige communicatie met inwoners, instellingen, bestuur en organisatie

Doelgroepen op tijd en zo volledig mogelijk informeren over de producten, diensten en ontwikkelingen binnen de gemeente Twenterand.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Strategiebepaling en uitvoering van communicatietrajecten bij projecten**

Het betrekken van inwoners en het zichtbaar maken van producten en diensten van de gemeente zijn belangrijke uitgangspunten. Het zichtbaar maken gebeurt vooral door actief en aantrekkelijk te communiceren o.a. door de inzet van filmpjes en meer inzet van de wekelijkse informatiepagina in De Toren van Twenterand. Door de afspraken die via de aanbesteding zijn gemaakt, kunnen meer pagina's worden gebruikt zonder dat daar extra kosten voor worden gemaakt. Er is meer aandacht besteed aan de vormgeving van de communicatiemiddelen, waardoor onderwerpen aantrekkelijker en publieksvriendelijker zijn aangeboden. Ook www.twenterand.nl is vernieuwd tot een overzichtelijke en actuele website. Ook wordt steeds meer gebruik gemaakt van de inzet van social media.

Voor het eerst is gebruik gemaakt van een participatietool. Via de participatietool Ikpraatmee is een peiling gedaan onder inwoners over koopzondagen en over het profiel van een nieuwe burgemeester. Het college zet kernbudgetten in met als doel initiatieven in de samenleving te stimuleren, die bijdragen aan de sociale cohesie en de leefbaarheid in Twenterand. Hierdoor komen uiteenlopende initiatieven los.

Subdoel: De organisatie is doelmatig en doeltreffend gefaciliteerd

Om dit subdoel te kunnen realiseren dienen randvoorwaarden op het gebied van ICT, huisvesting, facilitair, DIV maar ook advisering op de terreinen van de SCOPAFIJTH – functies zo optimaal mogelijk ingericht te zijn.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Faciliteren (digitaal) samenwerken in de keten/participatie**
Er is een ontwikkeltraject gestart om I en A toekomstbestendig te maken (binnen de eigen organisatie). Hierbij is een extern deskundige betrokken. Dit traject loopt tot maart 2020.

Subdoel: Actuele informatie is veilig, beschikbaar, betrouwbaar en toegankelijk in efficiënte systemen

Door de inrichting van processen en het beschikbaar hebben van actuele (stuur-) informatie in daartoe geschikte applicaties en basisregistraties wordt verder gewerkt aan effectieve en efficiënte ondersteuning en advisering van bestuur en organisatie.

Wat hebben we daarvoor gedaan

- **Borgen beveiliging en privacy (BIG, AVG, Ensia)***
In 2019 is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) geïntroduceerd. Deze norm voor informatiebeveiliging vervangt de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG). De BIO is vanaf 1 januari 2020 van kracht.

De BIO vereist een andere werkwijze, waarbij meer nadruk ligt op risicomanagement. In 2019 zijn de nodige organisatorische voorbereidingen getroffen om volgens de BIO norm onze informatieveiligheid in te richten.

Ten behoeve hiervan hebben we onder andere meegedaan aan de aanbesteding GGI-veilig. Eventuele financiële gevolgen hiervan ondervinden we pas in 2020. Dit is ook de reden dat nog niet het hele toegekende budget is besteed. Daarnaast hebben we ook weer veel aandacht geschonken aan bewustwording omtrent informatiebeveiliging en privacy door de inzet van het programma Nanolearning. Ondanks alle maatregelen blijft er altijd een risico bestaan op diefstal of verlies van gegevens.

- **Dienstverlenend samenwerken (Zaakgericht digitaal werken)**
In 2019 zijn vooral koppelingen met zogenaamde taaksystemen gerealiseerd. Hierdoor worden documenten centraal en digitaal gearchiveerd en ontstaat er een bron van waaruit inwoners informatie kunnen ophalen. Tevens zijn digitale aanvraagformulieren gemoderniseerd, zodat een vloeiende en digitale lijn van aanvraag tot afhandeling ontstaat.
- **Faciliteren flexwerken (tijd en plaats onafhankelijk werken)**
Voor de invoering van een flexibel werkconcept in het kader van de “wendbare organisatie” is in samenwerking met medewerkers de basis gelegd voor een programma van eisen. Er is een externe projectleider aangetrokken voor de uitwerking en realisatie. Met de bibliotheek is overeenstemming over de intentieovereenkomst voor huisvesting in het gemeentehuis. We zijn in gesprek met potentiële huurders voor vrijkomende kantoorruimte. De voorbereidingen voor de uitvoering van de brandveiligheid zijn afgerond. Voor de verduurzaming is een eerste stap gezet door een architectenbureau om een ontwerp te laten maken voor het isoleren van de achtergevel.
- **Op orde brengen van de basis (basis registraties)**
Het jaar 2019 heeft voor de basisregistraties vooral in het teken gestaan van het doorontwikkelen van het stelsel in samenhang met nieuwe wetgeving, koppelvlakken en processen. BAG 2.0, BGT fase 2, TMV 2.0 en HR+ zijn in 2019 geïmplementeerd en/of afgerond. Ook zijn de eerste stappen gezet voor een samenhangende objectregistratie en de samenwerking BAG-WOZ. Alles met het doel om een bijdrage te leveren aan een efficiënte/effectieve organisatie en een goede dienstverlening.
- **Opzetten sturingsinformatie (informatie gestuurde overheid)**
Data gestuurd werken kent meerdere onderdelen en inrichtingsmogelijkheden. Denk hierbij aan eenvoudige overzichten die de dagelijkse werkzaamheden van medewerkers ondersteunen. Maar ook dashboards voor bedrijfsonderdelen en processen met realisatie ten opzichte van doelstellingen en

met complexe analytische modellen die voorspelling kunnen doen op basis van grote hoeveelheden data. In 2019 is geëxperimenteerd met een datatool om dashboards te maken en is een start gemaakt met het inrichten van een dashboard voor het sociaal domein.

Subdoel: Alle IC processen zijn beoordeeld op risico's

Door risico analyses op te stellen en adequate beheersmaatregelen te treffen, krijgen we meer grip op de bedrijfsvoering. Alle betrokkenen maken deel uit van dit proces.

Subdoel: Goede advisering en ondersteuning Raad & Griffie

Zie paragraaf bedrijfsvoering

Subdoel: Een zodanig ingericht besluitvormingsproces waardoor besluiten in rechte in stand kunnen blijven

De activiteiten zijn er op gericht het proces van besluitvorming zodanig te organiseren en te laten verlopen dat de besluiten die worden genomen in rechte in stand kunnen blijven.

Subdoel: Een jaarlijks materieel sluitende begroting en een goedkeurende accountantsverklaring bij de jaarrekening

Een materieel sluitende begroting wil zeggen dat structurele lasten worden gedekt door structurele baten en dat stelposten en taakstellingen op programmaniveau zijn ingevuld. De toezichthouder, de provincie, zal dit beoordelen en hierop haar toe-zichtsvorm bepalen. Jaarlijks, voor 15 juli, moet een vastgestelde jaarrekening met een goedkeurende accountantsverklaring, inclusief een goedkeurende rechtmatigheidsverklaring, aangeleverd zijn bij de provincie Overijssel.

Metingen

Verplichte indicatoren	2019	2018	2017	2016	Bron
Formatie*	178,9	183,4	176	191,2	Vensters voor Bedrijfsvoering
Werkelijke Bezetting*	178,9	183,4	176,2	192,0	Vensters voor Bedrijfsvoering
Apparaatskosten (kst. per inwoner)	€ 550	€ 542	€ 561	€ 517	Vensters voor Bedrijfsvoering
Externe inhuur (% van de loonsom)	21,0%	20,8%	22,2%	19,0%	Vensters voor Bedrijfsvoering
Overhead (% van de totale lasten)	19,0%	32,9%	29,1%	29,5%	Vensters voor Bedrijfsvoering

* cijfers zijn per 31-12

Wat heeft het gekost

Overzicht baten en lasten Fundament

Overzicht baten en lasten fundament

	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Incidenteel gerealiseerd in boekjaar
<u>Doelenboom dienstverlening en klantcontact</u>				
Lasten	577.414	575.127	562.003	3.307
Baten	-413.663	-445.870	-433.870	0
<i>Saldo van baten en lasten</i>	163.751	129.257	128.133	3.307
<u>Doelenboom bedrijfsvoering</u>				
Lasten	4.255.143	1.529.229	1.730.334	1.017.006
Baten	-726.309	233.522	-818.046	-308.295
<i>Saldo van baten en lasten</i>	3.528.834	1.762.751	912.288	708.711
Totaal programma lasten	4.832.557	2.104.356	2.292.337	1.020.313
Totaal programma baten	-1.139.973	-212.348	-1.251.916	-308.295
<u>Totaal saldo van baten en lasten</u>	3.692.584	1.892.008	1.040.421	712.018
Mutaties reserves db dienstverl. en klantcontact	-8.125	146.681		
Mutaties reserves db fundament	-393.189	-534.437		
Totaal mutatie reserves *	-401.314	-387.756	414.886	225.795
<u>Geraamd resultaat</u>	3.291.270	1.504.252	1.455.307	937.813
gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	1.800.576			

* in de primitieve begroting was dit bedrag nog niet uitgesplitst over de diverse doelebomen

Wat heeft het gekost

Het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten op programma 4 is €1.800.576 hoger dan geraamd. Dit verschil wordt onder andere veroorzaakt door onderstaande gegevens.

- Er heeft een verplichte storting in de voorziening pensioen politieke ambtsdragers plaatsgevonden om de voorziening op het vereiste niveau te brengen. Per saldo zorgt dit voor een nadeel van € 644.151.
- Voor het budget van bestuursondersteuning burgemeester en wethouders is er door landelijke cao afspraken € 11.775 meer uitgegeven dan geraamd.
- Door rechtszaken waar de gemeente bij betrokken is geweest in 2019 is er een nadeel van € 20.579 op het budget kosten bezwaar en beroep. Wanneer het (hoger)beroep gegrond wordt verklaard betaald de gemeente proceskosten en griffierechten. Deze kosten zijn op voorhand niet in te schatten.
- Een afrekening van 2018 zorgt voor een overschrijding op de kosten Bestuurlijke samenwerking Regio Twente. Hierover is in het jaarverslag van 2018 reeds een aantekening gemaakt.
- Op overige financiële middelen zien we een nadeel van ruim € 75.000. Dit wordt onder andere veroorzaakt door leegstand van 3 scholen. Deze scholen zijn verhuurd aan St. Ad Hoc, wel blijft de gemeente verantwoordelijk voor de kosten van gas, water en electra, het algemene onderhoud en

gemeentelijke belastingen van deze panden, per saldo ruim € 59.000.

- De opbrengst zandwinning is € 16.903 lager dan geraamd, door de PAS en PFAS perikelen is de omzet bij de VOF een tijd minder geweest doordat de bouw gedeeltelijk stil kwam te liggen.
  - In 2019 is het budget voor hardware met € 36.257 onderschreden. Doordat er in 2019 geen huurkosten betaald werden voor de kopieerapparatuur en alleen de tikkosten levert dat een voordeel op. In 2020 is er een nieuwe aanbesteding voor de kopieerapparaten.
  - Het budget voor vorming en opleiding is overschreden met € 91.148. De oorzaak hiervan is een organisatiebreed traject, meer opleidingen gericht op een toekomstbestendige organisatie.
  - In 2019 heeft een verplichte correctie plaatsgevonden op diverse posten in verband met nota's die in 2020 zijn ontvangen en betrekking hebben op 2019. Dit zorgt voor een nadeel van ruim € 587.500
  - De kosten voor inhuur van personeel en flexibele schil is vooraf moeilijk in te schatten, hier zien we dan ook een overschrijding van ruim € 16.000
  - Het budget bedrijfsauto's is overschreden met € 66.383. Door de aanschaf van een 4-wheeldrive voor handhaving en door het plaatsen van laadpalen voor elektrische auto's op de werf en het gemeentehuis heeft deze overschrijding plaatsgevonden.
  - Door meer uit te geven dan geraamd voor abonnementen is deze post overschreden met ruim € 32.000. De reden hiervan is dat er behoefte is aan actuele kennis als gevolg van snelle en ingrijpende veranderingen in de samenleving.
  - Op het budget bestuursondersteuning raad zien we een nadeel van € 27.690 dit heeft te maken met de gestegen kosten door extra werkzaamheden die de accountant heeft uitgevoerd bij de jaarrekeningcontrole 2018. Het gaat om werkzaamheden die samenhangen met de toegenomen complexiteit rond het sociaal domein, extra werkzaamheden rond de Grex en het onvoldoende kunnen steunen op de IT-systemen waardoor de accountant meer werkzaamheden diende te verrichten om tot een oordeel te kunnen komen.
  - Het werkbudget bestuursondersteuning raad laat een nadeel zien van € 8.898, deze kosten hebben veelal te maken met het werven van een nieuwe burgemeester.
  - De gemeentelijke bijdrage voor opvang zwerfdieren is € 10.553 hoger dan geraamd, dit heeft te maken met een nota uit 2018 die in 2019 is ontvangen.
  - In 2019 heeft er een verplichte afwaardering plaatsgevonden op het pand aan de dorpsstraat 11 te Den Ham van € 131.000 (ten laste van de exploitatie). Dit pand is eigendom van de gemeente.
  - Er heeft in 2019 een verplichte storting in de voorziening dubieuze debiteuren plaatsgevonden van ruim € 264.000 om de voorziening op het vereiste niveau te brengen.
  - De opbrengsten voor leges Burgerzaken is € 15.247 lager dan geraamd, dit komt onder andere door een afname in de aanvragen reisdocumenten.
- Onderstaande posten zijn in 2019 onderschreden, omdat de kosten in 2020 gemaakt worden. Deze posten worden hier apart benoemd, aangezien de budgetten niet overgeheveld worden naar 2020, waardoor dit tot een overschrijding zou kunnen leiden in 2020. Als verklaring kan dan worden verwezen naar dit jaarverslag.

2019

ICT salarissen en sociale lasten	€ 63.208
ICT overige goederen en diensten	€ 20.000
ICT hardware	€ 23.208

Algemene dekkingsmiddelen 2019

	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Incidenteel gerealiseerd in boekjaar
Lokale heffingen				
Lasten	0	0	0	
Baten	-6.827.670	-6.557.500	-6.557.500	
Saldo van baten en lasten	-6.827.670	-6.557.500	-6.557.500	0
Algemene uitkering				
Lasten	0	0	0	
Baten	-45.143.308	-45.422.956	-44.144.770	
Saldo van baten en lasten	-45.143.308	-45.422.956	-44.144.770	0
Dividend				
Lasten	0	0	0	
Baten	-1.679.534	-1.657.343	-1.657.343	
Saldo van baten en lasten	-1.679.534	-1.657.343	-1.657.343	0
Saldo financieringsfunctie				
Lasten	726.783	837.271	757.271	
Baten	-203.770	-237.576	-237.576	
Saldo van baten en lasten	523.013	599.695	519.695	0
Overige algemene dekkingsmiddelen				
Lasten	0	0	0	
Baten	-1.181.171	-1.032.006	-1.032.006	
Saldo van baten en lasten	-1.181.171	-1.032.006	-1.032.006	0
Totaal algemene dekkingsmiddelen	-54.308.670	-54.070.110	-52.871.924	0

Wat heeft het gekost

De algemene dekkingsmiddelen laten een voordeel zien van ruim € 238.500. Dit verschil wordt onder andere veroorzaakt door onderstaande gegevens.

- De opbrengst van de onroerendezaakbelasting is ruim € 270.000 hoger dan geraamd. Dit is het gevolg van de areaaluitbreiding (die bij het opstellen van de begroting niet is meegenomen) en de werkelijk hogere totale WOZ-waarde van de gemeente, dan waarbij bij het opstellen van de begroting vanuit is gegaan.
- De werkelijke inkomsten vanuit het gemeentefonds bedragen in 2019 bijna € 280.000 minder dan begroot. Het nadeel wordt met name veroorzaakt door lagere rijksuitgaven op het gebied van infrastructuur en defensie, dan bij de rijksbegroting vanuit is gegaan. Volgens het systeem van 'samen de trap op en samen de trap af' hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van het gemeentefonds en daarmee voor de algemene uitkering aan de gemeente.
- Er is € 22.000 meer ontvangen aan dividend dan bij de begroting vanuit is gegaan. Dit voordeel wordt met name veroorzaakt door een hogere dividenduitkering van de BNG.
- Het saldo van de financieringsfunctie laat een voordeel zien van ruim € 76.000. Dit wordt met name veroorzaakt doordat er meer rente is ontvangen dan geraamd als gevolg van het aantrekken van kortlopende geldleningen (tegen negatieve rente). Hier staat tegenover dat er in 2019 ook minder rente is ontvangen inzake de achtergestelde lening Vitens en de verstrekte hypotheekleningen aan ambtenaren.
- De overige algemene dekkingsmiddelen zijn ruim € 149.000 hoger dan geraamd. Dit verschil wordt veroorzaakt door de bespaarde rente op reserves en voorzieningen.

Beleidsindicatoren programma's conform BBV

Beleidsindicatoren programma's conform BBV

Via onderstaande link vindt u de beleidsindicatoren
<https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/dashboard/besluit-begroting-en-verantwoording/?regionlevel=gemeente&regioncode=1700>

Algemene dekkingsmiddelen 2019

Algemene dekkingsmiddelen 2019

Lokale heffingen

De gemeente Twenterand kent de volgende niet bestedings gebonden gemeentelijke heffingen:

	Realisatie begrotings jaar	Raming begrotings jaar na wijziging	Raming begrotings jaar voor wijziging
Onroerende-zaak belasting	-6.827.670	-6.557.500	-6.557.500
Totaal	-6.827.670	-6.557.500	-6.557.500

Dividend

Verantwoord zijn de navolgende dividenden:

	Realisatie begrotings jaar	Raming begrotings jaar na wijziging	Raming begrotings jaar voor wijziging
Bank Nederlandse Gemeenten	-68.024	-24.000	-24.000
Twence BV	-318.439	-345.843	-345.843
Cogas	-1.116.000	-1.116.000	-1.116.000
Essent	-34.571	-29.000	-29.000
Wadinko	-42.500	-42.500	-42.500
Rova	-100.000	-100.000	-100.000
Totaal	-1.679.534	-1.657.343	-1.657.343

Saldo financieringsfunctie

	Realisatie begrotings jaar	Raming begrotings jaar na wijziging	Raming begrotings jaar voor wijziging
Baten	-203.770	-237.576	-237.576
Lasten	726.783	837.271	757.271
Per saldo nadeel	523.013	599.695	519.695

Ter toelichting wordt het volgende vermeld:

Onder het saldo van de financieringsfunctie moet in dit verband worden verstaan het saldo van de betaalde rente over de aangegane leningen en over de aangetrokken middelen in rekening couranten de ontvangen rente over uitzettingen.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De gemeente rekent rentelasten aan de diverse programma's toe, zodat die programma's een integraal beeld geven van de kosten die met de uitvoering gemoeid zijn. Daarbij wordt ook rente gecalculeerd over het werkzame eigen vermogen van de gemeente. Aangezien de gecalculeerde rente over het eigen vermogen niet daadwerkelijk betaald hoeft te worden, vloeit deze terug in de gemeentelijke baten. De rente over de vrije componenten van het eigen vermogen wordt daarbij als algemeen dekkingsmiddel verantwoord.

Realisatie begrotings	Raming begrotings	Raming begrotings
-----------------------	-------------------	-------------------

	jaar	jaar na wijziging	jaar voor wijziging
Overige rente reserves/voorzieningen:			
- Bespaarde rente reserves en voorzieningen	-1.133.650	-982.006	-982.006
Overige algemene dekkingsmiddelen:			
- Hondenbelasting	388	0	0
- Forensenbelasting	-5.338	-5.000	-5.000
- Toeristenbelasting	-42.570	-45.000	-45.000
	-1.181.171	-1.032.006	-1.032.006

Algemene uitkering

	Realisatie begrotings jaar	Raming begrotings jaar na wijziging	Raming begrotings jaar voor wijziging
Baten	-45.143.308	-45.422.956	-44.144.770

Paragrafen

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Doel van deze paragraaf is weergeven hoe solide de positie van de gemeente is en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen. Daarvoor worden weerstandsvermogen en risicobeheersing geschetst en kengetallen over de financiële weerbaarheid en wendbaarheid gepresenteerd.

Ten aanzien van de genoemde risicobeheersing merken wij het volgende op. Nadat de risico's zijn bepaald heeft zich een zogenaamde Gebeurtenis na Balansdatum voorgedaan: Het COVID-19 (Corona) virus heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening 2019 en ook niet voor onderstaande risicobepaling, maar wel voor naar verwachting veel beleidsterreinen van onze begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. Hoe groot de financiële impact zal zijn is nu onmogelijk te bepalen. We monitoren onze risico's en die van onze partners voortdurend. Onze organisatie loopt geen risico voor de continuïteit. We bewaken onze liquiditeitspositie goed en nemen zo nodig maatregelen om onze taken gedurende deze crisis zo goed mogelijk te blijven uitvoeren.

Algemeen

Risicobeheersing is het geheel aan activiteiten en maatregelen voor het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's. Een risico is een onzekere gebeurtenis met – gewenste of ongewenste – gevolgen. Deze gevolgen kunnen beleidsmatig en/of financieel zijn. Bij het weerstandsvermogen ligt de focus op de financiële gevolgen van risico's. Het geeft aan in hoeverre de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering ervan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is afhankelijk van de beschikbare versus de benodigde weerstandscapaciteit.

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de componenten zoals die in de volgende tabel zijn samengevat. Ultimo 2019 bedraagt de weerstandscapaciteit € 8.855.166.

Tabel weerstandscapaciteit

Omschrijving	Stand 31-12-2018	Stand 31-12-2019	Stand 31-12-2019
	rekening	begroot	rekening
Algemene Risico Reserve	€ 4.814.616	€ 3.791.040	€ 3.256.525
Reserve minimabeleid	€ 195.399	€ 240.000	€ 73.433
Reserve Sociaal Domein	€ 3.049.316	€ 1.853.137	€ 5.525.208
Reserve risico's grondbedrijf	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 0

De benodigde weerstandscapaciteit is afhankelijk van de risico's die worden gelopen. Risico's worden bepaald in het kader van risicomangement. Doelen van risicomangement zijn het bevorderen van risicobewustzijn, het expliciet maken en beheersen van risico's. Dit is een continu proces gericht op:

- Het identificeren van risico's: waar lopen we welke risico's?
- Het classificeren van risico's: hoe groot is de kans, de impact en het financiële effect?
- Het treffen van beheersmaatregelen bij de grootste risico's

De aanpak voorziet erin dat twee maal per jaar een sessie plaatsvindt met inhoudelijk en financieel betrokkenen. In die sessies worden risico's benoemd en waarbij per risico de kans op optreden en de gevolgen (impact) ervan worden bepaald. Gevolgen in financiële zin – incidenteel of structureel (i/s in de onderstaande tabel) - en voor doelstelling en imago (in de vorm van een rapportcijfer, waarbij een

hoger cijfer staat voor een groter gevolg). Zo ontstaat een actueel overzicht van alle risico's, als basis voor beheersmaatregelen, gericht op het verminderen van de kans op optreden en/of op het beperken van de gevolgen.

De belangrijkste risico's zijn samengevat in de tabel Risico's en worden toegelicht. Daarmee zijn niet alle risico's benoemd. Want de gemeente zit sterk in de Twenterandse samenleving en heeft vele relaties met bijv. sportverenigingen en culturele organisaties. Het kan dan gaan om private/ maatschappelijke organisaties met een grote betekenis voor de Twenterandse samenleving. Deze kan zo groot zijn dat, wanneer zich bijv. bedrijfsvoering risico's voordoen bij die organisaties, de gemeente als vangnet kan optreden, bestuurlijk dan wel financieel, afhankelijk van bestuurlijke afweging. Deze scenario's zijn slecht op voorhand te bepalen omdat de gemeente veelal geen statutaire verantwoordelijkheid draagt. Ook zijn er risico's verbonden aan economische ontwikkelingen. Zo kan de huidige hoogconjunctuur leiden tot sterk oplopende prijzen in de bouw en tot vertraging op gewenste ontwikkelingen. Verder noemen we de klimaatverandering zoals die zich kan manifesteren in wateroverlast, droogte en/of hitte. Dit zijn evenzeer risico's.

Specifiek noemen we nog drie risico's: verzekeringen, inkoop en contractbeheer. Verzekeringen worden gezien als beheersmaatregel om gevolgen van risico's op te vangen. Al een aantal jaren zorgen toenemende schadelasten in samenhang met klimatologische veranderingen voor een negatief effect op de resultaten van verzekeraars. De komende jaren zullen de premies voor alle verzekeringen fors stijgen.

Bij inkoop bestaat de kans dat niet alle inkooptrajecten in beeld zijn dan wel dat hierbij niet de juiste procedure is gevolgd. De hieruit voortvloeiende implicaties kunnen vertragingen zijn binnen het inkooptraject, schadevergoedingen aan aanbieders/overige inschrijvers en een aanwijzing door de accountant – in het uiterste geval het onthouden van een goedkeurende accountantsverklaring. Goed contractmanagement voorkomt conflicten met aanbieders, zorgt voor heldere afspraken, brengt vooraf de risico's in beeld van deze afspraken en zorgt voor nakoming. Voor beheersing van de risico's, dat niet of niet geheel of te laat wordt nagekomen, boetes verschuldigd zijn wegens te late beëindiging, en al de zaken die van begin tot eind zien op de contractering is het van belang dat, naast een deugdelijk contractbeheer(systeem), het contractmanagement op orde is.

Tabel risico's

Tabel Risico's						
Risico's	impact				kans	vereist weerstandsvermogen
	in euro's	i/s	doel	imago		
1 Het onvoldoende realiseren van kanteling en bijsturingsmaatregelen	€ 1.000.000	s	7	7	60%	€ 1.200.000
2 Huishoudelijke ondersteuning	€ 200.000	s	6	4	80%	€ 320.000
3 Open einde' regelingen	€ 1.000.000	s	7	7	50%	€ 1.000.000
4 Twentse visie op vervoer	€ 100.000	s	7	7	25%	€ 50.000
5 Optreden majeure procesfout of incident	€ 500.000	i	7	9	40%	€ 200.000
6 Samenwerkingsaspecten	€ 500.000	i	5	8	25%	€ 125.000
7 Wijzigingen in wetgeving en verdeelmodellen	€ 500.000	s	5	5	75%	€ 750.000
8 SW bedrijven vergen extra steun	€ 1.000.000	i	4	9	20%	€ 200.000
9 Kwetsbaarheid informatiesystemen	€ 750.000	i	9	8	70%	€ 525.000
10 Gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed	€ 400.000	i	5	7	35%	€ 140.000
11 Uitvoeringsprogramma evenementen-, bouw- en milieuvergunningen	€ 1.000.000	i	3	8	5%	€ 50.000
12 Bodem	€ 400.000	i	3	3	15%	€ 60.000
13 Ruimtelijke ontwikkelingen	€ 300.000	i	3	6	20%	€ 60.000
14 Niet voldoen aan BIO / AVG	€ 250.000	i	4	8	20%	€ 50.000
15 Regelgeving en BBV	€ 500.000	i	2	2	25%	€ 125.000
16 Opduiken van onbekende afspraken met gevolgen	€ 500.000	i	2	8	10%	€ 50.000
17 Grondexploitaties	€ 1.600.000	i	3	6	15%	€ 240.000
Totaal						€ 5.145.000

Toelichting risico's

Toelichting risico's

1. Het onvoldoende realiseren van transformatie en bijsturingsmaatregelen.

De decentralisaties in 2015, waarbij tegelijk fors op de budgetten werd gekort, betekenen voor het sociaal domein een grote uitdaging. Van de gemeente wordt verwacht dat er zorg en ondersteuning wordt georganiseerd en daarvoor zijn aanzienlijk minder middelen beschikbaar als in de jaren daarvoor, en ook na 2015 zijn er negatieve correcties geweest op onze inkomsten in het sociaal domein van rijkswege. In de aanpak waarvoor de gemeente Twenterand heeft gekozen staat nu de transformatie centraal. Het vraagt een andere manier van benaderen van en kijken naar inwoners. En een daarop – waar nodig – inspelen met een aanbod, rekening houdend met eigen kracht en de omgeving van de cliënt/ het gezin en de voorliggende voorzieningen in het maatschappelijk voorveld. Dit vraagt veel van de gemeentelijke organisatie en van de medewerkers. Niet alleen lokaal maar ook regionaal in het bereiken van de doelen.

Het risico bestaat dat de transformatie onvoldoende wordt gerealiseerd op het moment dat de personele capaciteit in kwantitatieve en/of kwalitatieve zin niet toereikend is. Ook kan dit de voor kanteling en transformatie vereiste cultuuromslag doorkruisen. Dit vormt een risico voor de doelen van de transformatie en daarmee voor de exploitatie. Ontwikkelingen in de afgelopen jaren hebben geleid tot het treffen van aanvullende maatregelen en tot het besluit om het uitgangspunt van budgettaire neutraliteit voor het Sociaal Domein los te laten. Voor de beheersing van de risico's is het van belang dat het Twents model goed functioneert, dat het voorliggend veld goed wordt benut, dat er voldoende balans is tussen uit te voeren werk en beschikbare capaciteit en dat de informatievoorziening op orde is t.b.v. monitoring en sturing.

2. Huishoudelijke ondersteuning.

Er heeft in 2017 een nieuwe aanbesteding plaatsgevonden. Daarnaast is ook het nieuwe beleidskader 2018 vastgesteld. Voor de uitvoering betekende dit nieuwe beleidskader dat alle cliënten met een HO-indicatie opnieuw geïndiceerd zijn. Afgezien van het open einde risico, bestaan risico's eruit dat enerzijds het nieuwe beleid juridisch geen standhoudt in procedures en anderzijds dat nieuwe regelingen op dit terrein (zoals abonnementstarief eigen bijdrage en CAO-kosten) onvoldoende financieel worden gecompenseerd.

Vanaf 2019 worden er hogere kosten verwacht op de maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning. Dit zal enerzijds komen door een hoge indexatie in verband met diverse loonsverhogingen in de geldende CAO/contractafspraken en anderzijds doordat het abonnementstarief en vergrijzing een aanzuigende werking zal hebben op de vraag naar Wmo voorzieningen. De beheersing vraagt om aanpassing van het beleid en een gerichte monitoring van de ontwikkeling van dit risico. Inmiddels zijn hiertoe de eerste stappen gezet in regionaal verband.

3. 'Open einde' regelingen.

Binnen het sociaal domein zijn er verschillende gebieden waarbij sprake is van zogenaamde 'open einde' regelingen. Dit betekent dat in situaties waarin een aanvraag voor een voorziening niet afgewezen kan worden, de gemeente moet leveren. De hieruit voortvloeiende kosten zijn voor rekening van de gemeente ook wanneer als gevolg hiervan het beschikbare budget wordt overschreden. Onder- / overschrijdingen worden in eerste instantie door een reserve opgevangen. Dit risico speelt sterk in het sociaal domein en worden zichtbaar door oplopende tekorten. De beheersing richt zich o.a. op het voorliggend maatschappelijke veld, waar toenemend gebruik wordt gesignaleerd. Met ingang van 2019 wordt zorg geleverd op basis van het nieuwe Twentse model. Van de werking van dit model en van de financiële consequenties bestaat nog geen compleet beeld.

4. Twentse visie op vervoer.

In samenwerking met andere Twentse gemeenten is er gewerkt aan een integrale oplossing voor de huidige situatie van verschillende naast elkaar bestaande vervoersstromen. Dit heeft geleid tot een aanbesteding in 2017. De werking van de visie is afhankelijk van de ontwikkeling van het dataknooppunt. Deze ontwikkeling verloopt niet vlekkeloos, zowel in de uitvoering als in de samenwerking in de regio en met de vervoerders.

5. Optreden van een majeure procesfout of incident.

Dit risico betreft het optreden van een procesfout of incident leidend tot een grote verstoring van het proces of in de dienstverlening. Uiteraard kunnen procesfouten en incidenten altijd plaatsvinden, maar bij dit risico gaat het om een grote verstoring. Aanleiding hiervoor kan zijn: Een gebrek aan casusregie waardoor de juiste zorg niet of niet tijdig is verleend; Het onvoldoende op orde zijn van het administratieve proces met de programmatuur en het juiste gebruik daarvan; Het verlenen van andere zorg dan bedoeld of het verlenen van te dure of te langdurige zorg door rolonduidelijkheid of gebrek aan kennis bij de medewerkers.

Ten gevolge van het optreden van incidenten kan de koersvastheid onder druk komen te staan. Het bestaan van onvoldoende plaatsingsmogelijkheden voor participatie, hulp en ondersteuning dan wel onvoldoende doorstroming (bijv. vanuit crisisopvang) kan leiden tot extra kosten. Er kan een toename optreden van het aantal bezwaarschriften met gevolgen voor imago en kosten.

Van belang is dat indien wachttijden oplopen het risico toeneemt, daarom vindt monitoring van wachttijden plaats. Wachttijden in de toegang en in de rest van de keten vragen bijzondere aandacht.

6. Samenwerkingsaspecten.

In het sociaal domein wordt met veel partijen samengewerkt. Daar spelen ook risico's. Dat kan gaan over een verschil van inzicht over de kwaliteit van dienstverlening, hetgeen tot aansprakelijkheidskwesties kan leiden. Er zijn verschillende coalities in Twente hetgeen invloed heeft op slagkracht, duidelijkheid en efficiency, ook richting externe partijen. Verder kan het gebeuren dat problemen ontstaan bij partijen, bijv. liquiditeitsproblemen, waardoor afspraken niet worden nagekomen en er bijvoorbeeld niet "wordt geleverd". Ook kan het leiden tot faillissement waardoor frictiekosten kunnen ontstaan en er aanvullende maatregelen moeten worden getroffen om dienstverlening gecontinueerd te krijgen, bijvoorbeeld Early warning. Early warning betreft vroegsignalering bij problemen bij zorgaanbieders. Om problemen voor te zijn wordt er toenemend strakker aan de voorkant gescreend (barrièremodel). Het werken conform de privacywetgeving kan gevolgen hebben voor de boogde integrale werkwijze en kan integraal maatwerk beperken. De samenwerking op het gebied van inkoop kan moeizaam verlopen waardoor beoogde inkoopvoordelen niet gehaald worden.

7. Wijzigingen in wetgeving en verdeelmodellen.

Dit risico betreft de noodzaak tot aanpassingen van beleid en werkwijzen door wijzigingen in de wetgeving en/of in de verdeelmodellen c.q. omvang macrobudget. Dit staat de komende jaren naar verwachting te gebeuren. De herverdeling van de algemene uitkering wordt bekend gemaakt bij de meicirculaire 2021. Daarnaast speelt nog de verdeling van Beschermd Wonen.

8. SW-bedrijven vergen extra steun

SOWECO is een verbonden partij waarbij de gemeente jaarlijks een bijdrage betaalt als deelnemer in de gemeenschappelijke regeling. Hoger uitvallende kosten van de SOWECO dan wel risico's rond de omslag naar de maatschappelijke onderneming betekenen voor de gemeente ook hoger uitvallende kosten. Bij de SOWECO speelt dat er momenteel een onderzoek loopt met betrekking tot de gewenste toekomstige vormgeving en inrichting. Daarnaast bestaat er een relatie met LARCOM. Hoewel het hier een inkooprelatie betreft kunnen ook hier kostentegenvallers optreden.

9. Kwetsbaarheid informatiesystemen

De afhankelijkheid van de bij het Sociaal Domein gebruikte informatiesystemen is groot. Op gebied van continuïteit zijn er risico's van uitval met stagnerende dienstverlening, niet tijdige betalingen en extra inzet/ bypasses als gevolgen. Ook is de kwaliteit van het systeem een aandachtspunt. De informatie uit het systeem kan tekortschieten voor goede sturing en geeft risico's in financiële grip (tijdigheid) en de export uit het systeem heeft een omvang die tot vervolgrisico's kan leiden. De komende periode zullen nieuwe ontwikkelingen m.b.t. IT in het Sociaal Domein een rol gaan spelen. Verdere doorontwikkelingen van data(analyses) worden opgepakt, zoals ook aanbevolen door de visitatiecommissie VNG.

10. Gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed.

Verschillende soorten risico's kunnen zich voordoen. Die zijn gerelateerd aan:

- De staat van onderhoud;
- De bouwkundige staat;
- De exploitatie van gebouwen;
- De leegstand van gebouwen.

Bij gemeentelijk vastgoed gaat het om vastgoed waarvan de gemeente eigenaar is. Daarnaast is er maatschappelijk vastgoed dat in eigendom en/of in gebruik is bij maatschappelijke organisaties, zoals verenigingen en stichtingen. Wanneer er zich (financiële) problemen voordoen, zal de gemeente al snel worden aangesproken.

De gemeente Twenterand ziet grote maatschappelijke opgaven op zich afkomen, zoals de decentralisaties in het sociaal domein, de energietransitie en de klimaatadaptatie. Deze opgaven vragen veel van de gemeente, zowel op inzet als ook op financieel vlak. Door de energietransitie ligt er ook een uitdaging ten aanzien van de verduurzaming van (gemeentelijk) vastgoed. Om een duidelijk beeld te krijgen van deze opgave dient bekeken te worden welk vastgoed de gemeente wil (blijven) inzetten voor het behalen van de geformuleerde doelen. Hierdoor dienen er keuzes gemaakt te worden, op welke manier ons huidige vastgoed als middel kan worden ingezet om de maatschappelijke opgaven te dienen. Ook is het goed om in het licht van de maatschappelijke opgaven het in eigendom hebben van het vastgoed te bekijken. Daarnaast kan de financiële situatie aanleiding zijn om het in bezit hebben van een deel van het vastgoed te heroverwegen. De jaarlijkse lasten van de gemeentelijke gebouwen zijn gemiddeld over de jaren 2016-2017-2018 circa € 3.000.000, = (circa 3,5% op de totale begrotingslast).

Vastgoed in gemeentelijk eigendom draagt bij aan de maatschappelijke doelen van de gemeente Twenterand. Leegstaand of commercieel vastgoed zonder bijdrage aan de maatschappelijke doelen wordt afgestoten, in beginsel door verkoop. De gemeenteraad heeft op 7 februari 2017 de Nota grondbeleid 2016 – 2020 vastgesteld. De raad gaf daarbij de opdracht om een beleidskader voor gemeentelijk vastgoed op te stellen, zodat betere sturing op de vastgoedportefeuille kan plaatsvinden. Op 12 november 2019 heeft het college het Beleidskader voor gemeentelijk vastgoed Twenterand vastgesteld. Door dit beleidskader wordt het vastgoed in kaart gebracht, met hierbij de relatie met de doelenbomen. Vervolgens worden uitgangspunten geformuleerd die de richting bepalen, waarmee de afwegingen per gebouw of categorie kunnen worden gemaakt. Bij leegstand van vastgoed in afwachting van ontwikkeling of verkoop wordt de stichting Ad Hoc ingeschakeld. De bouwkundige staat en de staat van onderhoud wordt 3-jaarlijks door een deskundig bureau geïnspecteerd en verwerkt in een meerjarenonderhoudsplanung (MJOP). Hiermee wordt dit risico afgedekt.

11. Uitvoeringsprogramma VTH (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving).

Het niet (kunnen) voldoen aan controles en frequenties in het uitvoeringsprogramma van evenementen-, bouw- en milieuvergunningen, als gevolg waarvan er ongewenste situaties kunnen ontstaan of optreden. Bijv. verkeerde opslag van gevaarlijke stoffen (milieu), of ten onrechte afgeven van een evenementenvergunning (denk aan Haaksbergen). Dit risico kan forse gevolgen hebben zowel qua imago/doelrealisatie als financieel.

Het proces van verlenen van evenementenvergunningen loopt steeds beter, door een professionelere rolinvulling van betrokken actoren. Voor de beheersing is verder van belang dat er onderzoek plaatsvindt naar het risico van aansprakelijkheidsstellingen op het terrein van openbare orde en veiligheid.

De milieu-inspecties en vergunningen zijn vanaf 1 januari 2019 bij de Omgevingsdienst Twente ondergebracht. De overige uitvoering van het Uitvoeringsplan ligt bij het team Omgeving. Wanneer dit plan wordt uitgevoerd blijven we binnen de aanvaardbaar geachte bestaande risico's. Het college heeft de mogelijkheid om, keuzes te maken naast de wettelijke verplichtingen, en het lokale toezicht uit te breiden in het Uitvoeringsplan. De totstandkoming van de ODT per 1 januari 2018 is van beperkte invloed op dit risico. Enerzijds zijn aan een dergelijke overgang altijd risico's verbonden. Daarnaast blijft de gemeente verantwoordelijk. Een relevante ontwikkeling is daarnaast dat de verhaalbaarheid van kosten van verwijdering van drugsafval bij grondeigenaren een gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Qua beheersing wordt geïnvesteerd in toezicht en handhaving.

12. Bodem.

Naar aanleiding van incidenten of wijzigingen (bijv. nieuwbouw) kan het gebeuren dat bij controles zaken aan het licht komen die niet in orde zijn. Bijv. een (dreigende) verontreiniging. In die gevallen worden er maatregelen (opdracht tot sanering) genomen, al dan niet ondersteund door een dwangsom en met een termijn, een en ander ten laste van de organisatie die het betreft. Daarbij zijn situaties denkbaar waarbij de gemeente zelf bepaalde (delen van de) saneringen moet uitvoeren en de kosten ervan ook voor een deel draagt. Gedragslijn is hierbij dat aansprakelijkheid altijd direct bij de eigenaar wordt gelegd.

Deze handhavingstaken zijn per 1 januari 2019 overgegaan naar de ODT (Omgevingsdienst Twente). Qua beheersing speelt de digitalisering van het bodemsysteem, waarbij bekende verontreinigingen zoveel mogelijk in kaart worden gebracht. Voor wat betreft de aanwezigheid of het aantreffen van asbest in de bodem is het Bureau Asbest Sanering (BAS) opgericht. Dit bureau werkt voor 7 Twentse gemeenten en neemt de onderzoeken en de sanering geheel voor haar rekening. De middelen hiervoor worden als subsidie ontvangen van de Provincie.

13. Ruimtelijke ontwikkelingen.

De komst van de nieuwe Omgevingswet brengt risico's met zich mee. Die kunnen zich voordoen t.a.v. meerdere aspecten: niet tijdig klaar zijn, digitaliseringsproblemen (functioneel of financieel), tekortschietend omgevingsinstrumentarium (omgevingsplan/omgevingsvisie). Deze risico's zijn op dit moment nog niet in te kaderen, daarvoor zou voor de nieuwe omgevingswet eerst een plan van aanpak moeten worden gemaakt.

De actualiseringsplicht voor bestemmingsplannen is per 1 juli 2018 afgeschaft. De opstelling van het plan van aanpak in verband met de nieuwe omgevingswet is gestart in 2019, hiervoor zijn middelen beschikbaar.

14. Niet voldoen aan BIO/ AVG

Dit risico bestaat eruit dat niet wordt voldaan aan vereisten uit de Baseline

Informatiebeveiliging Overheden (BIO) of aan vereisten uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Twenterand voldoet aan de minimum vereisten vanuit de BIO en vanuit de AVG. De beheersing van dit risico bestaat uit periodiek evalueren en acteren op de uitkomsten hiervan. Vanwege de cruciale rol die bewustzijn hier speelt wordt de in gang gezette bewustzijns campagne vervolgd. Daarnaast speelt bij de beheersing de uitvoering van het beveiligingsplan. Dit voorziet onder meer in tweefactor autorisatie. We zijn bezig met het afsluiten van een verzekering waardoor we de impact van bepaalde risico's, zoals bijvoorbeeld een hack, beperken en we, weer sneller online zijn.

15. Regelgeving, BBV en uitkeringen gemeentefonds

Op dit gebied is er sprake van samenhangen waarbij wijziging op één gebied gevolgen kan hebben voor de andere gebieden. Het zogenaamde 'trap op trap af' mechanisme. Wat hier bijvoorbeeld speelt is het risico dat wanneer de rijksuitgaven achterblijven – bijvoorbeeld omdat een Ministerie er niet in

slaagt de voorgenomen investeringsuitgaven te doen – dit automatisch betekent dat ook de algemene uitkering van het gemeentefonds neerwaarts wordt aangepast. Waardoor de inkomsten van de gemeente dalen. Daarnaast vindt er een herverdeling plaats van de algemene uitkering. Deze herverdeling wordt bekend gemaakt in de meicirculaire 2021. De beheersing van dit risico bestaat uit het monitoren van ontwikkelingen op deze gebieden.

16. Opduiken van onbekende afspraken met gevolgen.

Er is en wordt veel tijd gestoken in het compleet krijgen van dossiers zodat er een actueel overzicht bestaat van alle gemaakte afspraken en mogelijke verplichtingen (op basis van boetebedingen, etc.). Desalniettemin blijft de kans bestaan dat er nog iets opduikt wat gevolgen kan hebben. De financiële implicaties hiervan kunnen fors zijn.

Voor de beheersing van dit risico is het belangrijk dat contractbeheer op orde is. Bewustzijn is van groot belang inclusief aandacht voor de vraag wie bij afspraken dienen te worden ingeschakeld.

17. Risico grondexploitaties.

In het kader van Regionale Bedrijventerrein Programmering Twente 2019 – 2022 is een teveel aanbod aan bedrijventerreinen in Twente geconstateerd. De provincie Overijssel heeft met de Twentse gemeenten, met uitzondering van de gemeente Almelo, afspraken gemaakt om dit overschot aan bedrijventerrein terug te dringen. Volgens deze afspraken heeft Twenterand ook meer aanbod dan de geprognostiseerde vraag. De gemeente Twenterand heeft echter positieve vooruitzichten en verwacht de komende jaren qua uitgifte een inhaalslag te maken.

Deze inhaalslag is onder meer gericht om verliesneming op gronden te voorkomen. Instrumenten die hiervoor ingezet worden zijn het opzetten van een strategisch plan, gericht op het bespoedigen van de afzet van bedrijventerreinen. Onderdeel van dit strategisch plan is onder meer een marketingplan en een zogenoemde task force (een ambtelijke werkgroep die tijdelijk de verkoop aanjaagt) en een extra bedrijfscontactfunctionaris.

Conclusie:

Het vereiste weerstandsvermogen bedraagt (zie tabel risico's) € 5.145.000 en vooralsnog lijkt de beschikbare weerstandscapaciteit met € 8.855.166 voldoende.

Kengetallen: financiële weerbaarheid en wendbaarheid

M.i.v. 2016 is een aantal kengetallen voorgeschreven om de inzichtelijkheid en de transparantie van de jaarstukken te vergroten. Deze kengetallen drukken de verhouding uit tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans. Concreet gaat het om:

- Netto schuldquote
- Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- Solvabiliteitsratio
- Grondexploitatie
- Structurele exploitatieruimte
- Belastingcapaciteit

Deze kengetallen worden hieronder gespecificeerd en toegelicht. Ze zijn bedoeld om inzicht te geven in de financiële weerbaar- en wendbaarheid van de gemeente en worden vermeld in deze paragraaf, omdat hier wordt weergegeven hoe solide de positie van de gemeente is.

Tabel kengetallen

Kengetallen	Jaarrekening	Begroting	Jaarrekening	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2019	2020	2021	2022
Netto schuldquote	58,67%	40,77%	69,66%	39,56%	41,68%	45,55%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	39,21%	35,15%	51,37%	28,59%	31,06%	32,13%
Solvabiliteitsratio	29,54%	24,61%	27,40%	24,26%	25,01%	25,88%
Structurele exploitatieruimte	-0,49%	-1,29%	-2,96%	2,61%	1,337%	1,88%
Grondexploitatie	13,59%	7,02%	14,37%	6,72%	4,65%	3,02%

Belastingcapaciteit	93,91%	97,03%	98,24%	100,83%	104,68%	108,07%
---------------------	--------	--------	--------	---------	---------	---------

---

Netto schuldquote en netto schuldquote, gecorrigeerd voor verstrekte leningen

De netto schuldquote bestaat uit de schuldenlast van de gemeente gedeeld door de eigen middelen. Deze geeft een indicatie van de druk van rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Een hoge schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn, dat hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

Solvabiliteitsratio

Solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Grondexploitatie

Grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale geraamde baten. De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van gemeenten. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een toekomstig project hebben zij een schuld. Voor de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost. Als grond tegen de prijs van landbouwgrond is aangekocht loopt een gemeente weinig risico. Staat de grond tegen te hoge waarde op de balans en moet die worden afgewaardeerd dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus tot een lager solvabiliteitsratio.

Structurele exploitatieruimte

Structurele exploitatieruimte geeft het verschil tussen baten en lasten als percentage van de totale baten. En schetst welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke stijging van baten of structurele daling van lasten daarvoor nodig is.

Belastingcapaciteit

Bij de belastingcapaciteit wordt de hoogte van de woonlasten van een gezin^[1] als percentage van de landelijk gemiddelde woonlasten van een gezin. Voor de beoordeling van de financiële positie is het van belang dat zowel naar de balans als naar de exploitatie wordt gekeken. In de kengetallen exploitatieruimte en belastingcapaciteit komt tot uitdrukking of de gemeente over voldoende structurele baten beschikt, en welke mogelijkheid er is om de structurele baten op korte termijn te vergroten. De kengetallen netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen, solvabiliteitsratio en grondexploitatie hebben betrekking op de balans.

[1] OZB-lasten en Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde, plus afvalstoffenheffing minus heffingskorting, voor een gezin.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De kapitaalgoederen vormen het gemeentelijk kapitaal waar zorgvuldig mee moet worden omgegaan. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en uiteraard voor de (jaarlijkse) lasten. Het is van belang, dat voor de openbare voorzieningen en gebouwen goede onderhoudsplanningen aanwezig zijn.

Beleid

De gemeentelijke kapitaalgoederen bestaan uit veel uiteenlopende onderdelen, zoals groenvoorzieningen, speelvoorzieningen, gebouwen voor uiteenlopende functies, bestrating wegen, rioleringen, sportterreinen, afvalcontainers en dergelijke. Voor deze onderdelen wordt op basis van beheerssystemen, die zijn vastgesteld door de raad, de onderhoudsbehoefte bepaald. Daarnaast worden door de betrokken medewerkers op basis van visuele waarnemingen de nodige correcties hierop aangebracht.

Wegen

De gemeente Twenterand heeft de volgende lengte wegen en oppervlakte verharding in onderhoud en beheer:

Wegen/verharding	Areaal
Lengte wegen	437 km
oppervlakte verharding	237 ha.

Door de CROW (landelijk kennisplatform voor de openbare ruimte) is een standaard ontwikkeld om de kwaliteit van de openbare ruimte te bepalen. Middels deze systematiek worden de wegen geïnspecteerd en wordt de onderhoudsbehoefte bepaald.

De benodigde onderhoudsmaatregelen zijn afhankelijk van de vastgestelde (technische) staat en de feitelijk optredende slijtage van een bepaalde weg door het gebruik of andere omstandigheden zoals weersinvloeden. Dit onderhoud wordt planmatig uitgevoerd, waarbij het doel is om binnen de beschikbare financiële middelen door tijdig en juist ingrijpen de technische levensduur en het goed functioneren van een weg zoveel mogelijk te verlengen. Daarom wordt gedurende de levensduur regelmatig de toestand van de wegen geïnspecteerd, zodat de noodzakelijke onderhoudsmaatregelen kunnen worden bepaald. Onder wegen worden zowel de asfaltwegen als de wegen met een elementenverharding (klinkers, trottoirs) verstaan.

De begroting voor het onderhoud van wegen wordt gemaakt aan de hand van ingevoerde inspectiewaarden in het beheersysteem Obsurv. In dit systeem worden per weggedeelte ca. elke twee jaar inspectiewaarden ingevoerd. Deze waarden komen voort uit een inspectieronde, waarbij de staat van het wegdek op diverse punten beoordeeld wordt. Aan de hand van de ingevoerde inspectiewaarden en diverse instellingen worden de benodigde maatregelen bepaald en de begroting gegenereerd.

Afgevlakte planning:

De begroting voor het onderhoud wordt per jaar berekend. Hierdoor kan het zijn dat er in 1 jaar een laag bedrag benodigd is, terwijl het volgend jaar een hoog bedrag benodigd is. Omdat dat minder praktisch en werkbaar is, wordt een afgevlakte planning gemaakt. Hierin wordt (waar mogelijk) geschoven met onderhoudsjaren zodat per jaar een min of meer gelijk bedrag benodigd is.

Aan de hand van de meest recente inspectiewaarden in het beheersysteem worden de begrotingscijfers bepaald.

Aan onderhoud asfaltwegen wordt in eerste instantie voorrang gegeven om zoveel mogelijk kapitaalvernietiging te voorkomen. Wanneer namelijk asfaltwegen niet tijdig worden onderhouden zet het schadebeeld zich door in de fundering, waardoor de kosten van herstel fors toenemen. Vanaf 2020 is voor de elementenverhardingen ook extra geld beschikbaar.

Financieel overzicht: Wegen

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019
<i>Onderhoud</i>	1.185.479	1.262.453	977.311
<i>Kapitaallasten</i>	209.518	214.443	217.739
Totaal	1.394.997	1.476.896	1.195.051

Openbare verlichting

Het areaal van de openbare verlichting is geïnventariseerd en op basis van deze inventarisatie vindt de jaarlijkse vervanging plaats van armaturen en masten.

Openbare Verlichting	Areaal
Lichtmasten/armaturen	7.301 stuks

De inventarisatie wordt periodiek bijgewerkt en actueel gehouden. In de investeringslijst is jaarlijks een bedrag opgenomen van bijna € 134.000. De onderbouwing van dit bedrag is als volgt: Bij een theoretische technische levensduur van 20 jaar voor een armatuur en 40 jaar voor een mast komt men op een gemiddeld jaarlijks bedrag van € 192.500 voor vervanging. In het beleidsplan Openbare Verlichting, dat op 2 juli 2013 door de gemeenteraad is vastgesteld, is aangegeven dat het de verwachting is dat het bedrag van bijna € 134.000 per jaar voldoende is, aangezien in de praktijk blijkt dat de levensduur vaak enige jaren langer is. Wanneer gerekend wordt met een werkelijke vervangingstermijn van 28 jaar voor een armatuur en 50 jaar voor een mast betekent dit, dat het genoemde bedrag voldoende is.

Financieel overzicht: Openbare verlichting

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019
<i>Onderhoud</i>	8.952	30.472	31.565
<i>Kapitaallasten</i>	39.413	57.707	34.124
Totaal	48.365	88.179	65.688

Gebouwen en civieltechnische kunstwerken

Er vindt tweejaarlijks een herinspectie plaats van alle gemeentelijke gebouwen en van alle civieltechnische kunstwerken gelegen binnen de gemeente Twenterand (gebruik gemaakt wordt van van de systemen voor rationeel gebouwenbeheer en rationeel kunstwerkenbeheer van Antea). Het grootschalig onderhoud voor instandhouding van bestaande gebouwen en civieltechnische kunstwerken is voor de komende 10 jaren geregeld. In het Meerjarenonderhoudsplan (MJOP) wordt voor 10 jaar de toekomstige onderhoudsbehoefte aangegeven. Wanneer een gebouw of gebouwonderdeel of een civieltechnisch kunstwerk onderhoud vergt, worden de gewenste activiteit en de onderhoudscyclus vermeld, inclusief de daarbij behorende kosten. In de meerjarenbegroting is voor de storting in het onderhoudsfonds betreffende de gemeentelijke gebouwen ieder jaar een verhoging van € 45.000,- en voor de kunstwerken ieder jaar een verhoging van € 6.000 opgenomen. Uit de inspecties blijkt dat indien men bovengenoemde jaarlijkse verhoging handhaaft, er voor de komende 10 jaar voldoende dekking aanwezig is om het noodzakelijke onderhoud uit te kunnen voeren. De gemeente heeft de volgende aantallen accommodaties/gebouwen en civieltechnische kunstwerken in beheer:

Accommodaties/gebouwen	Areaal
aantal accommodaties/gebouwen	41
Civieltechnische kunstwerken	Areaal
aantal kunstwerken	54

Financieel overzicht: Gebouwen

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019
<i>Onderhoud</i>	63.768	88.630	278.500
<i>Mutatie reserve/voorziening groot onderhoud</i>	214.616	489.863	132.818
<i>Kapitaallasten</i>	1.308.709	1.021.688	573.147
Totaal	1.587.092	1.600.181	984.465

Financieel overzicht: Bruggen en kunstwerken

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019
<i>Onderhoud</i>	2.037	17.250	199
<i>Mutatie reserve/voorziening groot onderhoud</i>	34.523	7.947	3.086
<i>Kapitaallasten</i>	20.815	21.877	15.609
Totaal	57.374	47.074	18.893

Groen

Door de CROW (kennisplatform voor de openbare ruimte) is een landelijke standaard ontwikkeld om de kwaliteit van de openbare ruimte te bepalen. Op basis van die standaard heeft Sweco het rapport geschreven Keuzemodellen kwaliteitsniveaus Wegen en Groen (oktober 2010). Voor openbaar groen is een aantal kwaliteitsniveaus doorgerekend. Middels het pakket rationeel groenbeheer van Sweco zijn deze onderhoudsniveaus vertaald in de werkpakketten (technisch en financieel). De onderhoudsbudgetten staan onder druk vanwege enkele ontwikkelingen, die kosten verhogend werken (wijziging regelgeving, verbod op gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op verhardingen, areaaluitbreiding en prijsindexatie). Er wordt gezocht naar maatregelen en aanpassing van werkzaamheden om binnen de bestaande budgetten de vastgelegde onderhoudsniveaus zoveel mogelijk te handhaven. Daarbij zal het voorkomen, dat die onderhoudsniveaus niet in de volle breedte worden gehaald. Mutaties in het areaal worden op structurele wijze bijgehouden en verwerkt. Dat areaal bestaat uit:

Openbaar groen	Areaal
bomen	25.780 stuks
hagen	16,2 km
oppervlakte openbaar groen	155 ha.

Financieel overzicht: Openbaar groen

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019
<i>Onderhoud</i>	1.655.856	1.691.722	1.627.654
<i>Kapitaallasten</i>	24.747	22.142	23.207
Totaal	1.680.603	1.713.864	1.650.861

Grondwater

Het hoge grondwaterbeheer is opgenomen in het Gemeentelijke Rioleringsplan 2019-2023. Voor zover bekend zijn binnen de gemeentegrenzen geen gebieden met grote problemen. Mochten zich toch problemen voor doen, dan zijn gelden beschikbaar binnen het product Riool om de oorzaak van de problemen te onderzoeken en zo nodig maatregelen te treffen.

Riolering

De volgende rioolvoorzieningen zijn aanwezig in de gemeente:

Riolering	Areaal
vrij verval riolering	223 km
(mini)gemalen	773 stuks

In 2018 is een nieuw GRP vastgesteld en is bepaald welke maatregelen er aan het rioolstelsel getroffen dienen te worden voor met name de komende planperiode van 5 jaar. In de eerste vier jaar is daar gedetailleerd naar gekeken en zijn ook de benodigde budgetten vastgelegd. Voor de periode daarna is dat ook gedaan, maar dan meer op hoofdlijnen. Op het gebied van de riolering gaat het om het onderhoud en beheer van bestaande riolering en gedeelten van de riolering, die vervangen moeten worden. In het GRP 2019-2023 is ingespeeld op de klimaatverandering. Er zijn maatregelen ingepland voor de locaties, waar via modelberekeningen is gebleken, dat daar bij toenemende hoeveelheden neerslag problemen kunnen gaan optreden. De gemeente Twenterand gaat in deze GRP-periode ervaring opdoen met risicogestuurd rioolbeheer. Wij gaan dus vervangen op basis van risico en dus op functioneren. Door verbetering van methodieken kunnen wij nauwkeuriger bepalen hoe lang een riool meegaat en wat de gevolgen van bepaalde schades zijn. Door risicogestuurd rioolbeheer blijven de kosten maatschappelijk aanvaardbaar. Zowel m.b.t. het opstellen van het nieuwe GRP als de doelmatigheid van te treffen maatregelen heeft overleg plaatsgevonden met het waterschap Vechtstromen. Het overleg met het Waterschap heeft o.a. tot doel dat er zowel voor het waterschap als voor de gemeente een win-win-situatie ontstaat, m.a.w. zo slim mogelijk en tegen zo laag mogelijke kosten de noodzakelijke maatregelen treffen. Middels het kostendekkingsplan is de hoogte van de rioolheffing bepaald op basis van 100% kostendekkendheid. Planmatig wordt het rioolstelsel gereinigd en geïnspecteerd, waardoor de kwaliteit wordt bewaakt. Ter plekke van de overstorten en de gemalen worden permanent metingen verricht om de werking van het stelsel te kunnen monitoren. Er wordt gewerkt met het programma rationeel rioolbeheer van Sweco.

Financieel overzicht: Riolering

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019
<i>Onderhoud</i>	98.828	206.460	225.134
<i>Mutatie reserve/voorziening groot onderhoud</i>	0	762	111
<i>Kapitaallasten</i>	865.356	1.049.405	485.778
Totaal	964.184	1.256.627	711.023

Kaderplan speelruimte

Voor het kaderplan speelruimte (door de Raad vastgesteld in 2018) is jaarlijks gemiddeld € 76.000 nodig. Dit wordt meegenomen in de begroting 2020 en verder. Alle centrale plekken en steunplekken blijven hiermee ingericht.

Eind 2019 had de gemeente 553 toestellen in onderhoud en beheer.

Tractie en gereedschappen

Tractie en gereedschappen hebben blijvend aandacht nodig in relatie tot bezetting en daarmee effectief gebruik. Door gewijzigde inzichten of anders uitvoeren van werkzaamheden is het zinvol het gebruik van deze middelen constant tegen het licht te houden. De kapitaallasten van de tractie zijn in de begroting opgenomen voor een vast bedrag. Het verschil tussen werkelijk en begroot wordt gestort c.q. onttrokken uit de reserve tractie. Jaarlijks wordt beoordeeld of de vervangingen, die zijn opgenomen in het tractieplan, noodzakelijk zijn.

Paragraaf Financiering

Algemene ontwikkelingen

De gemeente dient een paragraaf Financiering in zowel de begroting als in het jaarverslag op te nemen, waarin aangegeven wordt op welke manier er uitvoering wordt gegeven aan de financieringsfunctie. Het uitgangspunt hierbij is het beheersen van risico's, met name het renterisico. Onderstaand treft u aan de voor de gemeente Twenterand relevante informatie met betrekking tot de treasury-activiteiten van de gemeente in 2019.

Treasurybeleid

De beleidsdoelstelling van het treasurybeleid van de gemeente Twenterand kan als volgt worden omschreven: De gemeente voert, geleid door haar publiekrechtelijke taak om maatschappelijk kapitaal te beheren, een risicomijdend treasurybeleid. Binnen dit risicomijdende beleid stelt de gemeente zich ten doel zo laag mogelijke kosten over leningen en/of een zo hoog mogelijk rendement over het belegd vermogen te realiseren, voor zover nog mogelijk binnen de opgelegde regeling voor schatkistbankieren. Dit binnen de daarvoor geldende randvoorwaarden en ter beperking van risico's.

Renterisico's

In de Wet Fido is de renterisiconorm opgenomen. Doel van deze norm is het beperken (spreiden) van het renterisico op de vaste schuld van de gemeente. Het toezichhoudende orgaan wordt met behulp van deze norm op een transparante wijze inzicht geboden in het renterisico als gevolg van renteaanpassing en herfinanciering van leningen.

Berekening renterisiconorm:

Begrotingstotaal 2019	€ 94.417.888
Vastgesteld wettelijk percentage	20 %
Renterisiconorm	€ 18.883.577
Renterisico op vaste schuld	€ 4.174.466
(aflossingen 2019)	
Onderschrijding renterisiconorm	€ 14.709.111

Renteberekening

In het jaar 2019 is over opgenomen langlopende gemeentelijke geldleningen gemiddeld 1,89% rente betaald (2018 2,09%, 2017 2,14%, 2016 2,65 %, 2015 2,79 %, 2014 2,77%, 2013 3,21%,).

In de begroting 2019 zijn deze rentelasten opgenomen. Voor het aantrekken van kort geld werd begrotingstechnisch rekening gehouden met een gemiddeld percentage van 1,00% (rente financieringstekort binnen de kasgeldnorm). De werkelijke rente is verantwoord op de kostenplaats 'Kapitaallasten'.

Kasgeldlimiet

Onderstaand treft u een weergave aan van de in de loop van het jaar 2019 verzamelde gegevens met betrekking tot de renterisico's op korte termijn. De wetgever beoogt met behulp van de kasgeldlimiet het renterisico op korte termijn van gemeenten in te perken. Dit wordt bereikt door aan gemeenten een limiet aan te geven tot hoe ver met kort geld gefinancierd mag worden. Deze (wettelijke) limiet is 8,5% van de totale lasten van de gemeente. Als de gemeente voorziet dat structureel de kasgeldlimiet wordt overschreden dan is de gemeente verplicht te consolideren, dat wil zeggen langlopende geldleningen aan te trekken.

(x € 1000)	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
------------	--------	--------	--------	--------

Kasgeldlimiet	€ 8.026	€ 8.026	€ 8.026	€ 8.026
Saldo gemeente	€ 17.000	€ 14.000	€ 0	€ 8.000
Over/onderschrijding	- € 8.974	- € 5.974	€ 8.026	€ 26

Kortlopend geld

Met de Bank Nederlandse Gemeenten is een 'Overeenkomst financiële dienstverlening' voor onbepaalde tijd afgesloten (opzegbaar). Hier is onder andere de kort-kredietverlening geregeld. Dit houdt in dat er een krediet in rekening-courant (kredietlimiet) van maximaal € 5,0 miljoen is overeengekomen.

Aangegane langlopende geldleningen

In 2019 is èèn langlopende lening aangetrokken van € 10 mln. Deze is afgesloten om te voldoen aan de eisen van de wet.

In de loop van het jaar is ruim € 4.174.466 afgelost (reguliere aflossing). De som van de aangegane langlopende geldleningen bedraagt per 31 december 2019 € 47.232.897. Dit is volledig bestemd voor eigen financiering.

Schatkistbankieren

Op 15 december 2013 is de wet verplicht schatkistbankieren van kracht geworden. Vanaf dat moment zijn alle decentrale overheden (waaronder gemeenten) verplicht om hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden. Het drempelbedrag is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal en bedraagt voor de gemeente Twenterand € 708.000. Er mag maximaal drie kwartalen op één volgend worden overschreden. Na de derde op één volgende overschrijding dient actie te worden ondernomen om de overschrijding de komende kwartaal op te lossen. Gemeente Twenterand is binnen de wettelijke normen gebleven en in 2019 zijn geen middelen gestald.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	708			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	713	820	1.240	218
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	-	-	-	490
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	4	112	532	-

Kredietrisico's

Ten behoeve van de uitoefening van de publieke taak kunnen gemeenten leningen verstrekken. Op deze verstrekte leningen loopt de gemeente kredietrisico. Het kredietrisico is het risico dat de tegenpartij niet aan haar contractuele verplichtingen kan voldoen (het terugbetalen van de verstrekte lening). Hieronder treft u een overzicht aan van de verstrekte leningen door de gemeente Twenterand.

Omschrijving	31-12-2019
Achtergestelde lening Vitens	€ 345.058
BAGL GR Vechtdal	€ 932.591
Lening Zonnepark B.V.	€ 7.100.000
Renteloze lening H.T.T.V.	€ 9.076
Lening tennisvereniging Den Ham	€ 5.100
Hypothe caire leningen aan amtenaren	€ 2.900.031
Lening Triangel	€ 200.513
Lening St. Kulturhus de Klaampe	€ 171.454
Lening Activiteitencentrum	€ 4.290.684
Lening IKB/Stadsbank	€ 52.622
Lening Voetbalverenigingen	€ 12.000
Duurzaamheidsleningen	€ 8.861
Startersleningen	€ 1.130.488
Leningen korfbalvereniging TOP	€ 17.500
Het Punt achtergestelde lening	€ 32.000
Totaal	€ 17.207.978

Financiering

Dit onderdeel geeft inzicht in de ontwikkeling van de financieringspositie van onze gemeente en de daarbij behorende financieringsbehoefte, rekening houdend met (geplande) (des-) investeringen en beschikbare interne en externe middelen. In feite gaat het hier om het opstellen van een liquiditeitsbegroting. De ontwikkeling van de financieringspositie is bepalend voor de leningenportefeuille. De activa van de gemeente Twenterand zijn per ultimo 2019 als volgt gefinancierd:

Boekwaarde vaste activa		€ 84.416.830
Vaste financieringsmiddelen		
Reserves (inclusief rekeningsresultaat)	€ 29.771.773	
Voorzieningen	€ 14.920.874	
Langlopende rekeningen	€ 47.232.897	
Totaal financieringsmiddelen		€ 91.925.544
	Financierings overschot	€ 7.508.714

Uit de tabel blijkt dat de boekwaarde van de vaste activa (investeringen) wordt gefinancierd met langlopende middelen.

Rentetoerekening

De behoefte aan inzicht in de kosten op de taakvelden en de behoefte om de wijze van verantwoord van rente in de begroting en jaarrekening te harmoniseren, hebben er toe geleid dat in het wijzigingsbesluit Besluit begroting en verantwoording (BBV) is opgenomen, dat de rentekosten aan de desbetreffende taakvelden moeten worden toegerekend met behulp van een (rente)omslag. Omdat de onderlinge vergelijking tussen gemeenten het uitgangspunt is voor de aanpassingen van het BBV is hier sprake van een verplichting.

Voor 2019 is een renteomslag gehanteerd van 1,10%. Met deze renteomslag blijft het resultaat op het taakveld treasury ruim (zie tabel hieronder) binnen de norm BBV.

De rente wordt samen met de afschrijvingslasten doorberekend aan de diverse taakvelden. Aan investeringen wordt geen rente rechtstreeks toegerekend.

Het grondbedrijf hanteert een ander percentage wordt zoals wordt voorgeschreven door het BBV.

Renteschema

Renteschema

De externe rentelasten over de korte en lange financiering	723.743
De externe rentebaten (idem)	<u>372.756</u>
Saldo rentelasten en rentebaten	350.987
Rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	163.569
De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0
Rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	<u>163.569</u>
Rente over eigen vermogen	450.863
Rente over voorzieningen	<u>186.026</u>
Totaal werkelijk aan taakvelden toe te rekenen rente	824.307
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	780.522
Renteresultaat op taakveld Treasury	-43.785

Paragraaf Bedrijfsvoering

Algemeen

Voortgang Transitieprogramma

In bijgevoegde dynamische agenda is weergegeven waar we de komende maanden/jaren rondom de doorontwikkeling naar een kernorganisatie/organisatieontwikkeling aan werken.

Ontwikkelagenda
Transitieprogramma maart 2020

Onderwerp	Acties	Planning
Organisatieontwikkeling		
Inwonersbetrokkenheid	Onderzoeken wat wensen en mogelijkheden m.b.t. inwonersbetrokkenheid zijn en deze verbinden aan inhoudelijke opgaven.	2020
Professionaliseren	Eigenaarschap basisvaardigheden dienstverlenend (samen)werken	Continu proces/wordt ingevuld
	Scan eigenaarschap	Afgerond
	Gesprekken leidinggevenden-medewerkers	Continu proces
Herinrichting gemeentehuis	Raadsvoorstel voorbereidingskrediet	Afgerond
	Voldoen eisen brandveiligheid	1e kwartaal 2020
	Def. ontwerp verbouwing en inrichting	3e kwartaal 2020
	Kredietaanvraag	3e kwartaal 2020
	Start verbouw en herinrichting	1e kwartaal 2021
	Afronding bouw en herinrichting	1e kwartaal 2022
Aanpassingen achtergevel	Start werkzaamheden	3e kwartaal 2020
	Afronding	4e kwartaal 2020
Werven maatschappelijke partners	Onderhandelingen o.a. bibliotheek	Continu proces
Verbeteren projectaanpak	Start projectatelier	Afgerond
Twenterand Digitaal en privacy Dienstverlenend samenwerken (ZGW) Datagestuurd werken Basis op orde	Info beveiliging Uitvoeren maatregelen BIO /AVG en verantwoording ENSIA	Loopt conform planning
	Timebox 7	Afgerond
	Timebox 8	Afgerond
	Timebox 9 (ZGW overdragen aan organisatie)	01-07-20
	Eerste versie dashboard inrichten	Staat en wordt continu aangevuld
	Sociaal domein maakt gebruik van dashboard	2020 en verder
Dienstverlening servicepunt	Inrichten Inrichten van een centrale frontoffice (samenbrengen postregistratie, telefonie, webcare en balie)	Loopt
Vormgeving communicatiemedia dienstverlening	Verbetering verbinding tussen de 1e en 2e lijn	Continu proces
	Basis op orde krijgen (o.a. verbetering website en verbeteren ZGW)	Continu proces
	Leren en verbeteren (monitoring) op het gebied van vraagafhandeling, communicatiemedia en kwaliteit	Continu proces
	GT Connect	2020
Gastheerschap Buitendienst	Vormgeving buurtplannen	Wordt verder vormgegeven i.c.m. inwonerbetrokkenheid
	Evaluatie gastheerschap buitendienst middels raadsbrief	1e kwartaal 2020
Omgevingswet/omgevingsgericht werken	In werking treding omgevingswet	01-01-21
	Procesplan omgevingswet t/m 2029	1e kwartaal 2020
	Omgevingswet volledig in werking	2028
Integriteit	Module/gesprekken enz.	Continu proces/wordt ingevuld

Reguliere Bedrijfsvoering			
Vaste kern/flexibele schil: doorontw kernorg: Samenwerken/privatiseren/ uitbesteden taken: Bedr.voering			
		Rechtmatigheidsverklaring B&W in regionaal verband oppakken	2019/Invoering 2021
	Ruimte	Werkwijze en gegevensuitwisseling vormgeven	Afgerond
		Inrichten taaksysteem VTH aanbesteding	Afgerond
		Implementatie taaksysteem VTH	Nazorgfase
		Pakket omgevingsvisie en toepasbare regels	4e kwartaal 2020
		Samenwerking toezicht DHW (Drank- en Horecawet)	Afgerond
		Verkenning versterken maatschappelijke onderneming Soweco	Loopt
	Samenleving	Digitalisering inkomensondersteuning:	Loopt
I&A	Ontwikkeltraject I&A	Invoering april 2020	
Financien en control	Implementatie nieuw financieel systeem	Afgerond	
	Trainingen Pepperflow	Afgerond	
	E-factorering uitgaande facturen	Afgerond	
	Doorontwikkelen financieel systeem	2020	
Contractbeheer	Verder aanvullen van het systeem	Plan van aanpak opgesteld	
Borging inkoop	Verder vastleggen inkoopsystemen en procedures	Plan van aanpak opgesteld	

Integriteit

Het stimuleren van integer handelen bij iedereen in de organisatie vraagt om meer dan uitsluitend een training, gedragscode of themadag. Regelmatig en consequent werken aan bewustwording én het stimuleren van een open dialoog zijn belangrijke ingrediënten voor een integere organisatie. De gemeente Twenterand zet de integriteitmodule in als hulpmiddel binnen het door haar gevoerde integriteitbeleid. Deze module is een individuele jaarlijkse dilemmatraining waarin medewerkers speciaal voor hen uitgekozen dilemma's behandelen en zichzelf trainen in het leren herkennen van integriteitsvalkuilen en tips ontvangen over hoe om te gaan met bepaalde onderwerpen.

In 2019 hebben 215 van de 246 medewerkers (87%) net als in 2018 de dilemmatraining integriteit voltooid. Uit de resultaten blijkt dat er toenemende aandacht is voor integriteit. Belangrijke thema's blijven vertrouwen en veiligheid. De resultaten van de dilemmatraining zijn met het college besproken en daarna met de ondernemingsraad. Actiever vervolg geven aan de resultaten in de organisatie verdient extra zorg.

Nieuwe medewerkers leggen de eed of belofte af en ondertekenen een integriteitsverklaring. In het introductieprogramma van nieuwe medewerkers is een gesprek opgenomen met de interne vertrouwenspersoon. Hij stelt hen op de hoogte van zijn rol en het gemeentelijk integriteitsbeleid. Ook geeft hij informatie over de externe vertrouwenspersoon. In 2019 is zowel van de interne als van de externe vertrouwenspersoon gebruik gemaakt. Integriteit is een vast agendapunt van het Concertteam en het college van burgemeester en wethouders.

Griffie

Maatschappelijk effect

Een hoogwaardige kwaliteit van bestuurlijke besluitvorming. Dat is het maatschappelijk effect waar de activiteiten van de griffie zich op richten. In essentie is de gemeenteraad een bestuursorgaan dat besluiten neemt. Zij doet dat vanuit haar volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol. Een hoogwaardige kwaliteit van bestuurlijke besluitvorming is van belang voor het goed functioneren van de democratie. De griffie ondersteunt en adviseert de raad hierbij (conform artikel 107 van de Gemeentewet). Dit beoogde maatschappelijk effect is geen stip aan de horizon, maar een vrij constant gegeven waar voortdurend aan gewerkt moet worden. De ambitie ligt met name in de

term “hoogwaardige”, waarbij het van belang is om continu aan te sluiten bij en te anticiperen op de (veranderende) vraag uit de raad en de samenleving.

Doelen

Om een hoogwaardige kwaliteit van besluitvorming te bereiken, werkte de griffie in 2019 in een continu proces aan de realisatie en instandhouding van de volgende doelen.

- Competente raadsleden, zodat de raad (als geheel) haar volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende taak goed kan uitvoeren.
- Een efficiënte en gedragen vergaderpraktijk: structuur en cultuur, om de vele te nemen besluiten op een goede wijze te organiseren. Dit gebeurt volgens het principe Beeldvorming (informatie verzamelen), Oordeelsvorming (mening vormen) en Besluitvorming (besluit nemen). Daarnaast zijn gedragen omgangsvormen / cultuuraspecten van belang om de vergaderstructuur soepel te laten verlopen.
- Goede vergaderstukken, om als raad een zorgvuldig besluit te kunnen nemen dat recht doet aan alle belanghebbenden.
- Een competente, betrokken en flexibele griffie, om de raad te kunnen ondersteunen en adviseren.
- Goed geïnformeerde en betrokken belanghebbenden / inwoners, voor een zorgvuldige belangenafweging en een breed draagvlak voor de democratische besluitvorming.

Activiteiten

De griffie probeerde deze doelen te realiseren en in stand te houden door het leveren van goede advisering en ondersteuning. Dit heeft zich onder meer vertaald in activiteiten die gericht waren op:

- goede wet- en regelgeving (waaronder verordeningen)
- gedragen bestuurlijke procedures en processen
- gedragen omgangsvormen
- een passende fysieke vergaderomgeving
- een effectief overleg binnen de driehoek
- een efficiënt relatienetwerk (intern en extern)
- een goed management over de griffie
- goede en efficiënt georganiseerde vergaderingen en bijeenkomsten
- een gedragen lange termijn agenda/vergaderschema
- een goede ondersteuning en advisering van de raad en al haar organen, waaronder: raadspresidium, auditcommissie, vertrouwenscommissie, rekenkamer, commissie onderzoek nieuwe leden en wethouders, werkgeverscommissie
- een goede en gedragen bijdrage ten behoeve van de jaarstukken
- een goede advisering, coaching en ondersteuning van (individuele) raadsleden, o.a. bij de toepassing van de raadsinstrumenten
- een passend aanbod van raadsinfo's / beeldvormende raadsbijeenkomsten:
- informatiebijeenkomsten, opleiding, werkbezoeken, etc.
- goede en toegankelijke vergaderstukken die zoveel mogelijk digitaal en altijd tijdig beschikbaar zijn
- een efficiënt budgetbeheer
- een efficiënt en gebruikersvriendelijk raadsinformatie-systeem, waaronder webcasting en iPad ondersteuning
- een efficiënte administratie en post- en e-mail verwerking (waaronder archivering)
- een efficiënte verstrekking van informatie
- een efficiënte communicatie

Ontwikkelingen

De volgende ontwikkelingen hebben in 2019 specifieke aandacht gevraagd van de griffie.

- Groeiende intergemeentelijke samenwerking, met name binnen de Regio Twente, met onder anderen de organisatie van de Twenteraad bijeenkomst in Vriezenveen op 19 september
- Digitalisering van het besluitvormingsproces en de bijbehorende archivering
- *Dreigende onder preventief toezicht stelling van de programmabegroting 2020*
- Burgemeestersbenoeming.

Ten aanzien van deze laatste ontwikkeling kan opgemerkt worden dat de procedure voor de benoeming van een nieuwe burgemeester in 2019 gestart is. *Na voorbereidende werkzaamheden werd op 3 oktober 2019 de verordening op de vertrouwenscommissie en de profielschets voor een nieuwe burgemeester van Twenterand door de gemeenteraad vastgesteld. Kort daarna werd de vacature opengesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De*

sollicitatieprocedure leverde te weinig sollicitaties op om een goed gedragen keuze te maken. Daarom heeft de commissaris van de Koning in goed overleg met de vertrouwenscommissie uit de gemeenteraad besloten de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties te verzoeken, met behoud van de huidige profielschets, de vacature in het voorjaar 2020 opnieuw open te stellen.

Paragraaf Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen: Regio Twente

Programma:

Deze gemeenschappelijke regeling levert een bijdrage aan het realiseren van doelstellingen van alle programma's en diverse doelenbomen. Het grootste onderdeel is de wettelijke gemeentelijke taak GGD.

Doelstelling:

Samenwerken aan een gezonde, leefbare en bereikbare regio.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

De aangesloten (14) gemeenten zijn: Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Hof van Twente, Haaksbergen, Hellendoorn, Hengelo, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Tubbergen, Twenterand en Wierden. De werkzaamheden worden op een breed terrein verricht: algemeen bestuurlijk, economische zaken, volksgezondheid, milieu, ruimtelijke ordening en recreatie en toerisme.

Financiële relatie / financieel belang:

De gemeenten dragen elk bij aan de kosten van Regio Twente. Verdeling van deze bijdrage gebeurt in de meeste gevallen op basis van inwonertal. Een uitzondering hierop is de JGZ-bijdrage, deze wordt verdeeld op basis van het aantal jeugdigen.

Beleidsrealisatie:

Op een breed terrein zijn door Regio Twente in 2019 werkzaamheden verricht. Belangrijk thema daarbij was de versterking van de regionale samenwerking op geleide van een advies van de Kring van Gemeentesecretarissen geheten 'Versterking door focus en eenvoud'. De vertaling en uitwerking hiervan wordt voorzien vanaf 2020. In de jaarstukken wordt door Regio Twente zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd.

Financiële informatie
(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen 1-1-2019	€	10.062
Eigen vermogen 31-12-2019	€	9.992
Vreemd vermogen 1-1-2019	€	14.578
Vreemd vermogen 31-12-2019	€	24.190
Financieel resultaat 2019	€	482

Gemeenschappelijke regelingen: Veiligheidsregio Twente

Programma:

De Veiligheidsregio Twente (VRT) is een samenwerkingsverband van hulpverleningsdiensten en de veertien gemeenten in Twente. De samenwerking is gestoeld op de Wet Veiligheidsregio's en de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. De VRT voert taken uit op het gebied van brandweertzorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen (GHOR) en handhaving van de openbare orde en veiligheid. Deze taken zijn bij wet opgedragen. De VRT levert voor de gemeente Twenterand met name een bijdrage aan het programma 'Veilig leefklimaat'.

Doelstelling:

De Veiligheidsregio Twente zet zich in voor effectieve voorbereiding op en bestrijding van crises en rampen. De VRT kent vier programma's:

- Multidisciplinaire onderwerpen
- Brandweer

- GHOR

- Gemeenten

In de programmabegroting van de VRT zijn per programma doelstellingen opgenomen.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

Op grond van de Wet Veiligheidsregio's werken de Twentse gemeenten samen binnen de gemeenschappelijke regeling op het gebied van crisisbeheersing en rampenbestrijding. Het Algemeen Bestuur van de VRT wordt gevormd door de Twentse burgemeesters.

Financiële relatie / financieel belang:

De gemeente Twenterand heeft in 2019 € 1.987.932 bijgedragen aan de VRT.

Beleidsrealisatie:

Brandweer Twente, onderdeel van de VRT, heeft in 2019 de volgende inzetten in Twenterand gehad:

- Alarmopvolgingen openbaar meldsysteem (OMS): 24

- Uitrukken i.v.m. brand: 87

- Leefmilieu (o.a. gaslekkages, CO-meldingen, wateroverlast, stormschade): 22

- Uitrukken i.v.m. ongevallen: 13

- Diverse dienstverlening (o.a. ondersteuning andere hulpdiensten): 34

Naast deze daadwerkelijke inzetten van de brandweer in Twenterand is er conform de programmabegroting geïnvesteerd in opleiding/training. Het gaat daarbij niet alleen om opleiding en training van de brandweer, maar ook van andere kolommen. In dat kader is vermeldenswaardig dat er in 2019 een regionale kennissessie evenementenveiligheid voor toezichthouders heeft plaatsgevonden, alsmede table top oefeningen t.b.v. evenementenorganisatoren. Ook heeft er in 2019 een oefening plaatsgevonden voor de volledige kolommen Bevolkingszorg en Crisiscommunicatie en is er geoefend met inwoners in het kader van het bevorderen van de zelfredzaamheid.

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen 1-1-2019	€	1.319
Eigen vermogen 31-12-2019	€	2.146
Vreemd vermogen 1-1-2019	€	55.048
Vreemd vermogen 31-12-2019	€	55.268
Financieel resultaat 2019	€	56

Gemeenschappelijke regelingen: Soweco

Programma:

Deze gemeenschappelijke regeling levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling van programma Maatschappelijke ontwikkeling en zelfredzaamheid en programma Economie en vrijetijdsbesteding.

Doelstelling:

Het doel van de GR Soweco is het uitvoeren van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) voor de betrokken gemeenten. Deze wet is het bieden van een passende werkplek aan personen die uitsluitend onder aangepaste omstandigheden in staat zijn tot het verrichten van arbeid. Het werk is gericht op behoud, herstel en bevordering van de arbeidsgeschiktheid.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

De aangesloten gemeenten waarmee een samenwerkingsverband bestaat zijn Almelo, Hellendoorn, Rijssen-Holtten, Tubbergen, Wierden en Twenterand. De GR Soweco is ontstaan in 1969, toen de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) in werking trad.

Financiële relatie / financieel belang:

De exploitatie van Soweco kent voor 2019 op begrotingsbasis een negatief resultaat van € 5.159.000 dat gedragen moet worden door de deelnemende gemeenten, waaronder de gemeente Twenterand. Zie verder paragraaf weerstandsvermogen

Beleidsrealisatie:

De gemeenten zijn verantwoordelijk voor alle mensen met arbeidsvermogen die ondersteuning nodig hebben. dit is een grote opgave in het Sociaal Domein. Er stromen geen mensen meer in de Wsw, waardoor (naar verwachting) de SW populatie jaarlijks gemiddeld met 6% vermindert. in anticipatie hierop wordt de GR afgebouwd. De traditionele uitvoering voor de SW maakt steeds meer plaats voor een integrale uitvoering met de Participatiewet. Dit mede doordat de SW op slot zit en inwoners die voorheen instroomde in de SW nu instromen in de Participatiewet waar de gemeente verantwoordelijk voor is.

Het gaat hier om een zeer kwetsbare doelgroep, bij de ontwikkelingen wordt hiermee rekening gehouden.

Dit draagt bij aan de drie geformuleerde doelen in de doelenboom Sociale Zaken: 'Naar vermogen participerende (niet)-uitkeringsgerechtigden in de maatschappij, 'Financieel zelfredzame inwoners' en 'Sociaal zelfredzame inwoners'.

Financiële informatie
(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen 1-1-2019 GR	€ 2.173
Eigen vermogen 31-12-2019 GR	€ 2.592
Vreemd vermogen 1-1-2019 GR	€ 10.051
Vreemd vermogen 31-12-2019 GR	€ 6.744
Financieel resultaat 2019 GR	€ - 794
Eigen vermogen 1-1-2019 NV	€ 4.093
Eigen vermogen 31-12-2019 NV	€ 5.222
Vreemd vermogen 1-1-2019 NV	€ 3.555
Vreemd vermogen 31-12-2019 NV	€ 2.673
Financieel resultaat 2019 NV	€ 2.343

Gemeenschappelijke regelingen: Stadsbank Oost Nederland

Programma:
Sociaal Domein

Doelstelling:

De Stadsbank is een kredietbank, zoals bedoeld in de Wet op het consumentenkrediet. De Stadsbank heeft tot doel een verantwoord pakket aan te bieden van financiële dienstverlening.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

De GR wordt gevormd door 22 deelnemende gemeenten in de Achterhoek en Twente. De portefeuillehouder Sociale Zaken heeft zitting in het Algemeen Bestuur. Het Algemeen Bestuur vergadert circa twee keer per jaar.

Financiële relatie / financieel belang:

Door de aanhoudende economische groei is ook in 2019 het aantal afgenomen Stadsbankproducten licht gedaald. De daling is het meest zichtbaar in het aantal afgenomen budgetbeheerrekeningen. Wel zien we, in lijn met de landelijke trend, een toename van het aantal bewindvoeringsproducten. Dit is mede het gevolg van het gegeven dat de SON vooral de onderkant van de markt bedient, met andere woorden diegenen met een inkomen op bijstandsniveau. In totaliteit zien we een stabilisatie van de Twenterandse uitgaven.

Beleidsrealisatie:

De Stadsbank is een belangrijke schakel in ons (financieel technische) schuldhulpverleningsbeleid. De basis is op orde en door een goede schakeling tussen ons Meldpunt Schulden en de Stadsbank wordt vorm gegeven aan preventief schuldhulpverleningsbeleid.

De Stadsbank heeft in 2019 het product BudgetZeker geïntroduceerd, waardoor er in samenwerking met het Meldpunt Schulden voor schrijnende schuldsituaties bewindvoering kan worden voorkomen.

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen 1-1-2019	€	1.080
Eigen vermogen 31-12-2019	€	1.696
Vreemd vermogen 1-1-2019	€	15.042
Vreemd vermogen 31-12-2019	€	14.615
Financieel resultaat 2019	€	745

Gemeenschappelijke regelingen: Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

Programma:

Het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBTwente) is een gemeenschappelijke regeling die een bijdrage levert aan het realiseren van de doelstelling van programma Fundament.

Doelstelling:

Het heffen en invorderen van gemeentelijke belastingen en de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

Het GBTwente wordt gevormd door de gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Haaksbergen, Hengelo, Losser, Oldenzaal en Twenterand. De gemeente Twenterand wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Financiën.

Financiële relatie / financieel belang:

Beleidsrealisatie:

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen 1-1-2019	€	323.000
Eigen vermogen 31-12-2019	€	173.000
Vreemd vermogen 1-1-2019	€	16.838.000

Vreemd vermogen 31-12-2019	€	7.605.000
Financieel resultaat 2019	€	- 475.000

Deelnemingen in vennootschappen: Cogas NV

Programma:

Deze deelneming levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling op het beleidsveld Milieu.

Doelstelling:

Cogas voorziet onder meer in de behoefte aan openbare nutsvoorzieningen in de gemeenten die in de vennootschap deelnemen en in haar concessie- en machtigingsgebieden. Twenterand valt onder het verzorgingsgebied van Cogas. Oorspronkelijk doel van de Cogas N.V. was het voorzien in een dekkende en betrouwbare energie- en kabelinfrastructuur op het grondgebied van de deelnemende gemeenten. Momenteel zijn het realiseren van duurzame en innovatieve energieoplossingen belangrijke doelen geworden.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

De aandelen van de Naamloze Vennootschap Cogas Holding zijn in handen van 9 Overijsselse gemeenten. Cogas is gevestigd in Almelo. Aandeelhouders zijn de gemeenten Almelo, Borne, Dinkelland, Hardenberg, Hof van Twente, Oldenzaal, Tubbergen, Twenterand en Wierden.

Financiële relatie / financieel belang:

Twenterand bezit 558 aandelen á € 500; een totale (nominale) waarde van € 279.000. Op 5.089 geplaatste aandelen bezit Twenterand 10,96 % daarvan.

Beleidsrealisatie:

Als netwerkbedrijf heeft Cogas het transport van gas, elektriciteit, warmte en data verzorgd naar zo'n 150.000 klanten. Toenemend zijn ook inspanningen verricht te behoeve van de energietransitie.

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen 1-1-2019	€	178.995
Eigen vermogen 31-12-2019	€	180.505
Vreemd vermogen 1-1-2019	€	96.221
Vreemd vermogen 31-12-2019	€	95.252
Financieel resultaat 2019	€	11.688

In 2019 heeft Twenterand € 1.116.000 aan dividend ontvangen.

Deelnemingen in vennootschappen: Twence BV

Programma:

Deze deelneming levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling van programma Ruimte en specifiek aan het thema Duurzaamheid en Milieu.

Doelstelling:

Openbaar belang

Terugwinning van grondstoffen en energie uit huishoudelijk afval door duurzame en betaalbare verwerking van afval en bevordering van de samenwerking op het gebied van innovatief afvalbeleid (circulaire economie).

Welke doelen streeft de gemeente na met deze partij?

behouden van verwerkingscapaciteit voor huishoudelijk afval tegen marktconforme tarieven

In stand houding van een bedrijf dat op een duurzame wijze afval verwerkt tot grondstoffen en energie.

We stemmen alleen in met extra investeringen als deze bij kunnen dragen aan beleidsdoelen van de gemeente Twenterand. Beheren en exploiteren van milieuvoorzieningen, het verlenen van diensten op het gebied van milieubeheersing in het algemeen, het bewerken en verwerken van huishoudelijk afval en bedrijfsafval en het produceren en leveren van (duurzame) energie en secundaire grondstoffen;

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

Twence is een overheidsbedrijf (uitsluitend gemeentelijke aandeelhouders) voor de verwerking van afval tot grondstoffen en energie. De Twentse gemeenten hebben gezamenlijk een aandeel van 96.35 % in Twence Holding B.V.

Financiële relatie / financieel belang:

Twenterand bezit 43.909 aandelen (5,17 %) ter waarde van € 43.909 (nominale waarde), waarop jaarlijks dividend wordt uitgekeerd. Het dividend en de borgstellingsvergoeding bedroegen (over 2019) ontvangen in 2020 respectievelijk € 312.221 en € 87.294. Totaal € 399.515 . Bij de oprichting van Twence (voorheen AVI Twente) hebben de gemeenten gezamenlijk een vermogen ingebracht van circa € 60 miljoen in de vorm van een achtergestelde renteloze lening. Hierover wordt aan de gewone aandeelhouders jaarlijks een vergoeding uitgekeerd van € 0,8 miljoen. Daarnaast hebben de gemeenten zich garant gesteld voor het aantrekken van een geldlening van € 170 miljoen. Hiervoor wordt aan de aandeelhouders een borgstellingsprovisie van € 1,7 miljoen toegekend. De gemeenten hebben zich verplicht, voor de duur van 25 jaar, jaarlijks 220.000 ton brandbaar huishoudelijk restafval aan te leveren. Deze verplichting loopt nog tot 30 juni 2022 en kan hierna hernieuwd worden. Twence gaat er van uit dat de aandeelhoudende gemeenten al het huishoudelijk afval bij Twence aanleveren maar spreekt de gemeenten niet aan op deze leverplicht. Een jaarlijkse financiële bijdrage wordt niet gevraagd, de exploitatiekosten lopen via de vennootschap.

Beleidsrealisatie:

Volgens de jaarrekening behaalde Twence in 2019 een netto resultaat van € 11,8 miljoen (2018: 14,5). Op 26 mei 2019 was sprake van brand in de composteringsinstallatie. Vanaf augustus is een tijdelijke installatie in gebruik. In 2020 start de herbouw van de installatie. In het eerste kwartaal van 2021 zal de nieuwe installatie in gebruik worden genomen.

In 2019 is het gewerkt aan de ontwikkeling van het nieuwe Strategische beleidsplan 2020-2023. Het Strategische beleidsplan is niet aangepast op dit punt en is op 17 december 2019 vastgesteld.

In 2019 hebben Vuilverwerkingsbedrijf Noord Groningen en Berkelland verzocht om aandelen aankoop door Berkelland van VVGN. Twenterand heeft aangegeven hier geen bezwaar tegen te hebben. Een aantal aandeelhouders had hier wel bezwaar tegen waardoor de overdracht niet door is gegaan.

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen 1-1-2019	€ 133.428
Eigen vermogen 31-12-2019	€ 138.029
Vreemd vermogen 1-1-2019	€ 173.808
Vreemd vermogen 31-12-2019	€ 148.445
Financieel resultaat 2019	€ 11.846

Deelnemingen in vennootschappen: Rova Holding NV

Programma:

Deze deelneming levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling van programma Ruimte en specifiek aan het thema Duurzaamheid en Milieu.

Doelstelling:

Openbaar belang

Het bevorderen van en/of het doen realiseren van integraal afvalketenbeheer en het leveren van kwalitatief hoogwaardige dienstverlening op het terrein van verwijdering van afvalstoffen, waaronder

begrepen

beleidsondersteuning en collectieve aanbestedingen ten behoeve van deelnemende overheden

Welke doelen streeft de gemeente na met deze partij?

- het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval tegen zo laag mogelijke kosten voor de inwoners

- het in stand houden van een bedrijf dat op duurzame wijze diensten aan gemeenten verleend op het gebied van huisvuilinzameling, terugwinning van grondstoffen en BOR taken.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

Rova is een afvaladvies-, regie- en verwijderingsorganisatie. Het werkgebied van Rova telt 23 gemeenten in Midden en Oost-Nederland. Het betreft de organisatie, beheer en uitvoering van publieke taken voortvloeiend uit de afvalzorgplicht van de aangesloten gemeenten en de uitvoering van de gemeentelijke reinigingstaken. Twenterand bezit 335 aandelen (3 %) ter waarde van € 38.005,75 (nominale waarde) waarop jaarlijks dividend wordt uitgekeerd. Het normdividend bedraagt voor 2020 € 100.000. Dit bedrag wordt ondergebracht bij de algemene dekkingsmiddelen.

Financiële relatie / financieel belang:

Twenterand bezit 335 aandelen (3,1 %) ter waarde van € 38.005,75 (nominale waarde) waarop jaarlijks dividend wordt uitgekeerd. Het dividend (over 2019) ontvangen in 2020 is €149.905 ROVA behaalde over het boekjaar 2019 een resultaat van 5,7 miljoen euro. (2018: 5,8 miljoen). De dividend uitkering aan Twenterand bedroeg in 2019 € 159.494. Het resultaat in 2020 is ongeveer gelijk aan het resultaat in 2019 en fors hoger dan begroot (norm resultaat 4,1 miljoen euro). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat ROVA afgelopen jaren stelselmatig gewerkt heeft aan verlaging van tarieven voor de deelnemende gemeenten.

Beleidsrealisatie:

In mei 2019 is het document Strategie ROVA 2020-2025 vastgesteld. In deze strategie is bepaald dat ROVA de focus heeft op afval & grondstoffen en het beheer van de openbare ruimte en op de hechte relatie met de gemeenten. ROVA gaat zich nog verder ontwikkelen als kennisorganisatie omdat het hebben van de juiste kennis een steeds belangrijkere voorwaarde voor succes betekent. Er zijn duidelijke keuzen gemaakt over wat ROVA niet gaat doen: de energietransitie wordt geen speerpunt voor ROVA en ROVA gaat zich niet ontwikkelen als sociaal werkbedrijf. ROVA gaat ook niet investeren in afvalverwerking, maar gaat zich wel versterken in de regierol daarop. De koers kan voor de komende jaren samengevat worden in een paar steekwoorden: dienstverlening, kennis en innovatie, verwaardiging en integraal beheer van de buitenruimte met voldoende oog en aandacht voor de beleving van inwoners.

Financiële informatie
(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen 1-1-2019	€ 36.740
Eigen vermogen 31-12-2019	€ 38.200
Vreemd vermogen 1-1-2019	€ 53.790
Vreemd vermogen 31-12-2019	€ 51.450
Financieel resultaat 2019	€ 5.690

Deelnemingen in vennootschappen: Wadinko NV

Programma:

Deze deelneming levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling van programma Economie en vrije tijdsbesteding.

Doelstelling:

Wadinko is een regionale participatiemaatschappij, die de bedrijvigheid en daarmee de

werkgelegenheid wil bevorderen in Overijssel, de Noord-Oostpolder en Zuidwest Drenthe. Wadinko heeft op dit moment één participatie binnen de gemeente Twenterand.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

De aandelen van de Naamloze Vennootschap Wadinko zijn in handen van de provincie Overijssel en 24 gemeenten. Wadinko is gevestigd in Zwolle.

Financiële relatie / financieel belang:

Twenterand bezit 85 aandelen á € 100; een totale (nominale) waarde van € 8.500. Op 2.389 geplaatste aandelen bezit Twenterand 3,56 % daarvan.

Financiële informatie:

In 2019 heeft Twenterand € 42.500 aan dividend ontvangen.

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen 1-1-2019	€ 9	67.99
Eigen vermogen 31-12-2019	€ 0	68.87
Vreemd vermogen 1-1-2019	€ 12	1.5
Vreemd vermogen 31-12-2019	€ 05	1.6
Financieel resultaat 2019	€ 65	2.0

Deelnemingen in vennootschappen: Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Programma:

Deze deelneming levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling van programma Fundament en specifiek aan het beleidsveld Middelen.

Doelstelling:

BNG vertaalt haar missie in de volgende strategische doelstellingen:

- behoud van substantiële marktaandelen in de Nederlandse publieke sector en semipublieke domein;
- behalen van een redelijk rendement voor aandeelhouders.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

De BNG is opgericht in 1914 en gevestigd in Den Haag. Het is de bank van en voor de overheid en instellingen voor het maatschappelijke belang. De BNG probeert zo goedkoop mogelijke financiële dienstverlening aan de gemeenten te bieden. Daardoor heeft zij toegevoegde waarde voor haar aandeelhouders en de Nederlandse publieke sector. De BNG is een structuurvennootschap.

Financiële relatie / financieel belang:

Twenterand bezit 23.868 aandelen á € 2,50; een totale (nominale) waarde van € 59,670. Op 55.690.720 geplaatste aandelen bezit Twenterand 0,0429 % daarvan.

Beleidsrealisatie:

Financiële informatie:

In 2019 heeft Twenterand € 68.000 aan dividend ontvangen.

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen 1-1-2019	€	4.991.000
Eigen vermogen 31-12-2019	€	4.887.000
Vreemd vermogen 1-1-2019	€	132.518.000
Vreemd vermogen 31-12-2019	€	144.802.000
Financieel resultaat 2019	€	163.000

Deelnemingen in vennootschappen: Enexis

Programma:

Deze deelneming levert een bijdrage aan het realiseren van de doelstelling op beleidsveld Milieu en programma Fundament.

Doelstelling:

Een op zo duurzaam mogelijke wijze verzorgen van een betrouwbaar en betaalbaar energietransport nu en in de toekomst.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

Enexis Holding B.V. beheert een energienetwerk in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,7 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden. Netbeheer richt zich op een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt. Het gaat om het publieke belang van een betrouwbare en continue transport van een nutsvoorziening tegen de laagst mogelijke prijs.

Twenterand bezit 42.621 aandelen á € 1; een totale (nominale) waarde van € 42.621. Op 149.682.196 geplaatste aandelen bezit Twenterand 0,0285 % daarvan. Ook is er nog een uitstaande lening aan Enexis van € 99.660, tegen een rentepercentage van 7,2%. Aflossing van deze lening vindt plaats in 2019.

Beleidsrealisatie:

Als netwerkbedrijf heeft Enexis het transport van elektriciteit en gas ten behoeve van miljoenen klanten. Toenemend zijn ook inspanningen verricht te behoeve van de energietransitie.

Financiële informatie:

(bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen 1-1-2019	€ 4.024.000
Eigen vermogen 31-12-2019	€ 4.112.000
Vreemd vermogen 1-1-2019	€ 3.691.000
Vreemd vermogen 31-12-2019	€ 4.146.000
Financieel resultaat 2019	€ 210.000

In 2019 heeft Twenterand € 34.900 aan dividend ontvangen.

Deelnemingen in vennootschappen: Zonnepark Oosterweilanden

Programma:

Zonnepark Oosterweilanden B.V. wekt duurzame energie op d.m.v. zonnepanelen en levert daarmee een bijdrage aan de duurzaamheidsopgaven van de gemeente.

Doelstelling:

Het doel van Zonnepark Oosterweilanden B.V. is het opwekken van duurzame energie en het stimuleren van het gebruik van duurzame energiebronnen.

Bestuurlijke relatie/bestuurlijk belang:

De gemeente Twenterand is 100% aandeelhouder van Zonnepark Oosterweilanden B.V.

Financiële relatie / financieel belang:

Twenterand bezit alle 100 aandelen waarvan de (nominale) waarde €1 bedraagt. Twenterand heeft een lening uitstaan bij Zonnepark Oosterweilanden B.V. van € 7.100.000 tegen een rentepercentage van 1,61%. Aflossing van de lening vindt plaats in 15 termijnen, voor het eerst in 2020.

Beleidsrealisatie:

Zonnepark Oosterweilanden B.V. is per 1 september 2019 in productie gegaan.

Financiële informatie

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen 1-1-2019	€ -
Eigen vermogen 31-12-2019	€ - 482

Vreemd vermogen 1-1-2019	€	7.743
Vreemd vermogen 31-12-2019	€	7.766
Financieel resultaat 2019	€	- 221

Deelnemingen in verenigingen en stichtingen: Dimpact

Programma:

Deze deelneming levert binnen het programma Fundament een bijdrage aan het realiseren van actuele informatie die veilig, beschikbaar, betrouwbaar en toegankelijk is in efficiënte systemen als onderdeel van 'Solide bedrijfsvoering ten behoeve van een goed functionerende gemeente'.

Doelstelling:

De coöperatie Dimpact heeft tot doel om 'excellente publieke dienstverlening en interactie met burgers, bedrijven en instellingen' mogelijk te maken voor gemeenten. De klant centraal stellen en de nieuwe informatie-architectuur, spelen daarin een prominente rol. De coöperatie oefent haar doel zodanig uit dat zij voorziet in behoeften van algemeen belang, niet zijnde van industriële of commerciële aard van haar leden. De coöperatie heeft geen winstoogmerk.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

Op 1 januari 2020 bestaat het ledenbestand uit 30 gemeenten, die gezamenlijk zo'n 2.2 miljoen inwoners vertegenwoordigen. Dimpact vertegenwoordigt daarmee zo'n 12% van Nederland.

De coöperatieve vereniging Dimpact kent de volgende officiële (statutair vastgelegde)

besluitvormende organen:

- de Algemene Leden Vergadering (ALV);
- de Raad van Commissarissen (RvC);
- het bestuur.

Financiële relatie / financieel belang:

Dimpact is een coöperatieve vereniging uitgesloten aansprakelijkheid. Als lid betalen we naast een contributie een bedrag voor de afgenomen diensten/ producten (o.a. eSuite en iBurgerzaken). We hebben geen financieel belang in de vereniging (aandelen of anderszids) en lopen door de organisatievorm geen financieel risico.

Beleidsrealisatie:

De door Dimpact centraal ingekochte producten dragen bij aan een betere (digitale) dienstverlening aan onze inwoners.

Financiële informatie

De jaarrekening ontbreekt nog ten tijde van dit schrijven. Op basis van de beschikbare informatie wordt aangenomen dat Dimpact financieel gezond is. Het (waarschijnlijk) lichte positieve saldo zal op advies van de accountant toegevoegd worden aan de reserves om eventuele tegenvallers op te kunnen vangen.

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen 1-1-2019	€	1.680
Eigen vermogen 31-12-2019	€	2.179
Vreemd vermogen 1-1-2019	€	2.247
Vreemd vermogen 31-12-2019	€	2.023
Financieel resultaat 2019	€	500

Deelnemingen in verenigingen en stichtingen: Euregio

Programma:

Deze deelneming levert een bijdrage aan alle programma's en diverse doelenbomen. Het gaat in het algemeen om bestuurlijke samenwerking en internationale contacten.

Doelstelling:

De Euregio heeft tot doel het stimuleren, ondersteunen en coördineren van regionale grensoverschrijdende samenwerking.

Bestuurlijke relatie / bestuurlijk belang:

De Euregio is een grensoverschrijdend samenwerkingsverband van Nederlandse en Duitse gemeenten, steden en (Land-)Kreise.

Financiële relatie / financieel belang:

Net als alle andere Nederlandse deelnemende gemeenten draagt Twenterand €0,29 per inwoner bij aan de kosten van Euregio.

Beleidsrealisatie:

Financiële informatie * cijfers waren niet bekend ten tijde van het opmaken van de jaarrekening.

(Bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen 1-1-2019	€
Eigen vermogen 31-12-2019	€
Vreemd vermogen 1-1-2019	€
Vreemd vermogen 31-12-2019	€
Financieel resultaat 2019	€

Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

Het resultaat van het Grondbedrijf over 2019 laat een negatief resultaat zien. De oorzaken van dit resultaat bestaat uit een aantal factoren die met elkaar samenhangen. Een deel van deze factoren is niet door de gemeente beïnvloedbaar. Hierbij moet ook bedacht worden dat de problematiek rond de PAS en later de PFAS niet hebben geholpen om de verkoop van woningbouw- en bedrijfskavels positief te beïnvloeden. Echter, in 2019 is volop ingezet om de stagnatie in verkoop van woningbouwkavels en bedrijfsterreinkavels over de jaren 2019 en daarna om te zetten in een positieve impuls waarbij de maatschappelijke en bestuurlijke opgaves centraal hebben gestaan. In 2019 bleek dat, naast de gestegen kosten en de hiervoor genoemde problematiek rondom PAS/PFAS, ook diverse bestemmingsplannen voor een deel niet marktconform waren. Om dit bij te buigen is extra externe capaciteit ingehuurd, hetgeen een wissel op het financiële resultaat heeft getrokken. Voor Twenterand was het immers van cruciaal belang dat er tempo gemaakt kon worden met de bedrijfslocaties. Indien dit niet gedaan zou zijn, loopt Twenterand het risico dat de regionale discussie over de bedrijfsterreinprogrammering negatief zou kunnen uitpakken. Ook de woningbouw verdiende meer aandacht en inzet.

Het resultaat over 2019 is incidenteel van aard. Voor de komende jaren wordt een winst verwacht zoals ook de afgelopen jaren het geval is geweest.

Wat het bedrijfsresultaat ook negatief beïnvloedt is dat Twenterand als gevolg van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) gronden heeft moeten afboeken. Een overgangsregeling gaf Twenterand de ruimte om tot uiterlijk 31 december 2019 deze gronden te taxeren om deze tegen de juiste economische waarde in de balans op te nemen. Dit eenmalige nadeel wordt ten laste gebracht van de reserve Grondbedrijf.

Wat extra nadelig werkt is dat genomen winsten die in voorgaande jaren zijn genomen, in dit jaar gecompenseerd moeten worden. Dit omdat de eerder genoemde gestegen kosten van invloed zijn op de winsten aan het einde van de looptijd van de grondexploitaties. Dit is een technisch verhaal op basis van de regelgeving van de eerdergenoemde BBV. Dit heeft ook tot resultaat dat het Grondbedrijf niet in staat is de bijdrage van € 500.000 toe te voegen aan het resultaat van de gemeentelijke exploitatie van 2019, hetgeen negatief doorwerkt op de algemene dienst..

Bedacht dient te worden dat de gestegen kosten te herleiden zijn naar inzet die er op gericht is om bestemmingsplannen, zoals bijvoorbeeld Zuidmaten Oost, Almeloseweg Oost en Oosterweilanden, om te zetten naar werkbare en marktconforme bestemmingsplannen om zodoende een impuls te geven aan de verkoop van bedrijfskavels én woningbouwkavels. Om resultaat te boeken diende daarom extra capaciteit ingezet te worden. Deze extra capaciteit (fte) moet er toe leiden dat Twenterand op termijn voldoende woningbouwkavels en bedrijfskavels afzet om een goed resultaat neer te zetten. Dit alles tegen de achtergrond van de maatschappelijke en bestuurlijke opgaves: voldoende en meer passende woningen én voldoende en meer passende vestigings- en expansiemogelijkheden voor lokale bedrijven. Hier geldt de economische stelregel dat de kost voor de baat uit gaat.

Hoofdpijnen van het grondbeleid

Het bovenstaande leidt tot de volgende opstelling op hoofdpijnen:

Uitgangspunt Grondbedrijf:

2019 € 787.235

2020 - 393.941

2021 - 493.685

2022 - 684.225

Bovenstaande bedragen zijn geraamde winsten.

Resultaat grondbedrijf 2019 werkelijk

Afboeken gronden op basis van BBV € 162.604

Dotatie (verhoging) voorziening € 196.851

Terugboeking winst (gestegen kosten) € 222.932

Overige kosten grondbedrijf € 48.380

Resultaat grondbedrijf (negatief) € 630.767 N

Geraamd in begroting € 500.000 V

Extra raming in begroting (o.b.v. eerdere berekening)	€ 287.236 V
<hr/>	
Resultaat t.o.v. de begroting	€ 1.418.003 N
<hr/>	
Onttrekking Reserve grondbedrijf	€ 869.893
<hr/>	
Resultaat t.o.v. begroting na bestemming	€ 548.110 N

Onderstaand wordt de winstverwachting per complex weergeven van de (nog vast te stellen) actualisatie 2020 van de grexen.

**Geactualiseerde
exploitatieopzetten**

	Boekwaarde 1-1-2019	Uitgaven	Inkomsten	Resultaat 2019	Boekwaarde 31-12-19	Verwachte uitgaven	Verwachte inkomsten	Totaal nog te verwachten resultaat	Cumm. genomen winst t/m 2019	Totaal verwacht resultaat gehele looptijd
Woningbouw										
Zuidmaten Oost	2.928.441	751.837	351.755		3.328.523	2.814.640	5.747.895	-395.268		-395.268 v
Kruidenwijk	168.489	86.266	360.023	105.363	95	856.722	3.403.943	2.547.126	679.390	3.226.516 w
Centrum Vroomshoop	433.009	491.674	89.670	17.582	852.595	112.905	1.034.704	69.204	247.466	316.670 w
Centrum Vroomshoop 2e fase*	300.158	5.433	305.591	0	0					0
Poorthuis	555.785	6.237	300		561.723	8.575	76.635	-493.663		-493.663 v
Smithoek	318.642	23.604			342.246	471.158	1.072.447	259.043		259.043 w
Restkavels	478.457	6.506	235.975	-41.419	208.569	17.659	298.395	72.167	296.562	368.729 w
										3.282.028 w
Bedrijventerrein										
Almeloseweg Oost	3.117.364	111.552	864.264	-303.437	2.061.215	759.857	3.133.789	312.718	693.751	1.006.468 w
Oosterweilanden	3.487.249	1.784.283	250		5.271.282	4.724.597	9.932.477	-63.402		-63.402 v
Garstelanden Oost	702.775	92.202	106.080	-2.505	686.392	1.389.904	2.158.878	82.582	20.342	102.924 w
Restkavels	367.125	8.353		1.484	376.962	40.094	806.837	389.781	107.269	497.050 w
										1.543.041 w
	12.857.493	3.367.948	2.008.318	-222.932	13.689.601	11.196.111	27.666.000	2.780.288	2.044.780	4.825.068 w

* Centrum Vroomshoop 2e fase is in 2018 ten onrechte verantwoord onder grondbedrijf en is in 2019 overgeheveld naar MVA. Overheling hiervan is opgenomen in kolom inkomsten en niet meegenomen in de totaalstelling inkomsten.

Jaarwinst

Voor de berekening van de te nemen jaarwinst moet de volgende formule worden gehanteerd:
 $\% (\text{gemaakte kosten/totaal verwachte kosten}) \times \% (\text{gerealiseerde inkomsten/totaal verwachte inkomsten}) \times \text{verwacht resultaat} = \text{te nemen winst}$.

Te nemen winst minus reeds genomen winst geeft dan de jaarwinst.

Voor 2019 betekent dit per positief sluitend complex:

winstbepaling 2019	verwachte winst	winst t/m dienstjaar	genomen t/m 2018	winst 2019
Kruidenwijk	3.226.516	679.390	574.027	105.363
Centrum Vroomshoop	316.670	247.466	229.884	17.582
Smithoek	259.043	772	€ 0	0
Restkavels woningbouw	369.729	296.562	337.981	-41.419
Almeloseweg Oost	1.006.468	693.751	997.188	-303.437
Garstelanden Oost	102.924	20.342	22.847	-2.505
Restkavels bedrijven	497.050	107.269	105.785	1.484
	5.778.401	2.045.552	2.267.712	-222.932

Toelichting

De gestegen kosten hangen samen met de aanpassing van de van percentages toegerekende loonkosten aan het grondbedrijf> Deze percentages worden elk jaar door het college vast gesteld.

- 20% (was 15%) van kosten bouw- en woonrijp maken voor voorbereiding en directie

- 15% (was 15%) van totale kosten voor cluster grondzaken

- 7,5% (was 5%) van de totale kosten voor overige werkzaamheden van overige afdelingen.

Het financieel nadelig effect van deze procentuele verhoging is dat jaarlijks ca € 100.000 de komende 6 jaar extra kosten worden toegerekend aan het grondbedrijf. Mede door de toerekening van deze externe kosten wordt in 2019 circa € 530.000 aan personeelskosten aan het grondbedrijf toegerekend. In 2020 stijgt dit tot bijna € 600.000,-.

In 2019 was voor het Kruidenwijk een winst begroot van € 365.000. De werkelijke berekende winst kwam uit op € 105.000. In de exploitatie van het Centrum Vroomshoop zat ook een hogere winst begroot (€82.000) dan gerealiseerd (€ 18.000).

Bovenstaande ramingen zijn gebaseerd op de actualisatie van 2018. Het perspectief was toen anders en kon nog geen rekening gehouden worden met de daarna optredende problematiek rond de PAS en PFAS, waardoor de verkopen achter bleven

Door vertraging in de exploitatie Smithoek is ook een geraamde winst van € 112.000 niet gerealiseerd (eveneens bestemmingsplanproblematiek)

Storting voorziening

Een aantal complexen sluit met een negatief resultaat. Hiervoor dient een voorziening gevormd te worden. Onderstaand wordt inzicht gegeven in de dotatie en de hoogte van de voorziening. (zie onderstaande tabel)

Zuidmaten Oost wordt geplaagd door tegenvallers bij de vaststelling van het bestemmingsplan. Hierdoor kan er later verkocht worden.

Door een andere ontsluiting van Garstelanden Oost kon een aanzienlijke besparing op de kosten van de infrastructuur gerealiseerd worden. Hierdoor komt het plan uit de rode cijfers.

Oosterweilanden loopt achter met de verkopen waardoor de rentelasten doorrekenen in de exploitatie. Momenteel is een groot deel van de 1e fase onder optie en bij doorgaan van de verkopen zou dit mogelijk weer goedge maakt kunnen worden.

Voorziening verliezen grondbedrijf

	Stand 1-1-'19	berekende verliezen actualisatie	dotatie
Kruidenwijk 3			
Zuidmaten Oost	72.747	395.269	322.522
Poorthuis	487.531	493.663	6.132
Garstelanden IV	41.444	0	-41.444
Oosterweilanden	153.760	63.402	-90.358
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	755.482	952.334	196.852

NIEG Gronden

De Niet In Exploitatie Genomen Gronden zijn conform de BBV-voorschriften getaxeerd tegen de marktwaarde. Een aantal percelen bleek een te hoge boekwaarde te hebben en zijn afgeboekt. Dit zijn de volgende percelen:

Perceeltje in Vriezenveen noord	€ 13.590,=
Perceel aan de Hoekweg Vroomshoop	€ 88.924,=
Gronden in Kroezenhoek te Den Ham	€ 60.090,=
Totaal	€ 162.604,=

In bezit zijn de volgende NIEG gronden

Omschrijving	m2	boekwaarde	Taxatie
Oosterweilanden (incl. zonnepark)	217.335	1.590.892	4.888.000
Hazenpad (bos/veen)	44.760	0	44.000
Leidijk (incl. uitbreiding 2e fase Garstelanden)	41.503	232.143	587.000
Twistveenweg	16.475	0	90.000
Haarweg	25.360	129.846	173.000
Hoekweg (na afboeking)	17.365	77.000	77.000
Kroezenhoek (na afboeking)	11.009	50.000	50.000
Marleseweg/Rohorst	70.145	314.327	395.000
Perceel Almeloseweg bij brandweerkazerne	1.735	124.923	124.923*

Totaal	445.687	2.519.131	6.428.923
--------	---------	-----------	-----------

*Ten tijde van de taxatie was dit perceel nog niet in bezit en is aangekocht voor € 124.923,=. Dit is ook aangehouden als taxatiewaarde.

Voortgang uitvoering grondbeleid

Bedrijfsverplaatsingen

Op de Poorthuislocatie zijn, op één na, alle kavels verkocht. De kavel is onder optie.

Almeloseweg Oost

Er is nog 3,1 ha beschikbaar. Op 2500 m2 na is alles in optie gegeven.

Oosterweilanden

Dit plan is in ontwikkeling genomen en de eerste fase van het bedrijventerrein is bouwrijp. Er is grote belangstelling en het overgrote deel is in optie

Kruidenwijk

Met het verlagen van de grondprijzen per m2 is het aantal geïnteresseerden toegenomen en breiden de bouwactiviteiten zich uit. Er is slechts nog een aantal kavels vrij voor verkoop.

Garstelanden IV

Voor een verdere uitbreiding van Garstelanden is het voorontwerp bestemmingsplan ter inzage gelegd. Er is op dit moment nog circa 0,5 ha aan bedrijfsgrond om uit te geven. Hiervan is circa 0,2 ha in optie gegeven. Als gevolg van de PAS problematiek heeft het project vertraging opgelopen.

Centrumvisie Vroomshoop

De koopovereenkomst is getekend voor de invulling van het MCC gebied met een appartementengebouw met 15 appartementen. Van de 10 woningbouw kavels zijn er 2 verkocht en 8 in optie gegeven.

Vroomshoop Oost

De gemeente heeft hier geen bouw kavels. Met de volgende fase kan de VOF kavels woningbouw blijven aanbieden.

Zuidmaten Oost

Er resteert nog een drietal kavels voor vrijstaande woningen, waarvan er twee in optie zijn gegeven.

De uitgifte van bouw kavels in de volgende woningbouw fase wordt voorbereid.

Smithoek

Voor locatie De Smithoek wordt een stedenbouwkundig plan opgesteld.

Kroezenhoek-West

De ontwikkelaar van dit gebied heeft een eerste fase met woon-werk locaties op de markt gebracht en heeft twee kavels verkocht.

Restkavels woningen

De gemeente heeft nog voor enkele voormalige projectgebieden bouwrijpe kavels te koop staan. Het gaat om 4 kavels die opgevangen zijn in dit complex.

Restkavels bedrijven

In dit complex zijn diverse bouwrijpe kavels opgenomen die nog uit voormalige, afgesloten projecten verkocht moeten worden. Het gaat om circa 1 ha. Hiervan is circa 0,3 in optie gegeven. Voor de overige grond is een verkoopovereenkomst opgesteld.

Verloop reserve grondbedrijf

Beginsaldo 01-01-2019	€ 1.000.000
Onttrekking gedeelte van resultaat grondbedrijf 2019	€ 869.893 -
Onttrekking bestuursbesluit best. Plan Almelose weg	€ 130.107 -
Eindsaldo 31-12-2019	€ 0

Parameters actualisatie

Parameters actualisatie

Voor de actualisatie van de exploitaties van de verschillende plannen zijn de volgende parameters aangehouden:

- De toe te rekenen rente 0,95%
- Discontorente 2%
- Stijgingspercentage van de kosten 3%
- Stijgingspercentage van de kosten voor eigen personeel 2,5%
- Stijgingspercentage van de verkoopprijzen 0%, na 3 jaar indexatie met 1%.
- Percentage onvoorzien voor bouw- en woonrijp maken :
  - Eerste verkennende berekening 20%
  - Bestekberekeningen 15%
  - Actualisatie lopende complexen 10%
- Percentage onvoorzien overige kosten:
  - 5% bij uitgegeven gronden tot 50%
  - 3% bij uitgegeven gronden van 51 tot 75%
  - 2% bij meer dan 75% uitgegeven grond
- Toerekening eigen personeel
  - 20% van kosten bouw- en woonrijp maken voor voorbereiding en directie
  - 15% van totale kosten voor cluster grondzaken
  - 7,5% van de totale kosten voor overige werkzaamheden van overige afdelingen
  - € 250 per geplande verkoop voor administratie en boekhouding
- Website, communicatie en reclame
  - € 10.000 bij start van het project
  - € 500 jaarlijks voor actualisatie.

Paragraaf Lokale heffingen

Paragraaf Lokale heffingen

De paragraaf Lokale Heffingen geeft inzicht in de diverse gemeentelijke belastingen en de consequenties voor de inwoners van Twenterand. Lokale heffingen hebben tot doel dat de gemeente door het verwerven van eigen middelen dekking vindt voor haar uitgaven in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke taken. De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen wordt door de gemeenteraad, via de vast te stellen verordening, gedaan. De belastingverordeningen 2019 werden in de raadsvergadering van 18 december 2018 vastgesteld.

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente, welke vooral door de burgers dienen te worden opgebracht. Lokale belastingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Ongebonden lokale heffingen (OZB en hondenbelasting) worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, worden verantwoord op het betreffende programma en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend.

Voor het betalen van rechten en retributies verricht de gemeente diensten. De kosten van de gemeentelijke dienstverlening worden doorberekend in de tarieven. Het beleid is er op gericht deze kosten zoveel mogelijk te beperken en daar waar mogelijk rechtvaardiger te verdelen. Hierdoor wordt een evenwichtige lastenverdeling bereikt.

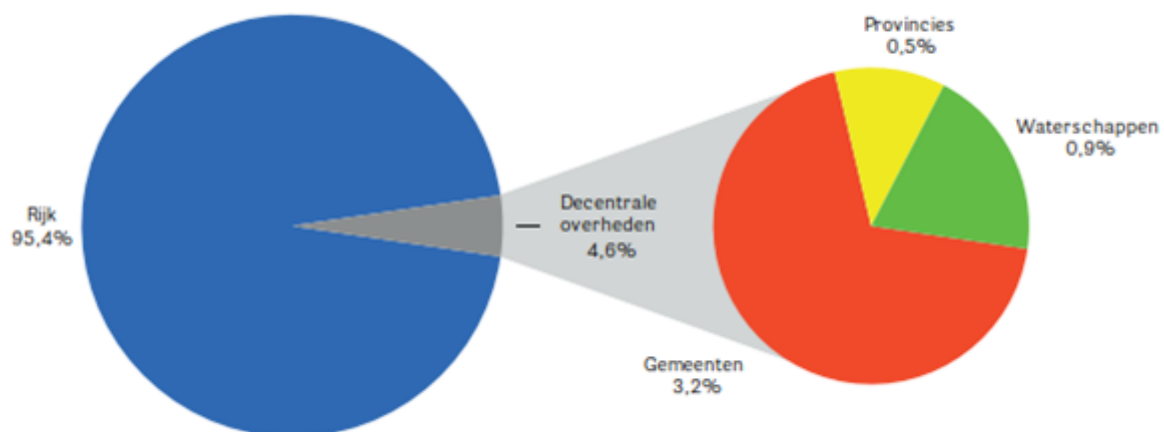
Volgens artikel 26 van het Besluit Begroting en Verantwoording dient de paragraaf een verantwoording te bevatten van hetgeen in de begroting is opgenomen en bevat aldus:

- a. de verantwoording van de geraamde inkomsten;
- b. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- c. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de heffingen, waar de geraamde baten de geraamde lasten niet mogen overtreffen, de inkomsten zich verhouden tot de lasten;
- d. een aanduiding van de lokale lastendruk;
- e. een beschrijving van het gevoerde kwijtscheldingsbeleid.

Hieronder worden in hoofdlijnen de belangrijkste ontwikkelingen benoemd op lokaal fiscaal gebied.

a. Overzicht gemeentelijke belastingopbrengsten

Van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen gaat in 2019 3,2% naar de gemeenten. De decentrale overheden nemen samen 4,6% voor hun rekening, de rijksoverheid 95,4%. Het aandeel van de gemeente Twenterand aan ontvangen belastingen en retributies bedraagt in dit geheel ruim 13,7 miljoen euro.

Grafiek: uit Coelo-atlas overzicht van de lokale lasten 2019

Belastingopbrengsten

	Raming 2019	Realisatie 2019
Afvalstoffenheffing	-2.092.571	-2.086.716
Grafrechten	-580.000	-669.742
Forensenbelasting	-5.000	-5.338
Hondenbelasting	0	2.406
Leges omgevingsvergunning	-669.500	-726.993
Leges	-150.730	-45.637
OZBE-niet woning	-1.362.205	-1.388.080
OZBE-woning	-4.300.285	-4.476.379
OZBG-niet woning	-895.010	-963.890
Rioolheffing	-3.297.762	-3.360.530
Toeristenbelasting	-45.000	-42.570
	-13.398.063	-13.763.469

Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

b. Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Beleidskaders

Het beleid betreffende de lokale heffingen is opgenomen in:

- de diverse belastingverordeningen en –regelingen;
- het coalitieakkoord 2018-2022;
- landelijke wet- en regelgeving.

Uitbreiding lokaal belastinggebied

Het vorige kabinet heeft in een brief d.d. 24 juni 2016, kenmerk 2017-0000356712, aan de Tweede Kamer bouwstenen gegeven voor een hervorming van het lokaal belastinggebied. Verschuiving van Rijks- naar gemeentebelastingen zou op de agenda van het het nieuw te vormen kabinet moeten staan. In het meest recente regeerakkoord (oktober 2017) is niets opgenomen over de uitbreiding van het lokaal belastinggebied. De staatsecretaris van Financiën heeft in antwoord op Kamervragen aangegeven dat verruiming van de mogelijkheden van gemeenten om belasting te heffen niet tot een van zijn vijf prioriteiten behoort.

Macronorm OZB

Hiermee wordt de grens bedoeld van de jaarlijkse stijging van de totale OZB-opbrengst voor alle gemeenten bij elkaar. Ter voorkoming van een onevenredige stijging van de collectieve lastendruk is een macronorm ingesteld. Het schrappen van de limitering van de OZB mag niet leiden tot een onevenredige stijging van de collectieve lastendruk. Op basis van de macronorm moet een onevenredige stijging van de collectieve lastendruk worden voorkomen en zo nodig gecorrigeerd. De macronorm is een landelijke norm en niet een norm voor individuele gemeenten. Met de areaalontwikkeling wordt dan ook niet op individuele basis rekening gehouden. Deze wordt landelijk benaderd en wel doordat de economische groei wordt meegenomen in de macronorm.

De macronorm voor het jaar 2019 was 4%. Vanaf volgend jaar wordt een benchmark woonlasten ingevoerd om jaarlijks de ontwikkeling van de lokale lasten inzichtelijker te maken. Daarmee komt een einde aan het monitoren met de macronorm onroerende zaakbelasting (ozb).

Lokale heffingen

c. Lokale heffingen

Lokale heffingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. De paragraaf lokale heffingen heeft betrekking op beide. Ongebonden lokale heffingen (zoals OZB en hondenbelasting) worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, worden verantwoord op het betreffende programma en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend.

Overzicht (on)gebonden belastingen

Ongebonden belastingen	Gebonden belastingen
Onroerende-zaakbelastingen	Afvalstoffenheffing
Forensenbelasting	Leges en Rechten
Toeristenbelasting	Rioolheffing

Kostendekking

Kostendekking

Met ingang van 2017 moet door gewijzigde regelgeving (Besluit Begroting en Verantwoording) meer inzicht gegeven worden in de kostendekkendheid van heffingen. Bij de toepasselijke heffingen zijn de lasten-batenoverzichten en specifieke beleidsuitgangspunten vermeld. Naast de lasten die direct uit de taakvelden zijn af te leiden, mogen ook overheadkosten en BTW worden toegerekend. De BTW is berekend als opslag over de 'derdenkosten'. De afschrijvingslasten zijn ontstaan uit investeringen waarbij deels sprake is van derdenkosten. De BTW daarover is ook meegenomen.

Mate van kostendekking van de gebonden belastingen

De gebonden heffingen mogen maximaal kostendekkend zijn. Dit wordt op begrotingsbasis bepaald.

In werkelijkheid waren de lasten en baten per heffing:

Overzicht afval

Overzicht van de taakvelden die geheel of deels in de heffing worden meegenomen								
Afvalstoffenheffing	Lasten taakveld	Overhead (0.4)	BTW	Totale lasten	Heffing	Overige baten (0.8)	Totale baten	Kosten dekkendheid
7.3 Afval	2.039.362	400.000		2.439.362		-847.178		102,65%
			418.661	2.858.023	2.086.716		2.933.894	
6.3 Inkomensregelingen	75.871			75.871				-2,65%
Totaal	2.115.233	400.000		2.515.233	2.086.716	-847.178	2.933.894	100,00%

Overzicht riool

Overzicht van de taakvelden die geheel of deels in de heffing worden meegenomen								
Rioolheffing	Lasten taakveld	Overhead (0.4)	BTW	Totale lasten	Heffing	Overige baten (0.8)	Totale baten	Kosten dekkendheid
7.2 Riolerig	2.445.447	545.000		2.990.447		-31.573		106,40%
			197.648	3.188.095	3.360.530		3.392.103	
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	54.495		11.444	65.939				-2,07%
6.3 Inkomensregelingen	123.363	14.595		137.958				-4,33%
Totaal	2.623.305	559.595		3.182.900	3.360.530	-31.573	3.392.103	100,00%

Woonlastenontwikkeling

d. Woonlastenontwikkeling

Onder woonlasten verstaan we: onroerendezaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Men vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. Onderstaand overzicht geeft de hoogte van de woonlasten in Twenterand voor een gemiddeld meerpersoonshuishouden in 2017, 2018 en 2019 weer. Er wordt uitgegaan van een meerpersoonshuishouden bij een woning met een gemiddelde woningwaarde in 2019 van afgerond € 200.000.

Woonlastenontwikkeling in Twenterand

Woonlastenontwikkeling	2017	2018	2019
OZB Eigenaar	269,76	270,78	338,56
afvalstoffenheffing (meerpersoons)	235,51	175,75	165,83
Rioolheffing	245,16	250,08	240,12
Totale woonlasten	750,43	696,61	744,51

Woonlastenontwikkeling

De gemeentelijke woonlasten voor een eigenaar/bewoner van een woning stegen in 2019 met 6,9%. Voor een huurder van een woning stegen deze met 4,7%, omdat deze geen onroerendezaakbelasting betalen.

In onderstaand overzicht uit de publicatie over 2019 worden de lokale lasten van de Twentse gemeenten met elkaar vergeleken.

* de woonlasten in Twenterand behoren tot de laagste in de regio.

	bruto woonlasten eigenaar-gebruiker woning				stijging in % tov 2018	
	éénpersoonshuishouden		meerpersoonshuishouden		1-pers	meerpers
	2018	2019	2018	2019		
Almelo	781	808	781	808	3,5	3,5
Borne	744	769	744	769	3,4	3,4
Dinkelland	746	744	774	769	-0,2	-0,7
Enschede	747	773	787	808	3,6	2,7
Haaksbergen	769	778	820	829	1,1	1
Hellendoorn	683	718	797	836	5,1	4,9
Hengelo	714	743	787	817	4	3,8
Hof van Twente	748	746	790	778	-0,3	-1,5
Losser	775	792	806	817	2,2	1,3
Oldenzaal	638	637	668	662	-0,2	-0,9
Rijssen-Holten	566	579	602	620	2,2	2,9
Tubbergen	654	666	684	692	1,7	1,1
Twenterand	657	710	697	745	8,2	6,9
Wierden	620	626	764	763	1	-0,1
Overijssel	688	708	755	743	2,9	-1,6
Nederland	654	672	721	740	2,8	2,6

Kwijtscheldingsbeleid

Kwijtscheldingsbeleid

Elke gemeente moet bij het vaststellen van kwijtschelding landelijke regels toepassen. Binnen deze mogelijkheden zijn de volgende eigen beleidskeuzes gemaakt:

- Voor de ozb, riool- en voor de afvalstoffenheffing (variabel deel gedeeltelijk) is kwijtschelding mogelijk, waardoor minima geen woonlasten betalen;
- Bij de invordering van de volgende belastingen en rechten wordt geen kwijtschelding verleend: begraafrechten, forensenbelasting, hondenbelasting, leges, riolheffing voor het aantal kubieke meters water vanaf 500 m³, afvalstoffenheffing voor wat betreft extra containers en toeristenbelasting. In 2019 is in totaal voor een bedrag van ruim € 199.000 verleend aan kwijtscheldingen.

Jaarrekening 2019

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Omschrijving programma	Realisatie begrotingsjaar			Raming begrotingsjaar na wijziging			Raming begrotingsjaar voor wijziging		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
1. Sociaal domein	-18.540.763	53.061.006	34.520.243	-18.051.435	54.520.640	36.469.205	-17.065.589	50.807.496	33.741.907
2. Ruimte	-13.194.315	28.731.382	15.537.066	-14.337.019	29.031.663	14.694.644	-19.347.298	33.857.280	14.509.982
3. Economie en vrije tijdsbesteding	-887.563	6.046.769	5.159.206	-682.452	7.639.761	6.957.309	-712.452	5.938.262	5.225.810
4. Fundament	-1.139.973	4.832.557	3.692.584	-212.348	2.104.356	1.892.008	-1.251.916	2.292.337	1.040.421
Subtotaal programma's	-33.762.614	92.671.713	58.909.099	-33.283.254	93.296.420	60.013.165	-38.377.255	92.895.375	54.518.120
Algemene dekkingsmiddelen									
Lokale heffingen	-6.827.670	0	-6.827.670	-6.557.500	0	-6.557.500	-6.557.500	0	-6.557.500
Algemene uitkering	-45.143.308	0	-45.143.308	-45.422.956	0	-45.422.956	-44.144.770	0	-44.144.770
Dividend	-1.679.534	0	-1.679.534	-1.657.343	0	-1.657.343	-1.657.343	0	-1.657.343
Saldo financieringsfunctie	-203.770	726.783	523.013	-237.576	837.271	599.695	-237.576	757.271	519.695
Overige algemene dekkingsmiddelen	-1.181.171	0	-1.181.171	-1.032.006	0	-1.032.006	-1.032.006	0	-1.032.006
Subtot. alg. dekkingsmiddelen	-55.035.452	726.783	-54.308.670	-54.907.381	837.271	-54.070.110	-53.629.195	757.271	-52.871.924
Overhead (*)	0	5.243.553	0	0	5.274.271	5.274.271	0	5.274.271	5.274.271
Onvoorzien	0	0	0	0	1.000	1.000	0	1.000	1.000
Totaal saldo van baten en lasten	-88.798.066	93.398.496	4.600.429	-88.190.635	94.134.691	5.944.055	-92.006.450	93.653.646	1.647.196
Toevoegingen/onttrekkingen aan reserves									
1. Sociaal domein	-3.951.083	3.383.266	-567.817	-1.881.316	91.541	-1.789.775	-425.622	0	-425.622
2. Ruimte	-1.579.989	381.662	-1.198.327	-1.330.926	56.300	-1.274.626	-1.005.860	0	-1.005.860
3. Economie en vrije tijdsbesteding	-1.197.532	182.443	-1.015.088	-2.491.899	0	-2.491.899	-645.183	0	-645.183
4. Fundament	-1.978.257	1.576.942	-401.314	-1.163.998	776.242	-387.756	-349.356	764.242	414.886
Totaal mutaties reserves	-8.706.861	5.524.313	-3.182.548	-6.868.138	924.083	-5.944.055	-2.426.021	764.242	-1.661.779
Gerealiseerd resultaat	-97.504.927	98.922.809	1.417.881	-95.058.774	95.058.774	0	-94.432.471	94.417.888	-14.583

(*) In verband met een wijziging van het BBV zijn de overheadkosten afzonderlijk in beeld gebracht. Deze kosten zijn reeds verwerkt in de totale lasten per programma. Zodoende dient dit bedrag

niet nogmaals meegeteld te worden bij de totale lasten.

De analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de realisatie in het begrotingsjaar is opgenomen in de programmaverantwoording. Deze analyse maakt deel uit van de jaarrekening.

Balans 2019

Balans 2019

Balans per 31 december 2019

ACTIVA	2019	2018	PASSIVA	2019	2018
Vaste activa			Vaste passiva		
<u>Immateriële vaste activa</u>			<u>Eigen vermogen</u>		
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	17.147		Algemene reserves	2.868.400	4.814.616
Bijdrage aan activa in eigendom derden	1.411	1.587	Bestemmingsreserves	27.346.318	25.126.644
<u>Materiële vaste activa</u>			Gerealiseerd resultaat	-1.417.881	3.456.006
In erfpacht uitgegeven gronden	1.492.587	1.255.389	<u>Voorzieningen</u>		
Investerings met een economisch nut	43.174.948	43.433.560	Voorzieningen voor verplichtingen/verliezen/risico's	3.986.304	3.117.268
Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	18.544.410	18.948.750	Egalisatievoorzieningen	10.474.686	10.055.879
Inv. in openbare ruimten met maatschappelijk nut	5.641.602	5.889.660	Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	459.884	606.541
<u>Financiële vaste activa</u>			<u>Vaste schulden met looptijd 1 jaar of langer</u>		
Kapitaalverstrekkingen aan:			Onderhandse leningen van:		
Deelnemingen	178.352	179.402	Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	47.232.897	41.407.364
Gemeenschappelijke regelingen	52.622	52.622	Waarborgsommen	6.584	2.376
Leningen aan:			Verplichtingen u.h.v. financial-lease overeenkomsten		
Deelnemingen	11.735.787	12.065.574	Totaal vaste passiva	90.957.193	88.586.694
Overige langlopende leningen u/g	4.291.468	4.765.632			
Overige uitzettingen looptijd 1 jaar of langer	186.694	186.694			
Totaal vaste activa	85.317.027	86.778.871	Totaal vaste passiva	90.957.193	88.586.694
Vlottende activa			Vlottende passiva		
<u>Vorraden</u>			<u>Netto vlottende schulden met looptijd korter dan 1 jaar</u>		
Onderhanden werk, gronden in exploitatie	12.737.268	11.877.126	Overige kasgeldleningen	8.000.000	13.000.000
<u>Uitzettingen met looptijd korter dan 1 jaar</u>			Banksaldi	-	4.068.451
Vorderingen op openbare lichamen	3.556.189	7.875.221	Overige schulden	1.463.736	3.906.271
Uitzettingen Rijks schatkist rentetypische looptijd < 1	-	-			

jaar					
Overige vorderingen	2.373.712	3.071.441			
			<u>Overlopende passiva</u>		
<u>Liquide middelen</u>			Verplichtingen die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen	5.818.672	2.118.078
Kas- en banksaldi	1.613.548	1.227.860	Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	1.256.480	340.245
			Overige vooruitontvangen bedragen ten bate van volgende begrotingsjaren	0	1.025.643
<u>Overlopende activa</u>					
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen ontstaan door voorfinanciering	0	0			
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	1.898.337	2.214.863			
<u>Totaal vlottende activa</u>	22.179.054	26.266.512	<u>Totaal vlottende passiva</u>	16.538.888	24.458.688
<u>TOTAAL GENERAAL</u>	107.496.081	113.045.382	<u>TOTAAL GENERAAL</u>	107.496.081	113.045.382
				Gewaarborgde geldleningen	59.834.100

Toelichting op de balans

Toelichting op de balans

Toelichting op de balans per 31 december 2019

Vaste activa

Immateriële vaste activa

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio		
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	17.147	0
Bijdragen aan activa in eigendom derden	1.411	1.587
	<u>18.558</u>	<u>1.587</u>

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2019:

	<i>Boekwaarde 1-1-2019</i>	<i>Investing</i>	<i>Afschrij- vingen</i>	<i>Bijdragen van derden</i>	<i>Boekwaarde 31-12-2019</i>
Kosten verbonden aan het sluiten van geld-leningen en het saldo van agio en disagio	0	0	0	0	0
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	0	17.147	0	0	17.147
Bijdragen aan activa in eigendom derden	1.587	0	176		1.411
<i>Totaal</i>	<u>1.587</u>	<u>17.147</u>	<u>176</u>	<u>0</u>	<u>18.558</u>

Materiële vaste activa

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
In erfpacht uitgegeven gronden	1.492.587	1.255.389
Investeringen met een economisch nut	43.174.948	43.433.560
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	18.544.410	18.948.750
Investeringen in openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	5.641.602	5.889.660
	<u>68.853.547</u>	<u>69.527.359</u>

De overige investeringen met economisch nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

<u>Boekwaarde ultimo</u>	<u>2019</u>	<u>2018</u>
Gronden en terreinen	6.285.948	5.743.160
Woonruimten	162.293	293.293
Strategische gronden	3.664.437	3.702.118

Bedrijfsgebouwen	31.532.719	32.639.772
G.W.W. werken	19.612.800	19.180.537
Vervoersmiddelen	364.063	353.097
Machines, apparaten/installaties	406.506	522.573
Overige materiële vaste activa	609.506	1.203.150
Software	573.673	0
	<hr/>	<hr/>
	63.211.945	63.637.700

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut weer:

	<i>Boekwaarde</i>	<i>Investering</i>	<i>Desinvestering</i>	<i>Afschrijvingen</i>	<i>Overheveling</i>	<i>Afwaardering duurzame waardevermindering</i>	<i>Boekwaarde</i>
	<i>1-1-2019</i>				<i>2019</i>		<i>31-12-2019</i>
Gronden en terreinen	5.743.160	237.198			305.591		6.285.948
Woonruimten	293.293					131.000	162.293
Strategische gronden	3.702.118		37.681				3.664.437
Bedrijfsgebouwen	32.639.772	230.785		1.337.839			31.532.719
G.W.W. werken	19.180.537	1.068.254		635.991	0		19.612.800
Vervoersmiddelen	353.097	105.546		94.580			364.063
Machines, apparaten/installaties	522.573	7.585		123.652	0		406.506
Overige materiële vaste activa	1.203.150	129.774		85.728	-637.691		609.506
Software	0	258.377		322.395	637.691		573.673
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	63.637.700	2.037.520	37.681	2.600.184	305.591	131.000	63.211.945

Toelichting afwaardering duurzame waardevermindering:

In 2019 heeft een verplichte afwaardering i.v.m. duurzame waardevermindering plaatsgevonden van het pand aan de Dorpstraat 11 te Den Ham. Deze afwaardering was noodzakelijk omdat de verwachte opbrengstwaarde van het pand lager ligt dan de boekwaarde.

De investering bij gronden en terreinen van € 542.789 kan als volgt gespecificeerd worden:

Erfpacht Kleinjan grondwerken	237.198
Centrum Vroomshoop 2e fase	305.591

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan hieronder vermeld.

	<i>Beschikbaar gesteld</i>	<i>Werkelijk be- steed 2019</i>	<i>Bijdragen 2019</i>	<i>Cumulatief t/m 2019</i>
De Smithoek	4.120.000	35.783		4.095.184
Verv.Riool 2019 fietspad Kerkallee	90.000	90.000		90.000
VW T5 pick up 2016	27.500	21.590		22.590
VW T5 pick up 2016	27.500	24.854		25.854
Veenhuis oprijwagen	15.000	10.128		10.128
VZ2732ZT/MAN TGE	0	48.974		48.974
Wegenschaaf HE kamp	6.000	6.347		6.347
Bi-tool	13.378	13.378		13.378
Werkbudget Twenterand digitaal 2018	161.650	56.133		161.651
Verv.meubilair/bureaus 2016	10.000	9.999		9.999
Werkbudget Twenterand digitaal 2019	157.990	187.862		187.862
Totaal	4.629.018	505.048	0	4.671.967

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut had het volgende verloop:

	<i>Boekwaarde 1-1-2019</i>	<i>Investering</i>	<i>Des- investering</i>	<i>Overheveling 2019</i>	<i>Afschrij- vingen</i>	<i>Bijdragen van derden</i>	<i>Boekwaarde 31-12-2019</i>
G.W.W. werken	5.889.660	64.928		0	312.986		5.641.602
Overige materiële vaste activa	0						0
	5.889.660	64.928	0	0	312.986	0	5.641.602

De boekwaarde van G.W.W. Werken bedroeg op 31-12-2016 € 3.699.517. Dit betreft maatschappelijk nut activa die volgens de 'oude' methode is geactiveerd. Hierop mag nog versneld worden afgeschreven. Investerings vanaf 1 januari 2017 moeten verplicht geactiveerd worden. Voor 2017 ging dit om € 1.344.869, voor 2018 om € 1.854.697 en voor 2019 € 63.491.

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in onderstaand overzicht vermeld.

	<i>Beschikbaar gesteld</i>	<i>Werkelijk be- steed 2019</i>	<i>Cumulatief t/m 2019</i>
openbare verlichting 2017	133.631	62.981	74.928
Totaal	133.631	62.981	74.928

Begrotingsrechtmatigheid

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. Begrotingsoverschrijdingen zijn in principe onrechtmatig. Er zijn echter situaties denkbaar waarbij overschrijdingen binnen het door de raad uitgezette beleid vallen en binnen het doel blijven waarvoor het krediet beschikbaar is gesteld. (Kadernota rechtmatigheid 2018 Commissie BBV.) De algemene lijn is dat begrotingsoverschrijdingen, die binnen de beleidskaders van de raad passen, niet meegewogen worden in het accountantsoordeel.

Onderstaand overzicht laat zien dat een aantal kredieten zijn overschreden. Gesteld kan worden dat de uitgaven passen binnen het beleid en het doel waarvoor het krediet beschikbaar is gesteld. De raad autoriseert deze kostenoverschrijdingen met het vaststellen van de jaarrekening.

	<i>Krediet</i>	<i>Besteed t/m 2018</i>	<i>Werkelijk be- steed 2019</i>	<i>Overschrijding</i>
F35 Fietssnelweg 2017	400.000	1.220.663	6.367	827.031
Gebouwtjes begraafplaatsen 2016	65.000	122.141	0	57.141
VZ2732ZT/MAN TGE	0	0	48.974	48.974
Fietspad Kerkallee	266.236	82.757	377.373	193.894

De reden van overschrijding wordt hierna toegelicht.

F35 Fietssnelweg 2017

Met betrekking tot de Fietssnelweg F35 heeft de gemeente Twenterand een subsidieaanvraag gedaan bij de provincie Overijssel voor de realisering ervan. In eerste instantie is hier een subsidie van 50% voor verleend. Hierbij gaat het om een bedrag van € 476.000. Deze subsidie is in 2016 verleend. De uitvoering van de werkzaamheden heeft echter pas in 2018 plaatsgevonden. Hierdoor vielen de werkelijke kosten hoger uit dan wat in eerste instantie was geraamd. De Provincie heeft als gevolg hiervan mondeling toegezegd dat de bijdrage van de provincie nogmaals met 25% werd verhoogd (€ 238.000) en dat er aanvullend nog een extra bijdrage volgt vanuit de provincie van € 47.600 (5%)

Conclusie: overschrijding past binnen het beleid.

Gebouwtjes begraafplaatsen 2016

Door de raad is een krediet beschikbaar gesteld van € 175.000, terwijl er € 254.000 was aangevraagd. Door gebruik te maken van leerlingenvan de BOVO zou het mogelijk zijn binnen het krediet te blijven, echter voor 80% van de bouw waren geen leerlingen beschikbaar. Ook dateert de begroting van 2016. Door de economische groei zijn de kosten met 8% gestegen t.o.v. de begroting en zijn andere kosten ook duurder uitgevallen dan begroot. De werkzaamheden zijn afgerond en het krediet wordt afgevoerd.

Conclusie: overschrijding past binnen het beleid.

VZ2732ZT/MAN TGE

De raad heeft besloten om het totaal aan aanschaffingen tractiemiddelen te koppelen aan een maximale hoogte van de kapitaallasten. De overschrijding van deze kredieten heeft niet tot gevolg dat dit maximum wordt overschreden. Hiermee blijven de vervangingen tractiebinnen de door de raad gestelde kaders (eisen).

Conclusie: overschrijding past binnen het beleid.

Fietspad Kerkallee

De werkzaamheden m.b.t. de aanleg van het fietspad Kerkallee zijn afgerond. Er zijn extra maatregelen getroffen voor afvoer regenwater vanuit de Smittstraat en Zuidmaten. Er moet nog een subsidie (die aangevraagd is) ontvangen worden, waardoor er geen sprake meer is van een overschrijding.

Conclusie: overschrijding past binnen het beleid.

Financiële vaste activa

	<i>Boekwaarde 1-1-2019</i>	<i>Investing</i>	<i>Des- investeringen</i>	<i>Aflossingen</i>	<i>Boekwaarde 31-12-2019</i>
<i>Kapitaalverstrekkingen aan:</i>					
Deelnemingen	179.402			1.050	178.352
Gemeenschappelijke regelingen	52.622				52.622
Overige verbonden partijen	0				0
<i>Leningen aan:</i>					
Woningbouwcorporaties	0				0
Deelnemingen	13.189.105			329.787	12.859.318
Overige verbonden partijen	0				0
Overige langlopende leningen u/g **	4.765.632	178.246		652.410	4.291.468
Overige uitzettingen looptijd 1 jaar of langer	186.694	0	0		186.694
	18.373.455	178.246	0	983.247	17.568.454
Voorziening oninbaarheid *	-1.123.531				-1.123.531
	17.249.924				16.444.923

* i.v.m. afwikkeling BAGL GR Vechtdal € 932.591 en verkoop aandelen Essent € 190.940

** De mogelijkheid van stichting Het Punt om deze lening terug te betalen aan de gemeente is onder andere afhankelijk van de structurele ondersteuning van de gemeente en de verbeteringen in de bedrijfsvoering die de komende jaren gerealiseerd moeten worden. Een mogelijke herziening van de structurele bekostiging van Het Punt door de gemeente is nog niet besloten, maar maakt onderdeel uit van de besluitvorming bij de begroting 2021. De wijzigingen in de bedrijfsvoering zijn vanwege Corona nog niet zichtbaar. Hierdoor is de inbaarheid van deze lening op dit moment onzeker.

Vlottende activa

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

	2019	2018
Grond- en hulpstoffen		
Niet in expl. genomen bouwgronden	0	0
Overige grond- en hulpstoffen		
Onderhanden werk, gronden in expl.	12.737.268	11.877.126
	12.737.268	11.877.126

Van de bouwgronden in exploitatie kan van het verloop in 2019 het volgende overzicht worden weergegeven:

	Boekwaarde 1-1-2019	Vermeerdering 2019	Verminderings 2019	Overheveling 2019	Saldo complexen 31-12-2019	Verantwoorde resultaten 2019	Mutatie in voorziening	Boekwaarde 31-12-2019
<i>Woningbouw:</i>								
Kruidenwijk III	168.489	86.266	360.023		-105.268	105.363		95
Zuidmaten-O Dorpskern DHM	2.928.441	751.837	351.755		3.328.523		-322.521	3.328.523
Smithoek	318.642	23.604			342.246			342.246
Centrum Vroomshoop	433.009	491.674	89.670		835.013	17.582		852.595
Centrum Vroomshoop 2e fase	300.158	5.433		-305.591	0			0
Poorthuis	555.785	6.238	300		561.723		-6.132	561.723
Restkavels woningbouw	478.457	6.506	234.975		249.988	-41.419		208.569
<i>Bedrijventerrein:</i>								
Garstelanden IV	702.775	92.202	106.080		688.897	-2.505	41.444	686.392
Almeloseweg Oost	3.117.364	111.552	864.264		2.364.652	-303.437		2.061.215
Oosterweilanden fase 1	3.487.248	1.784.283	250		5.271.281		90.358	5.271.281
Restkavels bedrijventerreinen	367.125	8.353			375.478	1.484		376.962
	12.857.493	3.367.948	2.007.317	-305.591	13.912.533	-222.932	-196.851	13.689.601
Voorzieningen grondbedrijf	-755.482							-952.333
	12.102.011							12.737.268

* betreft de voorziening grondbedrijf

Uitzettingen korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	Saldo 31-12-2019	Voorziening oninbaarheid	Saldo 2019 minus vz oninbaar	Saldo 2018 minus vz oninbaar
Vorderingen op openbare lichamen	3.556.189		3.556.189	7.875.221

Verstrekte kasgeldleningen				
Uitzettingen Rijks schatkist rente < 1 jaar	0		0	0
Overige vorderingen	3.575.955	1.202.243	2.373.712	3.071.441
Overige uitzettingen				
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	7.132.144	1.202.243	5.929.900	10.946.662

Het drempelbedrag voor schatkistbankieren bedraagt voor de gemeente Twenterand €708.134. In 2019 heeft er geen uitzetting plaatsgevonden in het kader van schatkistbankieren. De in de schatkist uitgezette middelen zijn teruggehaald i.v.m. de saldi van de bankrekeningen in beheer van de gemeente.

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

	2019	2018
Kas- en banksaldi	<hr/> 1.613.548	<hr/> 1.227.860
	1.613.548	1.227.860

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

	2019	2018
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen	<hr/> 0	<hr/> 0
Vooruitbetaalde bedragen	350.322	1.148.364
Nog te ontvangen bedragen	<hr/> 1.548.016	<hr/> 1.066.499
	1.898.337	2.214.863
Voorziening oninbaarheid	<hr/> 0	<hr/> 0
	1.898.337	2.214.863

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen Eigen Vermogen bestaat uit de volgende posten:

	2019	2018
Algemene reserves	<hr/> 2.868.400	<hr/> 4.814.616

Bestemmingsreserves	27.346.318	25.126.644
Gerealiseerd resultaat	-1.417.881	3.456.006
	<u>28.796.837</u>	<u>33.397.266</u>

Het verloop van de reserves in 2019 wordt in de Staat van reserves en voorzieningen weergegeven.

Voorzieningen

De in de balans opgenomen Voorzieningen bestaan uit de volgende posten:

	2019	2018
Voor verplichtingen/verliezen/risico's	3.986.304	3.117.268
Egalisatievoorzieningen	10.474.686	10.055.879
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	459.884	606.541
	<u>14.920.874</u>	<u>13.779.689</u>

Het verloop van de voorzieningen in 2019 wordt in de Staat van reserves en voorzieningen weergegeven.

Vaste schulden met looptijd 1 jaar of langer

De onderverdeling van de in de balans opgenomen langlopende schulden is als volgt:

	2019	2018
Obligatieleningen		
Onderhandse leningen van:		
Binnenlandse pensioenfondsen / verzekeringsinstellingen		
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	47.232.897	41.407.364
Binnenlandse bedrijven		
Overige binnenlandse sectoren		
Buitenlandse instellingen, fondsen, banken en ov. sectoren		
Waarborgsommen	6.584	2.376
	<u>47.239.481</u>	<u>41.409.740</u>

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden over het jaar 2019.

	Saldo 1-1-2019	Vermeer- deringen	Aflossingen	Saldo 31-12-2019
Obligatieleningen	0			0
Onderhandse leningen	41.407.364	10.000.000	4.174.466	47.232.897
Door derden belegde gelden	0			0
Waarborgsommen	2.376	4.208		6.584
Leaseverplichting AS-400	0			0
	<u>41.409.740</u>	<u>10.004.208</u>	<u>4.174.466</u>	<u>47.239.481</u>

De totale rentelast voor het jaar 2019 m.b.t. de vaste schulden bedraagt € 755.322

Viottende passiva

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
Schulden < 1 jaar	9.463.736	20.974.722
Overlopende passiva	7.075.152	3.483.966
	<u>16.538.888</u>	<u>24.458.688</u>

Kortlopende schulden

De in de balans opgenomen kortlopende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
Kasgeldleningen	8.000.000	13.000.000
Banksaldi	0	4.068.451
Overige schulden	1.463.736	3.906.271
	<u>9.463.736</u>	<u>20.974.722</u>

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

Overlopende passiva

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
Verplichtingen die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen.	5.818.672	2.118.078
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	1.256.480	340.245
Overige vooruitontvangen bedragen	0	1.025.643
	<u>7.075.152</u>	<u>3.483.966</u>

De overlopende passiva omvatten, na de wijziging van het BBV op 10 juli 2007, de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen maar nog niet bestede voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen tot dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

Van de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen maar nog niet bestede voorschotbedragen kan van het verloop in 2019 het volgende overzicht worden weergegeven:

	Saldo 1-1-2019	Toevoeging	Vrijval	Saldo 31-12-2019	Ontvangen van:
V.o.b. Kwalificatieplicht	68.594	35.753	104.347	0	Gemeente Almelo
V.o.b. Mineral Valley	150.265	265.000	211.317	203.948	Provincie Overijssel
V.o.b. onderw.achterst.beleid	3.264		1.506	1.758	Min. van Onderwijs
V.o.b. Energieloket 2.1	19.327	10.000	1.000	28.327	Provincie Overijssel
V.o.b. Gids gelden	29.329	26.779		56.108	Min. van Binnenlandse zaken
V.o.b. Geluidsanering WE	21.275			21.275	Min. van Infrastructuur en Waterstaat
V.o.b. Mijn erf 2030	20.000	2.666	20.069	2.596	Provincie Overijssel
V.o.b. Oosteinde/Almeloseweg	28.190			28.190	Min. van Infrastructuur en Waterstaat
V.o.b. OAB middelen	0	325.131	4.567	320.564	Ministerie van onderwijs
V.o.b. asbestbodemsanering	0	222.000		222.000	Provincie Overijssel
V.o.b. geluidssan. Hammerweg	0	30.750		30.750	Min. van Infrastructuur en Waterstaat
	340.245	918.078	342.806	915.516	

Niet uit de balans blijvende verplichtingen:

Meerjarige contracten

De gemeente is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijvende, financiële verplichtingen. Hierbij moet gedacht worden aan contracten m.b.t. leerlingenvervoer, WMO, verzekeringen etc. Een overzicht van de belangrijkste langlopende contracten wordt hieronder weergegeven.

	Leverancier	Einddatum	Omvang
Accountantscontrole	BDO	31-12-2021	84.598
Huur kopieerapparaten	Konica Minolta	1-10-2020	-
Leveringsovereenkomst elektriciteit	Greenchoice	31-12-2020	-

Leveringsovereenkomst aardgas	Gazprom	1-1-2021	-
Contract voor het leveren van huishoudelijke ondersteuning	Aster Zorg	31-12-2020	-
Contract voor het leveren van huishoudelijke ondersteuning	Alfa en zorg	31-12-2020	-
Contract voor het leveren van huishoudelijke ondersteuning	Beter Thuis Wonen Thuiszorg	31-12-2020	-
Contract voor het leveren van huishoudelijke ondersteuning	BiOns BV	31-12-2020	-
Contract voor het leveren van huishoudelijke ondersteuning	BTK zorg	31-12-2020	-
Contract voor het leveren van huishoudelijke ondersteuning	Deva zorg en welzijn	31-12-2020	-
Contract voor het leveren van huishoudelijke ondersteuning	De nieuwe zorg thuis	31-12-2020	-
Contract voor het leveren van huishoudelijke ondersteuning	Stichting het Thuisgevoel	31-12-2020	-
Contract voor het leveren van huishoudelijke ondersteuning	Tzorg	31-12-2020	-
Contract voor het leveren van huishoudelijke ondersteuning	Woon/Zorgcentrum De Vriezenhof	31-12-2020	-
Contract voor het leveren van huishoudelijke ondersteuning	Zorg en Plezier	31-12-2020	-
Contract voor het leveren van huishoudelijke ondersteuning	ZorgAccent	31-12-2020	-
Contract voor het leveren van huishoudelijke ondersteuning	Zorggroep Manna	31-12-2020	-
Contract voor het leveren van huishoudelijke ondersteuning	Thuisgenoten	31-12-2020	-
Schoonmaak gemeentehuis	Hectas	31-12-2020	-
Onderhoud openbare verlichting (schade)	Ziut	30-6-2021	-
Wegenzout	Akzo Nobel Salt	14-10-2020	-
Leaseauto Renault Kangoo (2x)	VW PON	1-4-2024	74.619
Leaseauto Hyundai Kona (2x)	VW PON	15-4-2023	55.304
Leaseauto Renault Zoë (4x)	VW PON	25-2-2024	98.724
Leasesauto VW Up! (7x)	VW PON	25-2-2024	127.203

Naast bovenstaande contracten heeft de gemeente Twenterand voor de verschillende onderdelen van de jeugdhulp met een groot aantal aanbiederseen contract afgesloten. Ditzelfde geldt voor de maatwerkvoorzieningen op grond van de WMO. Een overzicht van deze aanbieders met contract is te vinden op de website: www.twenterand.nl/samensterk

GR Vechtdal

In de uittredingsregeling is destijds opgenomen dat de gemeente Twenterand haar verplichtingen op grond van de Bijzonder achtergestelde Lening (BAGL) moet nakomen. Dit houdt in dat wanneer de Larcom met tekorten draait de reserve negatief is, Larcom deze lening bij de gemeente kan opvragen. Dit is in 2006 ook daadwerkelijk gebeurd voor een bedrag van € 932.591,00. De lening zal door Larcom op enig moment weer afgelost moeten worden, maar omdat de kans hierop gering is, is dit bedrag ook reeds in een voorziening gestort. In 2019 zijn er geen risico's opgetreden. Wel dient opgemerkt te worden dat de mogelijkheid tot wachtgeld-verplichting bestaat voor 38 personen tot en met 01-01-2039. Van de financiële consequenties is op dit moment geen betrouwbare schatting te maken.

Waarborgen en garanties

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke- en rechtspersonen wordt inbijgaand overzicht gespecificeerd. M.b.t. tot deze leningen hebben wij een achtervangfunctie. Tot en met 31 december 2019 is in totaal € 0 betaald inzake de borg- en garantstelling. Voor alle leningen staat in het overzicht het percentage van het leningbedrag waarvoor borgstelling is verleend, vermeld.

Zuidmaten Oost

Het pand van Roelofs in Den Ham is aangekocht voor € 2,8 miljoen. Bij oplevering van het pand moet hiervan nog € 1,0 miljoen betaald worden.

Toelichting leningen

Lening nr WSW	Financier	Oorspronkelijke hoofdsom	Schuldrestant 01-01-19	Schuldrestant 31-12-19	Rente	Borg %
Vestia (voormalig SGBB)						
14385	Nationale-Nederlanden Levensverzekering Maatschappij N.V.	1.524.000	420.000	324.000	6,220	50%
Totaal Vestia		1.524.000	420.000	324.000		
Mijande Wonen (voormalig Vestion Wonen)						
2810	Nederlandse Waterschapsbank NV	2.269.000	359.000	186.000	7,250	50%
27944	Nederlandse Waterschapsbank NV	1.781.000	788.000	701.000	3,550	50%
28635	nv Bank Nederlandse Gemeenten	619.000	351.000	0	3,830	50%
29039	Nederlandse Waterschapsbank NV	3.630.000	1.573.000	1.452.000	5,540	50%
16316	nv Bank Nederlandse Gemeenten	817.000	162.000	110.000	5,300	50%
33939	nv Bank Nederlandse Gemeenten	3.000.000	2.692.000	2.663.000	5,020	50%
16320	nv Bank Nederlandse Gemeenten	582.000	167.000	136.000	4,500	50%
16321	nv Bank Nederlandse Gemeenten	169.000	112.000	107.000	4,900	50%
16324	nv Bank Nederlandse Gemeenten	556.000	377.000	362.000	4,510	50%
33602	nv Bank Nederlandse Gemeenten	1.460.000	988.000	942.000	5,040	50%
36003	nv Bank Nederlandse Gemeenten	1.000.000	533.000	500.000	4,840	50%
38624	nv Bank Nederlandse Gemeenten	2.500.000	2.271.000	2.246.000	4,279	50%
40665	Nederlandse Waterschapsbank NV	2.000.000	2.000.000	2.000.000	4,950	50%
5052	nv Bank Nederlandse Gemeenten	517.000	358.000	335.000	4,100	50%
5054	nv Bank Nederlandse Gemeenten	636.000	636.000	636.000	4,010	50%
5057	nv Bank Nederlandse Gemeenten	1.172.000	1.172.000	1.172.000	4,010	50%
5058	nv Bank Nederlandse Gemeenten	758.000	493.000	455.000	3,840	50%
37441	nv Bank Nederlandse Gemeenten	1.800.000	1.800.000	1.800.000	3,845	50%
37997	Nederlandse Waterschapsbank NV	1.500.000	1.500.000	1.500.000	4,175	50%
37998	Nederlandse Waterschapsbank NV	1.500.000	1.500.000	1.500.000	4,090	50%
37442	nv Bank Nederlandse Gemeenten	1.800.000	1.800.000	1.800.000	3,900	50%
37443	nv Bank Nederlandse Gemeenten	1.800.000	1.800.000	1.800.000	3,920	50%

38818	nv Bank Nederlandse Gemeenten	2.500.000	2.500.000	2.500.000	4,200	50%
38829	nv Bank Nederlandse Gemeenten	2.250.000	2.250.000	2.250.000	4,190	50%
38830	nv Bank Nederlandse Gemeenten	3.500.000	3.500.000	3.500.000	4,215	50%
39152	Nederlandse Waterschapsbank NV	1.380.000	1.380.000	1.380.000	4,685	50%
39163	Nederlandse Waterschapsbank NV	1.105.000	1.105.000	1.105.000	4,695	50%
39162	Nederlandse Waterschapsbank NV	1.085.000	1.085.000	1.085.000	4,695	50%
40494	Nederlandse Waterschapsbank NV	4.500.000	4.500.000	4.500.000	5,020	50%
42017	Nederlandse Waterschapsbank NV	5.000.000	5.000.000	5.000.000	3,785	50%
44074	nv Bank Nederlandse Gemeenten	5.000.000	5.000.000	5.000.000	4,000	50%
44245	SRLEV N.V.	7.000.000	6.125.000	5.950.000	3,840	50%
45352	Provincie Overijssel	3.680.000	3.680.000	3.680.000	1,500	50%
Totaal Mijande Wonen (vml. Woningstichting Vriezenveen/Westerhaar)		74.792.000	59.557.000	58.353.000		
Stichting binnensportaccommodaties Vriezenveen						
	40110063 nv Bank Nederlandse Gemeenten	600.000	242.048	121.368		100%
Totaal Stichting binnensportaccommodaties Vriezenveen		600.000	242.048	121.368		
Particulieren (vml. Gemeentegarantie)		16.100.000	1.525.984	1.035.732		
Totaal overige borgstellingen		16.100.000	1.525.984	1.035.732		
Totaal		102.013.000	61.745.032	59.834.100		

Gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen na balansdatum

Coronavirus

Het COVID-19 (Corona) virus heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening 2019, maar wel voor naar verwachting veel beleidsterreinen van onze begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. Hoe groot de financiële impact zal zijn is nu onmogelijk te bepalen. We monitoren onze risico's en die van onze partners voortdurend. Onze organisatie loopt geen risico voor de continuïteit. We bewaken onze liquiditeitspositie goed en nemen zo nodig maatregelen om onze taken gedurende deze crisis zo goed mogelijk te blijven uitvoeren.

SiSa - verantwoording 2019

SiSa-verantwoording 2019

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 27 januari 2020								
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB) Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)			
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D8 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D8 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D8 / 03</i>			
			€ 455.353	€ 0	€ 0			
IenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (t/m jaar T)	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E3 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E3 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E3 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E3 / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E3 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E3 / 06</i>
			1 2016.024.00	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T)	Eindverantwoording Ja/Nee	

			<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 10</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E3 / 11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 12</i>
		1	2016.024.00	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel I 2019 Alle gemeenten verantwoord voor hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01</i>	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02</i>	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03</i>	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04</i>	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05</i>	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06</i>
			€ 6.214.202	€ 54.201	€ 321.416	€ 4.811	€ 76.187	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07</i>	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08</i>	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09</i>	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10</i>	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11</i>	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12</i>
			€ 9.245	€ 10.965	€ 0	€ 445.161	€ 0	Ja
SZW	G3	Besluit bijstandverlening	Besteding (jaar T)	Besteding (jaar T)	Baten (jaar T)	Baten (jaar T)	Besteding (jaar T)	Besteding (jaar T)

		zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2019	levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Bob
		Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
		Alle gemeenten verantwoord voor hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	€ 62.574	€ 41.000	€ 34.710	€ 89.363	€ 60.179	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09			
			€ 0	€ 0	Ja			
VWS	H4	Specifieke uitkering Sport	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Projectnaam / nummer	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (automatisch berekend)	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen
		Gemeenten	Aard controle R. Indicatornummer: H4 / 01	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 02	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 03	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 04	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 05	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 06
		1	€ 230.684	SPUK-Sport18-632995				
		2		1.1 Nieuwbouw				
		3		1.2 Renovatie				
		4		1.3 Onderhoud	€ 42.680	€ 42.680		
		5		2.1 Aankoop	€ 3.234		€ 3.234	
		6		2.2 Dienstverlening door derden	€ 55.467		€ 55.467	

		2.3 Beheer en exploitatie	€ 45.512		€ 45.512	
	Kopie projectnaam / nummer	Totale besteding (Jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening)	Percentage besteed (Jaar T) per project tenopzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening)	Toelichting	Overig (Jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld	
	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: H4 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: H4 / 08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: H4 / 09</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: H4 / 10</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: H4 / 11</i>	
1	SPUK-Sport18-632995				€ 83.791	
2	1.1 Nieuwbouw					
3	1.2 Renovatie					
4	1.3 Onderhoud	42680	18,50%			
5	2.1 Aankoop	3234	1,40%			
6	2.2 Dienstverlening door derden	55467	24,04%			
7	2.3 Beheer en exploitatie	45512	19,73%			

Sinds 1 januari 2019 kunnen gemeenten, sportverenigingen en sportstichtingen de btw die hen in rekening wordt gebracht voor investeringen in sport niet meer in aftrek brengen. Om de ontwikkeling en instandhouding van sportaccommodaties en de aanschaf van sportmaterialen te stimuleren, kunnen gemeenten sinds die datum gebruikmaken van de Regeling specifieke uitkering stimulering sport. De activiteiten die recht hebben op compensatie op grond van de Wet op het btw-compensatiefonds zijn uitgesloten uit de uitkering. De verantwoording is opgesteld analoog aan de gedane aanvraag bij het Rijk. Deze verantwoording is opgezet en ingedeeld naar dezelfde rubrieken (roerend, onroerend en overig), waarbij 17,5% van de bestedingen van de gemeente Twenterand is verantwoord in de indicatoren.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen met een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen verplichting opgenomen, noch in de vorm van een voorziening (artikel 44, lid 3 BBV), noch in de vorm van vlottende passiva. Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zonder jaarlijks vergelijkbaar volume, door bijvoorbeeld (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties), wordt wel een verplichting opgenomen.

Bij het bepalen of er sprake is van een jaarlijks vergelijkbaar volume, wordt een tijdsperiode van vier jaar in ogenschouw genomen.

Balans

Vaste activa

Onder de vaste activa worden afzonderlijk opgenomen de immateriële, de materiële en financiële vaste activa.

Immateriële vaste activa

De immateriële vast activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Op basis van het BBV dienen dit soort activa in een zo kort mogelijk tijdsbestek te worden afgeschreven. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. Afsluitkosten van opgenomen geldleningen worden afgeschreven in de looptijd van de betrokken geldlening. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan bij ingebruikneming van het gerelateerde materiële vaste actief.

Materiële vaste activa

Artikel 35 BBV beschrijft het onderscheid tussen investeringen met een economisch nut, investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Investeringsbijdragen die op enigerlei wijze kunnen leiden tot of bijdragen aan het verwerven van inkomsten zijn investeringen met economisch nut. De vraag of de investering geheel kan worden terugverdiend is niet relevant voor de classificatie.

Investeringsbijdragen met economisch nut / investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Op grondbezit met economisch nut wordt niet afgeschreven. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken.

Volledigheidshalve vermelden wij dat op investeringen die vóór 2004 gedaan zijn soms extra is afgeschreven zonder economische noodzaak (ter verlichting van toekomstige lasten). Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt.

Op grond van artikel 65 van BBV wordt bij de waardering van de vaste activa rekening gehouden met een vermindering van hun waarde, indien deze vermindering naar verwachting duurzaam is. Op de waarde van activa met economisch nut mogen vanaf 1-1-2004 reserves niet meer in mindering worden gebracht. Investeringssubsidies en andere bijdragen van derden mogen wel in mindering worden gebracht. Compensabele BTW wordt niet geactiveerd.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

- a. 60 jaar: rioleringen (conform G.R.P.)
- b. 40 jaar: nieuwbouw woonruimten, bedrijfsgebouwen, schoolgebouwen en sportaccommodaties;
- c. 25 jaar: renovatie, restauratie en aankoop woonruimten, bedrijfsgebouwen, schoolgebouwen en sportaccommodaties;
- d. 20 jaar: eerste inrichting meubilair en onderwijsleerpakket schoolgebouwen;
- e. 15 tot 20 jaar: technische installaties in bedrijfsgebouwen, schoolgebouwen en sportaccommodaties, bouw noodlokale scholen;
- f. 10 tot 20 jaar: technische installaties zwembaden, groot onderhoud woonruimten, bedrijfsgebouwen, schoolgebouwen en sportaccommodaties
- g. 10 tot 15 jaar: brandweervoertuigen en overig brandweermaterieel;
- h. 10 jaar: veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen, telefooninstallaties, kantoormeubilair, materieel gladheidbestrijding, aanleg tijdelijke terreinwerken, nieuwbouw tijdelijke woonruimten en bedrijfsgebouwen;
- i. 8 jaar: transportmiddelen, machines en gereedschappen;
- j. 5 jaar: houtversnipperaars;
- k. 4 jaar: computerapparatuur;
- l. Niet: gronden en terreinen.

Op alle activa wordt met ingang van 2006 lineair afgeschreven.

Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan € 5.000 worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Deze laatst genoemden worden altijd geactiveerd.

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Onder activa met een maatschappelijk nut, zoals bedoeld in artikel 35 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, worden verstaan investeringen in aanleg en onderhoud van: (inrichting van) wegen, fietspaden, voetpaden, viaducten, tunnels, verkeerslichtinstallaties, openbare verlichting, straatmeubilair, waterwegen, waterbouwkundige werken, civiele kunstwerken, groen en kunstwerken.

Aankoop en vervaardiging van activa met een meerjarig maatschappelijk nut worden onder aftrek van bijdragen van derden en bestemmingsreserves ten laste van de exploitatie gebracht. Hiervan kan bij raadsbesluit worden afgeweken. In geval van activering bij raadsbesluit wordt het actief lineair afgeschreven over de verwachte levensduur van het actief of een kortere, door de raad aan te geven tijdsduur.

Voor zover in voorkomende gevallen een snellere budgettaire dekking mogelijk is, wordt op dergelijke activa overigens (resultaatafhankelijk) extra afgeschreven. De boekwaarden moeten dus nadrukkelijk als nog te dekken investeringsrestanten worden gezien.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingprijs zal afwaardering plaatsvinden.

Tot dusver is een dergelijke afwaardering gelukkig niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingprijs.

Op grond van artikel 36 BBV worden in de balans onder de financiële vaste activa afzonderlijk opgenomen:

Kapitaalverstrekkingen aan:

- Deelnemingen
- Gemeenschappelijke regelingen
- Overige verbonden partijen

Leningen aan:

- Openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden
- Woningbouwcorporaties
- Deelnemingen
- Overige verbonden partijen

Overige langlopende leningen

Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Flottende activa

Deze activa omvatten de voorraden, de uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar, de liquide middelen en de overlopende activa.

Voorraden

De notitie grondexploitaties 2016 van de commissie BBV specificeert het bezit van grond naar de volgende activa:

- Materiële vaste activa
- Bouwgrond in exploitatie (BIE)
- Voorraad grond

Voor grond als materiële vaste activa geldt dat deze grond een vaste bestemming heeft en niet in een transformatieproces zit. Dit geldt ook voor gronden die anticiperend en strategisch zijn aangekocht maar waarbij (nog) geen sprake is van een raadsbesluit met de vaststelling van het grondexploitatiecomplex, inclusief grondexploitatiebegroting.

Er is geen sprake van een vervaardigingsprijs maar van een verkrijgingsprijs. Op de boekwaarde van deze grond mogen daarom ook geen kosten, zoals rente, worden bijgeschreven.

De activering van alle soorten grond geschiedt in de eerste plaats steeds tegen (historische) verkrijgingprijs (artikel 63.1 BBV) en bijkomende kosten. Op grond wordt niet afgeschreven. Grond wordt wel afgewaardeerd tot de marktwaarde indien sprake is van een (duurzaam) lagere marktwaarde (artikelen 65.1 en 65.2 BBV).

Bouwgrond in exploitatie (BIE) heeft in alle gevallen betrekking op grondexploitatie in de uitvoeringsfase. Vanuit het belang van eenduidigheid is voor de afbakening van het begrip bouwgrond in exploitatie en de hieraan toe te rekenen kosten gekozen om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de bestaande spelregels zoals vastgelegd in de Wet ruimtelijke ordening. Op basis daarvan is gekomen tot de definitie die binnen het BBV voor bouwgronden in exploitatie per 2016 geldt: gronden in eigendom van een provincie onderscheidenlijk een gemeente, waarvoor provinciale staten onderscheidenlijk de raad een grondexploitatiecomplex en een grondexploitatiebegroting heeft vastgesteld.

Het startpunt van Bouwgrond in exploitatie (BIE) is het raadsbesluit met de vaststelling van het grondexploitatiecomplex, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment wordt de BIE geopend en kunnen kosten worden geactiveerd en bijgeschreven op de voorraadpositie op de balans. Volgens het BBV dienen bouwgronden in exploitatie (BIE) te worden verantwoord als vlottend actief onder de voorraden, meer specifiek als onderhanden werk.

Wanneer de grond kwalificeert als BIE, vindt waardering plaats tegen vervaardigingsprijs. Dit betekent dat naast de verkrijgingsprijs van de grond, ook overige kosten die rechtstreeks kunnen worden toegerekend aan de vervaardiging van de grondexploitatie kunnen worden geactiveerd op de onderhanden werk post op de balans (BBV art. 63 lid 3). Op basis van artikel 63, 3e lid BBV is het tevens toegestaan om (een redelijk deel van de) rente toe te rekenen aan BIE.

Onder de voorraden valt ook een deel van de zogenoemde ruilgronden. Deze gronden zijn niet verkregen of aangekocht met het stellige voornemen tot toekomstige bouw, maar om op afzienbare termijn door te verkopen of te ruilen voor gronden waarop wel een toekomstige bouw is/wordt voorgenomen. Omdat er voor deze ruilgronden geen vervaardigingsproces zal gaan plaatsvinden, kan er geen sprake zijn van activeerbare vervaardigingskosten.

Indien deze gronden (tijdelijk) worden gebruikt voor een maatschappelijke of economische functie

(bijv. recreatief, parkeervoorziening, agrarisch), dan behoren dergelijke gronden gedurende deze tijd tot de materiële vaste activa. Indien geen sprake is van gebruik of de gronden op korte termijn worden vervreemd, dan worden deze verantwoord onder de voorraad handelsgoederen (BBV art. 38 lid c).

De voorgeschreven indeling op de balans op grond van artikel 38 BBV is:

- Grond- en hulpstoffen
- Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie
- Gereed product en handelsgoederen
- Vooruitbetalingen

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statistisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

De voorgeschreven indeling voor wat betreft de vorderingen is:

- Vordering op openbare lichamen (gemeenten, gemeenschappelijke regelingen, Rijk)
- Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden
- Overige verstrekte kasgeldleningen
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
- Rekening-courantverhoudingen met het Rijk
- Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen
- Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
- Overige vorderingen
- Overige uitzettingen

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichtingen c.q. het voorzienbare verlies.

De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter op de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.

Omdat de onderhoudsegalisatievoorzieningen niet toereikend waren voor het onderhoud dat daadwerkelijk gepleegd moest worden, zijn deze voorzieningen, conform de voorschriften, in 2007 omgezet in bestemmingsreserves. Deze zijn bestemd voor het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf "onderhoud kapitaalgoederen" die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

De voorziening riolering is gebaseerd op het in 2014 vastgestelde Gemeentelijk Rioleringsplan.

Voorzieningen worden op grond van artikel 44 BBV gevormd voor:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.
- b. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten.
- c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
- d. de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven als bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder b

Tot de voorzieningen worden ook gerekend de van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen zoals bedoeld in artikel 49, onderdeel b (BBV).

Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente-typische looptijd van één jaar of langer.

Verplichting voortvloeiende uit leasing

De waardering van de verplichting uit hoofde van de financial leasing van de AS-400 vindt plaats tegen de nominale waarde van de contractueel verschuldigde leasetermijnen.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overlopende passiva

De overlopende passiva omvatten, na de wijziging van het BBV op 10 juli 2007, de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen maar nog niet bestede voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

Borg en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Wet normering topinkomens

Wet normering topinkomens

WNT-VERANTWOORDING 2019 Gemeente Twenterand

De WNT is van toepassing op de gemeente Twenterand. Het voor gemeente Twenterand toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2019 € 194.000, het algemene bezoldigingsmaximum dat van toepassing is op gemeenten. Naast de hieronder vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2019 een bezoldiging boven het individueel toepasselijk drempelbedrag hebben ontvangen.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking. Tevens leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

bedragen x € 1	H.J. ten Brinke	R. Ros
Funcctiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	100.515	86.906
Beloningen betaalbaar op termijn	18.034	15.097
<i>Subtotaal</i>	118.549	102.003
Individueel toepasselijke bezoldigings-maximum	194.000	194.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag en nog niet terugontvangen bedragen	-	-
Totaal bezoldiging	118.549	102.003
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2018		
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	98.890	85.235
Beloningen betaalbaar op termijn	16.851	14.151
<i>Subtotaal</i>	115.741	99.386
Individueel toepasselijke bezoldigings-maximum	189.000	189.000
Totaal bezoldiging 2018	115.741	99.386

Analyse begrotingsafwijkingen

Analyse begrotingsafwijkingen

De programmajaarrekening 2019 sluit met een negatief resultaat van € 1.417.881. De verschillen zijn uitgebreid toegelicht in het jaarverslag. De meest opvallende afwijkingen vindt u onderstaand.

Doelenboom Sociale zaken

Algemene bijstand	V	€ 164.000
Kosten kwijtschelding Stadsbank	V	€ 50.000

Doelenboom Maatschappelijke ondersteuning

Kosten incidenteel maatwerkvervoer	N	€ 25.000
------------------------------------	---	----------

Doelenboom Gezondheidszorg

Kosten Aed's (onderhoud en opleiding)	V	€ 14.000
---------------------------------------	---	----------

Doelenboom Onderwijs

Kosten huisvesting	N	€ 60.000
Kosten leerlingenvervoer	V	€ 120.000
Peuterwerk Asscher middelen	V	€ 60.000

Doelenboom Bouwen, wonen en ruimtelijke ordening

Grondbedrijf	N	€ 548.110
Leges omgevingsvergunning	N	€ 62.500

Doelenboom Openbare ruimte en verkeer

Onderhoud wegen	V	€ 269.000
Meeropbrengsten telecom en degenaratiekosten	V	€ 42.000
Onderhoud speelterreinen	V	€ 77.000
Reclame concessie abri's	V	€ 37.900
Kosten openbaar groen	V	€ 103.000

Doelenboom Openbare orde en veiligheid

Brandkranen	V	€ 16.900
Kosten mediation	V	€ 11.000

Doelenboom Duurzaamheid, milieu en VTH

Kosten ODT	N	€ 117.700
------------	---	-----------

Doelenboom Economie en werkgelegenheid

Kosten leader	V	€ 28.000
Opbrengst erfpacht	V	€ 15.000

Doelenboom Dienstverlening en klantcontact

Kosten overige beschermende maatregelen	N	€ 10.500
Leges burgerzaken	N	€ 15.000
Verkiezingen	N	€ 13.800

Doelenboom Bedrijfsvoering

Storting voorziening pensioenen politieke ambtsdragers	N	€ 644.150
--	---	-----------

Borgstellingsvergoeding Twence	V	€ 87.294
Storting voorziening dubieuze debiteuren	N	€ 264.000
Opleidingskosten	N	€ 91.150
Vervanging windows-server	V	€ 134.800
Flexibele schil/inhuur derden	N	€ 16.800
Salarissen en sociale lasten	V	€ 123.500
Kosten bedrijfsauto's	N	€ 66.400
Algemene uitkering	N	€ 279.650
Afwaardering pand dorpsstraat 11	N	€ 131.000
Dividend	V	€ 22.190
Software	N	€ 114.379
Diverse kleine voor- en nadelen	N	€ 10.326

Overzicht incidentele baten en lasten

Overzicht incidentele baten en lasten

	Begroot	Werkelijk
Programma Sociaal Domein		
Lasten		
Scheidingsloket	37.500	0
Voortzetting drugsbeleid	75.000	43.648
Laaggeletterdheid	25.000	39.200
Programma Ruimte		
Lasten		
Onderhoud wegen	170.000	64.219
Afronden wegen duurzaam veilig	65.000	0
Energie-loket 2.1	15.000	20.000
Agenda duurzaamheid	50.000	24.725
Budget asbest	50.000	27.873
Omgevingsdienst Twente	50.000	51.818
Baten		
Subsidie energieloket 2.1	-15.000	-20.000
Programma Economie en vrije tijdsbesteding		
Lasten		
Activiteitencentrum het Punt	100.000	100.000
Evenementenbeleid	15.000	15.000
Doorontwikkeling Gastvrij Twenterand	25.000	20.104
Programma Fundament		
Lasten		
Bezorgkosten documenten	6.000	3.307
Personeelsbudget Applicatiebeheer	142.000	142.000
Kernbudgetten	100.000	32.500
Gebiedsregisseur Vriezenveen Zuid	50.000	76.246
Dotatie voorziening politieke ambtsdragers	0	644.151
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	0	122.109
Baten		
Vrijval reserve uitw. Bestuursakkoord	0	-308.295
Totaal incidenteel programma's	960.500	1.098.605
Resultaatbestemming (dekking vanuit reserves)		
Lasten		
Progr.1: Sociaal Domein		
Progr.2: Ruimte		
Progr.3: Economie en vrije tijdsbesteding		
Progr.4: Fundament		308.295
Baten		
Progr.1: Sociaal Domein	-25.000	-168.648
Progr.2: Ruimte	-638.409	-52.598
Progr.3: Economie en vrije tijdsbesteding		-35.104
Progr.4: Fundament	-653.090	-82.500

Totaal resultaatbestemming

-1.316.499

-30.555

Staat van reserves en voorzieningen

Staat van reserves en voorzieningen

Staat van reserves en voorzieningen rekening 2019

Omschrijving	Saldo 1-1-2019	Onttrekkingen 2019	Toevoegingen 2019	Saldo 31-12-2019
Algemene reserves				
Algemene risicoreserve	4.814.616	1.946.216		2.868.400
Totaal algemene reserves	4.814.616	1.946.216	0	2.868.400
Bestemmingsreserves				
Reserve Wegvallen dividend Vitens	1.365.592	212.534	0	1.153.058
Reserve Zittend vervoer Almelo	15.034	6.564	0	8.470
Reserve Minimabeleid	195.399	121.966	0	73.433
Reserve Brede scholen	70.601	0	0	70.601
Reserve Integraal genotsmiddelenbeleid	141.987	43.648	52.900	151.239
Reserve Sociaal Domein	3.049.316	1.649.305	4.125.196	5.525.208
Reserve Cultuurnota	13.392	5.966	0	7.426
Reserve Exploitatie begraafplaatsen	341.040	0	139.017	480.057
Reserve Stado centrum Vriezenveen	579.381	5.570	0	573.811
Reserve Risico's grondbedrijf	1.000.000	1.000.000	0	0
Reserve Tractiemiddelen	567.987		81.416	649.403
Reserve Beheer openbaar groen	267.746		15.746	283.492
Reserve Onderhoud gebouwen, bruggen en kunstwerken	3.392.347	170.975	764.242	3.985.614
Reserve Uitvoering nota platteland	133.665	64.345	0	69.320
Reserve Agenda van Twente	1.146.192	254.259	0	891.933
Reserve Omgevingswet	94.737	0	115.277	210.014
Reserve Prestatieafspraken wonen	127.245	4.277	0	122.969
Reserve Duurzaamheid	51.435	24.124	84.456	111.767
Reserve Uitwerking bestuursakkoord	437.595	437.595	0	0
Reserve Heroriëntatie organisatie	272.542	147.311	0	125.231
Reserve Asbest	66.052	27.873	50.000	88.179
Reserve Speelruimte	60.000	0	0	60.000
Reserve Br. School Vr'hoop zorgcomponent	495.239	8.443	0	486.796
Reserve uitwerking coalitie	0	50.000	1.481.316	1.431.316
Totaal bestemmingsreserves	13.884.525	4.234.755	6.909.566	16.559.336
Bestemmingsreserves (economisch nut)				
Reserve Gymlokaal Weemelanden	784.363	31.842		752.521
Reserve Kulturhus	894.805	35.792		859.013
Reserve Sportaccommodatiebeleid	731.972	81.242		650.730
Reserve Brede school De Smithoek	2.475.000	75.000		2.400.000
Reserve Brede school Weemelanden	1.251.870	0		1.251.870
Reserve Brede school Westerhaar	1.891.668	57.323		1.834.345
Reserve Gemeentewerf Vroomshoop	1.324.403	50.938		1.273.465

Reserve Centralisatie gemeentehuis	1.498.038	113.000		1.385.038
Reserve Brede School Vroomshoop	390.000	10.000		380.000
Totaal bestemmingsreserves (economisch nut)	11.242.119	455.137	0	10.786.982
Vorzieningen				
Voorziening Dubieuze debiteuren	951.692	48.023	264.109	1.167.778
Voorziening Woonrijpmaken afgew.bestemmingplannen	224.885	224.885		0
Voorziening Grondbedrijf 1)	755.482	131.802	328.653	952.333
Voorziening Vordering Vennootschap BV	190.940			190.940
Subtotaal voorzieningen (bij activa verantwoord)	2.122.999	404.710	592.762	2.311.051
Voorziening Pensioen politieke ambtsdragers	3.117.268		644.151	3.761.419
Voorziening Woonrijpmaken afgew.bestemmingplannen	0		224.885	224.885
Voorziening Riolering	10.055.879		418.807	10.474.686
Voorziening Afvalverwerking	606.541	146.657		459.884
Subtotaal voorzieningen (conform balans)	13.779.689	146.657	1.287.843	14.920.874
Totaal Reserves en voorzieningen	45.843.948	7.187.475	8.790.170	47.446.643

Toelichting staat van reserves en voorzieningen

Toelichting Staat van reserves en voorzieningen rekening 2019

Algemene reserves

Algemene risicoreserve

Doel: reserve is ingesteld om de risico's af te kunnen dekken die in de begroting, in de paragraaf weerstandsv Vermogen, worden vermeld. Deze reserve kan alleen worden benut met betrekking tot uitgaven indien deze onvermijdbaar, onuitstelbaar en onvoorzienbaar zijn.

Voeding: ingebracht wordt € 125,- per inwoner en zal maximaal € 4.250.000,- bedragen en minimaal 50% hiervan € 2.125.000,-

Tevens wordt de reserve op niveau gehouden door voordelige resultaten van de jaarrekening hiervoor te bestemmen en/of door toevoeging van incidentele inkomsten, winstafrachten uit bestemmingsplannen, samenwerkingsovereenkomsten etc.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		4.814.616
Af:	Conform besluit begroting 2019	495.104
	Bestuursrapportage 2019	498.371
	Afoming A.R. naar bestemmingres. Coalitie	564.616
	Claim Zonnepark voorgaand jaar	388.125
		<u>1.946.216</u>
Saldo per 31-12-2019		2.868.400

Bestemmingsreserves

Reserve Wegvallen dividend Vitens

Doel: opvangen van de lagere reguliere dividenduitkering in de komende jaren.

Voeding: eenmalige storting deel rekeningsaldo 2006.

Looptijd: tot en met 2026

Saldo per 1-1-2019		1.365.592
Af:	Wegv. dividend Vitens/aflossing conform begroting	<u>212.534</u>
Saldo per 31-12-2019		1.153.058

Reserve Zittend vervoer Almelo

Doel: reservering ter dekking van de aflopende verplichtingen van het Zittend vervoer Almelo.

Voeding: eenmalige dotatie uit de Algemene risicoreserve in 2007.

Looptijd: tot en met 2023.

Saldo per 1-1-2019		15.034
Af:	Kosten zittend vervoer 2019	<u>6.564</u>
Saldo per 31-12-2019		8.470

Reserve Minimabeleid

Doel: reservering ter dekking van de kosten van het minimabeleid, conform het in 2011 vastgestelde minimabeleidsplan "Een steuntje in de rug". Gezien het open-eindekarakter van deze regeling dient deze reserve ook als risicodekking.

Voeding: eventueel overschot jaarlijks budget minimabeleid.

Looptijd: onbepaald

Saldo per 1-1-2019		195.399
Af:	Resultaat minimabeleid	121.966
Saldo per 31-12-2019		<u>73.433</u>

Reserve Brede scholen

Doel: reservering ten behoeve van de kosten van de Brede scholen.

Voeding: eenmalige storting rekeningsaldo 2008 en niet-bestede middelen uit jaarlijks budget onderhoud schoolgebouwen.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		70.601
Saldo per 31-12-2019		<u>70.601</u>

Reserve Integraal genotsmiddelenbeleid

Doel: reservering ter dekking van de kosten opgenomen in de Kadernota Integraalgenotsmiddelenbeleid (conform B&W-besluit 20-12-2011).

Voeding: eenmalige storting vanuit het rekeningsaldo 2008 en niet-bestede middelen van het jaarlijks budget in de gewone dienst.

Looptijd: t/m 2020

Saldo per 1-1-2019		141.987
Bij:	Dotatie	52.900
Af:	Integraal genotsmiddelenbeleid 2019	<u>43.648</u>
Saldo per 31-12-2019		151.239

Reserve Sociaal Domein

Doel: reservering ter dekking van de kosten Sociaal Domein.

Voeding: eenmalige storting vanuit reserve Participatie en reserve Decentralisatie WMO/Jeugd.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		3.049.316
Bij:	Resultaatverdeling 2018	2.522.006
	Index en tekort berap 2019	990.000
	Almelo beschermd wonen	220.500
	Scheidingsloket	74.802
	Diversen	317.888
		<u>4.125.196</u>
		7.174.512
Af:	Laageletterdheid	25.000
	Index en tekort berap 2019	1.336.263
	Innovatiefonds	35.097
	Diversen	252.945
		<u>1.649.305</u>
Saldo per 31-12-2019		5.525.208

Reserve Cultuurnota

Doel: reservering ter dekking van de kosten van de Cultuurnota die niet worden gedekt in de begroting of door bijdragen derden (B&W-besluit 31-5-2011), kosten van co-financiering voor het waarborgen van provinciale middelen, kosten van de combinatiefunctionarissen en het activiteitenbudget en kosten van het plan van aanpak Kwartiermaker, Impuls Brede scholen, sport en cultuur en het NationaalActieplan Sport en bewegen.

Voeding: eventuele overschotten van het budget in de gewone dienst.

Looptijd: afhankelijk van plaatsing kunstwerk.

Saldo per 1-1-2019		13.392
Af:	Project subsidie	5.966
Saldo per 31-12-2019		<u>7.426</u>

Reserve Exploitatie begraafplaatsen

Doel: reservering ten behoeve van egalisatie exploitatiekosten graven.

Voeding: eenmalige dotatie vanuit de Algemene risicoreserve, ontvangen bijdragen/afkoopsommen.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		341.040
Bij:	Toevoeging vanuit exploitatie 2019	139.017
Saldo per 31-12-2019		<u>480.057</u>

Reserve Stado Centrum Vriezenveen

Doel: reservering ten behoeve van uitvoeringswerken in verband met centrumvorming in Vriezenveen.

Voeding: diverse subsidies en bijdragen uit de exploitatie.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		579.381
Af:	Kosten 2019	5.570
Saldo per 31-12-2019		<u>573.811</u>

Reserve Risico's grondbedrijf

Doel: reservering ten behoeve van risicoafdekking voor bestemmingsplannen binnen het grondbedrijf.

Voeding: winsten bestemmingsplannen tot een maximum van € 1.000.000,--.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		1.000.000
Af:	Onttrekking t.g.v. grondbedrijf	1.000.000
Saldo per 31-12-2019		<u>0</u>

Reserve Tractiemiddelen

Doel: reservering ten behoeve van het opvangen van fluctuaties in kapitaallasten van de tractiemiddelen.

Voeding: voordelig saldo van het verschil in kapitaallasten en het vastgestelde kostenniveau.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		567.987
--------------------	--	---------

Bij:	Toevoeging vanuit exploitatie	81.416
Saldo per 31-12-2019		<u>649.403</u>

Reserve Beheer openbaar groen

Doel: egalisatiereserve ten behoeve van renovatiekosten die nodig zijn voor het vervangen van met name groenvoorzieningen na een bepaalde omlooperperiode. Aangezien er een aantal grote projecten gepland staat en het jaarlijkse budget minimaal is, zal deze reserve hiervoor aangesproken dienen te worden.

Voeding: niet bestede middelen van het vastgestelde budget voor openbaar groen.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		267.746
Bij:	Onderschrijding planmatig onderhoud 2019	15.746
Saldo per 31-12-2019		<u>283.492</u>

Reserve Onderhoud gebouwen, bruggen en kunstwerken

Doel: reservering ten behoeve van dekking kosten meerjarig onderhoud gemeentelijke gebouwen, bruggen en kunstwerken.

Voeding: samenvoeging van reserve Onderhoud gebouwen en reserve Bruggen en kunstwerken. Bijdrage uit de gewone dienst op basis van het onderhoudsplan.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		3.392.347
Bij:	Storting 2018	764.242
		4.156.589
Af:	Kosten meerjarig onderhoud	170.975
Saldo per 31-12-2019		<u>3.985.614</u>

Reserve Uitvoering nota platteland

Doel: reserve ten behoeve van dekking kosten uitvoering Nota platteland voor de periode 2013 -2025.

Voeding: dotatie reserve Grote projecten (bij begroting 2008).

Looptijd: tot en met 2025.

Saldo per 1-1-2019		133.665
Af:	Kosten plattelandsnota 2019	14.345
	Kosten asbest t.g.v. reserve asbest	50.000
		<u>64.345</u>
Saldo per 31-12-2019		69.320

Reserve Agenda van Twente

Doel: reserve ten behoeve van dekking kosten Agenda van Twente.

Voeding: eenmalige voeding uit Cogas-gelden in 2017.

Looptijd: 2018 tot en met 2022

Saldo per 1-1-2019		1.146.192
Af:	Kosten Agenda van Twente	254.259
Saldo per 31-12-2019		<u>891.933</u>

Reserve Omgevingswet

Doel: Reserve ten behoeve van dekking invoeringskosten omgevingswet

Voeding: omzetting reserve PMJP

Looptijd: tot en met 2019

Saldo per 1-1-2019		94.737
Bij:	Overschot Omgevingswet 2019	115.277
Saldo per 31-12-2019		<u>210.014</u>

Reserve Prestatieafspraken wonen

Doel: dekking van kosten voor realisatie van herstructurerings- en transformatieprojecten binnen de bebouwde kom om woningtypen te realiseren waar behoefte aan is (raadsbesluit 4-10-2011).

Voeding: provinciale subsidie in het kader van Prestatieafspraken wonen.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		127.245
Af:	Kosten 2019	4.277
Saldo per 31-12-2019		<u>122.969</u>

Reserve Duurzaamheid

Doel: dekking van de kosten voor uitvoering van projecten in het kader van duurzaamheid.

Voeding: budget SLOK.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		51.435
Bij:	Storting tbv revolverend fonds	34.456
	Dotatie conform begroting	50.000
		84.456
Af:	Kosten duurzaamheid	24.124
Saldo per 31-12-2019		<u>111.767</u>

Reserve Uitwerking bestuursakkoord

Doel: dekking van de kosten voor de uitwerking van het bestuursakkoord.

Voeding: diverse reserves.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		437.595
Af:	Subsidie cultuur	12.600
	Onttrekking t.g.v. reserve coalitie	116.700
	Vrijval reserve i.v.m. opheffing. Bedrag betreft niet uitgegeven gelden tbv onderhoud wegen en wegen duurzaam veilig.	308.295
		437.595
Saldo per 31-12-2019		<u>0</u>

Reserve Heroriëntatie organisatie

Doel: dekking van de kosten voor de heroriëntatie van de organisatie.

Voeding: diverse reserves.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		272.542
Af:	Kosten 2019	<u>147.311</u>
Saldo per 31-12-2019		125.231

Reserve Asbest

Doel: dekking van de kosten van asbestverwijdering.

Voeding: overboeking uit reserve Duurzaamheid.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		66.052
Bij:	Overboeking vanuit reserve uitvoering nota platteland	50.000
Af:	Kosten 2019	<u>27.873</u>
Saldo per 31-12-2019		88.179

Reserve Speelruimte

Doel: dekking van de kosten van speeltoestellen

Voeding: voorziening Woonrijpmaken afgewikkelde bestemmingsplannen en storting begroting 2017.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		<u>60.000</u>
Saldo per 31-12-2019		60.000

Reserve Brede School Vroomshoop zorgcomponent

Doel: T.b.v. het investeren in de voorschoolse periode en meer aandacht voor preventie en ondersteuning in de schoolse periode. Hierbij wordt verbinding gelegd met diverse beleidsterreinen, nl. onderwijs, jeugd, gezondheidszorg, maatschappelijke ondersteuning, sociale zaken, cultuur en sport.

Voeding: Overboeking vanuit reserve Brede Scholen

Looptijd: onbepaald

Saldo per 1-1-2019		495.239
Af:	Kosten zorgcomponent	<u>8.443</u>
Saldo per 31-12-2019		486.796

Reserve uitwerking coalitie

Doel: Uitwerking coalitieakkoord van de huidige coalitie

Voeding: Vanuit reserve ARR, reserve uitwerking bestuursakkoord en jaarrekening 2018

Looptijd: Tot en met 2022

Saldo per 1-1-2019			0
Bij:	Dotatie vanuit Algemene Risico Reserve	564.616	
	Dotatie vanuit uitwerking bestuursakkoord	116.700	
	Resultaatverdeling 2018	800.000	
			<u>1.481.316</u>
Af:	Kosten glijbaan		<u>50.000</u>
Saldo per 31-12-2019			1.431.316

Bestemmingsreserves
(economisch nut)

Reserve Gymlokaal Weemelanden

Doel: reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.

Voeding: eenmalige dotatie uit de reserve Grote projecten.

Looptijd: tot en met 2044.

Saldo per 1-1-2019		784.363
Af:	Afdekking kapitaallasten 2019	31.842
Saldo per 31-12-2019		752.521

Reserve Kulturhus

Doel: reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.

Voeding: eenmalige dotatie vanuit de reserve Grote projecten, een toevoeging vanuit de exploitatie van KOP Westerhaar en verkoop "oude" Klaampe.

Looptijd: tot en met 2044. Onttrekking wordt aangepast na duidelijkheid over bestemming Marijkestraat.

Saldo per 1-1-2019		894.805
Af:	Afdekking kapitaallasten 2019	35.792
Saldo per 31-12-2019		859.013

Reserve Sportaccommodatiebeleid

Doel: reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.

Voeding: eenmalige dotatie vanuit de reserve Grote projecten.

Looptijd: tot en met 2027.

Saldo per 1-1-2019		731.972
Af:	Afdekking kapitaallasten 2019	81.242
Saldo per 31-12-2019		650.730

Reserve Brede School De Smithoek

Doel: reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.

Voeding: eenmalige dotatie vanuit de reserve Grote projecten.

Looptijd: tot en met 2051.

Saldo per 1-1-2019		2.475.000
Af:	Afdekking kapitaallasten 2019	75.000
Saldo per 31-12-2019		2.400.000

Reserve Brede School Weemelanden

Doel: reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.

Voeding: eenmalige dotatie vanuit de reserve Grote projecten, een bijdrage vanuit het bestemmingsplan Weemelanden en een toevoeging van resterende budgetten uit 2009 en 2011.

Looptijd: tot en met 2022.

Saldo per 1-1-2019	1.251.870
Saldo per 31-12-2019	<u>1.251.870</u>

Reserve Brede School Westerhaar

Doel: reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.
 Voeding: eenmalige dotatie vanuit diverse reserves en dotaties vanuit het grondbedrijf.
 Looptijd: tot en met 2050.

Saldo per 1-1-2019	1.891.668
Af: Afdekking kapitaallasten 2019	<u>57.323</u>
Saldo per 31-12-2019	1.834.345

Reserve Gemeentewerf Vroomshoop

Doel: reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.
 Voeding: eenmalige dotatie vanuit de reserve Grote projecten en boekwinsten op de verkoop van de oude werven.
 Looptijd: tot en met 2046.

Saldo per 1-1-2019	1.324.403
Af: Afdekking kapitaallasten 2019	<u>50.938</u>
Saldo per 31-12-2019	1.273.465

Reserve Centralisatie gemeentehuis

Doel: reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.
 Voeding: dotatie vanuit de reserve Grote projecten, niet geraamde dividenduitkeringen en de boekwinst door de verkoop van het gemeentehuis in Den Ham.
 Looptijd: tot en met 2047.

Saldo per 1-1-2019	1.498.038
Af: Afdekking kapitaallasten 2019	<u>113.000</u>
Saldo per 31-12-2019	1.385.038

Reserve Brede School Vroomshoop

Doel: reservering ter dekking van (een gedeelte van) de jaarlijkse kapitaallasten.
 Voeding: Overboeking vanuit de Reserve Brede Scholen
 Looptijd: t/m 2047

Saldo per 1-1-2019	390.000
Af: Kapitaallasten 2019	<u>10.000</u>
Saldo per 31-12-2019	380.000

Voorzieningen

Voorziening Dubieuze debiteuren

Doel: het afdekken van toekomstige risico's met betrekking tot dubieuze debiteuren. Hierin zit ookde BAGL aan de Larcom

vanwege de onzekerheid over het aflossen van deze lening.
Voeding: het jaarlijks opnemen van verwachte dubieuze vorderingen.
Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		951.692
Bij:	Dotatie	264.109
Af:	GBT oninbaar 2019	48.023
Saldo per 31-12-2019		<u>1.167.778</u>

Voorziening Woonrijpmaken afgewikkelde bestemmingsplannen

Doel: voorziening ten behoeve van uitvoering laatste werken woonrijpmakenbestemmingsplannen.
Voeding: bijdragen uit exploitatie van bestemmingplannen.
Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		224.885
Af:	Overboeking naar overige voorzien. Conform BBV	224.885
Saldo per 31-12-2019		<u>0</u>

Voorziening Grondbedrijf

Doel: voorziening ten behoeve van het nadelig saldo op complexen in het grondbedrijf. Dit bedrag is gelijk aan de te verwachten tekorten op basis van de exploitaties eind 2015.
Voeding: storting vanuit rekeningsaldi.
Looptijd: tot en met afwikkeling complexen grondbedrijf.

Saldo per 1-1-2019		755.482
Bij:	Dotatie ivm verhoging voorziening.	328.653
Af:	Verlaging ivm vrijvallen of verlaging voorziening	131.802
Saldo per 31-12-2019		<u>952.333</u>

Voorziening Vordering Vennootschap BV

Doel: voorziening ten behoeve van risico lening Vennootschap BV. Deze lening is door RWE bedongen ter verzekering van betaling van eventuele schadeclaims. Vanwege de onzekerheid over het aflossen van deze lening moet hiervoor een voorziening worden gevormd.

Voeding: verkoop aandelen Essent.
Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		<u>190.940</u>
Saldo per 31-12-2019		190.940

Voorziening Pensioen politieke ambtsdragers

Doel: (verplichte) afdekking risico's wachtgeld- en pensioenverplichtingen politieke ambtsdragers ter voorkoming van fluctuaties in de begroting.

Voeding: overdracht van de pensioenverplichtingen voormalige werkgever(s) en jaarlijkse dotatie ten laste van de gewone dienst tot een maximum van de verplichtingen.
Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		3.117.268
Bij:	Dotatie	644.151
Saldo per 31-12-2019		<u>3.761.419</u>

Voorziening Woonrijpmaken afgewikkelde bestemmingsplannen

Doel: voorziening ten behoeve van uitvoering laatste werken woonrijpmakenbestemmingsplannen.

Voeding: bijdragen uit exploitatie van bestemmingplannen.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		0
Af:	Van voorziening activa balans conform BBV	224.885
Saldo per 31-12-2019		<u>224.885</u>

Voorziening Riolering

Doel: voorziening ten behoeve van de kosten onderhoud en vervanging riolering.

Voeding: overboeking van reserve Onderhoud/vervanging riolering.Overschotten op het product rioolbeheer.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		10.055.879
Bij:	Storting Riool 2019	418.807
Saldo per 31-12-2019		<u>10.474.686</u>

Voorziening Afvalverwerking

Doel: voorziening met betrekking tot de kosten van afvalinzameling en -verwerking.

Voeding: eventuele jaarlijkse overschotten op het product huisvuil.

Looptijd: onbepaald.

Saldo per 1-1-2019		606.541
Af:	Huisvuil 2019	146.657
Saldo per 31-12-2019		<u>459.884</u>

Inzicht gebruik onvoorzien 2019

Inzicht gebruik onvoorzien 2019

In de primitieve begroting 2019 is in het programma 'Fundament' een post voor onvoorziene uitgaven opgenomen van € 1000. Ten laste van deze post zijn in 2019 geen uitgaven gedaan.

Overzicht taakvelden

Overzicht taakvelden

Taakveld	Omschrijving taakveld	Lasten 2019	Baten 2019
0.1	Bestuur	2.452.932	0
0.2	Burgerzaken	455.078	-411.312
0.3	Beheer ov. gebouwen en gronden	1.735.253	-1.011.725
0.4	Overhead	5.243.553	0
0.5	Treasury	972.969	-2.968.735
0.61	OZB woningen	565.958	-4.481.158
0.62	OZB niet-woningen	0	-2.346.511
0.64	Belastingen overig	0	388
0.7	Alg. uitk. e ov. uitk. gem.fonds	0	-54.357.305
0.8	Overige baten en lasten	-1.176.718	0
0.10	Mutaties reserves	5.524.313	-8.706.861
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	2.134.550	0
1.2	Openbare orde en veiligheid	253.273	-10.148
2.1	Verkeer en vervoer	3.890.459	-140.252
2.3	Recreatieve havens	254.089	0
3.1	Economische ontwikkeling	1.314.457	-263.310
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3.065.875	-2.867.241
3.3	Bedr.loket en bedr.regelingen	85.213	-2.879
3.4	Economische promotie	0	-47.908
4.2	Onderwijshuisvesting	998.159	55
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.916.437	-873.882
5.1	Sportbeleid en activering	655.180	-150.536
5.2	Sportaccommodaties	1.711.556	-299.670
5.3	Cultuurpresentatie, prod.partic.	186.118	-40.153
5.4	Musea	42.161	-13.433
5.5	Cultureel erfgoed	14.183	0
5.6	Media	921.433	0
5.7	Openbaar groen en recreatie	2.763.961	73
6.1	Samenkracht en burgerparticip.	3.358.026	-344.965
6.2	Wijkteams	677.963	0
6.3	Inkomensregelingen	8.994.633	-7.528.803
6.4	Begeleide participatie	11.703.055	-11.076
6.5	Arbeidsparticipatie	4.747	0
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	3.264.981	0
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	5.450.268	-451.206
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	11.860.259	0
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	1.559.691	-220.500
7.1	Volksgezondheid	1.614.335	0
7.2	Riolering	2.854.152	-3.392.103
7.3	Afval	2.339.328	-2.933.894
7.4	Milieubeheer	3.851.001	-265.773
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	684.546	-675.025
8.1	Ruimtelijke ordening	612.901	-534
8.2	Grondexpl. (niet-bedr.terreinen)	2.372.750	-1.961.138
8.3	Wonen en bouwen	739.732	-727.407
		98.922.809	-97.504.927

Bijlagen

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsrechtmatigheid

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. Begrotingsoverschrijdingen zijn in principe onrechtmatig. Er zijn echter situaties denkbaar waarbij overschrijdingen binnen het door de raad uitgezette beleid vallen en binnen het doel blijven waarvoor het krediet beschikbaar is gesteld. Hierbij valt te denken aan overschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten (bijvoorbeeld via subsidies en kostendekkende omzet) en overschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen, zoals blijkt uit de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV.

In onderstaand overzicht zijn de programma's opgenomen waarbij sprake is van een overschrijding van de lasten, met daarbij een verklaring in hoeverre de afwijking past binnen het door de raad geformuleerde beleid. Voor een nadere uitwerking van de verschillen wordt verwezen naar de toelichting op de programmajaarrekening. De raad autoriseert deze kostenoverschrijdingen met het vaststellen van de jaarrekening.

Overzicht

Omschrijving programma	Begrotingsafwijking lasten			Verklaring	Conclusie
	Begroot	Werkelijk	Verschil		
4. Fundament	2.104.356	4.832.557	2.728.201	<p>In 2019 heeft er een verplichte storting in de voorziening pensioen politieke ambtsdragers plaatsgevonden om de voorziening op het vereiste niveau te brengen. Per saldo zorgt dit voor een nadeel van € 644.150</p> <p>De accountant heeft in 2019 meerkosten in rekening gebracht. Dit zorgt voor een nadeel van € 27.700.</p> <p>Er heeft een verplichte storting in de voorziening dubieuze debiteuren plaatsgevonden van ruim € 264.000 om de voorziening op het vereiste niveau te brengen.</p> <p>In 2019 is € 91.150 meer uitgegeven aan opleidingskosten dan bij de begroting vanuit is gegaan.</p> <p>In verband met de aanschaf van een 4-wheeldrive auto voor handhaving en aanschaf en bijbehorende werkzaamheden m.b.t. laadpalen voor elektrische auto's bij het gemeentehuis en werf is het budget voor bedrijfsauto's met € 66.000 overschreden. Daarnaast waren de leasekosten voor 2019 niet geraamd. Dit zorgt voor een overschrijding van ruim € 21.000</p> <p>Een verplichte afwaardering van het pand aan de dorpsstraat 11 in Den Ham, zorgt voor een overschrijding van € 131.000</p> <p>Verder is er in de begroting een stelpost opgenomen voor de kapitaallasten van de kostendekkende producten (306.650). Deze is niet ingevuld en zorgt daarmee voor een nadeel op de lasten op dit programma.</p>	Past binnen beleid

Staat van restant kredieten

Staat van restant kredieten 2019

Omschrijving	Krediet bedrag	jaar	In voorgaande jaren besteed t/m 2018	Uitgaven 2019	Restant per 31-12-2019	Meenemen of afvoeren
Werkbudget Tw.Dig.2017	98.220,00	2017	98.220,28	0,00	-0,28	Afvoeren
Kosten BM-cons. slim scannen	40.340,00	2017	38.751,70	0,00	1.588,30	Afvoeren
Xential	37.510,00	2017	36.552,85	0,00	957,15	Afvoeren
Bi tool	24.000,00	2017	10.622,00	13.378,00	0,00	Afvoeren
Beheer basisreg./makelaarsuite	55.000,00	2017	53.996,00	1.004,20	-0,20	Afvoeren
Werkbudget Tw'r dig. 2018	161.650,00	2018	105.517,20	56.133,35	-0,55	Afvoeren
Finan.systeem/P&C software	420.000,00	2018	92.220,71	224.730,05	103.049,24	Meenemen
Koppeling Civision / E-suite	23.350,00	2018	15.895,61	0,00	7.454,39	Afvoeren
Ver.meubilair/bureaus 2016	10.000,00	2016	0,00	9.999,17	0,83	Afvoeren
Verv.meubilair/bureaus 2017	10.000,00	2017	0,00	5.658,13	4.341,87	meenemen
Verv.meubilair/bureaus 2018	10.000,00	2018	0,00	0,00	10.000,00	meenemen
Volkswagen LT 35 2012	45.000,00	2012	0,00	0,00	45.000,00	Afvoeren
Atec PB1 (schafwgn) 2014	6.000,00	2014	0,00	0,00	6.000,00	Meenemen
Wegenschaaf HE kamp TR 2015	6.000,00	2015	0,00	6.346,80	-346,80	Afvoeren
Hekamp Hydro Twin 225 2015	3.500,00	2015	0,00	0,00	3.500,00	Meenemen
Frees 2015	3.500,00	2015	0,00	0,00	3.500,00	Meenemen
Hapert, aanhangwagen	3.000,00	2015	0,00	0,00	3.000,00	Afvoeren
VW T5 Pick Up 2016	27.500,00	2016	1.000,19	21.590,00	4.909,81	Afvoeren
VW T5 Pick Up 2016	27.500,00	2016	1.000,19	24.853,99	1.645,82	Afvoeren
Container Mollen 2016	15.000,00	2016	6.205,20	3.765,75	5.029,05	Afvoeren
VW Crafter 2017	35.000,00	2017	0,00	0,00	35.000,00	Meenemen
Wesco WK 2700 kipaanh. 2018	6.500,00	2018	0,00	0,00	6.500,00	Afvoeren
Doornwaard drangh.aanh. 2018	4.500,00	2018	0,00	0,00	4.500,00	Meenemen
Trias 151-20 actie/borden 2018	7.500,00	2018	0,00	0,00	7.500,00	Meenemen
Verdonk VA 1300 EA1 aanh.2018	3.000,00	2018	0,00	0,00	3.000,00	Afvoeren
Weiro BME-D-22s aanh.2018	3.000,00	2018	0,00	0,00	3.000,00	Afvoeren
Tijhof TA 125 1 as-aanh.2018	3.000,00	2018	0,00	1.238,53	1.761,47	Afvoeren
Trotters verkiezingen 2018	12.000,00	2018	15.750,00	0,00	-3.750,00	Afvoeren
Waarschuingsborden 2015	5.000,00	2015	1.267,25	0,00	3.732,75	Afvoeren
Waarschuingsborden 2016	5.000,00	2016	0,00	0,00	5.000,00	Afvoeren
Waarschuingsborden 2018	5.000,00	2018	2.975,45	0,00	2.024,55	Afvoeren
Project herstel voetpaden	69.000,00	2013	32.693,59	103,00	36.203,41	Meenemen
Herinrichting Oosteinde	1.654.850,00	2014	1.442.780,39	118,75	211.950,86	Meenemen
F35 Fietssnelweg 2016	100.000,00	2016	4.700,00	0,00	95.300,00	Meenemen
Aanpass.Julianastraat Vrh 2016	182.000,00	2016	0,00	41.899,65	140.100,35	Meenemen
Fietsp.Kerkallee/Rohorst 2016	226.236,00	2016	42.757,67	377.372,57	-193.894,24	Meenemen
Fietsp.Kerkallee/Rohorst aanv.	90.000,00	2016	73.236,47	167,55	16.595,98	Meenemen
F35 Fietssnelweg 2017	400.000,00	2017	1.241.716,10	6.367,46	-848.083,56	Meenemen
Ontsluitingsweg Almelseweg-O	182.500,00	2018	342.608,05	-177.444,88	17.336,83	Meenemen
Openbare verlichting 2017	133.631,00	2017	12.610,08	62.984,48	58.036,44	Afvoeren
Openbare verlichting 2018	133.631,00	2018	0,00	42.063,74	91.567,26	Meenemen
Verv.brug Oude Leidijkje 2012	112.000,00	2012	56.435,98	0,00	55.564,02	Afvoeren

Nido Stratos B40-42 VALN 2012	40.000,00	2012	0,00	0,00	40.000,00	Meenemen
Nido Stratos B40-36 DALN 2012	40.000,00	2012	0,00	0,00	40.000,00	Meenemen
Nido SNK Sneeuwploeg I 2012	6.500,00	2012	0,00	0,00	6.500,00	Meenemen
Nido SNK sneeuwploeg II 2012	6.500,00	2012	0,00	0,00	6.500,00	Meenemen
Nido Stratos B17-18 AWALN 2017	35.000,00	2017	0,00	0,00	35.000,00	Meenemen
Nido SNK sneeuwploeg 2018	10.000,00	2018	0,00	0,00	10.000,00	Meenemen
Nido SNK sneeuwploeg 2018	10.000,00	2018	0,00	0,00	10.000,00	Meenemen
Nido Stratos B17-18 AWALN 2018	35.000,00	2018	0,00	0,00	35.000,00	Meenemen
Revit. De Sluis 2e fase 2015	150.000,00	2015	120.890,08	506,25	28.603,67	Afvoeren
Kwal.verbet.Weitzelpoort 2016	0,00	2016	0,00	0,00	0,00	Afvoeren
Rev.Garstel/Weitzelp/Sluis '16	500.000,00	2016	-52.498,97	0,00	552.498,97	Meenemen
Rev.Garstel/Weitz/Sluis 2017	470.525,00	2017	438.329,66	0,00	32.195,34	Meenemen
Rev.bedr.terr.Weitzelp.2018	200.000,00	2018	0,00	2.824,56	197.175,44	Meenemen
De Smithoek	4.120.000,00	2009	4.059.401,26	35.782,94	24.815,80	Afvoeren
Brede School Vroomshoop	4.699.000,00	2015	4.303.477,78	182.737,01	212.785,21	meenemen
Z.comp.Br.Sch.VRH tlv Reserve	500.000,00	2018	4.760,98	6.240,24	488.998,78	meenemen
Uitv.sportacc.beleid 2008	1.704.118,00	2008	1.678.906,63	0,00	25.211,37	Meenemen
Nieuwbouw overdekt zwembad	7.438.527,00	2013	80.015,00	0,00	7.358.512,00	Meenemen
Kleedkamers Vrh.Boys/Sportlust	48.325,00	2015	0,00	0,00	48.325,00	Meenemen
Ren.doelgeb.kunstgr.velden '16	124.000,00	2016	41.236,86	0,00	82.763,14	Meenemen
Verv.topl.Fr.Court TVWV 2014	15.000,00	2014	0,00	0,00	15.000,00	Meenemen
Agria 2018	5.000,00	2018	0,00	0,00	5.000,00	Meenemen
Votex bermmaaier 2018	16.000,00	2018	0,00	0,00	16.000,00	Meenemen
Schafwagen BW 2400 2018	6.000,00	2018	0,00	0,00	6.000,00	Afvoeren
ROM 600 2015 tlv VZ	30.000,00	2015	0,00	0,00	30.000,00	Meenemen
Drukrii.E/M 2017 Vz	360.000,00	2017	0,00	0,00	360.000,00	Meenemen
Verv.riool 2017 Schout Dodde	1.469.000,00		0,00	11.878,25	1.457.121,75	Meenemen
Verv.riool 2018 Schapendijk	644.779,08		44.779,08	154.844,82	445.155,18	Meenemen
Meetplan 2018 tlv Vz	149.500,00	2018	4.962,00	0,00	144.538,00	Meenemen
Luchtinbl.vz/H2's 2018 tlv Vz	10.000,00	2018	10.000,00	0,00	0,00	Afvoeren
Drukriolering E/M 2018 tlv Vz	360.000,00	2018	0,00	2.900,00	357.100,00	Meenemen
Gemalen electrisch 2018 tlv Vz	19.000,00	2018	19.000,00	0,00	0,00	Afvoeren
Geluidsmaatr.VZV Centrum 2004	157.887,85	2004	117.887,85	0,00	40.000,00	Meenemen
Urnenmuren	42.000,00	2013	38.667,44	3.240,45	92,11	Meenemen
MAN TGL 8.180 2016	50.000,00	2016	0,00	0,00	50.000,00	Meenemen
Kubota STV 2016	30.000,00	2016	0,00	0,00	30.000,00	Meenemen
Gebouwtjes begraafpl.2016	65.000,00	2016	125.545,36	0,00	-60.545,36	Afvoeren
Nimos Kipkar UK 25-SK 2018	5.000,00	2018	0,00	0,00	5.000,00	Meenemen
Nimos Kipkar UK 258 NL 2018	5.000,00	2018	0,00	0,00	5.000,00	Meenemen
Nimos Kipkar SK NL 2,5t 2018	6.500,00	2018	0,00	0,00	6.500,00	Meenemen
Bayle kipkar K.G.-2-60 2018	7.500,00	2018	0,00	0,00	7.500,00	Meenemen
Bayle kipkar K.G.-2-60 2018	7.500,00	2018	0,00	0,00	7.500,00	Meenemen
Verdonk VA-TA-MT,A130 GB 2018	7.500,00	2018	0,00	0,00	7.500,00	Meenemen
Veenhuis oprijwagen 2018	15.000,00	2018	0,00	10.127,70	4.872,30	Afvoeren
Volvo ECU 28 2018	35.000,00	2017	19.965,00	0,00	15.035,00	Meenemen
Uitw.altern.Centr.visie VRH	225.000,00	2007	208.039,98	0,00	16.960,02	Meenemen
Aanpak Best.plan	130.000,00	2015	106.166,45	0,00	23.833,55	Meenemen

Buitengeb.'15						
Werkbudget Tw'r dig. 2019	169.912,00	2019	0,00	187.861,78	-17.949,78	Afvoeren
Prioriteit Verkeersmaatregel 2019	948.300,00	2019	0,00	6.320,00	941.980,00	meenemen
Openbare verlichting 2019	133.631,00	2019	0,00	0,00	133.631,00	Meenemen
Waarschuwborden 2019	5.000,00	2019	0,00	0,00	5.000,00	afvoeren
Verv. Riool 2019 Vroomshoop Maturits	3.937.292,00	2019	0,00	14.809,00	3.922.483,00	Meenemen
Holaras H-220V Sneeuwbezem Hydro	8.000,00	2019	0,00	0,00	8.000,00	Meenemen
Holaras H-220V Sneeuwbezem Mecha	8.000,00	2019	0,00	0,00	8.000,00	Meenemen
VW T5 Pick Up dubb cab 2019	35.000,00	2019	0,00	0,00	35.000,00	Meenemen
All in Container	40.000,00	2019	0,00	0,00	40.000,00	Meenemen
VW T5 Pick Up TDI 75KW 2019	27.500,00	2019	0,00	0,00	27.500,00	Meenemen
Verv.meubilair/bureaus 2019	10.000,00	2019	0,00	0,00	10.000,00	Meenemen
John Deere 6330 2019	80.000,00	2019	0,00	0,00	80.000,00	Meenemen
Ahlmann AZ 150E (shovel) 2019	65.000,00	2019	0,00	0,00	65.000,00	meenemen
Bouwers Schafwagen 2019	6.000,00	2019	0,00	0,00	6.000,00	afvoeren
Herinrichting Almelseweg	530.000,00	2019	-80.037,00	-295.530,98	905.567,98	Meenemen
Vorbereidingskrediet Gemeentehuis	150.000,00	2019	0,00	6.025,20	143.974,80	meenemen
V273ZT/MAN TGE	0,00	2019	0,00	48.974,31	-48.974,31	Afvoeren
Verv.riool 2017 Kooistraat	50.000,00	2019	0,00	0,00	50.000,00	Meenemen
Verv.riool 2018 Smitstraat	1.134.381,00	2019	0,00	8.158,75	1.126.222,25	Meenemen
Verv.riool 2018 PM Hackstraat	963.818,00	2019	0,00	35.674,68	928.143,32	Meenemen
Verv.riool 2018 Begherstraat	776.000,00	2019	0,00	3.835,00	772.165,00	Meenemen
Verv. Riool 2019 Westerhaar PM Hack	161.905,00	2019	0,00	35.800,00	126.105,00	Meenemen
Verv. Riool 2019 Vriezenveen Westein	647.166,00	2019	0,00	54.470,02	592.695,98	Meenemen
Verv. Riool 2019 Relinen/Renovatie	943.930,00	2019	0,00	18.623,00	925.307,00	Meenemen
Verv. Riool 2019 Fietspad Kerkallee	90.000,00	2019	0,00	90.000,00	0,00	Afvoeren
Verv. Riool 2019 Ronde Harwig	100.000,00	2019	0,00	0,00	100.000,00	Meenemen
Verv.riool 2018 Esweg	680.067,00	2019	0,00	146.839,28	533.227,72	Meenemen
Verv.riool 2018 Zomerweg	534.339,00	2019	0,00	178.101,24	356.237,76	Meenemen

Emu-saldo 2019

Emu-saldo 2019

Omschrijving	2018	2019	2019	2020	2021	2022
	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-
	Volgens begroting 2018	Volgens begroting 2019	Werkelijk	Volgens meerjarenraming in begroting 2019	Volgens meerjarenraming in begroting 2019	Volgens meerjarenraming in begroting 2019
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-3.159	-1.607	-4.600	-1.132	-1.135	-216
2 Mutatie (im)materiële vaste activa	-402	-3.069	-1.688	-2.839	-2.362	-2.362
3 Mutatie voorzieningen	-1.853	-5.290	1.141	-446	-4.073	104
4 Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)		-3.507	860	-660	-3.877	365
5 Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa						
Berekend EMU-saldo	-4.610	-321	-2.631	1.921	1.031	1.885

Het EMU-saldo geeft het saldo van de inkomende en uitgaande geldstromen die daadwerkelijk in het kalenderjaar 2019 hebben plaatsgevonden minus deelname aan bedrijven en inkomsten uit kredietverstrekking. Dit is de wijze waarop de landen in de Euro-zone hun EMU-saldo berekenen en waarover ook begrotingsafspraken zijn gemaakt. Het EMU-saldo kan gezien worden als een extra financieel kengetal, naast de andere vijf verplichte financiële kengetallen zoals de solvabiliteit en de (netto) schuldquote. Het EMU-saldo heeft een vergelijkbare functie als het kasstroomoverzicht in het bedrijfsleven. Het negatieve EMU-saldo over 2019 geeft aan dat we als gemeente via reële transacties afgelopen jaar € 2.631.000 meer uitgegeven hebben dan dat we hebben ontvangen. Het is echter wel van belang om het EMU-saldo in de juiste context te zien. Gemeenten maken voor hun boekhouding gebruik van het 'gemodificeerde stelsel van baten en lasten'. Hierdoor zegt het EMU-saldo van één jaar relatief weinig, omdat de uitgaven voor investeringen bijvoorbeeld in één jaar leiden tot een uitgave, maar in de exploitatie via de kapitaallasten leiden tot meerjarige lasten. Of dat toevoegingen aan voorzieningen ten laste van het resultaat gaan, maar pas bij besteding van de voorziening leiden tot een uitgave.

Lijst met verklarende afkortingen

Lijst met verklarende afkortingen

AED	Automatische externe defibrillator
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
AMW	Algemeen Maatschappelijk Werk
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
AZC	Asielzoekerscentrum
BAC	Bestuurlijke adviescommissie
BAG	Wet Basisregistraties Adressen en Gebouwen
BAS	Projectbureau Bodem Asbest Sanering
BBV	Besluit begroting en verantwoording
BBZ	Bijstand voor zelfstandigen
BCF	Beleidsgestuurde Contract Financiering
BCM	Bestandscontrolemodule
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheden
BDU	Brede Doel Uitkeringen
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BHV	BedrijfsHulpVerlening
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Bijzonder Opsporings Ambtenaar
BOPZ	Wet bijzondere opnemingen psychiatrische ziekenhuizen
BOR	Begeleide OmgangsRegeling
BRP	Basisregistratie Personen
BTW	Belasting over Toegevoegde Waarde
BUIG	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BW&RO	Bouwen, wonen en ruimtelijke ontwikkeling
B&W	Burgemeester en wethouders
BW	Beschermd wonen
CAO	Collectieve Arbeids Overeenkomst
CCK2	Cultureel Centrum Kerkstraat 2
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CPB	Centraal Plan Bureau
CORV	Collectieve Opdracht Routeer Voorziening
CPO	Collectief Particulier Opdrachtgeverschap
DIV	Documentaire Informatie Voorziening
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
EHBO	Eerste Hulp Bij Ongelukken
EHS	Ecologische Hoofd Structuur
EMU	Europese Economische en Monetaire Unie
EVP	Extern veiligheidsplan
EZ	Economische Zaken
GBA	Gemeentelijke Basis Administratie
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke GezondheidsZorg
GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
GMP	Gemeentelijk Mobiliteits Plan
GR	Gemeenschappelijke regeling
GRP	Gemeentelijk Riolerings Plan
GT	Gemeentelijke telecommunicatie
HR	Human Resource
HRM	Human Resource Management
HTTV	Hammer Tafeltennis Vereniging
I&A	Informatisering & Automatisering

ICT	Informatie en Communicatie Technologie
IHP	Integraal Huisvestingsplan
IMGeo	Informatiemodel Geografie
IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
IOAW	Inkomensvoorziening Oudere en gedeelt. Arbeidsongeschikte werkloze Werknemers
IOAZ	Inkomensvoorziening Oudere en gedeelt. Arbeidsongeschikte werkloze Zelfstandigen
IPR	Internationaal Privaatrecht
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
IVT	Informatiepunt Vrijwilligerswerk Twenterand
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
KB	Koninklijk Besluit
KCC	Klant contact centrum
KGO	Kwaliteitsimpuls Groene omgeving
KOP	Kernontwikkelingsplan
KRW	Kader Richtlijn Water
LGB	Lokaal Gezondheidsbeleid
MDO	Multidisciplinaire overleggen
MDA	Milieu, duurzaamheid en afval
MER	Milieu Effect Rapportage
MEV	Macro Economische Verkenning
mfa	Multifunctionele accommodaties
MJOP	Meerjarenonderhoudsplan
MO	Maatschappelijke opvang
MT	Management Team
NMO	Natuur en Milieu Overijssel
ODT	Omgevingsdienst Twente
OMD	Ondersteuning maatschappelijke deelname
OM	Openbaar Ministerie
OOV	Openbare orde en veiligheid
OR&V	Openbare ruimte en verkeer
OZB	Onroerendezaakbelasting
OZJT	Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp in Twente
P&O	Personeel & Organisatie
P&C	Planning & Control
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PFAS	verzamelnaam verschillende poly- en perfluoralkylstoffen
PGB	Persoonsgebonden budget
PIOFACH	Personeel, Informatie, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie, Huisvesting incl. Juridisch
pMJP	provinciaal Meerjarenprogramma Plattelandsontwikkeling
PO	Primair Onderwijs
POH Jeugd GGZ	Praktijk Ondersteuner Huisarts Jeugd geestelijke gezondheidszorg
PPS	Publiek Private Samenwerking
PW	Participatiewet
RCE	Rijksdienst voor cultureel erfgoed
R&T	Recreatie & Toerisme
RIS	RaadsInformatieSysteem
RMC	Regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten
RO	Ruimtelijke Ordening
RSO	Richtlijn Sportdeelname Onderzoek
RUD	Regionale UitvoeringsDienst
RvC	Raad van Commissarissen
SEV	Sociaal Economische Visie
SMART	Specifiek , Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden
SPP	Strategische PersoneelsPlanning
SOT	Schoolondersteuningsteam
SON	Stadsbank Oost Nederland
SoZa	Sociale Zaken
SSNT	Shared Services Netwerk Twente
START	Specifiek, Toetsbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden

SW	Sociale werkplaatsen
SZST	Stichting ZorgSaam Twenterand
TTI	Twenterand Tourist Info
UP	Uitvoeringsprogramma
VAB	Vrijkomende Agrarische Bebouwing
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet Onderwijs
VPB	Vennootschapsbelasting
VRT	Veiligheidsregio Twente
VSV	Voortijdig schoolverlaten
VTE	Vrijtijdseconomie
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
VvG	Vereniging van Grondbedrijven
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wajong	Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten
WCK	Wet Consumenten Krediet
Wet BIBOB	De Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
Wet BOPZ	Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen
Wet FIDO	Wet Financiering Decentrale Overheden
Wet OKE	Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie
Wet WIJ	Wet investeren in jongeren
Wgr	Wet gemeenschappelijke regelingen
Wgs	Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening
Wlz	Wet langdurige zorg
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WOB	Wet Openbaarheid van Bestuur
WOZ	Wet Onroerende Zaakbelasting
Wro	Wet ruimtelijke ordening
Wsw	Wet sociale werkvoorziening
WT-4	West Twente 4 gemeenten
Wvggz	Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg
WW-uitkering	Werkloosheidsuitkering
Wwb	Wet werk en bijstand
ZAT	Zorg- en adviesteam

Ondertekening Jaarstukken 2019

Ondertekening

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Twenterand in zijn openbare vergadering van 9 juli 2020,

de griffier,

de voorzitter.